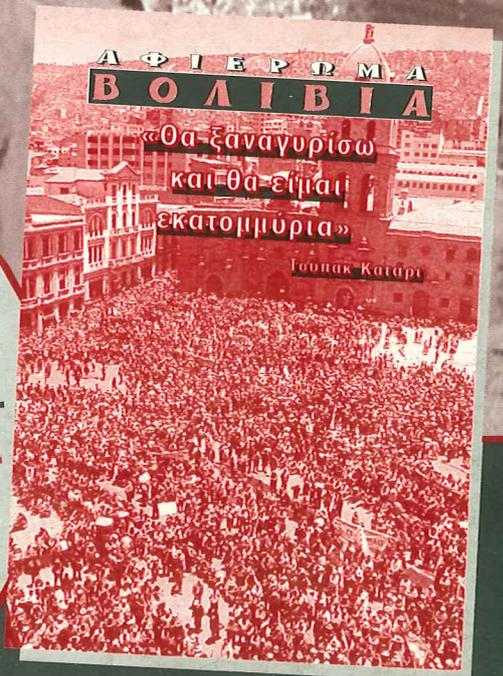
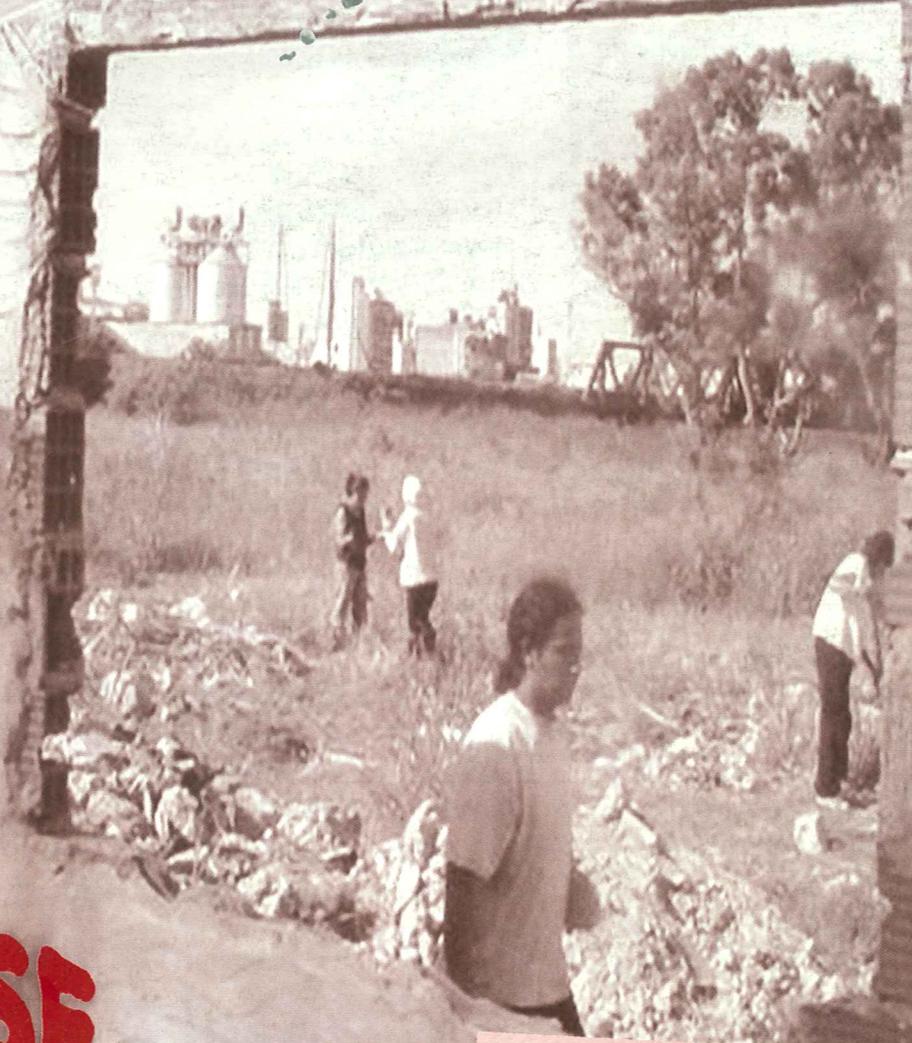

Σύμματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

LA UNICA
LUCHA QUE
SE PIERDE
ES LA QUE
SE
ABANDONA

- **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** • ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ - ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΝΑΠΟ-
ΔΑ: ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΕΜΠ ΣΤΙΣ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
2003 • **ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ** • **ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ:**
Η ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗ ΓΚΛΟΡΙΑ ΜΟΥΝΙΟΣ ΡΑΜΙΡΕΣ, ΜΕ-
ΛΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΑΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ REBELDIA • **ΜΥΘΟΙ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕ-**
ΡΙΚΗΣ • **ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ!** • **ΒΡΑΖΙΛΙΑ: «Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ**
ΧΑΡΙΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΞΑΝΤΛΗΘΗΚΕ!» ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ
CLAUDIMIR GULARTE VIEIRA, ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙ-
ΚΟΥ ΤΟΥ MST • **ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: Η ΠΥ-**
ΡΑΥΛΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΥΒΑΣ

Σήματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έκδοση της

ΟΜΑΔΑΣ

αντιΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

για τη

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

✉ Ταχ. Διεύθυνση:
Στέκι Μεταναστών,
Τσαμαδού 13,
Εξάρχεια, Αθήνα

Τηλ.- Fax: 210-9811763

Τηλ.: 6974 973917

E-mail: ompllaam@yahoo.com

Τιμή: 2 ευρώ

Εξώφυλλο:

Αργεντινή, 15 Δεκεμβρίου 2003

«Ο μόνος αγώνας που χάνεται είναι αυτός που εγκαταλείπεται». Κατάληψη στέγης από άνεργες οικογένειες στον δήμο Α-βεγιανέδα. Φωτογραφία: Andrés López, Indymedia Argentina.

**ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ:
ΤΗΛ. 210 - 9589022,
3303991**

Τεχνική επιμέλεια - παραγωγή: Η.Τ.

Η αναδημοσίευση και με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή μερικών ή όλου του εντύπου είναι απολύτως θεμιτή και επιθυμητή. Η αναφορά στην πηγή, προαιρετική μεν ευκαίρια δε.

2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙ ΕΝΤΙΤΟΡΙΑΛ (ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ)	3
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	4-15
ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ	16-19
ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ - ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΝΑΠΟΔΑ: ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΕΜΠ ΣΤΙΣ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2003	20-26
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΒΟΛΙΒΙΑ «ΘΑ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΩ ΚΑΙ ΘΑ ΕΙΜΑΙ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ»	27-50
ΑΪΜΑΡΑ ΚΑΙ ΚΕΤΣΟΥΑ	29
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	30-34
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	35-36
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	37-38
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΒΟΛΙΒΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ ΤΟ ΜΠΛΟΚ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΡΧΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ	39-40
ΤΟ ΜΠΛΟΚ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ COB - MINEROS	41
ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΙΘΑΓΕΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΑΪΜΑΡΑ ΤΗΣ ΒΟΛΙΒΙΑΣ	41-43
Η ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΚΟΚΑΛΕΡΟΣ	43-47
«ΤΟ ΕΛ ΑΛΤΟ ΕΙΝΑΙ ΟΡΘΙΟ, ΔΕΝ ΓΟΝΑΤΙΖΕΙ ΠΟΤΕ»	48
ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ: Η ΡΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ	49
ΒΟΛΙΒΙΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ	50

ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ: Η ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗ ΓΚΛΟΡΙΑ ΜΟΥΝΙΟΣ ΡΑΜΙΡΕΣ,
ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΑΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ REBELDIA

ΒΡΑΖΙΛΙΑ: «Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΞΑΝΤΛΗΘΗΚΕ!»
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΚΛΑΥΔΙΜΙΡ ΓΟΥΛΑΡΤΕ ΒΙΕΙΡΑ,
ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥ MST

ΜΥΘΟΙ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ!

ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: Η ΠΥΡΑΥΛΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΥΒΑΣ

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΡΙΑ ΣΤΑ «ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ»

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ: 18 ΕΥΡΟ ΓΙΑ 6 ΤΕΥΧΗ

Πολλοί και πολλές από σας, μας έχετε ζητήσει να έρχεται το περιοδικό μας στο σπίτι σας. Συμπληρώστε λοιπόν τα στοιχεία σας και **στείλτε μας αυτό το απόκομμα και 18 ευρώ, που είναι η τιμή του περιοδικού + ταχυδρομικά** και εμείς αναλαμβάνουμε να σας στέλνουμε 6 τεύχητα ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ (6 τεύχη το χρόνο) και οποιαδήποτε άλλη έκδοση πραγματοποιούμε.

Το παραπάνω ποσό μπορείτε να μας το στείλετε:

α) Με ταχυδρομική επιταγή: **Αριάδνη Λελάκη, Ανδρούτσου 154, 185 35 Πειραιάς.**

β) Με κατάθεση στο λογαριασμό **017 01 021668 52** της **Αγροτικής Τράπεζας** στο όνομα **Γεωργία Ντούσια**. (Στην περίπτωση αυτή -αποφεύγετε τα έξοδα της επιταγής- στείλτε μας και αντίγραφο της απόδειξης κατάθεσης. Ταχυδρομικά στην παραπάνω διεύθυνση ή με **fax στο 210-9811763**).

Όνοματεπώνυμο

Διεύθυνση (οδός και αριθμός)

Πόλη Τ.Κ.

Τηλέφωνο Fax* E-mail*

(*) Προαιρετικά, αν θέλετε να σας ενημερώνουμε για τις δραστηριότητές μας.

«Το θέμα δεν βρίσκεται στο με τι γράφει κανείς, αλλά στο χέρι που ονειρεύεται όταν γράφει, κι αυτό είναι που φοβάται το μολύβι, δηλαδή η εξουσία: μήπως και καταλάβουμε πως δεν μας είναι απαραίτητη»
Subcomandante Marcos

Πριν τέσσερα χρόνια κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος ενός περιοδικού. Θα μπορούσε να ονομάζεται «Άνεμος Από Μακρινές Στεριές». Όμως, από τη μεριά της μακρινής στεριάς της Αμερικής αχνοφάνηκαν κάποια μικρά συννεφάκια, όχι σαν αυτά που φέρνουν τη βροχή, άλλα, διαφορετικά, σύννεφα καπνού. Η περιέργεια γρήγορα μετατράπηκε σε παρατήρηση και, τελικά, σε πεποίθηση: δεν ήταν απλά σύννεφα, αλλά σήματα... σήματα καπνού... εκεί κάτω στη μακρινή στεριά, υπήρχε φωτιά... Έβραζε... Ένα καζάνι που καλούσε να το εξερευνήσουμε.

Σήματα καπνού που μας μιλούσαν. Δίπλα στη φωτιά στεκόταν άξιος σύντροφός της ο λόγος. Η φωτιά και ο λόγος. Ο λόγος και η φωτιά. Ο λόγος να μιλάει για τις αιτίες της φωτιάς. Και η φωτιά να υπερασπίζει το λόγο. Έμπνευση για όλους και για όλες που δεν λένε να το βάλουν κάτω, που πιστεύουν ακόμα ότι το όνειρο για έναν κόσμο διαφορετικό δεν ήταν μια εφηβική ανοησία.

Η Ιστορία είναι επιλεκτική. Οι ισχυροί που τη γράφουν διαλέγουν ποιες στιγμές της ανθρώπινης περιπέτειας θα τονίσουν, ποιες θα μας αφηγηθούν. Μας προανήγγειλαν ακόμα και το τέλος της. Το τέλος της Ιστορίας. Ασυναρτησίες, που καταρρέουν μπροστά στην εμφάνιση του λόγου, του λόγου της αξιοπρέπειας που σκεπάζει τον ουρανό με σήματα καπνού και απαιτεί τη θέση του στη συλλογική μνήμη.

20 και 10 χρόνια. Φέτος, σ' όλο τον κόσμο γιορτάζονται τα 20 χρόνια από την ίδρυση του Ζαπατιστικού Στρατού και τα 10 χρόνια από εκείνη την Πρωτοχρονιά του 1994, όταν οι ιθαγενείς-ζαπατίστας εξεγέρθηκαν αξιώνοντας, πάν' απ' όλα, το δικαίωμά τους να υπάρχουν με αξιοπρέπεια, το δικαίωμα όλων να υπάρχουν με αξιοπρέπεια. «ΤΙΠΟΤΑ ΓΙΑ ΜΑΣ, ΟΛΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ». 20 και 10 χρόνια φωτιάς και λόγου. Σαν ένα σήμα καπνού προς όλο τον κόσμο πως το όνειρο δεν πέθανε, παραμένει ζωντανό, πως η αξιοπρέπεια είναι πιο δυνατή απ' όλα τα δολάρια –και εσχάτως τα ευρώ– του κόσμου. Μαζί με άλλα σήματα καπνού απ' όλον τον πλανήτη, που ενέπνευσαν και συνεχίζουν να εμπνέουν καρδιές και σκέψεις, ουτοπίες και δημιουργίες, φαντασίες και πραγματικότητες.

Η Ιστορία, λοιπόν, όχι μόνο δεν τέλειωσε, αλλά ξαναγράφεται. Γιατί ο Τσε ζει, γιατί η κουκούλα των ζαπατίστας είναι δίπλα μας ζωντανή, γιατί στη Βολιβία βροντοφωνάζουν ότι η πορεία που έχει πάρει ο κόσμος δεν είναι η μόνη εφικτή.

Και τα Σήματα Καπνού συνεχίζουν την προσπάθεια αποκρυπτογράφησης στιγμιότυπων αυτής της Ιστορίας, της παραμελημένης και, ενίοτε, ξεχασμένης. Ενάντια στη λήθη, για τη μνήμη! Ενάντια στην αδιαφορία, για τη συμμετοχή! Κόντρα στη μιζέρια, για την αξιοπρέπεια!

Έμπνευσή μας, οι αναγνώστες-συνεργάτες, που με τη δική τους στήριξη κάνουν δυνατή την έκδοση και αυτού του τεύχους!

Της Σύνταξης

Κεντρική διάθεση: **ΣΤΕΚΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**, Τσαμαδού 13, **ΑΘΗΝΑ**

Τηλ.- Fax: 210-9811763, Τηλ.: 6974-973917, E-mail: ompllaam@yahoo.com.

Διατίθεται επίσης στα βιβλιοπωλεία: «**ΒΑΒΕΛ**» (Λόντου 1 & Ζ. Πηγής, Εξάρχεια), «**ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ**» (Θεμιστοκλέους 37, Εξάρχεια), «**ΠΟΛΙΤΕΙΑ**» (Ασκληπιού 3, Αθήνα), «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**» (Γραβιάς 3-5), «**SOLARIS**» (Μπότσιας 6), «**ΟΥΤΟΠΙΑ**» (Σουλτάνη 8), «**UNDERGROUND**» (Καρσολή & Δημητρίου 56, Πειραιάς) «**ΑΙΩΝΕΣ**» (Κομνηνών 24 & Οδυσσέως, Νίκαια), «**ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ**» (Ρ. Φερραίου 25, Ηλιούπολη, τηλ. 210-9940110) και στα περίπτερα της πλατείας Κάνιγγος και της πλατείας Εξαρχείων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: • Πολιτιστικό Στέκι «**ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**», Αρριανού-Αη. Παντελεήμονος 1, τηλ. 2310-215462

• Ταβέρνα «**ΠΛΑΤΑΝΟΣ**», Αετορράχης 64, τηλ. 2310-817944 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**», Νίκης 3

• Γιάννης Αγγελιδάκης, τηλ. 2310-816056 & 6944-797331

ΣΕΡΡΕΣ: «**ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ**», Σταγείρων 11, τηλ. 23210-64720

ΠΤΟΛΕΜΑΔΑ: Βιβλιοπωλείο - Τυπογραφείο «**ΛΕΚΤΩΡ**», 25ης Μαρτίου 48, τηλ. 24630-53250

ΤΡΙΚΑΛΑ: Τηλ. 6932-581399 **ΑΓΡΙΝΙΟ:** Καφέ «**ΑΛΒΕΔΟΝ**» **ΜΥΤΙΛΗΝΗ:** Τηλ. 22510-43590

ΠΑΤΡΑ: Βιβλιοπωλείο «**ΤΡΟΧΟΣ**», τηλ. 2610-224547 **ΚΑΛΑΜΑΤΑ:** Βιβλιοπωλείο «**ΕΝΔΟΧΩΡΑ**», Χρ. Παγώνη 19, τηλ. 27210-25878

ΣΠΑΡΤΗ: Εκδόσεις «**ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ**», Δωριέων 45, τηλ. 27310-82203

ΧΑΝΙΑ: • Βιβλιοπωλείο «**ΣΧΗΜΑ**» Δημοκρατίας 38 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΟΛΥΕΔΡΟ**» Μπονιαλή 26

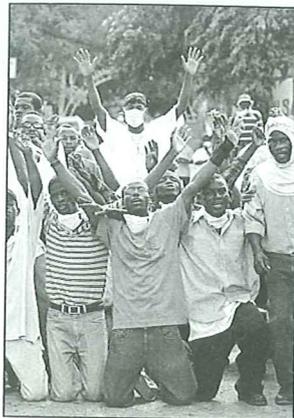
ΡΕΘΥΜΝΟ: «**ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΩΝ**» Δ. Ρεθύμνης

ΑΙΤΗ Ο Αριστίντ έφυγε, οι Αμερικάνοι ήρθαν...

Αλλος ένας πρόεδρος λατινοαμερικάνικης χώρας αναγκάστηκε να παραιτηθεί, μετά τη λαϊκή πίεση, αλλά και την παρέμβαση ξένων συμφερόντων. Μετά από 5 περίπου μήνες αιματηρών κινητοποιήσεων και ενώ από τις αρχές του χρόνου η φτωχότερη χώρα της Λατινικής Αμερικής είχε σχεδόν περιέλθει σε κατάσταση χάους λόγω καθημερινών πολύνεκρων συγκρούσεων μεταξύ κυβερνητικών, οπαδών της αντιπολίτευσης, ανταρτών και παραστρατιωτικών ομάδων, ο Ζαν Μπερτράν Αριστίντ, μόλις έχασε την υποστήριξη των ΗΠΑ, παραιτήθηκε και διέφυγε προς Αφρική και νέος πρόεδρος έγινε ο Αλεξάντρ, που βέβαια είχε στενούς δεσμούς με τον Αριστίντ. Με τη φυγή του σταμάτησαν οι αιματηρές διαδηλώσεις, που είχαν τραγικό απολογισμό πάνω από 100 νεκρούς και εκατοντάδες τραυματίες από τα μέσα Σεπτεμβρίου, ωστόσο οι ΗΠΑ έστειλαν για μια ακόμη φορά «ειρηνευτικές δυνάμεις», προκειμένου για «την εκτίμηση της ασφάλειας της χώρας και την υπεράσπιση των αμερικάνικων συμφερόντων», αφού, εκτός από τον έλεγχο της περιοχής, αποβλέπουν και στην εκμετάλλευση φτηνών εργατικών χεριών μέσα από την επαναποικιοποίησή της. Στρατιώτες έστειλε πρώτη η Γαλλία, και ακολούθησαν ο Καναδάς, η Χιλή και, φυσικά, οι ΗΠΑ.

Άλυτα είναι τα τρομερά προβλήματα που ταλανίζουν την πολύπαθη Αϊτή, δύο αιώνες ακριβώς μετά τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας της την Πρωτοχρονιά του 1804, κι ενώ ήταν η πρώτη χώρα της ηπείρου που το έπραξε. Σήμερα, η μόνη πρωτιά που κατέχει μεταξύ των άλλων λατινοαμερικάνικων χωρών είναι αυτή της φτώχειας, του αναλφαριθμητισμού και της ανεργίας, σε ποσοστά πάνω από το 50%. Ο πληθυσμός της (περίπου 8 εκατομμύρια) υποφέρει από την ασθένεια του έιτς και άλλες αρρώστιες σε ποσοστό 5% (βλ. *Σήματα Καπνού*, τεύχος 16), ενώ εξαιρετικά δύσκολη είναι η πρόσβαση σε πόσιμο νερό. Ο πρόεδρος Ζαν Μπερτράν Αριστίντ, που κυβερνούσε αδιάκοπα από το 1994, αρχηγός του κόμματος Λαβαλά, δεν κατάφερε να προσφέρει στο λαό της Αϊτής καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και αντιμετώπισε τεράστιο κύμα αντίδρασης. Στην αντίπερα όχθη της αντιπολίτευσης, συνυπάρχουν αντιδρώντας στον Αριστίντ η Δημοκρατική Πλατφόρμα, η Ομάδα των 184 (συνδικάτα, αγρότες, φοιτητές, αλλά και ενώσεις εργοδοτών) και το Κομμουνιστικό Κόμμα. Από την πλευρά των αντάρτικων ομάδων, υπάρχει ο στρατός των Κανιβάλων, πρώην μέλη του στρατού του Αριστίντ, το Επαναστατικό Μέτωπο Αντίστασης, που συγκροτήθηκε στις 5 Φλεβάρη στην πόλη Γκονάιβες, και το Εθνικό Μέτωπο Απελευθέρωσης και Ανοικοδόμησης (Reconstruction), που μετονομάστηκε σε Αντιστασιακό Μέτωπο κατά του Αριστίντ. Το παζλ συμπληρώνουν παραστρατιωτικές ομάδες που επαναδραστηριοποιήθηκαν στις αρχές του χρόνου και συγκροτούνται κυρίως από τους στρατιώτες του Ραούλ Σέδρας, της ομάδας που οργάνωσε το στρατιωτικό πραξικόπημα κατά του Αριστίντ το 1991 και κυβέρνησε ως δικτατορία ως το 1994.

Με φόντο το πολύπλοκο αυτό πολιτικό σκηνικό, και ενώ την αφορμή για την κρίση έδωσε η δολοφονία από κυβερνητικούς του Amiot Métafer, αρχηγού του Επαναστατικού Μετώπου Αντίστασης στις 22 Σεπτέμβρη, μεγάλες κινητοποιήσεις από την πλευρά της αντιπολίτευσης ξεκίνησαν

στην Αϊτή, με τη συμμετοχή οργανώσεων φοιτητών, δασκάλων, αγροτών, εργατών της ιδιωτικής εκπαίδευσης και γυναικών, αρχής γενομένης από τα μέσα Δεκέμβρη, με αποτέλεσμα πάνω από 100.000 διαδηλωτές να κατέβουν στο δρόμο μέσα σε ένα μήνα. Στις πόλεις Cap Haitien και Gonaives, μέσα σε μια βδομάδα οι διαδηλώσεις είχαν τον τραγικό απολογισμό των 20 νεκρών και την πολιτική συνέπεια της παραίτησης των υπουργών Παιδείας, Τουρισμού και Δημόσιας Υγείας, ενώ αποχώρησαν από την κυβέρνηση και γερουσιαστές. Στις 8 Ιανουαρίου, μετά από αρκετές μέρες απεργίας που οργάνωσαν οι αρχηγοί της αντιπολίτευσης, πραγματοποιήθηκε διαδήλωση στην πρωτεύουσα Porto Prince με συμμετοχή κυρίως φοιτητών, στην οποία σκοτώθηκαν δύο άτομα και τραυματίστηκαν τριάντα. Στις 18 Ιανουαρίου, πάλι στην πρωτεύουσα, σε πορεία με αίτημα την παραίτηση της κυβέρνησης, η βίαιη αστυνομική καταστολή άφησε άλλον έναν νεκρό και πέντε τραυματίες.

Η βία συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε στις αρχές του Φλεβάρη. Στις 3 του μήνα, στην πρωτεύουσα, αστυνομικοί πνίξαν στα δακρυγόνα μεγάλη αντικυβερνητική διαδήλωση. Τρεις μέρες αργότερα, στο λιμάνι Gonaives, ένοπλοι αντικυβερνητικοί διαδηλωτές εισέβαλαν στο αστυνομικό τμήμα της πόλης για να απελευθερώσουν τους κρατούμενους, και οι συμπλοκές κατέληξαν σε 11 νεκρούς. Μετά την απελευθέρωση 100 κρατουμένων, η πόλη πέρασε στα χέρια των ανταρτών, ενώ στις μάχες των επόμενων δύο ημερών σκοτώθηκαν 14 αστυνομικοί. Μέχρι τις 10 Φλεβάρη, έντεκα περιοχές καταλήφθηκαν από τους οπαδούς της αντιπολίτευσης μετά από αιματηρές συγκρούσεις με αστυνομικούς και παραστρατιωτικούς, που είχαν τραγικό απολογισμό τους 41 νεκρούς συνολικά. Οι αντικυβερνητικές κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν και τις επόμενες ημέρες, με συλλήψεις διαδηλωτών, ενώ μόνο στην Γκονάιβες, που εξακολουθεί να ελέγχεται από ομάδες ένοπλων ανταρτών, μέχρι τα μέσα Φεβρουαρίου υπήρχαν επίσημα 53 νεκροί και 119 τραυματίες. Δυστυχώς, αφού κι εδώ παρεμβλήθηκε το «μακρύ χέρι των Αμερικανών», όπως έγραψε ο Ιγνάσιο Ραμονέ, «είναι σαν για την Αϊτή η απελευθέρωση να μεταμορφώθηκε σε μια κατάρρα δίχως τέλος». Ο πρώην δικτάτορας, πάντως, Ντιβαλιέ δήλωσε από τη Γαλλία, όπου βρίσκεται εξόριστος για 17 χρόνια, έτοιμος να επιστρέψει στην Αϊτή μετά τη φυγή του Αριστίντ, ενώ οι παραστρατιωτικές ομάδες ελέγχουν τη μισή χώρα. Η Αϊτή βρίσκεται στα πρόθυρα εμφυλίου, αλλά οι ΗΠΑ δεν κάνουν τίποτα για να σταματήσουν τη δράση εγκληματικών παραστρατιωτικών ομάδων.

Η συμπλήρωση του πρώτου χρόνου της διακυβέρνησης Λούλα έφερε μαζί της μεγάλο σκεπτικισμό. Το ζήτημα δεν είναι μόνο η μαζική αθέτηση των υποσχεθέντων και η καταστρατήγηση του εκλογικού προγράμματος με βάση το οποίο ο λαός της Βραζιλίας ψήφισε τον Λούλα: η άποψη περί «εφικτών», «αργών» και «σίγουρων» βημάτων μπορεί να συζητηθεί. Το χειρότερο είναι πως η ηγεσία του PT προσπαθεί να κατασιγάσει τις φωνές όσων την επικρίνουν, με εσωκομματική καταστολή, κατάργηση της δημοκρατίας και εξοβελισμό ακόμα και ιστορικών στελεχών του κόμματος. Πιο αναλυτικά:

- Η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης έχει χαρακτηριστεί ως «τρίτη θητεία του Καρντόζο», αφού συνεχίζει στο ίδιο πνεύμα του προκατόχου της: σφιχτή οικονομική πολιτική, λιτότητα, χωρίς διαρθρωτικές αλλαγές, προσπάθεια προσέλκυσης κερδοσκοπικού κεφαλαίου. Η αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος ήταν μια εμπειρία εξαιρετικά αρνητική: η κυβέρνηση Λούλα ψήφισε μέτρα που, όταν τα είχε προτείνει ο Καρντόζο, ο νυν πρόεδρος τα αποκάλυψε παράνομα. Επιπλέον, η κυβέρνηση υπέγραψε και νέα συμφωνία με το ΔΝΤ, προκαλώντας θύελλα διαμαρτυριών.

- Η περίφημη αγροτική μεταρρύθμιση δεν έχει διαφανεί ακόμη στον ορίζοντα. Η νομιμοποίηση των 120.000 ιδιοκτησιών που ζητούσε το MST, απαντήθηκε με πρόταση για 60.000, που έγιναν 7.000, ενώ μέχρι τώρα δεν έχει γίνει καμία. Τα σχέδια πάνε κι έρχονται, οι καλές προθέσεις του υπουργού Αγροτικής Μεταρρύθμισης (και στελέχους της Αριστεράς του PT) δεν αμφισβητούνται, ο Στέντιλε δηλώνει πως έχει ακόμα εμπιστοσύνη στον Λούλα, αλλά –χωρίς να υποτιμάμε την, πιθανότητα βίαιη, αντίσταση των μεγαλοαγροκτημόνων– η κατάσταση δημιουργεί πολλά ερωτηματικά. Ακόμα δε περισσότερα δημιουργεί η συνέχιση των διώξεων των αγωνιστών του MST, τις οποίες η κυβέρνηση παρακολουθεί απαθής, στο όνομα της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης.

- Το Πρόγραμμα Πείνα Μηδέν, όχι μόνο δεν έχει πάρει ακόμα συγκεκριμένη μορφή, αλλά έτσι όπως διαγράφεται συγκεντρώνει διαμαρτυρίες ότι δεν περιέχει καμία διαρθρωτική αλλαγή αλλά αποτελεί απλή φιλανθρωπία, βοήθεια, στους πενιμασμένους.

- Η κυβέρνηση συνέχισε να επιτρέπει την καλλιέργεια γενετικά μεταλλαγμένων σπόρων, κάτι που κατέκρινε συστηματικά στο παρελθόν. Επιπλέον, κανένα μέτρο δεν έχει παρθεί για την προστασία της ζούγκλας του Αμαζονίου. Ο υπουργός Γεωργίας, υπεύθυνος για τα παραπάνω, θεωρείται πιστός υποστηρικτής της Monsanto, αλλά και των γαιοκτημόνων.

Η πολιτική αυτή έχει πυροδοτήσει μεγάλες αντιδράσεις μέσα στο PT, ενώ ως απάντηση προχώρησαν στη διαγραφή τεσσάρων ιστορικών στελεχών του κόμματος, μεταξύ των οποίων και της Ελοΐζα Ελένα, μιας μορφής που σηματοδοτεί την αριστερή και ριζοσπαστική τάση του PT. «Το PT κόβει το αριστερό του χέρι», δήλωσε ένα άλλο μέλος της ηγεσίας του PT που αποφάσισε να αποχωρήσει. Είναι αλήθεια ότι αρκετά ιστορικά και ιδρυτικά στελέχη του PT γνωστοποιούν την απόφασή τους να εγκαταλείψουν το κόμμα, ενώ η

Μετά την εκδίωξη από την αστυνομία οικογενειών του MST από κατάληψη γης, στις 15 Οκτωβρίου 2003, στο Σάο Πάολο.

προοπτική των διαγραφών κινητοποίησε πολλούς διανοούμενους από όλο τον κόσμο (μεταξύ των οποίων ο Τσόμσκι και ο Κεν Λόουτς) που υπέγραψαν κείμενο διαμαρτυρίας για το γεγονός αυτό. Σύμφωνα με τελευταίες πληροφορίες, η Ελοΐζα Ελένα ηγείται μιας κίνησης για τη δημιουργία νέου πολιτικού κόμματος για «μια Αριστερά σοσιαλιστική και δημοκρατική».

Οι εκτιμήσεις για τον πρώτο χρόνο Λούλα ποικίλουν ως προς το βαθμό της επιφυλακτικότητας. Ο Εμίρ Σαντέρ είναι εντελώς αρνητικός, ονομάζει τον Λούλα συντηρητικό, ενώ μιλάει και για γραφειοκρατικοποίηση της ηγεσίας του PT. Ο Στέντιλε ισχυρίζεται πως στην κυβέρνηση Λούλα παλεύουν τρεις τάσεις: η νεοφιλελεύθερη, αυτή που θέλει μικρές αλλαγές και εκείνη που συνδέεται με τα κινήματα. Η κρίση μέσα στο PT μεταφέρεται και στην CUT, την εργατική συνμοσπονδία, όπου υπολογίζεται πως περίπου το 30% είναι έντονα επικριτικό προς την ηγεσία του Λουίζ Μαρίνιο, στενού συνεργάτη του Λούλα.

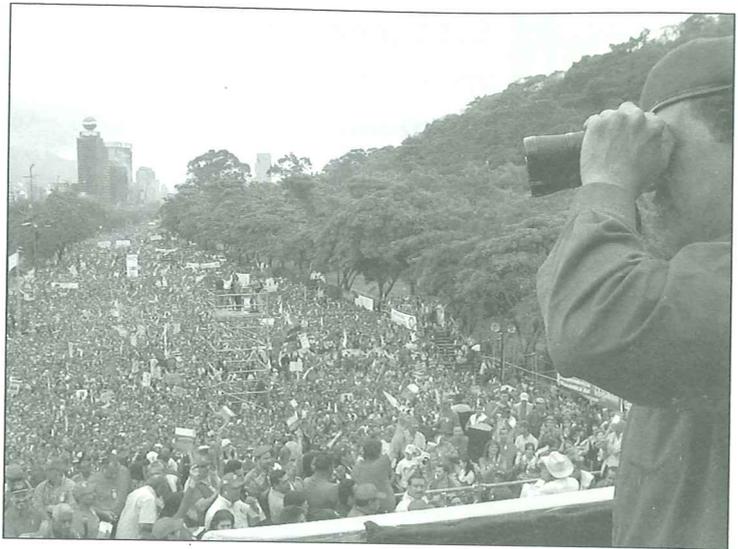
Πάντως, οι δυνάμεις της Αριστεράς και του κινήματος δεν καταθέτουν τα όπλα. Το MST κινητοποιείται παρά την «ανοχή» που εξακολουθεί να δείχνει προς τον Λούλα, ενώ μέσα στο PT η διαμάχη είναι ανοιχτή, καθώς η Αριστερά γνωρίζει τι ποιεί η Δεξιά και οι συσχετισμοί, όσο αρνητικοί κι αν φαίνονται αυτή τη στιγμή, δεν είναι πάντως παγιοποιημένοι. Η χρονιά που έρχεται θα είναι δύσκολη – ελπίζουμε περισσότερο για τον Λούλα παρά για το κίνημα.

ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ

Απάτη της αντιπολίτευσης καταγγέλλει ο Τσάβες

Είμαι γνωστό ότι εδώ και καιρό η αντιπολίτευση συνέλεγε υπογραφές πολιτών ώστε να υποχρεώσει την κυβέρνηση Τσάβες να προκηρύξει δημοψήφισμα για την παραμονή ή μη του Τσάβες στην προεδρία, σύμφωνα με το νέο σύνταγμα που η ίδια η παρούσα κυβέρνηση έχει ψηφίσει και το οποίο δίνει το δικαίωμα στους πολίτες να ανακαλούν τον πρόεδρο μέσω δημοψηφίσματος.

Ο απαιτούμενος αριθμός των υπογραφών ήταν 2,4 εκατομμύρια. Η αντιπολίτευση ανακοίνωσε πως κατέθεσε στο Εθνικό Εκλογικό Συμβούλιο 3,6 εκατομμύρια υπογραφές που ζητούν δημοψήφισμα. Το Εκλογικό Συμβούλιο πραγματοποίησε έλεγχο των υπογραφών και τα αποτελέσματα έδειξαν μεγάλο αριθμό πλαστών στοιχείων, διπλοεγγραφών, εγγραφών παιδιών και πεθαμένων κ.λπ. Το γεγονός αυτό έδωσε την ευκαιρία στον Τσάβες να μιλήσει για «μεγα-απάτη» της αντιπολίτευσης, με σκοπό τη νομιμοφανή ανατροπή του. Σύμφωνα με το Εθνικό Εκλογικό Συμβούλιο, 876.017 υπογραφές απαιτούσαν επαλήθευση στοιχείων, ενώ, εάν από αυτές επιβεβαιώνονταν τουλάχιστον 604.587, θα συμπληρωνόταν το απαιτούμενο για το δημοψήφισμα νούμερο. Πριν ακόμα δοθεί στη δημοσιότητα το πόρισμα του Συμβουλίου, η αντιπολίτευση κάλεσε νέο γύρο κινητοποιήσεων, οι οποίες εντάθηκαν μετά την ανακοίνωσή του, συσπειρώνοντας δεξιά και ακροδε-

ξιά πολιτικά κόμματα, εμπορικούς και επιχειρηματικούς κύκλους και διατηρώντας υπό την επιρροή της την αστυνομία, καταγγέλλοντας ότι η κυβέρνηση εμποδίζει την έκφραση της λαϊκής βούλησης. Για μια ακόμα φορά οι δρόμοι έγιναν πεδίο έκφρασης αντιπαλότητας και πόλωσης ανάμεσα σε αντιπάλους και οπαδούς της κυβέρνησης. Το κλίμα αστάθειας που μονίμως καλλιεργεί η αντιπολίτευση και η συντριπτική πλειονότητα των (ελεγχόμενων από αυτή) ΜΜΕ εντείνεται και από άλλα γεγονότα:

- Η κυβέρνηση έδωσε στη δημοσιότητα βίντεο που αποδεικνύει τη συμμετοχή πρακτόρων της CIA σε αντικυβερνητικές δραστηριότητες.
- Υπήρξαν καταγγελίες για απειλές απόλυσης σε εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα που αρνήθηκαν να υπογράψουν κατά του Τσάβες.
- Εντείνεται η εκστρατεία των ΜΜΕ των ΗΠΑ με σημείο αναφοράς την υποτιθέμενη βοήθεια της Βενεζουέλας προς «ισλαμιστές τρομοκράτες» και τους αντάρτες της Κολομβίας.

Από την άλλη πλευρά, και μέσα σε ιδιαίτερα φορτισμένο κλίμα, η κυβέρνηση Τσάβες συνεχίζει να προωθεί κάποια από τα προγράμματα-κλειδιά που εφαρμόζει:

- Συνεχίζεται η διανομή γης, αλλά και πιστώσεων και εργαλείων, σε ακτήμονες. Μέχρι στιγμής έχουν μοιραστεί περίπου 1.700.000 εκτάρια. Να σημειωθεί ότι στη Βενεζουέλα το 75% της καλλιεργήσιμης γης (30.000.000 εκτάρια) ελέγχεται από το 3% των γαιοκτημόνων.
- Συνεχίζεται, με τη βοήθεια εκατοντάδων Κουβανών γιατρών, το πρόγραμμα υγείας, που προσανατολίζεται ειδικά σε ανθρώπους και περιοχές που μέχρι σήμερα δεν είχαν καμία πρόσβαση σε κάποιο σύστημα περίθαλψης.
- Συνεχίζεται, τέλος, το πρόγραμμα αλφαριθμητικού, στο οποίο αναμένεται να έχουν ενταχθεί

ΜΕΞΙΚΟ

Επιθέσεις και δολοφονίες από παραστρατιωτικούς στην Οαχάκα

Στις 24 Φεβρουαρίου, στις 9 το πρωί, μια ομάδα από 60 παραστρατιωτικούς από τη Σάντα Λουσία Μόντε Βέρδε, με επικεφαλής τον Μαρσελίνο Ερνάντες της κοινότητας Άγουα ντελ Τόρο, όλοι με χαρακτηριστικά πρίιστα (PRI), επιτέθηκαν σε 16 μέλη του Ιθαγενικού Λαϊκού Συμβουλίου της Οαχάκα - Ρικάρτο Φλόρες Μαγόν (CIPO-RFM), της κοινότητας Λα Λαγουνίγια, που βρίσκεται στο 37ο χιλ. από τη Σάντα Καταρίνα Γονσοστού της περιφέρειας Τλάχικο. Οι παραστρατιωτικοί, φέροντας μακριά όπλα αποκλειστικής χρήσης του στρατού, επιτέθηκαν πυροβολώντας τους 16 ιθαγενείς την ώρα που δούλευαν στα χωράφια ανυπεράσπιστοι, με αποτέλεσμα να αιχμαλωτίσουν τον Εουσέμπιο Απαρίσιο Γκαρσία, 65 χρονών, να τον πυροβολήσουν σε διάφορα σημεία του σώματος και, τέλος, να τον δολοφονήσουν με «χαριστική βολή», να τραυματίσουν 3 ιθαγενείς και ο Χουάν Απαρίσιο Μεντόσα να βρίσκεται με τραύμα στην καρδιά σε κρίσιμη κατάσταση. Οι ιθαγενικές κοινότητες του CIPO-RFM, οι οποίες έχουν οργανωθεί και αγωνίζονται εναντίον της εκμετάλλευσης των δασών τους και την άμυνα της κοινοτικής γης τους, καθιστούν υπεύθυνο τον κυβερνήτη Χοσέ Μουράτ Κασάμπ για οποιαδήποτε πράξη βίας εναντίον των μελών του CIPO-RFM.

περίπου 1.000.000 άτομα μέχρι το τέλος του χρόνου.

• Η κυβέρνηση παίρνει κάποια διαρθρωτικά μέτρα με σκοπό την καταπολέμηση της φτώχειας. Ολοκληρώνεται, επίσης, η εκβάθρωση αναδιάρθρωση της κρατικής εταιρείας πετρελαίου PDVSA, μετά τη μεγάλη αντικυβερνητική απεργία του περασμένου χρόνου. Η σύγκρουση στην PDVSA οδήγησε στην απόλυση 18.000 ατόμων από

ΕΚΟΥΑΔΟΡ

Η κοινωνική αντίδραση

κατά του Γκουτιέρρες κορυφώνεται

Εθνική συνέλευση της CONAIE, κοινές διακηρύξεις καταγγελίας των ιθαγενικών οργανώσεων και κινημάτων, πορείες διαμαρτυρίας που οργανώνονται από πολιτικές, εργατικές και κοινωνικές οργανώσεις, πολυήμερες απεργίες πείνας στο χώρο της εκπαίδευσης, είναι κάποια επιγραμματικά στοιχεία που συνθέτουν το σκηνικό στο Εκουαδόρ τους τελευταίους μήνες. Ο πρόεδρος Γκουτιέρρες έχει πια να αντιμετωπίσει ένα ενιαίο μέτωπο με σκοπό την ανατροπή του ή έστω την ανακοπή της νεοφιλελεύθερης πολιτικής του, κυρίως από την πλευρά των ιθαγενικών οργανώσεων, που εμφανίζουν εξαιρετική κινητοποίηση το τελευταίο δίμηνο.

Στα τέλη του περασμένου Νοεμβρίου, οι τρεις μεγαλύτερες οργανώσεις των ιθαγενών, CONAIE, PACHAKUTIK και QUARINARI, σε κοινή ανακοίνωσή τους, εξέφρασαν την έντονη δυσαρέσκειά τους για την πλήρη ταύτιση της οικονομικής πολιτικής του προέδρου της χώρας με αυτήν των ΗΠΑ, προανήγγειλαν κινητοποιήσεις και μίλησαν ξεκάθαρα για την προετοιμασία λαϊκού ξεσηκωμού. Παράλληλα, τις ίδιες ημέρες, ενώσεις εργατών και συνταξιούχων κάλεσαν σε εθνική κινητοποίηση στις 28 Νοεμβρίου, καταγγέλλοντας την επικείμενη αύξηση των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας από 40 σε 48 και το πάγωμα των μισθών και των συντάξεων, που σε συνδυασμό με τη σχεδιαζόμενη αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου και των καυσίμων και την ιδιωτικοποίηση της υγείας δυσχεραίνουν την οικονομική κατάσταση του λαού του Εκουαδόρ. Στον κοινό αγώνα ενάντια στην κυβέρνηση συμπαρατάχθηκε και η κοινότητα των Sarayaku, που διεξάγει έναν τεράστιο αγώνα ενάντια στην μεγάλη πετρελαϊκή πολυεθνική εταιρεία Chevron Texaco, που έχει υπογράψει συμβόλαια με την κυβέρνηση και αποτελεί απειλή για τη γη και τους φυσικούς πόρους της περιοχής της ιθαγενικής κοινότητας. Η κυβέρνηση απάντησε με την προκλητική σύλληψη του Humberto Cholango, προέδρου του QUARINARI στις 12 Δεκέμβρη. Ο Cholango είχε κατηγορήσει τον Γκουτιέρρες λίγες μέρες νωρίτερα για δεσμούς με το εμπόριο ναρκωτικών και αφέθηκε ελεύθερος αρκετές μέρες αργότερα εξαιτίας της λαϊκής πίεσης.

Στις 22 Δεκεμβρίου, πραγματοποιήθηκε λαϊκή συνέλευση στην έδρα της CONAIE, στην οποία συμμετείχαν ιθαγενικές και αγροτικές οργανώσεις, μικροπαραγωγί, συνδικάτα ηλεκτρικών, πετρελαϊκών και τηλεφωνικών εταιρειών, δημοσιογράφοι, διανοούμενοι, καθηγητές, κινήματα και πολιτικά κόμματα της Αριστεράς, με σκοπό να ενώσουν τις δυνάμεις τους για να διοργανώσουν κινητοποιήσεις μέσα στον Ιανουάριο ενάντια στην πολιτική του «προδότη» (όπως τον αποκαλούν) Γκουτιέρρες, που έχει ευθυγραμμιστεί πλήρως με την κυβέρνηση Μπους, το ΔΝΤ, το σχέδιο Κολομβία και την ALCA. Πράγματι, εκατοντάδες εργαζόμενοι

τις 39.000 που εργάζονταν εκεί.

• Συνεχίζεται η εφαρμογή πολλών κοινωνικών προγραμμάτων που αποσκοπούν σε βελτίωση των συνθηκών ζωής, ιδίως των πιο μειονεκτούστων κοινωνικών ομάδων.

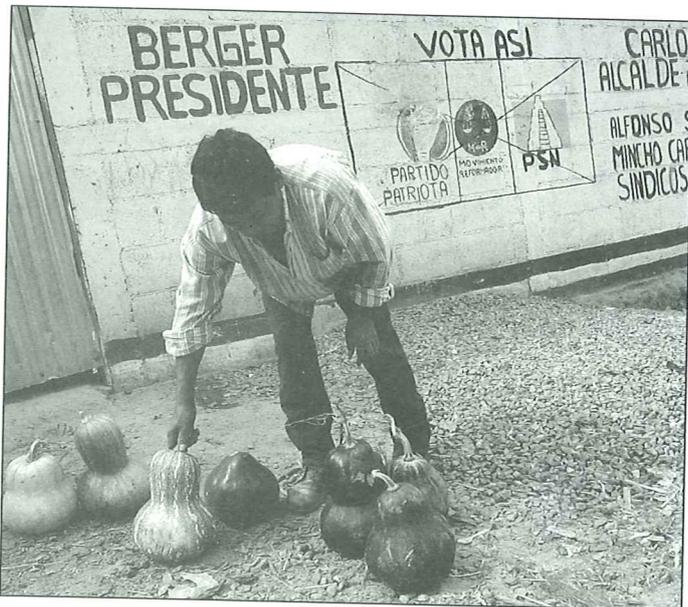

πήραν μέρος στις 7 Ιανουαρίου σε μια σημαντική κινητοποίηση στις λεωφόρους της πρωτεύουσας με κατάληξη το υπουργείο Εργασίας, ενώ πορεία πραγματοποιήσαν μια βδομάδα αργότερα και 2.000 ιθαγενείς, συνταξιούχοι και εργαζόμενοι του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

Ωστόσο, την παράσταση έκλεψαν το περασμένο δίμηνο οι δάσκαλοι, οι οποίοι ξεκίνησαν απεργία στις 11 Νοέμβρη απαιτώντας την εφαρμογή της μισθολογικής συμφωνίας που είχε επιτευχθεί τον Ιούλιο, μετά από απεργία 28 ημερών. Στις 10 Δεκεμβρίου, 20.000 δάσκαλοι διοργάνωσαν συλλαλητήριο, το οποίο οι ίδιοι ονόμασαν «η κατάληψη του Κίτο», με πρωτοφανή την κυβερνητική προσπάθεια να το σαμποτάρει, η οποία έφτασε μέχρι τη σύλληψη τριών διαδηλωτών. Στις 15 Δεκέμβρη, 36 δάσκαλοι στο Κίτο και άλλοι 15 σε όλη τη χώρα ξεκίνησαν απεργία πείνας, κορυφώνοντας τον αντικυβερνητικό τους αγώνα, ενώ μια βδομάδα αργότερα στην απεργία πείνας συμμετείχαν μαθητές, γονείς και φοιτητές, σε συμπαραστάση στους δασκάλους. Η βίαιη απάντηση του Γκουτιέρρες στη λαϊκή κινητοποίηση ήταν η απόπειρα δολοφονίας του προέδρου της CONAIE, Λεόνιδας Ίσα, την 1η Φεβρουαρίου, και η πρόθεση φίμωσης ραδιοφωνικού σταθμού που υποστήριζε τον ιθαγενικό αγώνα.

Η επόμενη περίοδος αναμένεται με εξαιρετικό ενδιαφέρον στο Εκουαδόρ, λαμβάνοντας υπόψη τις εξαγγελίες των εκπροσώπων των ιθαγενικών, εργατικών και πολιτικών οργανώσεων. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Cholango: «Αν χρειαστεί να διαλυθεί αυτή η κυβέρνηση, αν αυτό επηρεάσει τα δικαιώματα των πολιτών, ο λαός θα το κάνει».

Στις 9 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε στη Γουατεμάλα ο πρώτος γύρος των προεδρικών εκλογών, σε συνδυασμό με βουλευτικές και δημοτικές εκλογές. Τα βασικά χαρακτηριστικά του πρώτου γύρου ήταν τα εξής:

α) *Η ήττα του τέως δικτάτορα Εφρέν Ρίος Μοντ.* Η περίοδος της δικτατορίας του Ρίος Μοντ θεωρείται από τις πιο αιματοβαμμένες στην ιστορία της Λατινικής Αμερικής. Ωστόσο, στις εκλογές του 1999 το κόμμα του FRG (για διάφορους λόγους που έχουν αναφερθεί σε προηγούμενα τεύχη των *Σημάτων Καπνού*) είχε νικήσει, εκλέγοντας πρόεδρο τον Αλφόνσο Πορτίγιο. Η διακυβέρνηση Πορτίγιο σηματοδεύτηκε από οικονομική λιτότητα νεοφιλελεύθερου τύπου, αθέτηση των ειρηνευτικών συμφωνιών, διαρκή υποστήριξη των τέως παραστρατιωτικών και –κυρίως– ανεξέλεγκτη διαφθορά: τελείωσε, αφήνοντας πίσω της συντρίμια: πάνω από το 56% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Στις τωρινές εκλογές, ως υποψήφιος πρόεδρος του FRG κατέβηκε ο ίδιος ο –κατηγορούμενος σε διεθνές επίπεδο για γενοκτονία– Ρίος Μοντ, ο οποίος όμως ήρθε τρίτος με περίπου 11% των ψήφων και αποκλείστηκε από τον δεύτερο γύρο (28 Δεκεμβρίου).

β) *Η απουσία αξιόπιστης αριστερής πρότασης.* Πρώτος στις εκλογές ήρθε ο Όσκαρ Μπέργκερ, μεγάλος γαιοκτήμονας και επιχειρηματίας, με ποσοστό περίπου 35%. Το κόμμα του, η Μεγάλη Εθνική Συμμαχία (GANA) θεωρείται το κόμμα που εκπροσωπεί την ολιγαρχία και τη μεγαλοαστική τάξη. Δεύτερος κατετάγη ο Άλβαρο Κολόμ, με περίπου 27,5%. Ο Κολόμ στις προηγούμενες εκλογές ήταν ο υποψήφιος μιας ευρύτερης συμμαχίας της Αριστεράς. Το τωρινό κόμμα του, η Εθνική Ενότητα Ελπίδας (UNE), αυτοαποκαλείται κεντρο-αριστερό, πράγμα που, απ' ό,τι φαίνεται, ισχύει ακριβώς κατά το ήμισυ. Είτε κεντρο-δεξιό είτε σοσιαλδημοκρατικό είτε όπως αλλιώς αποκληθεί, το κόμμα αυτό δεν μοιάζει να έχει κάποια ουσιαστική εναλλακτική πρόταση «προς τα Αριστερά» και το κύριο όπλο του είναι η μη-διαφθορά των στελεχών του και η απόφασή του (;) να χτυπήσει τη διαφθορά. Στις βουλευτικές και περιφερειακές εκλογές, πρώτη δύναμη

αναδείχθηκε η UNE, δεύτερη η GANA και τρίτο το FRG.

Οι δυνάμεις της Αριστεράς (URNG, ANN), μετά από μεγάλο διάστημα εσωτερικών συγκρούσεων και αντιπαράθεσεων, πήγαν στις εκλογές χωρίς σοβαρές προοπτικές, σε μια χώρα όπου κάποτε παραλίγο να κερδίσουν μian ένοπλη εξέγερση και έναν εμφύλιο πόλεμο.

γ) *Η ελαφρά μείωση της αποχής.* Στον πρώτο γύρο των εκλογών του 1999, η συμμετοχή ήταν περίπου 50%. Στις εκλογές αυτές υπερέβη το 60%. Οι «ανωμαλίες», όμως, δεν έλειψαν: ίσα ίσα. Υπολογίζεται πως στο 26% από όσους έφθασαν στην κάλπη δεν επιτράπηκε, για διάφορους λόγους, να ψηφίσει.

Στον δεύτερο γύρο των εκλογών επικράτησε ο Μπέργκερ, με ποσοστό 54,2%, ο οποίος στις πρώτες κιόλας δηλώσεις του υποσχέθηκε να εξαντλήσει τις προσπάθειες για να οδηγήσει σε δίκη για γενοκτονία τον Ρίος Μοντ. Ωστόσο, τίποτα δεν δείχνει πως κάτι θα αλλάξει πραγματικά σε αυτή τη χώρα με τον νέο πρόεδρο – τουλάχιστον για εκείνους που χρειάζονται πραγματικά να αλλάξει κάτι.

Ιθαγενής ποιητής

δεν αποδέχεται

λογοτεχνικό βραβείο

Ο Ουμπέρτο Ακαμπάλ, ιθαγενής Μάγια, ποιητής, απέρριψε το εθνικό λογοτεχνικό βραβείο που φέρει το όνομα του Μιγκέλ Άνχελ Αστούριας -ο οποίος θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους ποιητές και μυθιστοριογράφους της ισπανικής γλώσσας- καθώς τον θεωρεί εκφραστή μιας άποψης που «προσβάλλει τους ιθαγενείς λαούς της Γουατεμάλα, στους οποίους ανήκω κι εγώ».

Ο Ακαμπάλ αναφέρθηκε στη θέση που υποστηρίχθηκε από τον Αστούριας σε κείμενό του με θέμα «Το κοινωνικό πρόβλημα των Ιθαγενών» (1923), ο οποίος χαρακτηρίζει τους ιθαγενείς «ως παρηκμασμένη φυλή».

Τα έργα του Ακαμπάλ αντανακλούν βαθιά την πολιτιστική ευαισθησία των ιθαγενών, ως εκ τούτου, όπως ο ίδιος λέει «δεν με τιμά να δεχτώ αυτό το βραβείο», ενώ συμπληρώνει ότι «ο ρατσισμός και οι διακρίσεις στη Γουατεμάλα εξακολουθούν μέχρι σήμερα να υποβόσκουν και αυτό είναι ένα ζήτημα το οποίο δεν μας έχει απασχολήσει και δεν έχει συζητηθεί ανοιχτά».

Πηγή: Revista Koeyu Latinoamericano

Μάριο Βάργκας Γίόσα: Η (χαμένη) ταυτότητα ενός συγγραφέα

Ο Περουβιανός συγγραφέας Μάριο Βάργκας Γίόσα, σε μια από τις τελευταίες «βαρυσήμαντες» δηλώσεις του, χαρακτήρισε ως έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους που αντιμετωπίζει σήμερα η «Δημοκρατία» το ιθαγενικό κίνημα στο Εκουαδόρ, το Περού και τη Βολιβία.

Σύμφωνα με το συγγραφέα, το ιθαγενικό κίνημα προκαλεί μια πραγματική πολιτική και κοινωνική αναταραχή και, επομένως, πρέπει να καταπολεμηθεί. Σύμφωνα με το συγγραφέα, «η ανάπτυξη και ο πολιτισμός είναι έννοιες ασύμβατες με συγκεκριμένα κοινωνικά φαινόμενα και το βασικότερο αυτών είναι ο κολεκτιβισμός». Σύμφωνα με το συγγραφέα, «καμία κολεκτιβιστική κοινωνία ή κοινωνία διαποτισμένη με αυτή την κουλτούρα, δεν αποτελεί κοινωνία που αναπτύσσεται, εκσυγχρονίζεται και εκπολιτίζεται». Σύμφωνα με το συγγραφέα, «ο ιθαγενισμός της δεκαετίας του '20, που φαινόταν να έχει ξεπεραστεί, βρίσκεται σήμερα πίσω από φαινόμενα όπως αυτό του κ. Έβο Μοράλες στη Βολιβία. Στο Εκουαδόρ είδαμε να επιχειρείται και να αναπτύσσεται μια πραγματική πολιτική και κοινωνική αναταραχή». Σύμφωνα με το συγγραφέα, «οι ιθαγενείς βασίζονται στο επιχείρημα της εις βάρος τους αδικίας, υποστηρίζοντας ότι υπήρξαν και συνεχίζουν να είναι τα θύματα του ιμπεριαλισμού, των λευκών, των αποικιοκρατών, των εταιρειών που κλέβουν τους φυσι-

κούς πόρους». Σύμφωνα με το συγγραφέα, «στη Βολιβία διαμαρτύρονται ότι οι εταιρείες θέλουν το φυσικό αέριο, στο Περού οι κάτοικοι της Αρεκίπα ξεσηκώθηκαν για να μην εξαγοραστεί από δύο εταιρείες η ηλεκτρική ενέργεια, κι αυτά είναι πολύ αρνητικά». Σύμφωνα με το συγγραφέα, «στο ιθαγενικό κίνημα υπάρχει ένα στοιχείο βαθιά ανησυχητικό που έχει σχέση με τα πιο χαμηλά ένστικτα του ατόμου, η δυσπιστία απέναντι στο άλλο, αυτό που είναι διαφορετικό. Κλείνονται, λοιπόν, στους εαυτούς τους». Σύμφωνα με το συγγραφέα, «αυτές οι συμπεριφορές είναι ασύμβατες με τον πολιτισμό και την ανάπτυξη και αργά ή γρήγορα μας σέρνουν στη βαρβαρότητα». Σύμφωνα με το συγγραφέα λοιπόν, για να προχωρήσει προς τον «πολιτισμό» και την «ανάπτυξη», η Λατινική Αμερική δεν έχει άλλο δρόμο από αυτόν της εξόντωσης του άλλου, του διαφορετικού!

Τα παραπάνω αποτελούν μέρος του «προβληματισμού» και της «συνεισφοράς» του συγγραφέα σε διεθνές σεμινάριο με θέμα: «Οι απειλές κατά της δημοκρατίας στη Λατινική Αμερική: τρομοκρατία, αδυναμία του κράτους δικαίου και νεολαϊκισμός», που έγινε τον περασμένο Νοέμβριο στην Μπογκοτά.

Οι απόψεις του Γίόσα προκάλεσαν έντονες διαμαρτυρίες και δηλώσεις ηγετικών στελεχών του ιθαγενικού κινήματος του Εκουαδόρ.

Πηγή: *Revista Koeyu Latinoamericano*

Κολομβία Χαστούκι στον πρόεδρο Ουρίμπε

Για την ακρίβεια, χαστούκια. *1ο χαστούκι: Τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών.* Παρά τη συντριπτική εκστρατεία των ΜΜΕ και το κύμα εκφοβισμού που εξαπολύθηκε, οι κυβερνητικοί υποψήφιοι καταβαραθρώθηκαν, κάτι που βεβαίως πλήττει σοβαρά το κύρος του ακροδεξιού προέδρου. Ο τέως συνδικαλιστής Λούτσο Γκαρσόν κέρδισε με 47% τη δημαρχία της πρωτεύουσας Μπογκοτά, γεγονός που χαιρετίστηκε από πολλούς ως «νίκη της δημοκρατικής μη ένοπλης Αριστεράς». Ο Γκαρσόν, παλιός κομμουνιστής, υπήρξε πρόεδρος της συνδικαλιστικής συνομοσπονδίας CUT, ενώ το κόμμα του, ο Ανεξάρτητος Δημοκρατικός Πόλος, στις περασμένες προεδρικές εκλογές είχε καταλάβει την τρίτη θέση. Στην ουσία πρόκειται για μια εκλογική συμμαχία, που συγκεντρώνει μεγάλο μέρος όσων αντιτίθενται στον Ουρίμπε. Πολύ θετική στάση απέναντι στον Πόλο έχει ο ELN (τον χαρακτηρίζει συμμαχία επαναστατών, αριστερών, σοσιαλιστών), ενώ οι FARC είναι πολύ πιο συγκρατημένες (μιλούν για νίκη της αποχής και μεταφράζουν τη νίκη του Πόλου ως αποδοκιμασία στον Ουρίμπε). Το πλαίσιο του Πόλου έχει έντονα «κεντροαριστερά» χαρακτηριστικά, ενώ ο Γκαρσόν έθεσε ως προτεραιότητα το χτύπημα της ανεργίας και της φτώχειας, αλλά και τον αφοπλισμό των πολιτών και το σταμάτημα των ιδιωτικοποιήσεων.

Αντίστοιχη ήττα υπέστησαν οι κυβερνητικοί υποψήφιοι στο Μεντεγίν (δεύτερη πόλη της χώρας) και στο Κάλι (τρίτη πόλη), όπου επικράτησε ο εκ γενετής τυφλός Απολινέρ Σαλσέδο. Να σημειωθεί ότι στην Μπογκοτά, μια πόλη 7 εκατομμυρίων κατοίκων, εκλέγεται για πρώτη φορά δήμαρχος που δεν ανήκει στα κόμματα του κυρίαρχου μπλοκ εξουσίας.

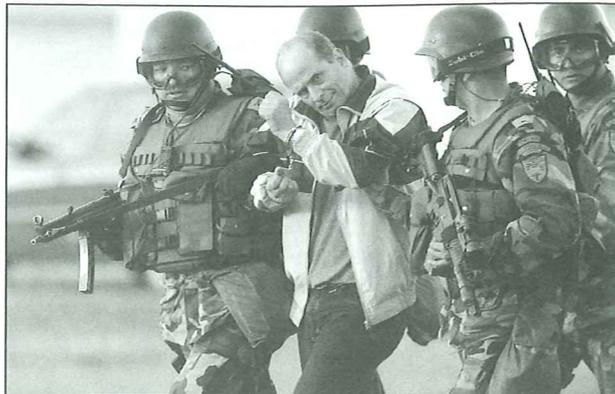
2ο χαστούκι: Το δημοψήφισμα. Έχουμε γράψει και παλιότερα για το δημοψήφισμα που ετοίμαζε ο Ουρίμπε: ένα σύνολο ερωτήσεων για τη («φουχιμορικής» έμπνευσης) «αναδιάρθρωση του κράτους», που όλες συνέκλιναν στην ισχυροποίηση του προέδρου και στη συντηρητικοποίηση του πολιτικού σκηνικού. Με βάση, μάλιστα, τον σκανδαλώδη εκλογικό νόμο, αρκούσε το 25% των

ψήφων για να εγκριθεί οποιαδήποτε ερώτηση του δημοψηφίσματος. Όμως, κανένα από τα ερωτήματα δεν συγκέντρωσε αρκετές ψήφους, με αποτέλεσμα να απορριφθούν τα πάντα. Το σοκ για τον Ουρίμπε ήταν μεγάλο, αφού δείχνει ότι στην ουσία δεν τον στηρίζει πάνω από 20% του πληθυσμού στην επιλογή του για στρατιωτική λύση στο πρόβλημα της χώρας και για ιδιωτικοποίηση των πάντων. Αυτή τη φορά φαίνεται πως η υψηλή αποχή, που ήταν το κύριο όπλο του Ουρίμπε για την εκλογή του, έδρασε εναντίον του, αφού το δημοψήφισμα αντιμετωπίστηκε με σχετική αδιαφορία από τους εκλογείς. Υπέρ της αποχής διοργανώθηκε μεγάλη καμπάνια από τις δυνάμεις της Αριστεράς και από αντιτιθέμενους στον Ουρίμπε.

Βέβαια, δεν μπορεί να πει κανείς πως το καθεστώς Ουρίμπε (του «Σαρόν της Λατινικής Αμερικής») κλονίζεται, καθώς έχει πάντα την απόλυτη στήριξη του στρατού, των ΗΠΑ, του πλουσιότερου κομματιού των κατοίκων των πόλεων, αλλά και ενός τμήματος του πληθυσμού που θεωρεί πως η λύση στον εμφύλιο πρέπει να είναι η στρατιωτική νίκη του κράτους. Οι διαδοχικές παραιτήσεις υπουργών του, βέβαια, δημιούργησαν ερωτηματικά, ωστόσο ο Ουρίμπε, προς το παρόν, προσπαθεί να παρακάμψει με κόλπα τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος, ενώ προχωρά ακάθεκτος στον πόλεμό του σε όλα τα επίπεδα. Συστηματικά αρνείται να δεχθεί τις επανειλημμένες συστάσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, οι οποίες αναφέρονται σε συστηματικές διώξεις αριστερών πολιτών, συνδικαλιστών, ακτιβιστών, μελών κοινωνικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, το 2003 δολοφονήθηκαν 72 συνδικαλιστές μέλη της CUT και 30 άτομα επιζήσαντες από τις τρομοκρατικές διώξεις κατά της Πατριωτικής Ένωσης, ενώ, σύμφωνα με στοιχεία της Διαρκούς Συνέλευσης της Κοινωνίας των Πολιτών για την Ειρήνη και δικηγορικών συλλόγων, στο πλαίσιο του πολέμου ενάντια στην τρομοκρατία έχει εξαπολυθεί ένα κύμα συλλήψεων πολιτών οι οποίοι κατηγορούνται ως συνεργάτες των ανταρτών. Μέσα στον πρώτο χρόνο διακυβέρνησης Ουρίμπε, συνελήφθησαν 125.778 άτομα, δηλαδή 334 άτομα καθημερινά ή 15 άτομα την ώρα! Είναι, άλλωστε, ο πιο φανατικός υποστηρικτής του πολέμου στο Ιράκ, παρά την αρνητική κριτική που άσκησε στη «διεθνή κοινότητα» (στον Μπους) επειδή δεν επεμβαίνει με τον ίδιο τρόπο και στη δική του χώρα για να διαλύσει τους «τρομοκράτες».

Από την άλλη πλευρά, βέβαια, ο Ουρίμπε προωθεί την «επανεξέταση» των παραστρατιωτικών, με βάση ένα σχέδιο («σόου») χαρακτηρίστηκε από τις FARC που προβλέπει την παράδοση των όπλων από τους παραστρατιωτικούς, επιτρέποντάς τους όμως να κρατήσουν (και να νομιμοποιήσουν) τα τεράστια κέρδη της πολύχρονης φονικής τους δράσης και του ναρκεμπορίου, τις εκτάσεις που έχουν καταπατήσει κ.λπ.

Η δεύτερη φάση του Σχεδίου Κολομβία ξεκίνησε στο Κίτο

Στις 2 του περασμένου Ιανουαρίου, στο Κίτο του Εκουαδόρ, συνελήφθη και μέσα σε λίγες ώρες απελάθηκε ο Ρικάρντο Παλμέρα, πιο γνωστός ως Κομαντάντε Σιμόν Τρινιδάδ, ηγετικό στέλεχος των FARC-EP. Κατά τη διάρκεια της ειρηνευτικής διαδικασίας, η οποία διεκόπη πριν δύο χρόνια, έπαιξε σημαντικό ρόλο, τόσο ως μέλος της θεματικής επιτροπής όσο και στα τραπέζια διαλόγου.

Η σύλληψη και απέλαση του Σιμόν Τρινιδάδ αποτελεί την πρώτη συντονισμένη ενέργεια ανάμεσα στις μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ, Κολομβίας και Εκουαδόρ ενάντια στις FARC-EP, εκτιμάται ότι ανοίγει τη β' φάση του Σχεδίου Κολομβία και αναμιγνύει ευθέως την κυβέρνηση του Εκουαδόρ στην εσωτερική σύγκρουση της Κολομβίας.

Η διάσταση των πρώτων δηλώσεων του Ραούλ Βάκα, υπουργού Προεδρίας του Εκουαδόρ, και του Χόρχε Αλμπέρτο Ουρίμπε, υπουργού Άμυνας της Κολομβίας, δεν άφησαν καμία αμφιβολία για τη συντονισμένη επιχείρηση. Υπήρξαν, αντίθετα, βαθύτερα αποκαλυπτικές:

Χ.Α.Ουρίμπε: «Είναι αποτέλεσμα μιας υποδειγματικής επιχείρησης των δυνάμεών μας –του στρατού και της αστυνομίας στη συγκεκριμένη περίπτωση– με την καθοριστική βοήθεια υψηλών κυβερνητικών κλιμακίων της κυβέρνησης του Εκουαδόρ και της κυβέρνησης των ΗΠΑ».

Ρ. Βάκα: «Η σύλληψη πραγματοποιήθηκε από την Εθνική μας Αστυνομία, ως αποτέλεσμα μιας επιχείρησης ρουτίνας για έλεγχο σε χαρτιά μεταναστών».

Οι «αυταπάτες» σύντομα διαλύθηκαν, καθώς η κυβέρνηση Ουρίμπε, πανηγυρίζοντας το θρίαμβό της, έδωσε στη δημοσιότητα βίντεο, φωτογραφίες και αναλυτικά στοιχεία της επιχείρησης παρακολούθησης και σύλληψης, η οποία είχε αρχίσει έξι μήνες πριν! Κι ενώ –μετά από κάλεσμα του υπουργού Βάκα, αλλά και άλλων πολιτικών παραγόντων– το κοινοβούλιο συζητούσε το θέμα της παραβίασης της εθνικής κυριαρχίας του Εκουαδόρ από τις δραστηριότητες που ανέπτυσαν στο έδαφός του οι κολομβιανές δυνάμεις, κατέρρευσε και η τελευταία αμφιβολία: Οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν επίσημα ότι ο πρόεδρος Μπους τηλεφώνησε στον πρόεδρο Ουρίμπε για να τον συγχαρεί για τις τελευταίες επιτυχίες της Κολομβίας ενάντια στους ναρκοαντάρτες των FARC-EP, ενώ στη συνέχεια συνομίλησε με τον πρόεδρο Γκουτιέρρες τον οποίο ευχαρίστησε για τη συνεργασία και τη στήριξη που παρέχει στον α-

γώνα ενάντια στην τρομοκρατία, ενώ εξήρε τη συμμετοχή των αρχών της χώρας στην επιχείρηση σύλληψης! Μετά από αυτά, ο πρόεδρος Γκουτιέρρες αρκέστηκε να δηλώσει ότι «η σύλληψη του Σιμόν Τρινιδάδ βοηθάει στη βελτίωση της ασφάλειας ανάμεσα στις δύο χώρες και μακάρι να αποτελέσει ένα ακόμα στοιχείο για να καταλάβουν οι λαοί μας ότι ο μοναδικός δρόμος που πρέπει να ακολουθηθεί είναι αυτός του διαλόγου και της ειρήνης».

Το γεγονός προκάλεσε έντονες αντιδράσεις κοινωνικών και πολιτικών φορέων της χώρας, καθώς και οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων που από καιρό διαμαρτύρονται για την πλήρη υποταγή του Γκουτιέρρες στις διαθέσεις και τα σχέδια των ΗΠΑ και καλούν για μη ανάμειξη του Εκουαδόρ στην εσωτερική σύγκρουση της γειτονικής χώρας. Με ιδιαίτερη ένταση καταγγέλθηκε το γεγονός της άμεσης απέλασης του Σιμόν Τρινιδάδ, ο οποίος, μετά τη σύλληψη και αποκάλυψη της ταυτότητάς του, ζήτησε πολιτικό άσυλο, καθώς η επιστροφή στην Κολομβία σήμαινε άμεση απειλή για τη ζωή του. Χαρακτηρίστηκε ως παραβίαση διεθνών κανόνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και, ταυτόχρονα, παραβίαση των νόμων και του συντάγματος της χώρας, καθώς η απέλαση έγινε χωρίς δικαστική παρέμβαση και τήρηση των νόμιμων διαδικασιών.

Ο Σιμόν Τρινιδάδ, μετά την απέλασή του, οδηγήθηκε στον ανακριτή ενώ –σύμφωνα με το δικηγόρο του– δήλωσε «εξεγερμένος απέναντι στο κράτος» και αρνήθηκε να απαντήσει σε οποιαδήποτε ερώτηση, δηλώνοντας ότι δεν αναγνωρίζει τους θεσμούς του κράτους. Έντονες συζητήσεις έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα σε ποινικολόγους καθώς, όπως υποστηρίζουν κάποιοι, δεν θα είναι εύκολο να του αποδοθούν κατηγορίες για αδικήματα διαφορετικά από αυτό της «εξέγερσης», που συνίσταται στην ένοπλη αντίσταση κατά του κράτους, και του «διαρκούς εγκλήματος», από το γεγονός ότι έχει δηλώσει, από την πρώτη στιγμή της σύλληψής του, μέλος των FARC-EP.

Στις 13/1/2004, η Γραμματεία της Ανώτατης Διοίκησης των FARC-EP έδωσε στη δημοσιότητα ανακοίνωση στην οποία, ανάμεσα σε άλλα, αναφέρονται:

«1. Η σύλληψη του Κομαντάντε Σινόν Τρινιδάδ στις 2 Ιανουαρίου στο Κίτο του Εκουαδόρ ανακόπτει τη μυστική αποστολή, η οποία του είχε ανατεθεί από τη Γραμματεία των FARC-EP, να αναζητήσει στη χώρα αυτή έναν τόπο κατάλληλο για συνάντηση με τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Κόφι Ανάν και τον κ. James Lemoynne, καθώς και με άλλους εκπροσώπους της γαλλικής κυβέρνησης, με σκοπό την αναζήτηση οριστικής λύσης στην αιχμαλωσία της Ίνγκριντ Μπετανκούρ και των λοιπών αιχμαλώτων πολέμου, μέσω μιας ανθρωπιστικής ανταλλαγής κρατουμένων.

2. Η συμμετοχή των μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ και της Κολομβίας στη σύλληψη αυτή, εκτός του ότι αποτελεί παραβίαση της κυριαρχίας του Εκουαδόρ, αποκαλύπτει την ύπαρξη μιας στενής συμμαχίας ανάμεσα στον Λούισιο Γκουτιέρρες, το φασίστα Άλβαρο Ουρίμπε και τον Λευκό Οίκο στο πλαίσιο του Σχεδίου Κολομβία.

4. Καλούμε τους λαούς του κόσμου, τις πολιτικές και κοινωνικές οργανώσεις, τις δημοκρατικές κυβερνήσεις να εκφράσουν την αλληλεγγύη τους στο δίκαιο αγώνα του λαού της Κολομβίας, ο οποίος αντιμετωπίζει την όλο και μεγαλύτερη παρέμβαση της βορειοαμερικάνικης κυβέρνησης στην εσωτερική σύγκρουση. Καλούμε σε αλληλεγγύη με όλους τους πολιτικούς κρατούμενους της Κολομβίας και για να απαιτήσουμε από την κυβέρνηση Ουρίμπε να μην συνεχίζει να μπλοκάρει την υπογραφή μιας ανθρωπιστικής συμφωνίας

ανταλλαγής κρατουμένων με τις FARC που θα κάνει δυνατή την απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων και των αιχμαλώτων πολέμου που βρίσκονται στα χέρια των δύο πλευρών, στους οποίους, φυσικά, συμπεριλαμβάνουμε τον Σιμόν Τρινιδάδ».

Η δεύτερη φάση του Σχεδίου Κολομβία, η οποία, σύμφωνα με πολιτικούς αναλυτές, ξεκίνησε με την παραπάνω επιχείρηση, αφορά την «περιφερειοποίηση» της ένοπλης σύγκρουσης της Κολομβίας και χαρακτηρίζεται από την έναρξη ενός επιχειρησιακού συντονισμού ανάμεσα στις μυστικές υπηρεσίες, τις στρατιωτικές και αστυνομικές δυνάμεις χωρών, των οποίων οι κυβερνήσεις, υπό την πίεση των ΗΠΑ, θα φανούν διατεθειμένες να αναμιχθούν στη σύγκρουση. Σοβαρό πρόβλημα φαίνεται να αποτελούν τόσο η κυβέρνηση της Βενεζουέλας, η οποία αντιστέκεται σθεναρά να συμμετάσχει στην εκτέλεση του Σχεδίου Κολομβία, όσο και η κυβέρνηση της Βραζιλίας, που ακολουθεί μια διεθνή πολιτική στα πλαίσια ιδιαίτερων δικών της συμφερόντων. Στη φάση αυτή συμπεριλαμβάνεται η μεταφορά στην περιοχή του Πουτουμάγιο τριών ταγμάτων του κολομβιανού στρατού, τα οποία έχουν εκπαιδευτεί από Βορειοαμερικάνους στρατιωτικούς στο πλαίσιο του Σχεδίου Κολομβία, και στη συνέχεια δύο ακόμα ταγμάτων, παρόμοια εκπαιδευμένων στο πλαίσιο της Περιφερειακής Πρωτοβουλίας των Άνδεων, σχέδιο συμπληρωματικό του Σχεδίου Κολομβία. Στόχος των στρατιωτικών αυτών δυνάμεων είναι ο εκτοπισμός των ανταρτών των FARC-EP όσο γίνεται νοτιότερα, προς τα σύνορα με το Εκουαδόρ, ο αποκλεισμός και η σύγκρουσή τους στη συνέχεια με τις ένοπλες δυνάμεις της γειτονικής χώρας. Καθώς στο εσωτερικό των ενόπλων δυνάμεων του Εκουαδόρ παρουσιάζονται έντονες αντιδράσεις για άμεση ανάμειξη στη σύγκρουση της Κολομβίας, οι πιέσεις των ΗΠΑ και της Κολομβίας το τελευταίο διάστημα συνοδεύονται από μια προσπάθεια υποδαύλισης του κύρους τους με καταγγελίες για υποτιθέμενο εμπόριο όπλων ή αναποτελεσματικότητά τους στον αγώνα ενάντια στο λαθρεμπόριο ναρκωτικών, ενώ ο προσωπικός πλέον ρόλος του προέδρου Γκουτιέρρες αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα σημαντικός. Πρόσφατα, η επιχειρησιακή βάση του στρατού μεταφέρθηκε νοτιότερα, πολύ κοντά στα σύνορα με την Κολομβία, ενώ προς την περιοχή αυτή, κατά μήκος των συνόρων, μετακινήθηκαν περίπου 16.000 στρατιώτες από διάφορα σημεία της χώρας. Όλα δείχνουν πως η υπόθεση που έδωσε ο Γκουτιέρρες, όταν συναντήθηκε με τον Μπους στην Ουάσινγκτον το Φεβρουάριο του 2003, να είναι «ο καλύτερος σύμμαχος των Ηνωμένων Πολιτειών», τηρείται με θρησκευτική ευλάβεια.

ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ

Κίνηση ματ στην
Παγκόσμια Τράπεζα

Με τη συντριπτική πλειοψηφία του 62,21% απορρίφθηκε, σε δημοψήφισμα της 7/12/2003, η ιδιωτικοποίηση του κρατικού πετρελαιοειδούς-ενεργειακού φορέα (ANCAP) και ακυρώθηκε ο σχετικός νόμος ο οποίος είχε ψηφιστεί το Δεκέμβριο 2001 με τη στήριξη του Κόμματος Κολοράδο και του Εθνικού Κόμματος. Η ψήφισή του αποτελούσε μέρος γενικότερου συμφώνου με την Πα-

γκόσμια Τράπεζα στα πλαίσια της νεοφιλελεύθερης κυβερνητικής πολιτικής, η οποία έχει οδηγήσει τη χώρα σε βαθύτατη κρίση.

Από την ημερομηνία ψήφισης του νόμου, το συνδικάτο εργαζομένων της ANCAP, η Γενική Συνομοσπονδία Εργαζομένων (PIT-CNT), κοινωνικές οργανώσεις και ο συνασπισμός αριστερών πολιτικών κομμάτων Προοδευτική Συνάντηση - Ευρύ Μέτωπο (Encuentro Progresista - Frente Amplio) ξεκίνησαν αγώνα για τη συλλογή του απαιτούμενου αριθμού υπογραφών που θα επέβαλε τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για το εν λόγω θέμα και το πέτυχαν, καταθέτοντας τις υπογραφές τον Αύγουστο του 2003.

Ταυτόχρονα, ξεκίνησε μια επιθετική εκστρατεία της κυβέρνησης (κοινοβουλευτικός συνασπισμός των κομμάτων Κολοράδο και Εθνικού) ενάντια στην κατάργηση του νόμου, της οποίας ηγήθηκαν ο νυν πρόεδρος της χώρας Χ. Μπάτλε και ο πρώην Χ. Σανγκινέτι, με σύμμαχό τους την πλειοψηφία των ΜΜΕ.

Είναι η δεύτερη φορά που ο λαός της Ουρουγουάης είπε «ΟΧΙ» στις

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Το κράτος δολοφονεί
έναν πολίτη

κάθε 60 ώρες!

Από το 1983, χρονιά επιστροφής της Αργεντινής στη «δημοκρατία», έχουν καταγραφεί 1.508 περιπτώσεις θανάτου πολιτών οφειλόμενοι σε αστυνομική καταστολή. Οι 144 σημειώθηκαν τους τελευταίους 12 μήνες.

Το 2003 λοιπόν, οι δυνάμεις καταστολής δολοφονούσαν κατά μέσο όρο 12 άτομα το μήνα ή ένα άτομο κάθε 60 ώρες!

Τα παραπάνω συγκλονιστικά στοιχεία περιλαμβάνονται στην τελευταία ετήσια αναφορά που από το 1996 δίνει στη δημοσιότητα η CORREPI (Συντονιστικό Ενάντια στην Αστυνομική και Θεσμική Καταστολή).

Παρουσιάστηκαν σε δημόσια εκδήλωση που κάλεσαν στην Πλατεία Μαΐου, η CORREPI και ο Σύλλογος Συγγενών Θυμάτων της «Εύκολης Σκανδάλης» -όπως αποκαλούν στην Αργεντινή τις δολοφονίες πολιτών από σώμα-

ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων επιχειρήσεων. Η πρώτη ήταν το 1992 όταν με ποσοστό 72% καταψηφίστηκε η ιδιωτικοποίηση του κρατικού τηλεπικοινωνιακού τομέα και βασικών δημόσιων υπηρεσιών.

Στο δρόμο προς τις εκλογές

Μετά τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος, πολιτικοί αναλυτές σημείωναν ότι το «πολιτικό κόστος» της ήττας πέφτει στα κόμματα Κολοράδο και Εθνικό, ενώ όλοι εκτιμούσαν ότι η νίκη «ενισχύει» την ηγετική θέση του Ταμπαρέ Βάσκες ανάμεσα στις διάφορες δυνάμεις της Αριστεράς και επιβεβαιώνει τη «σιγουριά» ότι ο σχηματισμός Ε.Ρ. - F.A. θα είναι ο νικητής των προεδρικών εκλογών του Οκτωβρίου 2004.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι συχνότερα είναι οι δηλώσεις, αναφορές, αλλά και δημοσκοπήσεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μεγάλα τμήματα που ανέκαθεν στήριζαν την παραδοσιακή Δεξιά, φαίνεται να «συμφιλιώνονται» με την ιδέα ότι η Αριστερά θα κερδίσει τις εκλογές του Οκτωβρίου και να επιμένουν στην αναγκαιότητα να ενσωματωθεί «οριστικά» το F.A. στο πολιτικό σύστημα. Χαρακτηριστικές δηλώσεις εκπροσώπων επιχειρηματικών και οικονομικών κύκλων που διασαφηνίζουν την «οπτική» τους.

- «Τι θα μπορούσε να συμβεί στην περίπτωση που η Αριστερά δεν κερδίσει τις εκλογές; Θα έχουμε αργεντινοποίηση ή βολιβιανοποίηση της πολιτικής. Δεν νομίζω ότι το F.A. θα αντέξει την ήττα, θα επέλθει κατακερματισμός και δεν θα εί-

τα ασφαλείας- και στην οποία συμμετείχαν περίπου 2.500 άτομα. Ανάμεσά τους αντιπροσωπεύεις πολλών μαζικών οργανώσεων και πολιτικών κομμάτων.

Από την πλευρά του η εκάστοτε κυβέρνηση, περιορίζοντας τη σπουδαιότητα του φαινομένου, προχωρούσε ενίοτε σε αντικαταστάσεις υψηλόβαθμων στελεχών, κυρίως σε περιπτώσεις αποκαλύψεων καταφανούς διαφθοράς.

Πηγή: *Rebellion, Correpi*

ναι καθόλου εύκολο να κρατηθεί πειθαρχημένη ολόκληρη η Αριστερά. Όποιος άλλος κερδίσει, λοιπόν, θα σχηματίσει μια κυβέρνηση ασταθή και αδύναμη, όπως αυτές του Ντε Λα Ρούα και του Λοσάδα».

- «Η Αριστερά θα μπορούσε να ακολουθήσει ένα πρόγραμμα πολύ περισσότερο στραμμένο σε καπιταλιστική κατεύθυνση απ' ό,τι οποιοδήποτε άλλο πολιτικό κόμμα έχει μέχρι σήμερα πραγματοποιήσει ή αναγγείλει».

Ευρύ Μέτωπο (F.A.): IV Έκτακτο Συνέδριο

Εν μέσω σοβαρότατης κοινωνικο-οικονομικής κρίσης που έχει θέσει σε βαθιά αμφισβήτηση το νεοφιλελεύθερο μοντέλο και την αξιοπιστία των πολιτικών κομμάτων της δεξιάς (που κυβερνούν επί 170 χρόνια), λίγες μέρες μετά τη λαϊκή νίκη στο δημοψήφισμα και με όλες τις ενδείξεις –εκτιμήσεις πολιτικών αναλυτών και δημοσκοπήσεις– να οδηγούν σε εκλογική νίκη της Αριστεράς στις επερχόμενες εκλογές, πραγματοποιήθηκε στις 20-21/12/2003 το 4ο Έκτακτο Συνέδριο του Ευρέως Μετώπου με τη συμμετοχή 1.400 αντιπροσώπων. Το συνέδριο χαρακτηρίστηκε από:

* Χαμηλό επίπεδο συμμετοχής στην προσυνεδριακή διαδικασία, καθώς η πλειοψηφία των μελών είχε ριχτεί στον αγώνα για το δημοψήφισμα.

* Εντάσεις και διαμάχες για τον τρόπο διεξαγωγής και τις αποφάσεις του συνεδρίου, το οποίο τελικά έδωσε το προβάδισμα σε θέσεις περισσότερο μετριοπαθείς έναντι αυτών της αριστερής τάσης.

* Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι προβληματισμοί και οι εμπειρίες χιλιάδων μελών και στελεχών του PT, της CUT, του MST στη γειτονική Βραζιλία, που βρίσκονται αντιμέτωποι με το τεράστιο ζήτημα της «ευθύνης του να κυβερνάς», αντικατοπτρίζεται στους προβληματισμούς και τις διενέξεις ανάμεσα στις διάφορες συνιστώσες του F.A. και αποτελεί βασικό πολιτικό χαρτί στη στρατηγική που το F.A. έχει χαράξει προς τις εκλογές.

* Μια «χώρα παραγωγική» αποτέλεσε το σύνθημα του Συνεδρίου και γύρω από αυτό προβλήθηκε η ανάγκη «πλατειών πλειοψηφιών» (εργαζόμενοι, μεσαίες τάξεις, ευάλωτα κοινωνικά τμήματα, επιχειρηματίες) ως νέου «κοινωνικού υποκειμένου», καθώς και η ανάγκη ενός «κοινωνικού συμφώνου» που θα αποτελέσει τον άξονα για να διαμορφωθούν τα «διαφορετικά περιβάλλοντα της κοινωνικής συνύπαρξης».

* Τμήματα του αριστερού ρεύματος χαρακτήρισαν το τελικό κείμενο ως σύνολο καλών προθέσεων όπου δεν προσδιορίζονται συγκεκριμένα μέτρα, ενώ λείπουν εντελώς αναφορές στα μέτρα οικονομικής αναδιάρθρωσης που έχει επιβάλλει το Δ.Ν.Τ. ή στο θέμα της πληρωμής του εξωτερικού χρέους, ενώ ασαφής είναι και η αναφορά στην ALCA.

«Οι συμφωνίες θα τηρηθούν», απεικονίζει την κυρίαρχη τάση τόσο σε οικονομικό επίπεδο όσο και σε αυτό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς καταψηφίστηκε η πρόταση για την κατάργηση του νόμου της ατιμωρησίας –ιστορικό αίτημα του κινήματος– ο οποίος προστατεύει τους βασανιστές και δολοφόνους της δικτατορίας.

«Αυτό είναι το συνέδριο της νίκης και από όλα μπορούμε να παραιτηθούμε εκτός από τη νίκη», ήταν τα λόγια ενός ηγέτη τουπαμάρος και σημερινού γερουσιαστή.

«Νέοι καιροί» πολιτικού «ρεαλισμού» στο δρόμο προς την «εξουσία».

Πηγές: *Rebellion, Brecha, Pagina12, Revista Koeyu Latinoamericano*

ΧΙΛΗ Αντιτρομοκρατικός εναντίον ιθαγενών Μαπούτσε

Στην πιο αυστηρή, μέχρι σήμερα, απόφαση κατέληξε δικαστήριο της Χιλής, κατηγορώντας τον Βίκτορ Ανκαλάφ, πρώην υπεύθυνο του Συντονιστικού Αράουκο-Μαγιέκο και νυν πρόεδρο των κοινοτήτων Μαπούτσε της περιοχής Κογιπούγι, ως αυτουργό «τρομοκρατικών ενεργειών» κατά της ισπανικής εταιρείας ENDESA, καταδικάζοντάς τον σε 10ετή φυλάκιση!

Ο δικηγόρος του κατήγγειλε την απόφαση ως «πρωτοφανή πολιτική δίωξη», ανακοίνωσε ότι θα υποβάλει έφεση, ενώ παράλληλα θα προσφύγει στο Παναμερικανικό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών. Κοινότητες Μαπούτσε με δημόσια δήλωσή τους ανακοίνωσαν ότι κηρύσσονται σε κατάσταση επιφυλακής, ότι θα προχωρήσουν σε εκδηλώσεις διαμαρτυρίας για να απαιτήσουν την απελευθέρωση του Ανκαλάφ και να καταγγείλουν την κυβέρνηση για συνενοχή στα σχέδια της ENDESA, ενώ χαρακτήρισαν την απόφαση «ρατσιστική». Σε εξέλιξη βρίσκεται και διεθνής καμπάνια για την απελευθέρωση των Μαπούτσε πολιτικών κρατουμένων, οι οποίοι σύρονται σε αστικά αλλά και στρατιωτικά δικαστήρια και παραπέμπονται με νόμους που ψηφίστηκαν επί δικτατορίας.

Ο Βίκτορ Ανκαλάφ παρέμενε υπό κράτηση από το Νοέμβριο 2002 κατηγορούμενος ως υπεύθυνος για την πυρπόληση 4 φορτηγών της ENDESA τα οποία έπαιρναν μέρος στις εργασίες κατασκευής του υδροηλεκτρικού φράγματος Ralco στην περιοχή του Άλτο Μπίο Μπίο.

Το παλιό «Νέο Σύμφωνο» για τους ιθαγενείς λαούς

Ο λαός των Μαπούτσε αναπτύχθηκε ως αυτόνομο έθνος σε εδάφη που σήμερα ανήκουν στη Χιλή και την Αργεντινή. Στη Χιλή από το 1881 το κράτος άρχισε μια εκστρατεία εισβολής, καταπάτησης, λεηλασίας και κατακερματισμού των –πάνω από 10 εκατομμύρια εκτάρια– εδαφών όπου ζούσαν οι Μαπούτσε, καταλήγοντας να περιορίσουν όσους απέμειναν στο 5% περίπου των αρχικών τους εκτάσεων. Στη συνέχεια, μεγάλο μέρος των καταπατημένων περιοχών παραχωρήθηκαν σε εγχώριες και πολυεθνικές εταιρείες υλοτομίας, οι οποίες, αφού κατέστρεψαν τεράστιες εκτάσεις παρθένου δάσους, τις μετέτρεψαν σε μονοκαλλιέργειες ευκαλύπτου και πεύκου, προκαλώντας περιβαλλοντικές καταστροφές με άμεσες συνέπειες στην κουλτούρα, αλλά και τον κοινωνικό ιστό των ιθαγενικών κοινοτήτων. Τα νερά και η γη μολύνθηκαν από την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων, ενώ η απώλεια των παραγωγικών γαιών οδήγησε σε διαρκώς αυξανόμενη περιθωριοποίηση και φτώχεια. Τα εδάφη στα οποία έχουν περιοριστεί, ειδικότερα στην περιοχή της Αραουκάνια, έχουν μετατραπεί σε τεράστια χωματερή. Συγκεντρώνουν το 70% των σκουπιδιών ολόκληρης της ζώνης, ενώ οι Μαπούτσε αποτελούν μόνο το 15% του πληθυσμού της! Σαν συνέπεια, υψηλοί δείκτες ρύπανσης στην ατμόσφαιρα, το έδαφος και τα νερά, ποντίκια, μύγες και αρπακτικά πουλιά πληθαίνουν ραγδαία, ενώ προβλήματα υγείας, και ιδιαίτερα ηπατίτιδας, διαρκώς αυξάνονται. Το εθνικό οδικό δίκτυο αναπτύσσεται καταστρέφοντας ιερούς προγονικούς τόπους. Το δικαίωμα της «νόμιμης» υλοτομίας υφαρπάζεται όλο και περισσότερο από τις κοινότητες και παραχωρείται σε εγχώριες και ξένες εταιρείες, οι οποίες υπερπροστατεύονται από το κράτος τόσο σε επίπεδο καθεστώτος λειτουργίας όσο και σε επίπεδο «σωματοφυλάκων», μιας και στρατός και αστυνομία παίζουν το ρόλο ιδιωτικής ασφάλειας. Υδροηλεκτρικά εργοστάσια και φράγματα κατασκευάζονται για την εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων της περιοχής, με σημαντικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητά της. Αποκορύφωμα, η πρόσφατη υπογραφή κρατικής συμφωνίας με την ENDESA-ESPANA για την κατασκευή του τεράστιου υδροηλεκτρικού φράγματος Ralco στην περιοχή του Άλτο Μπίο Μπίο, ως συνέπεια του οποίου θα βυθιστούν 3.500 εκτάρια γης που ανήκει στις ιθαγενικές κοινότητες.

Οι Μαπούτσε οργανώνουν με ποικίλους τρόπους την αντίστασή τους ενάντια στην εισβολή και δραστηριότητα των διαφόρων εταιρειών, την ανάκτηση προγονικών εδαφών και τη διεκδίκηση

των δικαιωμάτων τους. Ο αγώνας ενάντια στην κατασκευή του υδροηλεκτρικού φράγματος της Ralco ξεκίνησε το 1996, ενώ από το 1999 οι συγκρούσεις στην περιοχή της Αραουκάνια με κύριο άξονα την εγκατάσταση και δραστηριότητα πολυεθνικών υλοτομίας (Mininco, Arauco) παρουσιάζουν διαρκή όξυνση. Από την πλευρά της κυβέρνησης, οι κινητοποιήσεις αντιμετωπίστηκαν με μια πλούσια γκάμα μέτρων και μεθόδων που φτάνουν από προσπάθειες εξαγοράς κοινοτήτων ή στελεχών, νομικίστικα τερτίπια, δυσφήμιση από τα ΜΜΕ, καλλιέργεια ενδοκοινοτικών ή διακοινοτικών αντιθέσεων μέχρι σκληρή αστυνομική και στρατιωτική καταστολή και διώξεις βάσει νόμων της δικτατορίας!

Ο νόμος για την Εσωτερική Ασφάλεια του Κράτους, καθώς και ο Αντιτρομοκρατικός νόμος, ο οποίος «εκουγχρονίστηκε» το 2002, έχουν κύριο άξονα τη μόνιμη παρουσία και παρέμβαση του στρατού σε περιοχές συγκρούσεων, την αποδυνάμωση του κινήματος μέσα από μια εκστρατεία συλλήψεων ηγετικών στελεχών και παραπομπή τους σε δίκες ως «τρομοκρατών». Σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Συγγενών Μαπούτσε Πολιτικών Κρατουμένων, περίπου 120 ιθαγενείς παραπέμπονται σε δίκες, οι 25 από αυτούς με τον αντιτρομοκρατικό νόμο, ενώ σε 51 ανέρχονται οι Μαπούτσε πολιτικοί κρατούμενοι, για την πλειοψηφία των οποίων εκκρεμεί η διεξαγωγή της δίκης.

Τον περασμένο Νοέμβριο, έδωσε στη δημοσιότητα την αναφορά της

Δημιουργία κοινωνικού και πολιτικού

Μαζικές οργανώσεις, συνδικαλιστικοί φορείς, εκκλησιαστικές ομάδες και πολιτικά κόμματα της Αριστεράς στη Χιλή, με κοινή ανακοίνωσή τους απευθύνουν κάλεσμα για τη δημιουργία ενός μετώπου που θα μπορεί να συμπεριλάβει όλες εκείνες τις δυνάμεις που θέλουν να βάλουν φρένο στο άδικο νεοφιλελεύθερο σύστημα και να θέσουν αποφασιστικά τέρμα στις υπάρχουσες συνθήκες ανισότητας και κοινωνικής αδικίας.

«Πιστεύουμε ακράδαντα στη δυνατότητα να επανακτήσει η κοινωνική βάση τη δύναμη της λήψης των αποφάσεων που αφορούν το μέλλον της και να την προεκτείνει στην κατάκτηση της εξουσίας» αναφέρει το κάλεσμα. Παράλληλα, γίνεται λόγος για ριζική αλλαγή της πρακτικής της αντιπροσωπευτικότητας που υπάρχει στη χώρα, με προσανατολισμό σε μορφές άμεσης έκφρασης της λαϊκής θέλησης, όπως διαβουλεύσεις, δημοψηφίσματα, άμεση εκλογή υποψηφίων και δικαίωμα ανάκλησης των διοικούντων.

Γίνεται, επίσης, λόγος για συνταγματικές αλλαγές στην κατεύθυνση προώθησης θεσμών πραγματικής δημοκρατίας, για οικο-

η Επιτροπή Ιστορικής Αλήθειας και Νέου Συμφώνου, η οποία συστάθηκε από την κυβέρνηση για τη μελέτη του ιθαγενικού ζητήματος. Μια δεκαετία μετά από την ψήφιση του πολυδιαφημισμένου νόμου Νο 19.253 (5/10/93) για την Προστασία, Προώθηση και Ανάπτυξη των Ιθαγενικών Εθνοτήτων, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η πολιτική έναντι των ιθαγενών λαών ήταν και είναι υποταγμένη στα συμφέροντα του πολυεθνικού κεφαλαίου, ενώ η ανάγνωση του Ιθαγενικού νόμου, όπως εκφράζεται από κρατικούς φορείς και λειτουργούς, καταδεικνύει ότι οι προτεραιότητες και το ενδιαφέρον για την επίλυση των ιθαγενικών ζητημάτων καθορίζεται από τις πολυεθνικές εταιρείες που αναπτύσσουν δραστηριότητα στη χώρα. Η αναφορά προκάλεσε μεγάλη αίσθηση και τεράστια έκπληξη, καθώς για πρώτη φορά σε επίσημη αναφορά, εκτός από αναγνώριση του *mea culpa*, υπήρξε αποδοχή μιας ιστορικής αλήθειας που στην περίπτωση των ιθαγενών λαών δεν αποτελεί παρά ένα μακρύ εφιάλτη δολοφονιών, λεηλασιών, διακρίσεων, εκτοπισμών, καταπατήσεων, υφαρπαγών, οι οποίες μάλιστα αναφέρονται ξεκάθαρα με το όνομά τους χωρίς προσπάθειες συγκάλυψης. Ο πρόεδρος Λάγος δήλωσε σχετικά: «Γνωρίζουμε ότι υπάρχει μια επίσημη Ιστορία, δεν μπορούμε όμως να συνεχίσουμε να διδάσκουμε στα σχολεία μια τόσο απλουστευμένη άποψη των γεγονότων».

μετώπου ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό

νομικό σύστημα που θα δίνει προτεραιότητα στις ανάγκες του λαού και όχι του μεγάλου κεφαλαίου, ενώ, αναφερόμενο στη γενικότερη κατάσταση της περιοχής, τάσσεται αλληλέγγυο στους αγώνες των λαών της Κούβας, Βενεζουέλας, Βραζιλίας, Αργεντινής που «ονειρεύονται και οικοδομούν έναν καλύτερο κόσμο».

Η πρώτη (ιδρυτική) συνάντηση προγραμματίζεται για τον ερχόμενο Μάιο.

Το αρχικό κάλεσμα υπογράφουν τα κόμματα της αριστεράς Partido Comunista (Κομμουνιστικό Κόμμα), Partido Humanista (Ανθρωπιστικό Κόμμα), MPMR (Λαϊκό Κίνημα Μανουέλ Ροντρίγκες), MIR-Demetrio (Κίνημα Επαναστατικής Αριστεράς), Izquierda Cristiana (Χριστιανική Αριστερά). Ανάμεσα σε άλλες μαζικές οργανώσεις αναφέρονται: Επιτροπή Υπεράσπισης και Επανάκτησης του Χαλκού, Ευρύ Μέτωπο Αριστερών Επαγγελματιών, Ομάδα Σοσιαλιστικής Δράσης, Σύλλογος Φιλάθλων Ποδοσφαίρου «Los de abajo», φοιτητών του Πανεπιστημίου της Χιλής κ.ά.

Πηγές: *Rebellion, Politica Cono Sur, El Siglo*

Φαίνεται όμως ότι το *mea culpa* της κυβέρνησης δεν είναι διατεθειμένο να φτάσει πέρα από την καταγραφή μαρτυριών...

Οι παλιές υποσχέσεις για επικύρωση του Συμφώνου 169 του Δ.Ο.Ε. παρέμειναν υποσχέσεις, ενώ για δεύτερη φορά απορρίφθηκε η πρόταση συνταγματικής αναγνώρισης των ιθαγενών λαών της Χιλής. Παραμένει, λοιπόν, σε ισχύ παλαιότερος νόμος, ο οποίος κάνει λόγο για «ιθαγενείς πληθυσμούς» και όχι «ιθαγενείς λαούς», ο οποίος δεν αναγνωρίζει τα κυριαρχικά τους δικαιώματα που αφορούν τη γλώσσα, την κουλτούρα, την ιδιαίτερη μορφή κοινωνικής οργάνωσης και τα εδάφη τους. Όσον αφορά την CONADI (Εθνική Ένωση Ιθαγενικής Ανάπτυξης), η οποία συστάθηκε από την κυβέρνηση με στόχο να αποτελέσει τον αρμόδιο για τα ιθαγενικά ζητήματα φορέα και στον οποίο θα εκπροσωπούσαν οι ιθαγενείς της χώρας, αξίζει να αναφέρουμε τη θέση της Εθνικής Συνέλευσης Αριστερών Μαπούτσε στις τελευταίες εκλογές για την ανάδειξη αντιπροσώπων:

«... Δεν αποτελεί παρά πολιτικό χειρισμό της κυβέρνησης στην προσπάθειά της να νομιμοποιήσει την πολιτική της που στρέφεται ενάντια στα συμφέροντα των αυτόχθονων λαών, την καταπάτηση των δικαιωμάτων τους, το κυνήγι που έχει εξαπολύσει ενάντια στους ηγέτες τους...», και συνεχίζει: «... Στα 10 χρόνια που πέρασαν από την ψήφιση του Ιθαγενικού Νόμου Νο 19.253, η CONADI έχει μετατραπεί σε εκτελεστικό οργανισμό της κρατικής πολιτικής, ενώ οι αντιπρόσωποί της, που υποτίθεται εκπροσωπούν τους ιθαγενείς λαούς, χρησιμοποιήθηκαν στην προσπάθεια νομιμοποίησης αυτής της επιθετικής πολιτικής χωρίς καμία στιγμή να επιδείξουν την παραμικρή διάθεση να υπερασπιστούν τα συμφέροντα των λαών μας, ενώ αντίθετα αποδείχτηκαν προδότες σε κρίσιμες στιγμές του κινήματος, ενώ ούτε καν απαιτήσαν δικαιοσύνη για τις δολοφονίες των ιθαγενών ή υπερασπίστηκαν τους πολιτικούς κρατούμενους...» Η ανακοίνωση επιβεβαιώνει ως αδιαπραγμάτευτο το αίτημα των Μαπούτσε για την αυτονομία και τα εδάφη τους, ενώ επισημαίνει ότι «...ο λαός των μαπούτσε δεν θα προχωρήσει εάν συνεχίσει να δείχνει εμπιστοσύνη και να στηρίζει κρατικές πολιτικές και θεσμούς μιας νεοφιλελεύθερης κυβέρνησης...» Καταλήγει χαρακτηρίζοντας υποκριτικές τις εκλογές, καθώς από τα 69 άτομα που θα εκλεγούν, οι 8 που θα αποτελέσουν τους αντιπροσώπους στην CONADI θα επιλεγούν προσωπικά από τον πρόεδρο Λάγος.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι στις εκλογές που έγιναν το Δεκέμβριο σημειώθηκε αποχή 75%.

Πηγές: *Rebellion, El Siglo, Indymedia Chile, Punto Final*

Η Δομινικανή Δημοκρατία καταλαμβάνει το ανατολικό τμήμα της Εσπανιόλα, νήσου των Μεγάλων Αντιλλών ανάμεσα στην Κούβα και το Πουέρτο Ρίκο. Έχει έκταση περίπου 48.500 τ.χλμ., ενώ η συνολική έκταση του νησιού είναι περίπου 76.000 τ.χλμ.

Ο σημερινός πληθυσμός της χώρας είναι περίπου 7.500.000 κάτοικοι.

Στο νησί (που ο ιθαγενείς ονόμαζαν Quisqueya ή Babeque ή Bohío) κυριότερη εθνική ομάδα ήταν οι ταΐπος, που καλλιεργούσαν μικρής έκτασης εδάφη. Στα βορειοανατολικά κατοικούσαν άλλες ομάδες λιγότερο αναπτυγμένες, όπως οι ciguayos και οι macorices.

Κατάκτηση

Στο νησί κατευθύνθηκαν τυχαία ο Χριστόφορος Κολόμβος και τα πλοία του, κατά το πρώτο εξερευνητικό ταξίδι τους στον Νέο Κόσμο, το 1492. Ο Κολόμβος, καταλαμβάνοντας το νησί, το ονόμασε Ισπανιόλα (Hispaniola).

Πρώτος κυβερνήτης, επί ισπανικής κυριαρχίας, αναφέρεται ο ίδιος ο Κολόμβος, η ικανότητα διακυβέρνησης του οποίου αμφισβητήθηκε έντονα από τους ευγενείς Ισπανούς. Τις πρώτες δεκαετίες του 16ου αιώνα, η αποικία οργανώνεται και ανακατασκευάζεται η πρωτεύουσα Santo Domingo (Άγιος Δομίνικος) στην οριστική της θέση. Από το νησί, που παίρνει το όνομα Εσπανιόλα (La Española), ξεκινούν οι εξερευνησεις προς τις Αντίλλες και την ηπειρωτική Αμερική.

Οι ιθαγενείς της Καραϊβικής εξολοθρεύτηκαν πολύ νωρίς από τους εισβολείς Ισπανούς.

Έτσι, στο νησί μεταφέρονται μαύροι Αφρικάνοι σκλάβοι και αργότερα αγρότες από την Ισπανία. Αρχίζει η παραγωγή ζαχαροκάλαμου, ξυλείας, τζίντζερ, καφέ, καπνού και κτηνοτροφία. Κύριο προϊόν μέχρι τις αρχές του 17ου αιώνα είναι η ζάχαρη.

Η Εσπανιόλα είναι το πρώτο μέρος που κατοίκησαν οι Ισπανοί στην Αμερική, και η πρωτεύουσά της, ο Άγιος Δομίνικος, πολύ σημαντική πόλη με μεγάλο πανεπιστήμιο. Έχασε τη σπουδαιότητά της με την «ανακάλυψη» των πολύτιμων μετάλλων στο Μεξικό και το Περού, και μετατράπηκε σε χώρο ανεφοδιασμού και αλλαγής πλη-

ρωμάτων στους πολέμους ενάντια στους Άγγλους, Γάλλους και Ολλανδούς και τους πειρατές στην Καραϊβική.

Διχοτόμηση της Εσπανιόλα

Ηδη τον 17ο αιώνα, οι κάτοικοι του νησιού κάνουν λαθρεμπόριο με τις εχθρικές προς την Ισπανία δυνάμεις. Ως αποτέλεσμα, οι Ισπανοί εκκενώνουν το δυτικό τμήμα της χώρας και μέρος του βόρειου τμήματος, κάτι που διευκόλυνε την εγκατάσταση των Γάλλων σ' αυτές τις περιοχές. Εδώ αρχίζει και η ιστορία της διχοτόμησης του νησιού, που οδήγησε στη δημιουργία δύο ανεξάρτητων κρατών στο έδαφός του, τη Δομινικανή Δημοκρατία και την Αϊτή. Η διεκδίκηση του δυτικού τμήματος από Γάλλους και Ισπανούς οδηγεί στη συνθήκη του Ryswick (1697), που ορίζει την παράδοση του δυτικού τμήματος του νησιού στη Γαλλία. Νέα συνθήκη, αυτή της Basilea (1795), ορίζει την παράδοση και του υπόλοιπου νησιού στη Γαλλία. Δημιουργείται από τους Γάλλους το κράτος της Αϊτής, όμως το 1808 οι Ισπανοί επανακτούν τον έλεγχο του ανατολικού τμήματος. Στα επόμενα χρόνια, το ανατολικό τμήμα αλλάζει συνεχώς χέρια, πότε περνά στη Γαλλία και πότε στην Ισπανία, μέχρι το 1844 όπου διακηρύσσεται η ανεξαρτησία της Δομινικανής Δημοκρατίας.

Απ' αυτή τη χρονιά μέχρι το 1861 κυρίαρχος της χώρας είναι ο μεγαλοϊδιοκτήτης Πέδρο Σαντάνα. Στηρίζεται στο στρατό που είναι απαραίτητος απέναντι στη διαρκή απειλή της κατάκτησης από την Αϊτή. Ο Σαντάνα προσφέρει την προσάρτηση της χώρας σε όποιον θέλει, δηλαδή στις ΗΠΑ, τη Γαλλία ή την Ισπανία. Τελικά, δέχονται οι Ισπανοί. Όμως, νέοι αγώνες έχουν ως αποτέλεσμα την οριστική διακήρυξη ανεξαρτησίας το 1865.

Η κατοχή από την Αϊτή, έτσι όπως συμβαίνει συνήθως ανάμεσα σε δύο γειτονικές χώρες που ερίζουν για την κυριότητα εδαφών, έχει επιπτώσεις ακόμα και σήμερα στην κοινωνική ζωή και στην εθνική πολιτική της Δομινικανής Δημοκρατίας.

Ανεξαρτησία

Η πολιτική ζωή στην ανεξάρτητη πλέον χώρα αρχίζει με έντονη διαμάχη ανάμεσα στους μεταρρυθμιστές (reformistas) και τους συντηρητικούς (conservadores), προκαλώντας πολιτική αστάθεια. Στη χώρα εγκαθίστανται Κουβανοί μεγαλοϊδιοκτήτες και βορειοαμερικάνικα κεφάλαια με σκοπό την εξάπλωση της παραγωγής ζάχαρης και της κτηνοτροφίας. Χά-

Ιστορικά, οι κυριότεροι οικονομικοί πόροι της Δομινικανής Δημοκρατίας προέρχονταν από την παραγωγή ζάχαρης. Τη δεκαετία του '80, η δραστική μείωση των τιμών της ζάχαρης διεθνώς είχε ως αποτέλεσμα την πολιτική διαφοροποίησης της αγροτικής παραγωγής: καφές, κακάο, καπνός, μπανάνες. Σημαντική είναι και η κτηνοτροφία βοοειδών. Ο ορυκτός πλούτος της χώρας προσφέρει νίκελ, χρυσό, ασήμι και ορυκτό αλάτι. Η βιομηχανία είναι μικρής κλίμακας (τροφίμων, τσιμέντο). Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται ο τουρισμός, με περισσότερους από 1.000.000 επισκέπτες ετησίως.

ρη στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών και τη ζήτηση, η ζάχαρη ξαναγίνεται το κύριο προϊόν. Ταυτόχρονα, αρχίζει να υλοποιείται η βορειοαμερικάνικη ηγεμονία πάνω στη Δομινικανή Δημοκρατία.

Το 1891-92 υπογράφεται συμφωνία ελεύθερου εμπορίου ανάμεσα στις ΗΠΑ και τη Δομινικανή Δημοκρατία. Οι ΗΠΑ «αγοράζουν» το εξωτερικό χρέος της χώρας απέναντι στις ευρωπαϊκές τράπεζες, πράγμα που συνεπάγεται την οικονομική εξάρτηση προς τη νέα μητρόπολη.

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του στρατηγού Ουλίσεσ Λιλίς, με πολιτική ιδιωτικοποίησης της γης και ενθάρρυνσης της κερδοσκοπίας, προκαλείται τεράστιο εξωτερικό χρέος. Το 1904, οι ΗΠΑ ελέγχουν τα τελωνεία της χώρας. Συνθήκες του 1907 καθιερώνουν το δικαίωμα στις ΗΠΑ να επεμβαίνουν στα εσωτερικά ζητήματα της Δομινικανής Δημοκρατίας. Μεταξύ 1916 και 1924 οι ΗΠΑ καταλαμβάνουν στρατιωτικά τη χώρα.

Δικτατορία του Τρουχίγιο

Το 1930 ξεκινά η μακρόχρονη δικτατορία του στρατηγού Λεόνιδας Τρουχίγιο, που θα κρατήσει μέχρι το 1961. Κατά τη διάρκειά της, ο Τρουχίγιο γίνεται ο κυριότερος ιδιοκτήτης της χώρας. Στηρίχτηκε από τις ΗΠΑ λόγω του αντικομμουνισμού του.

Κυριότερη οργάνωση αντιπολιτευόμενων στον δικτάτορα Τρουχίγιο ήταν η Δομινικανή Πατριωτική Ένωση (Unión Patriótica Dominicana – UPD), οργάνωση των Δομινικανών εξόριστων που κατοικούσαν στη Νέα Υόρκη. Η οργάνωση προετοιμάζει αντάρτικο και τον Ιούνιο του 1959 μια ομάδα περίπου 200 μαχητών φτάνει στη Δομινικανή Δημοκρατία, υπό την ηγεσία του διοικητή Ενρίκε Χιμένες Μόγια. Η ομάδα των ανταρτών, προετοιμασμένη ανεπαρκώς, υπολόγιζε σε ταυτόχρονο ξεσηκωμό του πληθυσμού ενάντια στον Τρουχίγιο, κάτι που τελικά δεν έγινε, και το κίνημα συντρίφτηκε.

Αμέσως μετά, δημιουργείται το Κίνημα 14 Ιουνίου (Movimiento 14 de Junio – M14-J), που δρα στην παρανομία ζητώντας δημοκρατικές ελευθερίες, την ίδια στιγμή που αυξάνονται οι διεθνείς πιέσεις στον Τρουχίγιο για δημοκρατικές αλλαγές που θα αποτρέψουν λαϊκή εξέγερση. Στις 30 Μάη του 1961 δολοφονείται ο Τρουχίγιο από ολιγαρχικούς και στρατιωτικούς που διαφωνούσαν με το καθεστώς, με τη συγκατάθεση των ΗΠΑ. Επιχειρείται πολιτική μετάβαση υπό τον Χοακίν Μπαλαγκέρ. Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους διεξάγονται εκλογές, όπου θριαμβεύει ο υποψήφιος του Δομινικανικού Επαναστατικού Κόμματος (Partido Revolucionario Dominicano – PRD), Χουάν Μπος, που εκφράζει την Αριστερά και απολαμβάνει της λαϊκής υ-

ποστήριξης. Το Κίνημα 14 Ιουνίου γίνεται πολιτικό κόμμα με αριστερή εθνικιστική ιδεολογία, επηρεασμένο από το κουβανικό Κίνημα 26 Ιούλη.

Κυβέρνηση Μπος και στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ

Η κυβέρνηση του Μπος γρήγορα ήρθε σε κόντρα με τα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα. Ξεκινά αγροτική μεταρρύθμιση, αναδιανέμει την απαλλοτριωμένη από το κράτος ιδιοκτησία του Τρουχίγιο, ακυρώνει συμφωνία με την πετρελαική εταιρεία Esso, θεσμοθετεί ανώτατο όριο στην τιμή της ζάχαρης. Έτσι, οι στρατιωτικοί, νοσταλγοί του Τρουχίγιο, λίγους μόνο μήνες μετά την εκλογή του Μπος, τον ανατρέπουν με πραξικόπημα, στις 25 Σεπτέμβριο του 1963. Το Κίνημα 14 Ιουνίου οργάνωσε αντάρτικο που αρχίζει τη δράση του μόλις δύο μήνες μετά το πραξικόπημα, με περίπου 140 μαχητές, αλλά με ελλιπή στρατιωτική προετοιμασία. Το Κίνημα συντρίφτηκε από το στρατό πολύ γρήγορα.

Κάτω από την αντιλαϊκή και κατασταλτική πολιτική των πραξικοπηματιών, αναπτύσσεται ευρύ λαϊκό κίνημα, που περιλαμβάνει σημαντικούς τομείς της μεσαίας τάξης. Το 1964 γίνονται πολλές εργατικές απεργίες, όπως και καταλήψεις αγροκτημάτων από αγρότες, που τελικά απομακρύνονται βίαια από την αστυνομία. Στις ένοπλες δυνάμεις υπήρχαν δύο τάξεις: οι πιστοί στις αρχές και εκείνοι που επιθυμούν επιστροφή στο Σύνταγμα του 1963 και την κυβέρνηση του Μπος, επικεφαλής των οποίων είναι ο συνταγματάρχης Φρανσίσκο Κααμάνιο Ντενιό. Οι τελευταίοι ξεσηκώθηκαν στις 24 Απρίλη 1965, έχοντας ευρεία λαϊκή υποστήριξη. Ακολουθούν μάχες, με αποτέλεσμα, για ακόμα μια φορά, τη βορειοαμερικανική στρατιωτική επέμβαση. Περί τους 40.000 πεζοναύτες αποβιβάζονται στη Δομινικανή Δημοκρατία. Ο αγώνας για επιστροφή στο Σύνταγμα μετατρέπεται σε αντιιμπεριαλιστική μάχη. Οι εισβολείς, μεταξύ άλλων, βομβαρδίζουν φτωχογειτονίες όπου δρουν πολλοί μαχητές. Στις 24 Ιούλη, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών δημιουργεί την Παναμερικανική Ειρηνευτική Δύναμη, που αποτελείται από δυνάμεις πολλών κρατών της ηπείρου, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ. Αρχίζουν διαπραγματεύσεις, και στις 31 Αυγούστου υπογράφεται συμφωνία. Τα συμφωνηθέντα δεν υλοποιήθηκαν ποτέ, απεναντίας ακολούθησε κύμα καταστολής ενάντια στο λαϊκό κίνημα.

Ο Κααμάνιο στάλθηκε στην Ευρώπη σε διπλωματική αποστολή. Το 1967 αφήνει τη διπλωματικό του πόστο. Οι μάχες του 1965 δίπλα σε οπλισμένους πολίτες του έχουν αλλάξει τη ζωή. Πλέον, πιστεύει ότι ο βορειοαμερικάνικος ιμπεριαλισμός είναι ο μόνος υπεύθυνος για τα δεινά που υποφέρει όχι μόνο ο δομινικανός λαός, αλλά και οι υπόλοιποι λαοί της Αμερικής και του κόσμου ολόκληρου. Σκοπός του γίνεται η προετοιμασία αντάρτικου. Ήδη από το

1968, δημιουργούνται επαναστατικοί πυρήνες που δρουν στις πόλεις και το εσωτερικό της χώρας.

Μικρό αντάρτικο τμήμα προετοιμάζεται στρατιωτικά στο εξωτερικό για να εισβάλει στη χώρα, και το Γενάρη του 1973 ομάδα εννέα ανταρτών φτάνει με πλοίο στη Δομινικανή Δημοκρατία από τη Γουαδελούπη και κατευθύνεται προς τα βουνά της ενδοχώρας. Πολύ γρήγορα, όμως, καταστέλλονται και στις 16 Φλεβάρη ανακοινώνεται επίσημα ο θάνατος του Κααμάνιο.

Από το 1966 και μετά

Μεταξύ 1966-1978, ο Μπαλαγκέρ κυβερνά τη χώρα για τρεις θητείες, υποστηριζόμενος από τις ΗΠΑ και την ολιγαρχία της χώρας. Επιτυγχάνεται γρήγορη ανάπτυξη της οικονομίας, σε βάρος του πληθυσμού: ενθάρρυνση ξένων επενδύσεων από τη μία, πάγωμα και, τελικά, πραγματική μείωση μισθών από την άλλη. Αυξάνεται ο αριθμός των βιομηχανικών εργατών. Καταδιώκονται οι λαϊκοί ηγέτες, τα συνδικάτα και οι αγωνιστές του PRD και της Αριστεράς που κατείχαν θέσεις στη δημόσια διοίκηση.

Το PRD αποκτά πάλι λαϊκή βάση, υπό την ηγεσία του Φρανσίσκο Πένια Γκόμες. Όμως, έχει σταματήσει να εκφράζει την Αριστερά της χώρας, έχοντας υιοθετήσει σοσιαλδημοκρατικές θέσεις. Ο ιδρυτής του κόμματος, Χουάν Μπος, έχει ήδη αποχωρήσει, ιδρύοντας το Κόμμα Δομινικανικής Απελευθέρωσης (Partido de Liberación Dominicana – PLD). Επίσης, ιδρύεται το Δομινικανικό Κομμουνιστικό Κόμμα (Partido Comunista Dominicano – PCD).

Στις εκλογές του 1978 κερδίζει το PRD, με κύριο αντίπαλο τους στρατιωτικούς που υποστήριζαν τον Μπαλαγκέρ. Πρόεδρος εκλέγεται όχι ο Πένια Γκόμες, αλλά ο Αντόνιο Γκουσμάν, μεγαλοκτηνοτρόφος και παλιός ηγέτης του κόμματος. Ο Γκουσμάν έχαιρε της εμπιστοσύνης της ντόπιας αστικής τάξης, σε αντίθεση με τον Πένια Γκόμες που ήταν προοδευτικός, με εμπρηστικό λόγο, ενώ το μαύρο χρώμα της επιδερμίδας του πρόδιδε την προφανή αιτιανή καταγωγή του.

Οι κύριοι προσανατολισμοί της νέας κυβέρνησης ήταν η γρήγορη εξάπλωση των επενδύσεων, η καταπολέμηση της ανεργίας, η αύξηση της παραγωγικότητας και η αύξηση των δημόσιων δαπανών. Προς το τέλος της θητείας του Γκουσμάν (1982) τίποτα δεν πήγαινε καλά. Το εξωτερικό χρέος ήταν πλέον τεράστιο. Ο Πένια Γκόμες ηγείται ισχυρής αντιπολίτευσης μέσα στο κόμμα. Ο Γκουσμάν αυτοκτονεί, ενώ τον διαδέχεται ο Χακόμπο Μαχλούτα.

Στις εκλογές του 1982, επικρατεί πάλι το PRD και πρόεδρος εκλέγεται ο Σαλβαδόρ Χόρχε Μπλάνκο.

Το Απρίλη του 1984, τα οικονομικά μέτρα λιτότητας που εξήγγειλε η κυβέρνηση Μπλάνκο προκάλεσαν λαϊκή εξέγερση, ανοργάνωτη έκφραση της οικονομικής επιδείνωσης των μαζών τα τελευταία χρόνια. Η εξέγερση κατεστάλη άγρια. Επίσημα ανακοινώθηκε ο αριθμός των 100 νεκρών, πολλών εκατοντάδων τραυματιών και 500 φυλακιστηκαν.

Η οικονομική πολιτική λιτότητας συνεχίζεται και το 1985. Δημιουργείται το Μέτωπο Δομινικανής Αριστεράς (Frente de Izquierda Dominicana – FID), με τη συμμετοχή και του Κομμουνιστικού Κόμματος. Μετά από πολλούς αγώνες και δύο γενικές απεργίες, δίδονται αυξήσεις στους μισθούς.

Τις εκλογές του Μάη του 1986 τις κερδίζει και πάλι ο Μπαλαγκέρ. Η «λαϊκή πολιτική» που ακολουθεί δεν αλ-

λάζει ουσιαστικά τίποτα και η χώρα βυθίζεται στη διαφθορά, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται μεγάλες κοινωνικές ανισότητες που σε ένα βαθμό αναγκάζουν μέρος του πληθυσμού να μεταναστεύσει στις ΗΠΑ και την Ισπανία. Στις εκλογές του Μαΐου του 1990 ο Μπαλαγκέρ επανεκλέγεται κυβερνήτης για έκτη φορά, ενώ το 1991 υπογράφει μια δραστική συμφωνία σταθεροποίησης με το ΔΝΤ. Στις προεδρικές εκλογές του 1994 ο Μπαλαγκέρ, 87 χρονών πλέον, ξανακερδίζει τις εκλογές και συνεχίζει να κυβερνά τη χώρα με την προστασία του στρατού.

Παράλληλα, η αύξηση των τιμών και η επιδείνωση των συνθηκών ζωής του πληθυσμού προκαλούν βίαιες διαδηλώσεις το Φλεβάρη και τον Ιούνιο του 1995. Ταυτόχρονα, σκάνδαλα διαφθοράς σε εταιρείες του δημόσιου τομέα έρχονται στην επιφάνεια. Στις νέες εκλογές το 1996, εκλέγεται πρόεδρος ο Λεονέλ Φερνάντες του PLD. Ο νέος πρόεδρος βρίσκεται αντιμέτωπος με μια εκρηκτική οικονομική κατάσταση που έχει προκληθεί στη χώρα λόγω της ανεπάρκειας της διοίκησης, της διαφθοράς και της ανικανότητας παροχής ηλεκτρισμού στον πληθυσμό. Η φτώχεια και η ανεργία που επικρατούν αποδεικνύουν την έλλειψη κοινωνικής δικαιοσύνης. Τον πρώτο χρόνο της θητείας του, ο Φερνάντες έρχεται αντιμέτωπος με ένα εχθρικό κοινοβούλιο, υποκείμενο στους αντιπάλους του. Ξεκινάει αγώνα κατά της διαφθοράς της προηγούμενης κυβέρνησης του Μπαλαγκέρ και το πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης των δημόσιων επιχειρήσεων, ιδίως για τον ηλεκτρισμό, μπαίνει σε εφαρμογή σιγά σιγά. Από το 1997 σημειώνεται μια καλύτερευση της οικονομίας με τον πληθωρισμό να έχει υποχωρήσει σημαντικά. Αρχίζουν να αναπτύσσονται η γεωργία και ο τουρισμός.

Το 1997 και 1998 πραγματοποιούνται συχνές κινητοποιήσεις του πληθυσμού λόγω βασικών ελλείψεων στις παροχές ηλεκτρισμού, νερού, αλλά και στον τομέα των μεταφορών, οι οποίες καταστέλλονται άγρια από τις ειδικές δυνάμεις. Εκείνη την εποχή κρίνεται αναγκαία η εισαγωγή τροφίμων. Στις αρχές του 1997, 15.000 μετανάστες Αϊτινοί, μεταξύ των οποίων και πολλοί Δομινικανοί με μαύρο χρώμα δέρματος, εκδιώχνονται και

το καθεστώς του Φερνάντες κατηγορείται για ρατσισμό.

Μετά το θάνατο του Πένια Γκόμες, του πιο διάσημου πολιτικού της χώρας, το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα του, το PRD, κερδίζει τις εκλογές του Μαΐου του 1998, παίρνοντας την πλειοψηφία του κοινοβουλίου και τη δημαρχία του Άγιου Δομίνικου.

Ο Ιπόλιτο Μεχία, υποσχόμενος ότι θα κυβερνήσει «μέσα από ένα γυάλινο σπίτι, με διαφάνεια», κερδίζει τις εκλογές τον Αύγουστο του 2000. Υιοθετώντας ένα πρόγραμμα κοινωνικής ασφάλειας, όπως ο ίδιος το ονομάζει, με προτεραιότητα του τον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης, σήμερα διανύει τον τέταρτο χρόνο διακυβέρνησης της Δομινικανής Δημοκρατίας, διατηρώντας το αξίωμα του μέχρι τον Μάη του 2004, οπότε και θα πραγματοποιηθούν οι επόμενες εκλογές.

Σήμερα

Σήμερα, η κατάσταση που επικρατεί στη Δομινικανή Δημοκρατία θυμίζει την Αργεντινή του 2001. Ο πληθωρισμός έχει διπλασιαστεί, ανεβάζοντας τις τιμές βασικών αγαθών και υπηρεσιών στα ύψη, ενώ το νόμισμα παραμένει απελπιστικά ασταθές. Γίνονται συχνές διακοπές ρεύματος, που πολλές φορές έχουν διάρκεια μέχρι και 20 ώρες, ενώ τους τελευταίους μήνες αποκαλύφθηκε μια τεράστια τραπεζική απάτη που καλύπτει το 80% του εθνικού προϋπολογισμού. Οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές ιδιωτικοποιήσεων που ακολουθεί η κυβέρνηση έχουν κατορθώσει το ακατόρθωτο: να διπλασιάσουν σε διάστημα μικρότερο από δύο χρόνια το εξωτερικό χρέος. Η ιστορία μοιάζει να επαναλαμβάνεται: ο Μεχία, όπως ο προκάτοχός του Σαλβαδόρ Χόρχε Μπλάνκο το 1983, συνάπτει συμφωνίες με το ΔΝΤ, καταστέλλοντας το λαό που εναντιώνεται. Οι λύσεις που προβάλλονται σήμερα είναι οι ίδιες με αυτές του χθες. Είναι λύσεις που έχουν οδηγήσει το 66% των Δομινικανών να ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας. Συγκεκριμένα, 100.000 άνθρωποι έχουν χάσει τις δουλειές τους σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, μαζικός αφανισμός των μικρών και μεσαίων παραγωγών, με τον τόκο αποπληρωμής του χρέους να φτάνει χιλιάδες εκατομμύρια δολάρια και την άπληστη επιθυμία της κυβέρνησης να εισχωρήσει στην ALCA (Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου της Αμερικής) με οποιοδήποτε τρόπο και να συμμετέχει στις πολιτικές πολέμου του Μπους στέλνοντας στρατό κατοχής στο Ιράκ.

Μυστική συμφωνία που υπέγραψε ο Μεχία με τις ΗΠΑ είχε σαν αποτέλεσμα την είσοδο 10.000 Βορειοαμερικανών στρατιωτών στα εδάφη της Δομινικανής Δημοκρατίας από τις αρχές του Γενάρη του 2003 μέχρι τα τέλη του Μάη του ίδιου χρόνου. Το πρόγραμμα αυτό, που ονομάστηκε Νέος Ορίζοντας, σύμφωνα με αριστερούς Δομινικανούς, έχει σαν στόχο την ύπαρξη στρατού έτοιμου για άμεση επέμβαση και αποδεικνύει το φόβο του Λευκού Οίκου μπροστά στα μέτωπα που υπάρχουν ανοιχτά σήμερα στη Λατινική Αμερική (Βενεζουέλα, Κολομβία, Βολιβία, Ουρουγουάη, Αργεντινή, Περού).

Από τις αρχές του Φλεβάρη του 2003 το κοινωνικό κίνημα της Δομινικανής Δημοκρατίας παίρνει το δρόμο του αγώνα, διαμαρτυρόμενο για τα λεγόμενα οικονομικά μέτρα ιδιωτικοποιήσεων της κυβέρνησης. Διάφορες οργανώσεις σχηματίζουν τη Συντονιστική Λαϊκών Συνδικαλιστικών Οργανώσεων και βάζουν σε εφαρμογή ένα σχέδιο εθνικού αγώνα. Ξεκινάνε μαζικές διαδηλώσεις σε διάφορες περιφέρειες της χώρας, τα δημόσια νοσοκομεία παραλύουν, απαιτώντας άμεση αναπροσαρμογή του νόμου για την Κοινωνική Ασφάλεια. Τον Απρίλη, οι διαμαρτυρίες εντείνονται, καθώς οι τιμές των καυσίμων έχουν αυξηθεί δραματικά, πραγματοποιούνται διαρκείς διακοπές στην παροχή ηλεκτρισμού, αλλά και στο τηλεφωνικό δίκτυο. Σε διάφορες

συνοικίες του Άγιου Δομίνικου ξεσπάνε οδομαχίες με την αστυνομία και το στρατό, αφήνοντας πίσω τους νεκρούς και τραυματίες. Προς στα τέλη Μαΐου κάνουν την εμφάνισή τους στην περιφέρεια Ναβαρέτε κουκουλοφόροι, οπλισμένοι με αυτόματα, και δημιουργούν μέτωπο με την αστυνομία. Γι' αυτή τη δράση υπεύθυνο θεωρείται το Γενικό Μέτωπο Λαϊκού Αγώνα (FALPO).

Τον Ιούνιο του 2003 γενικεύεται το κλίμα διαμαρτυρίας που ήδη επικρατούσε λόγω της ακρίβειας των αγαθών, της έλλειψης ηλεκτρικών παροχών και ενάντια στην υπογραφή συμφωνιών με το ΔΝΤ, μετά το κάλεσμά της Συντονιστικής σε γενική απεργία. Οι κινητοποιήσεις αυξάνονται σημαντικά, με τους διαδηλωτές να κόβουν την κυκλοφορία, να πραγματοποιούν διαμαρτυρίες έξω από κυβερνητικά κτίρια και δημόσιες υπηρεσίες και την αστυνομία να καταστέλλει. Η κυβέρνηση προσπαθεί να αναγκάσει τις φωνές διαμαρτυρίας να σωπάσουν. Κλείνει εκπομπές σε μέσα μαζικής επικοινωνίας, καταστέλλει με την αστυνομία τις διαδηλώσεις, καταδιώκει και συλλαμβάνει λαϊκούς ηγέτες.

Τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο η κατάσταση που επικρατεί είναι εκρηκτική. Οι γενικές απεργίες, τα μπλόκα δρόμων και οι μαζικές κινητοποιήσεις γενικεύονται σε ολόκληρη τη χώρα. Αστυνομία και στρατός επεμβαίνουν, με αποτέλεσμα νεκρούς, τραυματίες και πολλές συλλήψεις.

Στις 11 του Νοέμβρη καλείται εθνική 24ωρη απεργία ενάντια στην οικονομική πολιτική της κυβέρνησης και ενάντια στην πρόσφατη υπογραφή οικονομικής συμφωνίας με το ΔΝΤ. Ο Βίκτορ Χερόνιμο, ένας από τους συντονιστές του αγώνα, εξηγεί ότι ο λαός δεν έχει άλλη εναλλακτική από τις διαμαρτυρίες μπροστά στις πολιτικές που επιβάλλει το ΔΝΤ και οι άλλοι οικονομικοί οργανισμοί, που έχουν οδηγήσει στη δραματική αύξηση των τιμών των προϊόντων και των βασικών υπηρεσιών, όπως είναι τα τρόφιμα, τα φάρμακα, ο ηλεκτρισμός και η εκπαίδευση. Απολογισμός της ημέρας: 7 νεκροί σε διαμάχες που ξέσπασαν σε διάφορες περιοχές της χώρας με στρατό και αστυνομία· μεταξύ των νεκρών ένας αστυνομικός και ένας στρατιωτικός. Μετά τη φοβερή αγριότητα και καταστολή της κυβέρνησης, η 12η Νοέμβρη ήταν μια μέρα γενικής παράλυσης όλων των παραγωγικών δραστηριοτήτων, με το σύνολο των κοινωνικών τομέων να ζητάνε να δοθεί ένα τέλος στην ατιμωρησία των υπεύθυνων για τις δολοφονίες και δίνοντας στην κυβέρνηση μικρή προθεσμία ώστε να εισακούσει τις απαιτήσεις του λαού αναφορικά με τα οικονομικά μέτρα που υιοθετεί.

N.K., E.N.

Εισήγηση των οργανωτών της εκδήλωσης

Η αποψινή εκδήλωση-συζήτηση οργανώνεται με πρωτοβουλία του περιοδικού *Σήματα Καπνού* και της καμπάνιας *Ένα Σχολείο για την Τσιτάπας*.

Αντικείμενο των *Σημάτων Καπνού* είναι η πληροφόρηση για τα τεκταινόμενα στην αμερικάνικη ήπειρο, πληροφόρηση που πολύ δύσκολα μπορεί να αποκτηθεί από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Η καμπάνια *Ένα Σχολείο για την Τσιτάπας* δραστηριοποιείται στην κατασκευή ενός κέντρου επιμόρφωσης δασκάλων στην πολιτεία Τσιτάπας του Μεξικού, δηλώνοντας ευθέως την έμπρακτη αλληλεγγύη της στον αγώνα των Ζαπατίστας για την αναγνώριση των ιθαγενικών κοινοτήτων και δικαιοσύνη. Όλοι εμείς που συμμετέχουμε στα δύο αυτά σχήματα, πιστεύουμε ότι η πληροφόρηση για τη Λατινική Αμερική θα πρέπει να συνδυάζεται με πρωτοβουλίες έμπρακτης αλληλεγγύης προς τους λαούς της, στο μέτρο που επιτρέπουν οι δυνάμεις μας.

Στο ερώτημα: «Γιατί, άραγε, τόσο ενδιαφέρον για μια ήπειρο που βρίσκεται, γεωγραφικά, τόσο μακριά από εμάς και τόσο λίγο απασχολεί ή απασχολεί με εντελώς φολκλορικό τρόπο τον Τύπο και τα ΜΜΕ; Πόση σημασία μπορούν να έχουν για τον τόπο μας τα γεγονότα και οι συχνά εκρηκτικές καταστάσεις που συγκλονίζουν τους λαούς του Νέου Κόσμου;», η απάντηση μπορεί να δοθεί κάνοντας μια σύντομη αναφορά σε τρία περιστατικά που συνέβησαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

Το πρώτο περιστατικό είναι η πυραυλική κρίση του 1962, που έφερε την ανθρωπότητα στο χείλος της πυρηνικής καταστροφής και είχε ως επίκεντρο την Κούβα. Εκεί, όπου μια χούφτα ανταρτών, που λίγα χρόνια πιο πριν δεν τους ήξερε κανένας, πέρασαν στην Ιστορία και επηρέασαν συνειδήσεις και πολιτικές συμπεριφορές.

Το δεύτερο περιστατικό, που ίσως τώρα να έχει ξεχαστεί από πολλούς, είναι η δημοσιονομική κρίση στο Μεξικό, το 1982. Η αδυναμία αυτής της χώρας να ανταποκριθεί στις δανειοληπτικές της υποχρεώσεις προκάλεσε κλυδωνισμούς στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, διαφάνηκε κάποια στιγμή ο κίνδυνος μιας οικονομικής κατάρρευσης και αναδείχτηκε το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους και των σχέσεων άνισης ανταλλαγής μεταξύ Πρώτου και Τρίτου Κόσμου.

Τα τελευταία χρόνια είδαμε ξανά να ακριβαίνει το πετρέλαιο, μετά από χρόνια καθήλωσης σε χαμηλές τιμές. Στην απόφαση του ΟΠΕΚ για μείωση της παραγωγής πρωτοστάτησε η Βενεζουέλα, ο πρόεδρος της οποίας θέλει να προωθήσει την περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των χωρών της Λατινικής Αμερικής και την απαγκίστρωσή τους από τους βόρειους γείτονές τους, μέσω της αύξησης των εσόδων από την πώληση του πετρελαίου. Μια τέτοια πολιτική παραπέμπει στο πρόβλημα της ανακατανομής του παραγόμενου πλούτου σε παγκόσμια κλίμακα.

Ένας κόσμος

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο στην Αθήνα

Την Παρασκευή 14 Νοέμβρη στο Μεγάλο Αμφιθέατρο Χημικών, στο Πολυτεχνείο, παρευρέθησαν πάνω από 1.000 άτομα σε μια ξεχωριστή συνάντηση. Καλεσμένος της βραδιάς ήταν ο Ουρουγουανός συγγραφέας Εδουάρδο Γκαλεάνο.

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία των *Σημάτων Καπνού* και της καμπάνιας *Ένα Σχολείο για την Τσιτάπας*.

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο δεν θέλησε να αναφερθεί συγκεκριμένα σε κάποιο θέμα, προτείνοντας η συνάντηση να μην είναι μια διάλεξη, αλλά μια ευκαιρία για να πάρουν το λόγο οι παρευρισκόμενοι και να ρωτήσουν-αναφερθούν σε ό,τι πίστευαν ότι αξίζει τον κόπο να συζητηθεί. Η αρχική αμηχανία από την έλλειψη εισήγησης εκ μέρους του προσκεκλημένου, πολύ γρήγορα μετατράπηκε σε έναν καταιγισμό από σκέψεις και ερωτήσεις γύρω από την κατάσταση που επικρατεί στη Λατινική Αμερική, την παγκοσμιοποίηση, την αλληλεγγύη προς τα κοινωνικά κινήματα κ.λπ.

Κατά γενική ομολογία, η εκδήλωση είχε μεγάλη επιτυχία και καθένας φεύγοντας από τον ΜΑΧ πήρε μαζί του κάτι. Ήταν, ίσως, και ο καλύτερος τρόπος για να γιορταστεί η 30ή επέτειος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου. Κάτι που δεν παρέλειψε να επισημάνει ο Εδουάρδο Γκαλεάνο, που αφιέρωσε τη βραδιά σ' εκείνους κι εκείνες που πριν από 30 χρόνια αγωνίστηκαν ενάντια στη δικτατορία στην Ελλάδα και σ' εκείνους κι εκείνες που σήμερα αγωνίζονται και αντιστέκονται ενάντια στις δυνάμεις κατοχής στο Ιράκ.

Στο παρόν τεύχος των *Σημάτων Καπνού*, παρατίθεται, για πληροφοριακούς και ιστορικούς λόγους, ολόκληρη η συζήτηση που έγινε.

Να μην ξεχνάμε, εξάλλου, το ότι γενιές πολιτών με μια αριστερή συνείδηση διαμορφώθηκαν σε μεγάλο βαθμό από πολιτικά και ιδεολογικά ρεύματα που εκπορεύονται από την αμερικάνικη ήπειρο. Πριν από τριάντα χρόνια, τέτοια εποχή, σ' αυτό το κτίριο και τους γύρω δρόμους ακούγονταν συνθήματα για τον πρόεδρο Αγιέντε και τη Λαϊκή Ενότητα από το εξεγερμένο πλήθος, που αναγνώριζε στα δραματικά γεγονότα της Χιλής τις δικές του βίωματικές εμπειρίες τρομοκρατίας και καταπίεσης. Από την εποχή του Τσε Γκεβάρα και της Κουβανέζικης Επανάστασης, περνώντας από τους Τουπαμάρος και τη Λαϊκή Ενότητα, στη συνέχεια από τους Σαντινίστας, και φτάνοντας στο Ζαπατίστικο κίνημα, υπάρχει μια παράλληλη πορεία πολιτικών παρεμβάσεων και κινήσεων αλληλεγγύης στην Ελλάδα.

Πέρα από τον πολιτικό και οικονομικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει σ' εμάς η κατάσταση στη Λατινική Αμερική, πέρα από ιδεολογικές επιρροές που αναμφισβήτητα εκδηλώθηκαν στην ελληνική Αριστερά, νομίζουμε πως υπάρχει ένα ακόμα στοιχείο σε αυτή την ήπειρο που της προσδί-

ανάποδα!

**Ένας κόσμος
δρουνό**

**Ανοιχτή συζήτηση με τον
Ουρουγουανό συγγραφέα
ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ**

Η σκληρή πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης στις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Η ελπίδα από τις μικρές και μεγάλες αντιτάσεις των ανθρώπων και των ήσων.

**ΜΕΓΑΛΟ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΧΗΜΙΚΩΝ (MAX)
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
(Π Α Τ Η Σ Ι Ω Ν)
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 7 Μ.Μ**

περιοδικό **Σήματα Καπνού** κομπόνιο **ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝΤΣΙΔΑΠΛ**

δει μια ιδιαίτερη γοητεία: η πολυπολιτισμικότητα που χαρακτηρίζει την ανθρωπογεωγραφία της αμερικάνικης ηπείρου και οι υβριδικές μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης, που απαντώνται κυρίως στη λογοτεχνία και τη μουσική. Η συνύπαρξη ιθαγενικών, ευρωπαϊκών και αφρικανικών πληθυσμών είχε συχνά οδυνηρές παρενέργειες, αλλά και εξαιρετικά γόνιμα αποτελέσματα στο επίπεδο της κουλτούρας. Και αυτή την πλούσια πολιτισμική παραγωγή, αξίζει να την απολαύσει κανείς και να τη γνωρίσει σε βάθος.

Με όλα αυτά, θέλουμε να τονίσουμε ότι η Λατινική Αμερική δεν είναι τόσο μακριά όσο ίσως νομίζουμε και ότι ο αντίκτυπος των εξελίξεων σε αυτή την ήπειρο μπορεί να φτάσει ως την πόρτα μας, ως την καθημερινή μας ζωή.

Οι χώρες της Λατινικής Αμερικής υπήρξαν πάντοτε εργαστήρια δοκιμής νεοφιλελεύθερων μοντέλων (Χιλή, Μεξικό κ.λπ.). Παράλληλα, όμως, υπήρξαν και χώροι αντιτάσεων πολύμορφων κοινωνικών κινημάτων, ένα μεγάλο σχολείο για όλους όσοι πιστεύουν ότι αυτός ο κόσμος στερείται ελευθερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Συχνά, στις σελίδες των *Σημάτων Καπνού* δημοσιεύονται κείμενα του Εδουάρδο Γκαλεάνο, του αποψινού μας καλεσμένου, κυρίως εν αγνοία του. Απόψεις που πάντοτε δίνουν μια άλλη ματιά στην αντιμετώπιση των κοινωνικών πραγμάτων, απόψεις που θέλουν τους ισχυρούς να είναι προσωρινά ισχυροί, γιατί οι προσωρινά ανίσχυροι θα ορθώσουν το ανάστημά τους για να ξαναγράψουν την ιστορία, που τους έχει αγνοήσει.

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο, πρωτοέγινε γνωστός στη χώρα μας με το βιβλίο του *Οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής*. Το βιβλίο αυτό εκδόθηκε στην Ελλάδα πριν από είκοσι χρόνια και, όσους από εμάς το διαβάσαμε, μας εισήγαγε, με τον εύληπτο και γλαφυρό τρόπο παρουσίασης του αντικειμένου του, στην ιστορική και κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα αυτής της ηπείρου. Αρκετά χρόνια αργότερα, σήμερα, ο Εδουάρδο Γκαλεάνο ασφαλώς έχει πολλά ενδιαφέροντα να μας πει σε αυτή την εκδήλωση. Ας του δώσουμε το λόγο!

.....

– Καλησπέρα σε όλους. Ευχαριστώ πολύ που με καλέσατε. Σας ζητώ συγγνώμη για τον τόνο της φωνής μου, που δεν είναι χαρακτηριστικός μου, αλλά οφείλεται σε γρίπη.

Θα ανοίξουμε σήμερα ένα χώρο συνάντησης με μια διαδικασία που δεν είναι πολύ συνηθισμένη όταν δίνεται μία διάλεξη. Νομίζω ότι θα μπορούσαμε να δοκιμάσουμε κάτι διαφορετικό, αντί να σας υποχρεώσω να υποστείτε μια μακροσκελή ομιλία για ένα μόνο θέμα. Μου φαίνεται καλύτερο να μετατρέψουμε όλο αυτό σε ένα είδος συλλογικής συνέντευξης, όπου να διατυπωθούν ερωτήσεις γύρω από τα πιο διαφορετικά θέματα, που να ανταποκρίνονται στις δικές σας ανησυχίες, σ' αυτά που εσείς θεωρείτε πιο σημαντικά, και μέσα στα πλαίσια αυτών που εγώ θα μπορούσα να απαντήσω. Δηλαδή, όχι πάνω στη σεξουαλική ζωή των μελισσών ούτε πάνω στην καταγωγή των σκύλων φοξ-τεριέ. Αλλά σίγουρα πάνω σε μια εύρεία ποικιλία θεμάτων που έχουν σχέση λίγο πολύ με όλα, με τη Λατινική Αμερική, με τον κόσμο, με την τέχνη, με τη ζωή, με τα ζητήματα του έρωτα και του θανάτου, την οικονομία, την πολιτική. Και για κάποιο λόγο, πολλές απ' αυτές τις λέξεις είναι ελληνικές. Οπότε, υποθέτω ότι αυτή η πρόσκληση σ' αυτή τη συνάντηση δεν θα τρομάξει κανέναν. Και αν διστάζετε να κάνετε την πρώτη ερώτηση, μπορούμε να ξεκινήσουμε από τη δεύτερη.

Θέλω να τελειώσω αυτή τη συντομότατη εισαγωγή ευχαριστώντας πολύ τους ωραίους ανθρώπους που με προσκάλεσαν, τους ανθρώπους των «Σημάτων Καπνού», της Καμπάνιας, και ποτέ να μην σταματήσουν να στέλνουν σήματα καπνού στον κόσμο. Σήματα καπνού αλληλεγγύης και τρυφερά, που τόσο έχουν να κάνουν με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Γι' αυτό θέλω να αφιερώσω αυτή τη βραδιά, να αφιερώσω αυτή την εγκάρδια μεταξύ μας συνάντηση, στις αξιοπρεπείς γυναίκες και στους αξιοπρεπείς άντρες που πριν 30 χρόνια πρωταγωνίστησαν στην αντίσταση ενάντια στη στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα και που τώρα, στις μέρες μας, πρωταγωνιστούν στην αντίσταση ενάντια στην ξένη κατοχή στο Ιράκ.

* * *

– Θεωρείτε ότι υπάρχει ένα είδος εσωτερικής αποικιοκρατίας, όμως, για παράδειγμα, στο Μεξικό όπου οι ιθαγενείς συνεχίζουν να είναι κάτω από την κυριαρχία των παλιών αποικιοκρατών;

– Θεωρώ ότι το φαινόμενο της αποικιοκρατίας είναι ένα φαινόμενο ταπείνωσης ενός λαού από έναν άλλο, μιας χώ-

ρας από μίαν άλλη. Δεν είναι ποτέ μια αλυσίδα με δύο κρίκους, αλλά μια αλυσίδα με πολλούς κρίκους, που είναι κρίκοι διαδοχικών ταπεινώσεων, που μπορεί να ξεκινούν από πολύ ψηλά, σε μια πρεσβεία ή στα γραφεία μιας εταιρείας, αλλά συνήθως καταλήγουν στην κουζίνα του σπιτιού ή στο σπιτάκι του σκύλου. Και όχι μόνο στο Μεξικό, αλλά σ' ολόκληρη τη Λατινική Αμερική, υπάρχουν αυτά τα φαινόμενα της εσωτερικής αποικιοκρατίας. Δεν είναι καν ένα θλιβερό προνόμιο της Λατινικής Αμερικής. Αναποκρίνεται στην πραγματικότητα του κόσμου έτσι όπως ακριβώς είναι, όπου καθένας μετρά τη δύναμή του ταπεινώνοντας το δίπλα του και όπου ο ρατσισμός εξακολουθεί να είναι η πιο εξαπλωμένη ασθένεια απ' όλες.

– Θεωρώντας, καταρχήν, ότι αυτή η σεμνή συγκέντρωση είναι αλληλέγγυα, αυτονομία αλληλέγγυα, στους 7 φυλακισμένους που βρίσκονται αυτή τη στιγμή στις ελληνικές φυλακές με αφορμή τα γεγονότα της συνόδου της Θεσσαλονίκης, θα ήθελα, για λογαριασμό του αντιεξουσιαστικού περιοδικού «Σχεδία» που βγαίνει στην Αίγινα, να σας κάνω δύο πολύ μικρές ερωτήσεις. Η πρώτη είναι: Πριν από δύο χρόνια, όταν βγήκαμε να μοιράσουμε φυλλάδια για το Σχολείο στην Τσιάπας, ακούσαμε από συμπολίτη μας ότι «εμένα, βρε παιδιά, με απασχολούν τα προβλήματα της Αίγινας». Είχε δίκιο ο άνθρωπος αυτός, αν θεωρήσουμε ότι η καλοπροαίρετη αντίδρασή του εντάσσεται στη βελτίωση της τοπικής ζωής αγνοώντας τα παγκόσμια προβλήματα;

Δεύτερη ερώτηση: Έχει πολιτική σημασία, εδώ στην Ευρώπη που είμαστε, η σοκολάτα που τρώμε και ο καφές που πίνουμε;

– Το πρώτο αναφέρεται στις υποψίες που μερικές φορές προκαλεί η αλληλεγγύη. Σε πολλά μέρη του κόσμου θεωρείται, μερικές φορές, ύποπτη η δραστηριότητα αλληλεγγύης για μακρινές χώρες, για μακρινές πραγματικότητες, γιατί μπορεί κάποιος να σκεφτούν ότι προσφέρει μια δίοδο διαφυγής για να ξεφύγουμε από την ίδια την πραγματικότητα. Και έτσι δημιουργείται μια ψεύτικη αντίφαση ανάμεσα στη δική μας πραγματικότητα και την πραγματικότητα των άλλων. Η ιδέα ότι κάθε πραγματικότητα μπορεί να απομονωθεί από τις υπόλοιπες είναι μια ιδέα μη πραγματική. Δεν έχει καμιά σχέση με τον κόσμο, όπως αυτός λειτουργεί. Οι αδύναμες χώρες είναι καταδικασμένες να έχουν ως πεπρωμένο τους την υπακοή αν δεν καταφέρουν να ενωθούν για να υπερασπίσουν από κοινού τον εαυτό τους. Κι αυτό επιβάλλει μια αλληλέγγυα δραστηριότητα, που δεν είναι μόνο μια ηθική απαίτηση, αλλά επίσης μια πρακτική ανάγκη.

Σχετικά με τη δεύτερη ερώτηση, για τον πολιτικό χαρακτήρα της

σοκολάτας και του καφέ, είναι αλήθεια ότι εμένα μου αρέσει πολύ ο καφές και η σοκολάτα, και το γεγονός ότι τόσο η σοκολάτα όσο και ο καφές είναι υποταγμένα στις απαιτήσεις μιας ανηλεούς παγκόσμιας αγοράς, μιας σκληρής αγοράς, αυτό δεν τους αφαιρεί στο παραμικρό τη γεύση τους, την ευχαρίστηση που προσφέρουν, γιατί δεν μπορούμε να ζούμε σε μια κατάσταση διαρκούς θυσίας. Είναι αλήθεια ότι υπάρχει πολιτική του καφέ και πολιτική της σοκολάτας, όπως υπάρχει πολιτική του σεξ, πολιτική του ποδοσφαίρου, πολιτική για τα πάντα. Δεν υπάρχει τίποτα που να είναι έξω από την πολιτική πραγματικότητα σ' έναν κόσμο που έχει μετατραπεί σε αγορά, που ασκεί τη δικτατορία της αγοράς πάνω στους παραγωγούς και τους καταναλωτές όλων των χωρών του κόσμου. Πρόσφατα, διάβασα ένα άρθρο σχετικά με τη σοκολάτα που με εντυπωσίασε πολύ... σχετικά με την πολιτική της σοκολάτας. Είναι ενός δημοσιογράφου από τον Καναδά, του Ρίτσαρντ Σουίφτ. Επισκεπτόταν στην Αφρική ένα από τα πιο σημαντικά χωριά στην παραγωγή του κακάο. Άνοιξε ένα χάρτη... από πού έρχεται το κακάο;... και είπε ας δούμε πώς είναι αυτό το χωριό της Αφρικής που παράγει τόσο κακάο. Πήρε το σακίδιό του και πήγε σ' αυτό το χωριό. Και στο χωριό είδε μια κατάσταση που λίγο πολύ την περίμενε, μια κατάσταση γενικευμένης φτώχειας, και μεγάλους αδειανούς χώρους, όπου πριν υπήρχαν εκεί κακάοδεντρα που είχαν θυσιαστεί εξαιτίας της πτώσης της τιμής στην παγκόσμια αγορά. Έκανε βόλτες γύρω στις φυτείες του τόπου όταν κάθισε για να ξεκουραστεί. Και τότε, έβγαλε από το σακίδιό του μερικές πλάκες σοκολάτας που είχε αγοράσει στον Καναδά και άρχισε να τρώει. Και περικυκλώθηκε από ένα σμήνος παιδιών που κοιτούσαν με ορθάνοιχτα μάτια αυτό το παράξενο πράγμα. Κανένα απ' αυτά τα παιδιά δεν είχε δοκιμάσει ποτέ του σοκολάτα! Ποτέ! Ήταν από τους βασικούς παραγωγούς κακάο και δεν γνώριζαν τη γεύση της σοκολάτας!

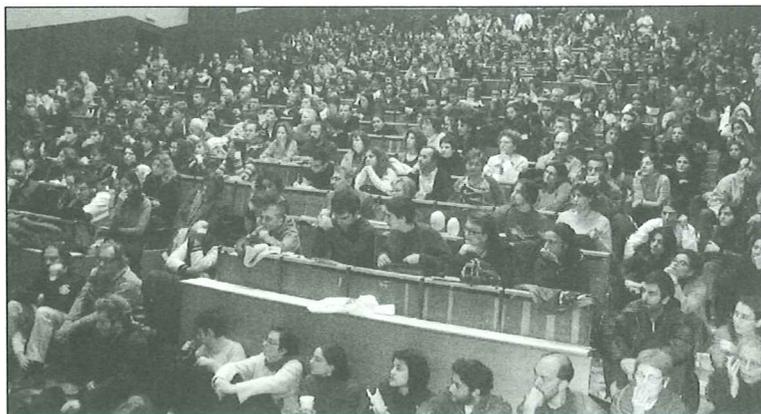
– Τι αλλάζει στη Λατινική Αμερική αυτή τη στιγμή; Η ερώτησή μου αφορά την επικαιρότητα στη Λατινική Αμερική. Διαβάζοντας κανείς εφημερίδες, διαβάζει ότι στην Αργεντινή θέλουν να ξεφύγουν λίγο από την κηδεμονία της Βόρειας Αμερικής. Είναι δυνατόν ποτέ αυτές οι χώρες να καταφέρουν να ξεφύγουν από την κηδεμονία των ΗΠΑ και ιδιαίτερα με κάποιους ηγέτες, οι οποίοι θέλω να ελπίζω ότι θα καταφέρουν να το κάνουν, αλλά δεν είναι ξεκάθαροι όσον αφορά τις ιδεολογίες και τις πολιτικές; Αυτή τη στιγμή είναι όλοι ευχαριστημένοι στην Αργεντινή και τη Βραζιλία, αλλά κανείς δεν ξέρει τι θα ακολουθήσει πραγματικά.

– Αυτό είναι ένα βασικό θέμα στον σημερινό κόσμο, όχι μόνο στη Λατινική Αμερική, σ' ολόκληρο τον κόσμο. Υφίσταται ένα είδος παγκόσμιας δικτατορίας που ασκείται σε οικονομικό και εμπορικό επίπεδο. Μια δικτατορία που μετατρέπει τις χώρες σε φυλακισμένους. Όμηρους του χρέους και όμηρους των τιμών που ορίζει η αγορά. Είναι μια πρόκληση οφθαλμοφανής, μια πρόκληση προφανής και πρέπει να αντιμετωπιστεί. Μέχρι στιγμής, δεν έχει κατορθωθεί να γίνει συντονισμένη δράση, ενωμένη από μέρους των οφειλετών για να κάνουν ένα κοινό μέτωπο απέναντι στους πιστωτές. Ο κόσμος είναι οργανωμένος με τέτοιο

τρόπο που οι επιλογές ελευθερίας στενεύουν όλο και περισσότερο, περιορίζονται όλο και πιο πολύ. Και το πιο σοβαρό, ότι τα μέσα ενημέρωσης, τα πιο σημαντικά, τα κυρίαρχα, μας πείθουν ότι η αδυναμία είναι το πεπρωμένο μας. Είναι πολύ σημαντικό αυτό που συμβαίνει σήμερα στη Λατινική Αμερική. Μεταξύ άλλων, είναι μια απόδειξη ότι το καλύτερο που διαθέτει η ανθρώπινη ιστορία είναι η ικανότητα της έκπληξης. Δεν είναι όλες οι εκπλήξεις άσχημες, υπάρχουν και ωραίες εκπλήξεις. Παράξενα κουνέλια βγαίνουν απ' τις στοές τους. Αυτό συμβαίνει τώρα, για παράδειγμα, στην Αργεντινή με τον Κίρτσονερ. Μ' έναν πρόεδρο που δεν είχε δώσει την παραμικρή προσδοκία και ξαφνικά παίρνει μια σειρά μέτρων για να αλλάξει η πραγματικότητα. Αλλά τα πιο βαθιά απ' αυτά τα μέτρα μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο σε συντονισμένη δράση με τη Βραζιλία και άλλες χώρες. Προς το παρόν, δεν έχει κατορθωθεί κάτι τέτοιο. Θα δούμε αν θα αφυπνιστούμε, αν σταματήσουμε την ιδιωτέυση, για να μπορέσουμε, τουλάχιστον, να δράσουμε από κοινού σε δύο σχέδια. Αυτή η θηλειά που έχουμε δεμένη στο λαιμό και είναι το εξωτερικό χρέος, μας σέρνει από το λαιμό σαν σκυλί... αλλά βλέπω εδώ να κάνει βόλτες ένα σκυλί λυτό, θέλω να το χειροκροτήσω γιατί νομίζω ότι αυτό περνά καλύτερα από εμάς, γιατί έχει την ελευθερία που εμείς δεν έχουμε... Λοιπόν, να ξυπνήσουμε για να βγάλουμε αυτή τη θηλειά, να διαπραγματευτούμε με τους πιστωτές από κοινού, όχι ο καθένας μόνος του, μαζί, και να υπερασπίσουμε τις τιμές των προϊόντων μας μαζί, όχι ο καθένας μόνος του. Γιατί... πώς λειτουργεί αυτό το είδος δικτατορίας στον κόσμο; Είναι σαν ένας μάγικρας, με τη σκούφια του. Συγκεντρώνει τα πουλερικά, τις χήνες, τις γαλοπούλες, τις κότες, τις πάπιες, και τους εξηγεί: «Αυτή η κουζίνα είναι πολύ δημοκρατική και γι' αυτό σας συγκεντρώσαμε για να σας ρωτήσουμε τη γνώμη σας. Θέλουμε να ξέρουμε με τι σάλτσα θέλετε να φαγωθείτε». Και αν κάποιος απ' τα πουλερικά πει: «Εγώ δεν θέλω να με φάνε με καμιά σάλτσα», ο μάγικρας το προειδοποιεί: «Αυτό είναι εκτός θέματος».

– Η ιστορική μνήμη συνδυάζεται με τη λήθη ή την απόδοση δικαιοσύνης; Με άλλα λόγια, η ατιμωρησία των βασανιστών των δικτατοριών συμβάλλει ή παρεμποδίζει την ιστορική μνήμη;

– Στην πραγματικότητα, υπάρχει ένα διαζύγιο ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη μνήμη της, δηλαδή ένα διαζύγιο του παρόντος με το παρελθόν, που αποτελεί μέρος ενός παγκόσμιου συστήματος αποδιαρθρώσεων. Τα πάντα αποσυνδέονται, διαλύονται. Είναι μια παγκόσμια κουλτούρα αποσύνδεσης. Αποσυνδέεται η πραγματικότητα από τη μνήμη, όπως αποσυνδέεται, για παράδειγμα, η δικαιοσύνη από την ελευθερία. Είναι πολύ απίθανο η πραγματικότητα ν' αλλάξει στ' αλήθεια αν δεν έχει μπροστά της τα μαθήματα του παρελθόντος. Το σύστημα μάς καταδικάζει σε ένα είδος υποχρεωτικής αμνησίας για να συμβάλει στη γενική σύγχυση. Έλεγα σε ένα άρθρο, πριν από καιρό, ότι είμαστε σαν χαμένα παιδιά στην κακοκαιρία. Δεν ξέρουμε από πού ερχόμαστε, δεν ξέρουμε πού πάμε, και είμαστε υποταγμένοι στο βομβαρδισμό του φόβου που μας λείπει: το να κινείσαι είναι επικίνδυνο, να περπατάς είναι επικίνδυνο, να θυμάσαι είναι επικίνδυνο. Αυτή είναι η βάση της ατιμωρησίας της εξουσίας. Και γι' αυτό δεν υπάρχει καμιά αποικιοκρατική, ή νέο-αποικιοκρατική, επιχείρηση που να μην προσπαθεί να εξαλείψει τη μνήμη του καταπιεσμένου. Δεν ήταν άτυχημα ότι

στο Ιράκ πυρπολήθηκε η Εθνική Βιβλιοθήκη της Βαγδάτης ή ότι άδειασαν τα μουσεία που περιείχαν χιλιάδων χρόνων Ιστορία. Δεν ήταν τυχαίο. Μπορεί ο πρόεδρος Μπους να είναι αδαής. Δεν ξέρω. Μπορεί να πιστεύει, για παράδειγμα, ότι η γραφή επινοήθηκε στην πολιτεία του Τέξας... δεν ξέρω... μπορεί να, μπορεί όχι... Όμως, το σύστημα που ο πρόεδρος Μπους εκφράζει, με τόσο βίαιο τρόπο, ξέρει πολύ καλά πού επινοήθηκε η γραφή και ξέρει πολύ καλά ότι είναι απαραίτητο να εξαλείψει τη μνήμη των λαών που θέλει να υποτάξει. Αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο. Για να πούμε ένα-δυο παραδείγματα: στο τέλος του 15ου αιώνα, το έτος 1499, στην ισπανική πόλη Γρανάδα, ο αρχιεπίσκοπος Σισνέρος έριξε στην πυρά κάμποσους αιώνες ισλαμικής λογοτεχνίας στην Ισπανία, την ίδια στιγμή που η Ιερά Εξέταση έριχνε στην πυρά 13 αιώνες εβραϊκού πολιτισμού στην Ισπανία. Γιατί η Ισπανία, που επέβαλε την καθολική θρησκεία σαν τη μοναδική δυνατή θρησκεία συγχέοντας το Θεό με τον παγκόσμιο αρχηγό της αστυνομίας, έπρεπε να εξαλείψει αιώνες διαφορετικού πολιτισμού, ισλαμικό πολιτισμό, ιουδαϊκό πολιτισμό. Εμένα με εξέπληξε πάρα πολύ, όταν με τη γυναίκα μου φτάσαμε εξόριστοι στην Ισπανία, που μιλούσαν για τους Μαυριτανούς... γιατί δεν υπήρχε κανένας Μαυριτανός, ήταν όλοι Ισπανοί με μουσουλμανική κουλτούρα, βρίσκονταν εκεί οκτώ αιώνες! Αν μετά από οκτώ αιώνες στη χώρα δεν μπορούσαν να είναι Ισπανοί, τότε... τότε να διαλύσουμε αυτή τη συνάντηση γιατί δεν παρευρίσκεται κανένας Λατινοαμερικάνος, κανείς από τους ιθαγενείς που βρίσκονταν εκεί. Γι' αυτό, νομίζω, ότι υπάρχει μια ιστορική συνέχεια στην εξαίεψη της μνήμης που δεν είναι αθώα.

– Έχω την εντύπωση ότι τα εθνικά προβλήματα δεν είναι εξ ορισμού σε αντιπαράθεση με τα διεθνή. Τα προηγούμενα χρόνια, το διεθνιστικό κίνημα και το πατριωτικό δημοκρατικό κίνημα ταλανίστηκαν να συζητούν και να συζητούν γύρω απ' αυτό το πρόβλημα. Μπορεί, τελικά, ένας πατριώτης να είναι διεθνιστής ή, να το πω διαφορετικά, μπορεί ένας διεθνιστής να μην είναι και πατριώτης;

– Έχει ενδιαφέρον αυτό! Πρέπει να καταλάβουμε ότι έτσι όπως διαχειρίζονται τα πράγματα στον σημερινό κόσμο, ο πατριωτισμός έχει μετατραπεί σε προνόμιο των ισχυρών. Όταν οι αδύναμοι εκφράζουν τον πατριωτισμό τους, δεν είναι πατριώτες, είναι τρομοκράτες.

– Έχετε επεξεργαστεί κάποια ριζοσπαστική πολιτική η οποία να δίνει απαντήσεις ή κάποιες νέες μορφές αντίστασης σε παγκόσμιο επίπεδο που να είναι αποτελεσματικές;

– Νομίζω ότι αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια η κατεύθυνση της ανάκτησης της διεθνιστικής

τάσης του ανθρώπου. Που δεν έχει καμιά σχέση με την παγκοσμιοποίηση, που επιβάλλει μια παγκόσμια δικτατορία της αγοράς, του χρήματος, και σε πολιτιστικό επίπεδο επιβάλλει μια αποβλάκωση. Δηλαδή, η επιβολή ενός και μοναδικού τρόπου σκέψης και ενός και μοναδικού τρόπου ζωής σε πλανητικό επίπεδο. Είναι το μεγάλο παράδοξο του σημερινού κόσμου. Είναι ένας κόσμος που ποτέ δεν υπήρξε τόσο άνισος στις ευκαιρίες που προσφέρει και ποτέ δεν υπήρξε τόσο εξισωτικός στα ήθη που επιβάλλει. Δηλαδή, είναι άνισος, αλλά είναι εξισωτικός. Είναι άνισος γιατί είναι άδικος. Είναι εξισωτικός υπό την έννοια της υποχρεωτικής ομοιομορφίας. Ξαν να μας προσκαλούσαν όλους να επιλέξουμε αν προτιμάμε να πεθάνουμε από πείνα ή από πλήξη. Αυτή η διεθνιστική δράση που σήμερα ανθεί παντού επιβεβαιώνει τη διαφορετικότητα. Επιβεβαιώνει τη θαυμαστή, καταπληκτική πολυπλοκότητα του κόσμου. Είμαστε πολύμορφοι, διαφορετικοί. Και γι' αυτό, αυτός ο διεθνισμός επιβάλλει έναν ιερό σεβασμό στη διαφορετικότητα. Όχι στη διαφορετικότητα που γεννιέται από προνόμιο ή ταπείνωση, αλλά στη διαφορετικότητα που προκύπτει από το εντυπωσιακό ουράνιο τόξο που αποτελούν οι ανθρώπινες συνθήκες στον κόσμο. Είναι πολύ δύσκολο, κάθε φορά ολοένα και πιο δύσκολο, να επιβεβαιώνεις και να υπερασπίζεις αυτή τη διαφορετικότητα. Όμως, διαρθρώνεται μέσω κινήματων, όπως, για παράδειγμα, το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε και άλλα κινήματα. Διαρθρώνεται κάτι καινούργιο. Και δεν γεννιέται από την επιβολή του ενός στον άλλον, αλλά από σεβασμό όλων για όλους. Και από την ανακάλυψη κάποιου πράγματος που προέρχεται από την κοινή λογική. Τα δόντια δεν έχουν λόγο ύπαρξης έξω από το στόμα. Τα δάχτυλα δεν χρησιμεύουν σε τίποτα αν δεν είναι ενσωματωμένα σ' ένα χέρι. Αλλά οι μεταφορές δεν χρησιμεύουν σε τίποτα αν δεν λάβουμε υπόψη ότι δεν υπάρχουν δύο ίδια δόντια ούτε δύο ίδια δάχτυλα. Έχω έναν φίλο από την Παραγουάη, πολύ αξιόλογο, που είναι ανθρωπολόγος και κριτικός τέχνης. Είναι ένας καλός συνδυασμός. Ονομάζεται Τίσιο Εσκομπάρ. Πριν λίγο καιρό, συνόδεψε ένα τηλεοπτικό συνεργείο από την Ευρώπη, φιλικούς ανθρώπους, ωραίους ανθρώπους, που θα κινηματογραφούσαν σκηνές καθημερινής ζωής των ινδιάνων Ισίρ, που είναι ιθαγενείς της περιοχής Τσάκο της Παραγουάης. Ο Τίσιο πήγε μαζί τους. Πήγαν όλα καλά, γιατί ήταν άνθρωποι με σεβασμό. Όμως, υπήρχε ένα κοριτσάκι ιθαγενής, 8-9 ετών, που κυνηγούσε από πίσω το διευθυντή του τηλεοπτικού συνεργείου, όπως η σκιά το σώμα, παντού, και τον κοίταζε στα μάτια. Και τότε αυτός, ζήτησε από τον Τίσιο να τη ρωτήσει, τι της συνέβαινε; Αισθανόταν άβολα; Αυτή ήταν πολύ παραξενομένη γιατί αυτός είχε γαλάζια μάτια. Και ήθελε να μάθει τι χρώμα έβλεπε τον κόσμο. Και τότε αυτός, τρυ-

φερά, της είπε: «Τι χρώμα βλέπω τον κόσμο; Το ίδιο χρώμα όπως και συ». Και αυτή, πολύ σοβαρά, τον ρώτησε: «Και εσείς, πώς ξέρετε τι χρώμα βλέπω εγώ τον κόσμο;»

- Κούβα, αλληλεγγύη, κριτική. Συνδυάζονται αυτά τα τρία και πώς;

- Όσον αφορά την Κούβα και οποιαδήποτε άλλη χώρα, οποιαδήποτε άλλη επανάσταση, εγώ προσωπικά πιστεύω σε ένα χρέος αλληλεγγύης, μια δέσμευση αλληλεγγύης που προκύπτει από την ελευθερία συνείδησης. Δεν προκύπτει από χρέος υπακοής. Είναι δυο διαφορετικά πράγματα. Η ελευθερία συνείδησης ή το καθήκον υπακοής. Το καθήκον υπακοής το εκφράζουν αυτοί που συγχέουν την ενότητα με την ομοφωνία. Εγώ πιστεύω ότι οι ενότητες που αξίζουν είναι οι ενότητες που μοιάζουν με τη ζωή. Δηλαδή, αντιφατικές. Όπως και η ζωή είναι αντιφατική. Έχει κάνει πολύ κακό στο επαναστατικό κίνημα καθόλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα αυτή η αντίληψη της ενότητας βασισμένη λίγο πολύ σε όρους στρατιωτικούς ή θρησκευτικούς. Όλ' αυτά τα λέω με αφορμή ένα χώρο αδερφικής και τρυφερής κριτικής, που πιστεύω ότι είναι η βάση οποιασδήποτε σχέσης αγάπης, είτε είναι αγάπη μεταξύ ανθρώπων είτε αγάπη μεταξύ χωρών είτε αγάπη προς μια επανάσταση, προς ένα κοινωνικό κίνημα. Τροφοδοτείται από τις διαφωνίες της, τροφοδοτείται από τις διαφορές της. Δυστυχώς, στην Αριστερά κουβαλάμε μια βαριά κληρονομιά που μας κάνει να συγχέουμε την πολιτική με τη θρησκεία. Οπότε, στα κινήματα αλληλεγγύης με την Κούβα αφθονούσαν φανατικοί αγωνιστές που μπέρδευαν την Κούβα με τον παράδεισο. Πολλοί απ' αυτούς τους αγωνιστές συγχέουν τώρα την Κούβα με την κόλαση. Εγώ, προσωπικά, έχω περάσει πόσα χρόνια σε μια σχέση αγάπης και γκρίνιας με τους Κουβανούς, πρόσωπο με πρόσωπο, και κατά μέτωπο, γιατί ξέρω καλά, όπως κι αυτοί το ξέρουν, ότι η Κούβα δεν είναι η κόλαση ούτε είναι ο παράδεισος. Είναι μια γήινη περιπέτεια. Και γι' αυτό είναι λερωμένη με ανθρώπινη λάσπη.

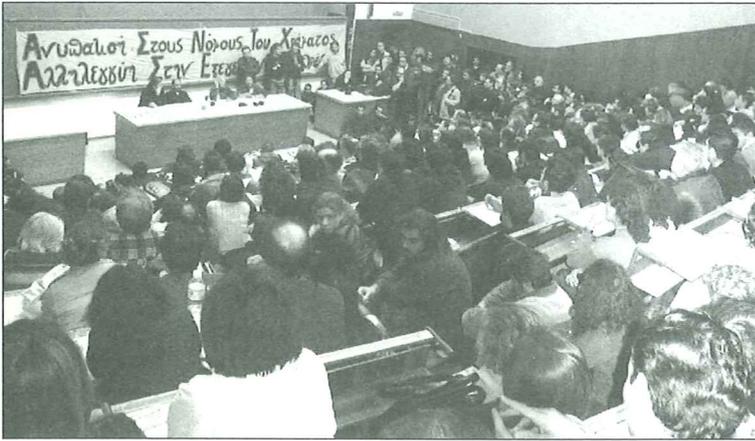
- Στη χώρα μας υπάρχει μια μειοψηφία που αγωνίζεται, αλλά υπάρχει και πολλή απογοήτευση και σύγχυση. Στη Λατινική Αμερική βλέπουμε μεγάλους αγώνες. Δύο κυβερνήσεις έπεσαν από τη λαϊκή κινητοποίηση. Εκεί είναι πιο ξεκάθαρες οι απόψεις; Ελπίζει ο κόσμος; Σε τι;

Και μια δεύτερη ερώτηση: Ειδικά τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται έξαρση κοινωνικών κινήματων και διεργασιών στη Λατινική Αμερική, με απτά αποτελέσματα (αλλαγή συσχετισμών, ανατροπές κυβερνήσεων κ.λπ.). Γιατί εκεί; Ποιες, πιστεύετε, ότι είναι οι προοπτικές; Μπορούν να επηρεάσουν το κοινωνικό γίγνεσθαι των ευρωπαϊκών χωρών;

- Είναι δυο διαφορετικές περιπτώσεις, της Αργεντινής και της Βολιβίας. Με κάποια κοινά σημεία. Ένα από τα πιο σημαντικά κοινά σημεία είναι ότι και στις

κόιταζε στα μάτια. Και τότε αυτός, ζήτησε από τον Τίσιο να τη ρωτήσει, τι της συνέβαινε; Αισθανόταν άβολα; Αυτή ήταν πολύ παραξενομένη γιατί αυτός είχε γαλάζια μάτια. Και ήθελε να μάθει τι χρώμα έβλεπε τον κόσμο. Και τότε αυτός, τρυ-

δύο περιπτώσεις μια γιγάντια λαοθάλασσα, ένα τεράστιο λαϊκό κίνημα ανέτρεψε δύο προέδρους που είχαν εκλεγεί δημοκρατικά και που παραιτήθηκαν μπροστά στην αφόρητη πίεση κινημάτων, που εγώ χαρακτηρίζω ως «εισβολή των αόρατων». Όταν οι αόρατοι εισβάλλουν στη σκηνή, όταν καταλαμβάνουν το θέατρο και εισβάλλουν στη σκηνή, οι αόρατοι, αυτοί που δεν τους έχει δει ποτέ κανείς, αυτοί που δεν φαίνονται, και από τους δρόμους απαιτούν η δημοκρατία να μην είναι μόνο μια κενή τελετή, μια άχρηστη τελετετουργία. Γιατί και στις δύο περιπτώσεις αυτές οι κυβερνήσεις είχαν προδώσει τις δημοκρατίες που κυβερνούσαν.

Στην περίπτωση της Αργεντινής, έχει ενδιαφέρον να πούμε ότι αυτή η χώρα ήταν η καλύτερη μαθήτριά της τάξης. Η καλύτερη μαθήτριά του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και όλων αυτών των «φιλανθρωπικών» οργανώσεων, που αγαπούν τόσο τους φτωχούς ώστε τους πολλαπλασιάζουν διαρκώς. Και η Αργεντινή ήταν η μαθήτριά προς μίμηση, έκανε τα μαθήματά της με άψογο τρόπο. Και έτσι ήταν. Εξαιτίας του παραπτώματος υπακοής έπεσε σε μια κρίση που δεν έχει υπάρξει παρόμοια στη Λατινική Αμερική. Κατακρημνίστηκε στην άβυσσο.

Στην περίπτωση της Βολιβίας, η κρίση που έβαλε τέλος στην προεδρία του Σάντιντσε ντε Λοσάδα ξέσπασε από την υπογραφή για μαζική εξαγωγή φυσικού αερίου. Η φαινομενική αιτία της λαϊκής εξέγερσης ήταν το γεγονός ότι το αέριο θα εξαγόταν διαμέσου της Χιλής. Αυτή ήταν η φαινομενική αφορμή, γιατί ήταν σαν να ρίχνεις αλάτι στην πληγή. Η Βολιβία έχασε κατά τον 19ο αιώνα τη διέξοδο της στη θάλασσα στον πόλεμο με τη Χιλή. Όμως, αυτή ήταν η φαινομενική αιτία. Η βαθιά αιτία δεν ήταν αυτή. Η βαθιά αιτία ήταν ότι η Βολιβία δεν είχε χάσει τη μνήμη της. Και η μνήμη της Βολιβίας της έλεγε ότι πρέπει να προσέχεις πολύ με τους μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Γιατί; Γιατί φεύγουν, χωρίς να πουν αντίο, και ποτέ δεν επιστρέφουν. Αυτό έγινε με το ασήμι, στο Ποτσό. Η Βολιβία, μια από τις πιο φτωχές χώρες του κόσμου, ήταν αυτή που συνεισέφερε τον περισσότερο πλούτο στην καπιταλιστική ανάπτυξη της Ευρώπης. Και το ασήμι δεν άφησε στη Βολιβία τίποτα περισσότερο από ένα κούφιο βουνό και εκατομμύρια χήρες. Και το ίδιο συνέβη αργότερα με το νίτρο και τον κασσίτερο. Είναι ακριβώς η ίδια ιστορία. Ο κασσίτερος είναι επίσης σύμβολο της πνευμονοκονίασης. Αυτό είναι που άφησε ο κασσίτερος: μια αμέτρητη ποσότητα από μεταλλωρύχους καταδικασμένους να πεθάνουν νωρίς. Για να έχει η παγκόσμια αγορά φτηνό κασσίτερο. Οπότε, αυτό που συνέβη με το αέριο ήταν σαν την επιστροφή ενός βιωμένου εφιάλτη. Τότε, οι Βολιβιάνοι ξεσηκώθηκαν, όπως μπορούσαν. Πέθαναν περισσότεροι από 80 σ' αυτή την τελευταία εξέγερση. Όμως, ξεσηκώθηκαν γιατί δεν ήθελαν να επαναληφθεί η θλιβερή ιστορία μιας χώρας καταδικασμένης να δουλεύει προς όφελος άλλων και για το δικό της χαμό. Δηλαδή, επειδή αρνούσαν να ζήσουν την Ιστορία σαν μια κατάσταση. Και αυτή είναι η βαθιά αιτία αυτού που συνέβη, που είναι πολύ σημαντική. Είναι η απόδειξη ότι η μνήμη υπάρχει και υπάρχει η κοινή λογική.

Φυσικά, τα μέσα ενημέρωσης χειρίστηκαν όλ' αυτά και πρόσφεραν τα νέα με

τέτοιο τρόπο, ως συνήθως, γιατί αυτός είναι ένας ρατσιστικός κόσμος... ως συνήθως ο αναγνώστης δεν ενημερωνόταν, μπορούσε να διαβάσει τι συνέβαινε και να πει: «Αν είναι αγροίκοι αυτοί οι ινδιάνοι και δεν θέλουν να πουλήσουν το αέριο, τι θα το κάνουν; Θα το φάνε;» Έτσι επιχειρηματολογεί, δυστυχώς, έτσι σκέπτεται ο κόσμος υποχείριο των μεγάλων μέσων ενημέρωσης. Και υποχείριο, επίσης, των οργάνων τους, που είναι οι επιτυχημένοι δημοσιογράφοι. Αυτό σε κάνει να ζηλεύεις, γιατί έχουν τόση επιτυχία με τόσο λίγο ταλέντο... τι θαυμάσιο! Και καταφέρνουν τόσα με τόσο λίγη δουλειά. Δεν κάνουν τίποτα κι έχουν τα πάντα. Τι θαυμάσιο! Θέλω να τους παρασημοφορήσω! Είναι οι κατασκευαστές της κοινής γνώμης στον κόσμο. Θαύμαμι μια ιστορία που συνέβη στην Περασία πριν από 1.000 χρόνια. Υπήρχε ένας σουλτάνος στην Περασία, που δοκίμασε μελιτζάνα για πρώτη φορά. Καλομαγειρεμένη, προπαρασκευασμένη με αιγυπτιακά βότανα, τη γεύτηκε και σχολίασε: «Τι νόστιμη!» Και ο ποιητής της αυλής έπλεξε το εγκώμιο της μελιτζάνας, που δίνει φλόγα στο κρεβάτι και τη ζωή. Και προσφέρει ηδόνες στο στόμα. Ο σουλτάνος συνέχισε να τρώει τη μελιτζάνα, και σε λιγάκι είπε: «Τι αηδία!» Και ο ποιητής της αυλής καταράστηκε τη μελιτζάνα, με φριχτές λέξεις: η μελιτζάνα κατέστρεψε τη χώνεψη και καταδίκασε τους ανθρώπους σε παραλήρημα. Άλλος αυλικός, απ' αυτούς τους κακοπροαίρετους που ποτέ δε λείπουν, ρώτησε τον ποιητή: «Εεε, μόλις πριν λίγο είχες βάλει τη μελιτζάνα στον παράδεισο, και τώρα την πέταξες στην κόλαση;» Και ο ποιητής, που ήταν ένας προφήτης των μέσων ενημέρωσης, εξήγησε: «Εγώ είμαι αυλικός του σουλτάνου, δεν είμαι αυλικός της μελιτζάνας».

– Ποια η γνώμη σας για την κυβέρνηση Λούλα στη Βραζιλία και την κυβέρνηση Τσάβες στη Βενεζουέλα; Τέτοια μοντέλα μπορούν να θεωρηθούν ως βιώσιμα εναλλακτικά μοντέλα και ποια πρέπει να είναι η στάση της Αριστεράς απέναντι σ' αυτά;

– Πιστεύω ότι πρέπει να προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε κάθε εθνική πραγματικότητα στο γενικό και περιφερειακό πλαίσιο, με πολύ έντονη απαίτηση σεβασμού στην πραγματικότητα. Η πραγματικότητα δεν μοιάζει πάντοτε με τις δικές μας επιθυμίες ούτε με τις επιθυμίες ορισμένων κυβερνητών με καλές προθέσεις. Απ' ό,τι έχω δει μέχρι στιγμής, η κυβέρνηση του Λούλα δεν μοιάζει πολύ με τις προσδοκίες που είχε γεννήσει. Γιατί είχε γεννήσει τόσες προσδοκίες η άνοδος του Λούλα στην κυβέρνηση της Βραζιλίας; Όχι μόνο γιατί ήταν η άγρυπνη κεφαλή μια νέας Αριστεράς με πολλή ενέργεια, πολύ δυνατής, αλλά και γιατί ήταν μια ασυνήθιστη περίπτωση στη λατινοαμερικανική ιστορία: Ένας συνδικαλιστής ηγέτης που έφτανε στην προεδρία με εκλογές! Και έφτανε στην προεδρία επι-

κεφαλής αριστερού κινήματος σε μια περίοδο απόλυτης απαξίωσης της εργασίας! Δεν αναφέρομαι μόνο στη Λατινική Αμερική, αλλά στον κόσμο ολόκληρο. Στον σημερινό κόσμο, η εργασία αξίζει λιγότερο κι απ' τα σκουπίδια. Τα εργατικά συνδικάτα έχασαν πολύ γρήγορα το κύρος που διέθεταν. Γιατί η αγορά απαξιώνει την εργασία. Και γι' αυτό ήταν πολύ σημαντικό στη Λατινική Αμερική ένας μεταλλωρύχος συνδικαλιστής ηγέτης να έφτανε στην προεδρία με πρόγραμμα αλλαγής. Μέχρι στιγμής, δεν έχουν γίνει ορατές πολλές από τις υποσχόμενες αλλαγές. Μόνο, κατά έναν τρόπο, προγράμματα καταπολέμησης της φτώχειας, μέχρι κάποιου σημείου. Όμως, όχι προγράμματα καταπολέμησης των αιτιών της φτώχειας. Άλλο πράγμα είναι να αγωνίζεσαι ενάντια στη φτώχεια, και τον Λούλα όλοι τον χειροκροτούν γι' αυτό, και άλλο πράγμα είναι να αγωνίζεσαι ενάντια στις αιτίες της φτώχειας. Εγώ, αν ήμουν ο Λούλα, θα δυσπιστούσα σ' αυτά τα χειροκροτήματα. Γιατί όλοι τον αγαπούν. Μοιάζει με τη Μητέρα Τερέζα της Καλκούτας. Αντίθετα, σε άλλο επίπεδο, όπου αναμενόταν μια διαφορετική πολιτική, αυτές οι απαντήσεις από την κυβέρνηση, προς το παρόν, δεν έχουν δοθεί. Εξακολουθεί να κυβερνά το χρηματιστικό κεφάλαιο, οι τράπεζες κερδίζουν όσο ποτέ, ενώ διαφαίνεται μια πολύ σοβαρή κατάσταση για τη μικρή και μεσαία βιομηχανία. Και, κάτι που για μένα είναι πολύ σοβαρό, ο Λούλα ενέκρινε τις καλλιέργειες μεταλλαγμένων. Οι καλλιέργειες μεταλλαγμένων που ήταν απαγορευμένες στη Βραζιλία. Τις ενέκρινε εξαιτίας της πίεσης των μεγάλων εταιρειών, που το κόμμα του πάντοτε πολέμουσε. Είναι πράγματα που δεν μπορείς να τα δεχτείς.

Κάποιο φίλοι μου λένε, και νομίζω είναι λογικό, ότι πρέπει να περιμένουμε. Γιατί ο Λούλα προσπαθεί να ανοίξει ένα μέτωπο πολύ ευρύτερο και δυνατό για να μπορέσει να κάνει αυτό που θέλει να κάνει. Και, υπ' αυτή την έννοια, μου φαίνεται πολύ σημαντικό αυτό που συνέβη στην τελευταία συνεδρίαση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, που ξεσήκωσε δάκρυα σε όλα τα μεγάλα μέσα: ναυάγησε η συνεδρίαση του ΠΟΕ, όμως ήταν μια καλή στιγμή αυτό το ναυάγιο, ήταν μια καλή στιγμή, γιατί εκεί... ναι... η Βραζιλία έδρασε όπως θέλουμε να δρα, επικεφαλής, μαζί με την Ινδία, τη Νότια Αφρική και μέχρι ενός σημείου την Κίνα, ενός νέου μπλοκ. Πάνε χρόνια που δε συνέβαινε κάτι τέτοιο. Ένα νέο μπλοκ που συγκεντρώνει τις εκμεταλλεζόμενες χώρες, τις υποταγμένες χώρες. Αυτό είχε να γίνει πάνω από 40 χρόνια. Πιστεύω ότι αν ο Λούλα καταφέρει να συνεχίσει σ' αυτό το δρόμο, πιθανόν πολλές από τις μεταρρυθμίσεις που θέλει να κάνει μέσα στη χώρα του μπορεί να γίνουν.

Το ίδιο συμβαίνει με τον Τσάβες στη Βενεζουέλα. Εξαρτάται πολύ από το διευρυμένο εμπόριο, εξαρτάται πολύ από την ικανότητα δράσης μαζί με άλλες χώρες. Γι' αυτό είναι τόσο σημαντικό για τη Βενεζουέλα και για τις χώρες τις καταδικασμένες σε διαρκή υπακοή, τόσο σημαντικά όλ' αυτά που ο Τσάβες έκανε για την υπεράσπιση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου. Και για να ενδυναμώσει τον ΟΠΕΚ. Είναι ένας απ' τους λίγους που παραμένουν σ' αυτόν, γιατί οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες, που πριν είχαν ένα -ας πούμε- συνδικάτο, τώρα αυτό εξαφανίστηκε, τώρα καθένας ενεργεί για λογαριασμό του. Οπότε, τι συμβαίνει με τα τρόφιμα και τις πρώτες ύλες; Η ζήτηση είναι συγκεντρωμένη στα χέρια λίγων μονοπωλίων, όμως η προσφορά είναι διασκορπισμένη, και εκεί καθένας κανονίζει όπως μπορεί, οπότε οι τιμές πέφτουν, και πέφτουν, και πέφτουν.

Γι' αυτό σας έλεγα ότι μου φαίνεται πολύ σημαντικό αυτό που συνέβη στην τελευταία συνεδρίαση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στο Κανκούν. Και είναι πολύ σημαντικό γιατί δίνει μια εικόνα της αντιδημοκρατικής δομής του κόσμου. Ποιοι διοικούν τον κόσμο; Ποιοι αποφασίζουν στη Λατινική Αμερική και σε πολλές άλλες περιοχές; Ποιοι αποφασίζουν για τα πάντα; Για τους μισθούς; Τους φόρους; Την αξία του χρήματος; Την ταχύτητα των πτήσεων των μυγών; Τη συχνότητα της βροχής; Για τα πάντα; Στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, για παράδειγμα, που ονομάζεται «διεθνές», πόσες χώρες παίρνουν τις αποφάσεις; Πέντε! Πέντε! Γιατί δεν ισχύει: μία χώρα, μία ψήφος. Οι ψήφοι βγαίνουν αναλογικά με το ποσοστό κεφαλαίου, με το χρήμα που

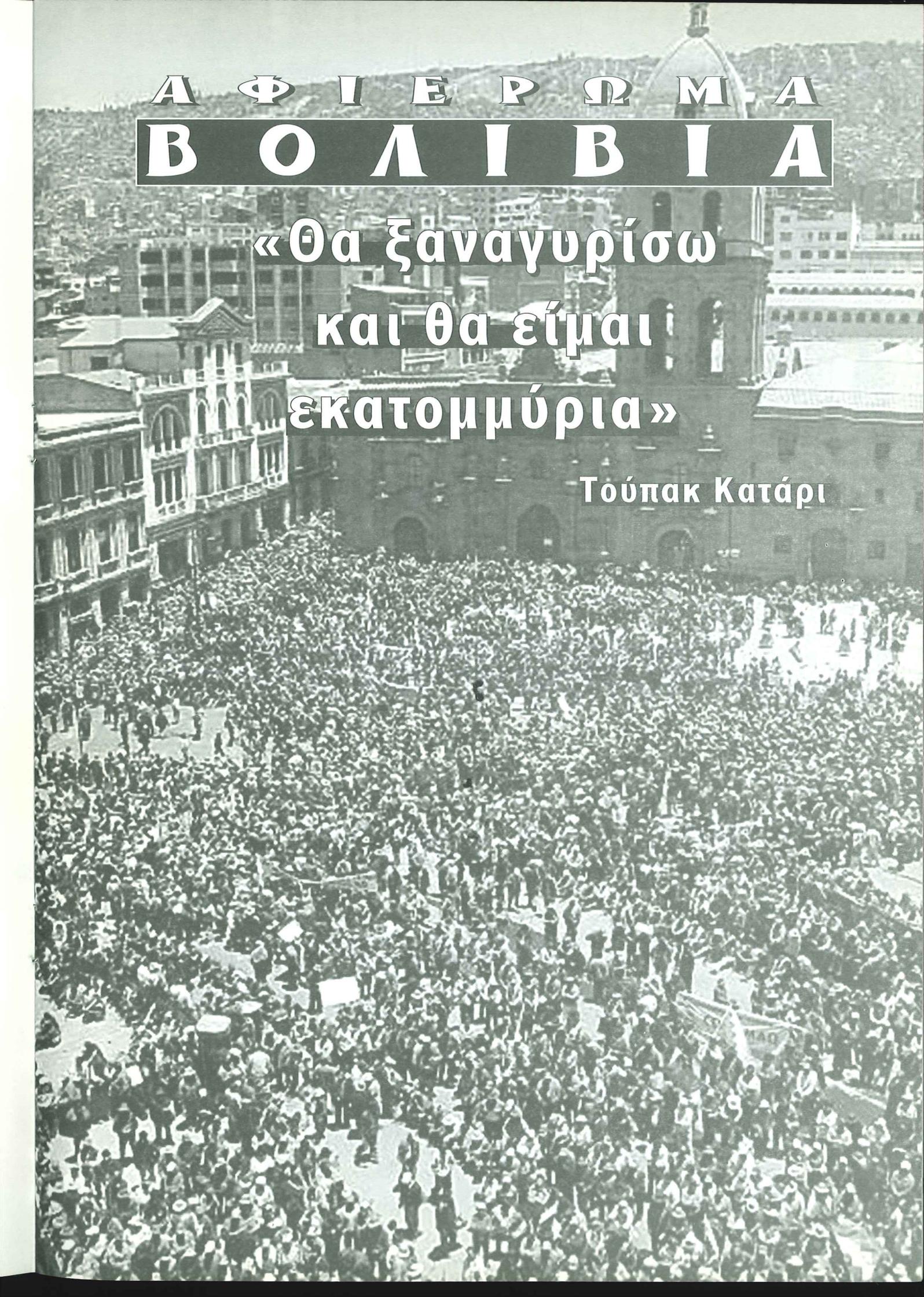
έχει συνεισφερθεί. Η Παγκόσμια Τράπεζα είναι πιο δημοκρατική. Γιατί δεν είναι πέντε οι χώρες που παίρνουν τις αποφάσεις. Εκεί διοικούν εφτά! Η περίπτωση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου είναι η πιο αποκαλυπτική απ' όλες. Γιατί; Γιατί στο καταστατικό του κατοχυρώνεται το δικαίωμα ψήφου βάσει ισότητας. Κάθε χώρα, μία ψήφος. Αυτό το δικαίωμα ψήφου υπήρχε παλιότερα στον προηγούμενο οργανισμό που ονομαζόταν GATT, για τη συμφωνία των δασμών. Στον GATT ψήφισαν μια φορά στην ιστορία του! Δεν ήταν μια ευτυχής εμπειρία. Έτσι, ποτέ δεν την επανέλαβαν. Και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου δεν ψήφισαν ποτέ! Οι αποφάσεις παίρνονται δια βόης! Ναι! Ακούγεται σταλινικό, ε; Όμως, δεν είναι ο Στάλιν. Είναι τα μεγάλα μονοπώλια, αφέντες του παγκόσμιου εμπορίου. Κηρύττουν τη δημοκρατία, αλλά η δημοκρατία δεν τους αρέσει καθόλου. Και γι' αυτό δεν τη χρησιμοποιούν. Κι αυτή είναι η σημασία που έχει στον σημερινό κόσμο αυτή η συλλογική αφύπνιση των λαών που γίνεται με χιλιάδες τρόπους, κάποιες φορές ακατανόητους, παράξενους. Και κάποιες φορές δεν έχει σχέση μ' αυτό που υποτίθεται ότι θα έπρεπε να γίνει. Γιατί η πραγματικότητα αλλάζει διαρκώς, και διαρκώς μας εκπλήσσει. Αλλά το ουσιαστικό νόημα που έχει είναι η διεκδίκηση της δημοκρατίας. Οι άνθρωποι που κάθε φορά έχουν περισσότερη συνείδηση ότι μπορεί να γίνουν πρωταγωνιστές της Ιστορίας. Δεν γεννιόμαστε για να αποδεχτούμε την Ιστορία, αλλά για να μπορέσουμε να τη δημιουργήσουμε. Μπορούμε να επινοήσουμε το μέλλον αντί να συμβιβαστούμε να το δεχτούμε σαν να ήταν μια διαταγή. Αυτή η ανάγκη τού να γίνει ο λαός πρωταγωνιστής μου φαίνεται η καλύτερη είδηση που ο κόσμος προσφέρει. Σε όλα τα μέρη και με χιλιάδες τρόπους. Και κλείνοντας, το λέω εδώ, στην Ελλάδα, γιατί εσείς οι Έλληνες είσατε αυτοί που καλύτερα γνωρίζετε μέχρι ποιου σημείου μπορεί ένας αφόρητος πονοκέφαλος να γεννήσει μια θεά!

Ευχαριστώ πολύ!

Ευχαριστούμε κι εμείς, σύντροφε Εδουάρδο!

Επιμέλεια: Ν.Κ.

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α
Β Ο Λ Ι Β Ι Α

**«Θα ξαναγυρίσω
και θα είμαι
εκατομμύρια»**

Τούπακ Κατάρι

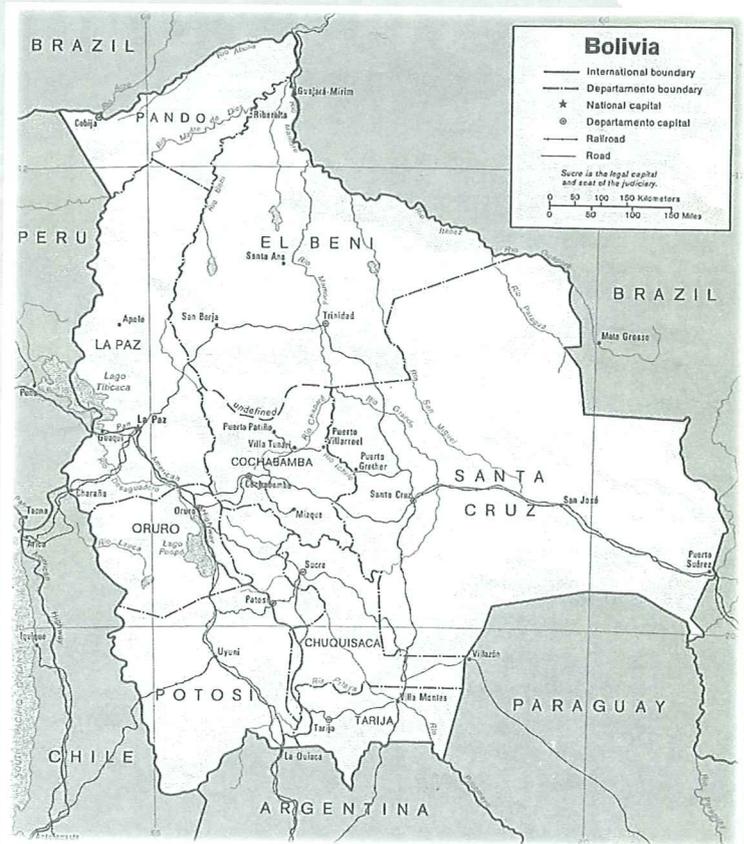
Η Βολιβία βρίσκεται στην καρδιά της Νότιας Αμερικής και μαζί με την Παραγουάη είναι οι μόνες χώρες της αμερικανικής ηπείρου που δεν έχουν διέξοδο στη θάλασσα. Με τα 1.100.000 τ.χλμ. αποτελεί την πέμπτη σε έκταση χώρα της Νότιας Αμερικής. Στα βόρεια και ανατολικά συνορεύει με τη Βραζιλία, στα νότια με την Αργεντινή και την Παραγουάη, ενώ στα δυτικά το Περού και η Χιλή της κόβουν τη διέξοδο προς τον Ειρηνικό ωκεανό.

Γεωγραφικά και κλιματολογικά θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τρεις ζώνες: την ορεινή ζώνη της κορδιλιέρας των Άνδεων, που καλύπτει μεγάλο μέρος της Βολιβίας και που αριθμεί εδώ μια σειρά από κορυφές που ξεπερνούν τα 6.000 μέτρα, με ψηλότερη την κορυφή Ιγιάμπου που φθάνει στα 6.614 μέτρα. Κάποιες από τις κορυφές των Άνδεων έχουν χάρισει τα ονόματά τους σε μερικά από τα διασημότερα μουσικά συγκροτήματα της Νότιας Αμερικής, όπως η Ιλιμάνι κ.λπ. Ο κύριος όγκος των Άνδεων, πάντοτε σκεπασμένος από χιόνια, κάνει απαγορευτική την συνεχή και οργανωμένη διαβίωση. Μόνο στις ράχες της κορυφής Τακόρα βρίσκεται η μικρή ομώνυμη πόλη, που σε υψόμετρο 4.520 μέτρων δεσπόζει στη διαδρομή της μεγαλύτερης διάβασης που διαθέτει η Βολιβία για να διακινήσει το εμπόριό της με τις ακτές του Ειρηνικού. Η Τακόρα θεωρείται ο υψηλότερος οικισμός του κόσμου.

Προς τα ανατολικά, ο ορεινός όγκος των Άνδεων χαμηλώνει για να σχηματίσει ένα τεράστιο σε έκταση οροπέδιο, το αλτιπλάνο όπως το αποκαλούν, που με μέσο υψόμετρο τα 4.000 μέτρα αποτελεί το μεγαλύτερο και υψηλότερο οροπέδιο του κόσμου μετά το Θιβέτ. Στο αλτιπλάνο χτυπά η καρδιά της Βολιβίας. Εδώ βρίσκεται συγκεντρωμένη η πλειοψηφία του πληθυσμού. Η πρωτεύουσα Λα Πας, κτισμένη σε υψόμετρο 3.600 μέτρων, είναι η υψηλότερη πρωτεύουσα του κόσμου. Τα πλούσια ορυκτά αποθέματα που βρέθηκαν εδώ αποτέλεσαν την κύρια πλουτοπαραγωγική πηγή της χώρας, αφού στα άγονα εδάφη του ελάχιστα προϊόντα μπορούν να καλλιεργηθούν, κυρίως η πατάτα. Μέσα στις πιο αντίξοες κλιματολογικές και οικονομικές συνθήκες του αλτιπλάνο, εδώ και αιώνες αναπτύχθηκε ο πολιτισμός των αϊμάρα και των κέτσουα, που στοιχεία του συναντά κανείς και στη σημερινή Βολιβία.

Πιο ανατολικά, το έδαφος διαρκώς χαμηλώνει, για να καταλήξει στα σύνορα της Βολιβίας με τη Βραζιλία σε πεδινές εκτάσεις, που στα βόρεια αποτελούν μια προέκταση της περιοχής της Αμαζονίας, ενώ νοτιότερα διασχίζεται από μεγάλα ποτάμια, όπως ο Παραγουάης και ο Πιλκομάγιο. Στην ανατολική πεδινή ζώνη το κλίμα είναι τροπικό, υγρό και με μεγάλες θερμοκρασίες.

Για να συμπληρώσουμε το γεωγραφικό πανόραμα της Βολιβίας, θα πρέπει να αναφερθούμε και στη λίμνη Τιτικάκα. Σε υψόμετρο 4.000 μέτρων, στα σύνορα με το Περού, διεκδικεί κι αυτή ένα ακόμη ρεκόρ ύψους: είναι η υψηλότερη πλωτή λίμνη του κόσμου. Με έκταση γύρω στα 8.000 τ.χλμ., περίπου όσο η Κρήτη, και μέγιστο βάθος που υπερβαίνει τα 200 μέτρα, αποτελεί έναν από τους τουριστικότερους πόλους της Νότιας Αμερικής. Λίκνο της αυτοκρατορίας των Ίνκας, αλλά και, σύμφωνα με ορισμένες ιθαγενικές δοξασίες, λίκνο της ανθρωπότητας, αφού από τα βάθη της ο θεός Βιρακότσα δημιούργησε τον άντρα και τη γυναίκα. Πρώτα σκάλισε τη μορφή τους στην πέτρα και μετά τους έδωσε ζωή.

Σ.Γ.

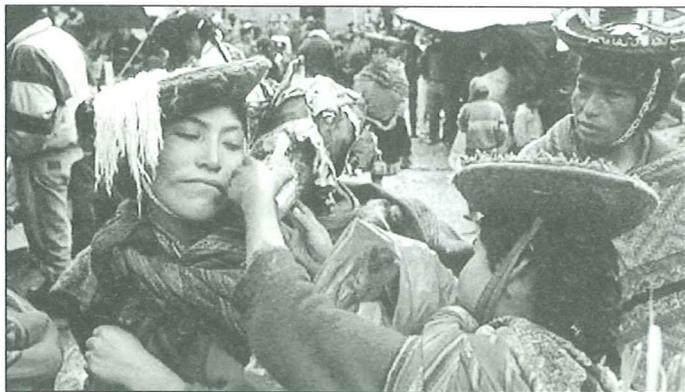
Αϊμάρα και Κέτσουα

Ο σημερινός πληθυσμός της Βολιβίας ανέρχεται στα 8 εκατομμύρια. Ακριβή στοιχεία για τη σύνθεσή του δεν υπάρχουν, υπολογίζεται, ωστόσο, πως γύρω στο 60% είναι ιθαγενείς, το 25% μιγάδες, το 10% λευκοί, ενώ οι υπόλοιποι αφρικανικής καταγωγής. Πρόκειται για τη χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ιθαγενών στη Νότια Αμερική. Πολλές φορές η διάκριση ανάμεσα στους ιθαγενείς και τους μιγάδες είναι δυσδιάκριτη και τις περισσότερες φορές εναπόκειται στο ίδιο το πρόσωπο να αυτοπροσδιορισθεί. Ο ιθαγενικός πληθυσμός της συγκροτείται κυρίως από τις φυλές αϊμάρα, κέτσουα και γκουαρανί. Οι τελευταίοι βρίσκονται στις γειτονικές προς την Παραγουάη και την Αργεντινή περιοχές.

Όσον αφορά στους ιθαγενικούς πολιτισμούς της Βολιβίας, οι ανθρωπολόγοι υποστηρίζουν ότι το σωστότερο είναι να μιλάμε για μία, κοινή κουλτούρα των Άνδεων, εκφρασμένη κυρίως στα κέτσουα ή στα αϊμάρα. Πριν τη κατάκτηση, οι διάφορες εθνοτικές ομάδες συμβίωναν κοινωνικο-πολιτιστικά στο χώρο που σήμερα αποτελεί την εδαφική επικράτεια της Βολιβίας, γεγονός που οδήγησε στην αλληλεπίδραση συνηθειών, πρακτικών, τελετών, μορφών κοινωνικής οργάνωσης κ.λπ. Αργότερα, με τις διοικητικές ανακατατάξεις επί αποικιοκρατίας, διαιρέθηκαν γεωγραφικά από τους Ισπανούς ανάλογα με τη γλώσσα που μιλούσαν. Ακόμη και σήμερα, τα στατιστικά στοιχεία για την εθνικο-πολιτιστική ταυτότητα του ιθαγενικού πληθυσμού της χώρας βασίζονται μόνο στην απάντηση της ερώτησης «μιλάτε αϊμάρα ή κέτσουα;» (γλώσσες που χαίρουν ιδιαίτερα χαμηλού κύρους στη Βολιβία, αντίθετα με τα ισπανικά), γεγονός που δείχνει επιπλέον ότι τα πραγματικά ποσοστά των απογόνων των αυτόχthonων λαών είναι πολύ μεγαλύτερα.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, λοιπόν, στις μέρες μας κέτσουα μιλούν 8-10 εκατομμύρια άνθρωποι, από τους οποίους γύρω στα 2 εκατομμύρια ζουν στα βορειοδυτικά της Βολιβίας και οι υπόλοιποι κυρίως στο Περού και το Εκουαδόρ, αλλά και στην Κολομβία, την Αργεντινή και τη Χιλή. Τα κέτσουα ήταν η γλώσσα της Αυτοκρατορίας των Ίνκας. Με την ισπανική κατάκτηση διατηρήθηκαν και εξελίχθηκαν λόγω της υιοθέτησής τους από τους καθολικούς ιεραποστόλους ως την κύρια γλώσσα προσηλυτισμού. Ακόμη και σήμερα κέντρο των κέτσουα θεωρείται το Κούσκο, άλλοτε πρωτεύουσα των Ίνκας. Στη Βολιβία βρίσκονται κυρίως στις πόλεις Κοτσαμπάμπα, Τσικισάκα και Ορούρο.

Την αϊμάρα¹ μιλούν περίπου 1.600.000 άνθρωποι που ζουν στην

περιοχή γύρω από τη λίμνη Τιτικάκα, συγκεντρωμένοι κυρίως στη Βολιβία (το 1992, ήταν περίπου 1.250.000), το Περού (το 1993, περίπου 300.000) και τη Χιλή (γύρω στους 50.000 το 1992). Η γλώσσα αϊμάρα κατάφερε να επιζήσει παράλληλα με την επιβολή της γλώσσας κέτσουα κατά την ινκαϊκή περίοδο. Τον 16ο αιώνα, η γλωσσική αυτή οικογένεια απλωνόταν στις Άνδεις νότια της Λίμα μέχρι και βόρεια της σημερινής Χιλής και της Αργεντινής. Με τη διαίρεση της ισπανικής Αντιβασιλείας του Περού, τα εδάφη των αϊμάρα πέρασαν στα ανεξάρτητα κράτη της Βολιβίας και του Περού. Μετά τον Πόλεμο του Ειρηνικού, χάρις στον οποίο η νικήτρια Χιλή κατέκτησε σημαντικά βολιβιανά και περουβιανά εδάφη, βρέθηκαν να κατοικούν στις τρεις προαναφερθείσες χώρες. Σήμερα, οι ομιλούντες την αϊμάρα στη Βολιβία ζουν κυρίως στις πόλεις Λα Πας, Ορούρο και Ποτσοσί (το διαμέρισμα της Λα Πας συγκεντρώνει το 60,6% των αϊμάρα όλων των χωρών). Το 80% των αϊμάρα βρίσκεται σε αστικά κέντρα και δραστηριοποιείται στην ανεπίσημη και περιφερειακή οικονομία, ενώ οι υπόλοιποι είναι αγρότες στην ύπαιθρο. Εγκατεστημένοι στο «αμερικανικό Θιβέτ», οι αϊμάρα ανήκουν σε αυτούς τους λαούς των Άνδεων που έχουν διατηρήσει το μεγαλύτερο μέρος της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Λίγοι Ευρωπαίοι, Αφρικανοί ή Ασιάτες μπόρεσαν να αντέξουν σε ένα τόσο κρύο, με λιγοστό οξυγόνο, οροπέδιο στα 4.000 μέτρα.

Σ.Γ., Μ.Π.

1. Μετά από τουλάχιστον τριάντα ανεπιτυχείς προσπάθειες γραπτής απεικόνισης της γλώσσας αϊμάρα, μόλις στη δεκαετία του '60 έγινε αποδεκτό ένα κοινό αλφάβητο φωνημάτων, το οποίο αναγνωρίστηκε επίσημα με νόμο το 1984 στη Βολιβία και αργότερα στο Περού και το οποίο έχει είκοσι έξι σύμφωνα και τρία φωνήεντα. Η αϊμάρα θεωρείται πολυσυνθετική γλώσσα, έχει τέσσερα γένη και, παρά την ύπαρξη ορισμένων κοινών σημείων με την κέτσουα, έχει αποδειχθεί ότι οι δύο αυτές γλώσσες έχουν διαφορετική ρίζα. Πολλές πληροφορίες για τη γλώσσα, την ιστορία και τον πολιτισμό των αϊμάρα υπάρχουν στο www.aymara.org. Χρήσιμες συνδέσεις για τους κέτσουα θα βρείτε στο www.quechuanetwork.org

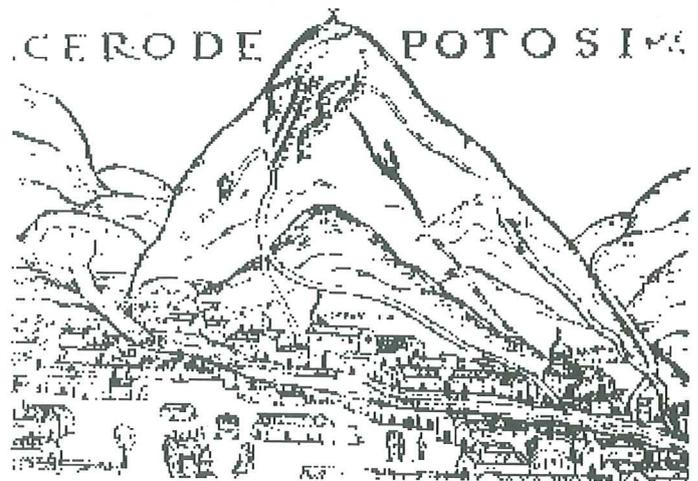
Γύρω στο 1100 μ.Χ., μία οικογένεια α-
 υμάρα, με γενάρχη τον Μάνκο Κάπακ,
 εγκαταλείπει το νησί του Ηλίου που
 βρίσκεται στη λίμνη Τιτικάκα και κατηφορί-
 ζει προς την αραιοκατοικημένη κοιλάδα του
 Κούσκο, την οποία κατοικούν ιθαγενείς της
 οικογένειας κέτσουα («άνθρωποι των ζεστών
 εδαφών»), που πρέπει να είχαν μετοικήσει ε-
 κεί από τις τροπικές ζώνες. Με την τεχνική
 και πολιτιστική ανωτερότητά τους, οι αϊμά-
 ρα επιβάλλονται στους πιο πρωτόγονους κέ-
 τσουα. Υπό την ηγεσία του Μάνκο Κάπακ, οι
 κέτσουα του Κούσκο αρχίζουν σταδιακά να ε-
 πεκτείνονται και σε άλλες περιοχές. Είναι η
 απαρχή της αυτοκρατορίας των Ίνκας. Πολ-
 λά χρόνια αργότερα, ο Ίνκα Πατσακούτι θα
 κάνει υποχρεωτική τη γνώση της γλώσσας κέ-
 τσουα γι' αυτούς που επιθυμούσαν να ανα-
 λάβουν επίσημες θέσεις στους διοικητικούς
 μηχανισμούς της Αυτοκρατορίας. Ορισμένοι
 χρονικογράφοι της εποχής αναφέρονται σε
 μια παράξενη γλώσσα που μιλούσαν οι αυτο-
 κρατορικές οικογένειες των Ίνκας μεταξύ
 τους. Πρόκειται για το ιδίωμα των αϊμάρα.

Η ισπανική κατάκτηση

Τα εδάφη της σημερινής Βολιβίας αποτε-
 λούσαν τμήμα της Αυτοκρατορίας των
 Ίνκας, κάτω από την επωνυμία **Κολασούγιο**. Η
 κατάκτηση της Αυτοκρατορίας από τους Ισπα-
 νούς εισβολείς μετατρέπει τα εδάφη αυτά σε
 κτήση του ισπανικού θρόνου. Είναι τμήμα της Α-
 ντιβασιλείας της Λίμα και προσδιορίζεται ως
Άλτο Περού (Άνω Περού). Ωστόσο, τα ορυχεία
 του ασημιού που ανακαλύπτονται το 1544 τυχαία
 από έναν ιθαγενή βοσκό στο Ποτοσί, γρήγορα α-
 ναδεικνύουν το Άλτο Περού στη σημαντικότερη
 πηγή πλούτου για την Ισπανία. Η πόλη του Ποτο-
 σί αναπτύσσεται με εξαιρετικά ταχείς ρυθμούς
 και το 1650 ο πληθυσμός της ανέρχεται στις
 160.000 κατοίκους, από τους οποίους 76.000 εί-
 ναι ιθαγενείς, 40.000 Ισπανοί, 38.000 μιγάδες
 και 6.000 σκλάβοι αφρικανικής καταγωγής που
 μεταφέρθηκαν εκεί για να δουλέψουν στα ορυ-
 χεία. Εκείνη την εποχή, το Ποτοσί είναι πολυπλη-
 θέστερο και πλουσιότερο από το Παρίσι και το
 Λονδίνο. Αποτελεί την οικονομική εγγύηση του ι-
 σπανικού θρόνου. Ο βασιλιάς Κάρολος ο 5ος α-
 νακηρύσσει το Ποτοσί «αυτοκρατορική πόλη».

Το ορυχείο ασημιού στον «Πλουσίο Λόφο»,
 που βρίσκεται πάνω από την πόλη του
 Ποτοσί, μοιάζει με μια τεράστια μυρμη-
 γκοφωλιά, που επεκτείνεται συνεχώς.
 Από τις 5.000 εισόδους του ορυχείου,
 καθημερινά χιλιάδες ιθαγενείς κατη-

Ιστορική διαδρομή

φόριζαν για την εξόρυξη του ασημιού. Μασώντας φύλλα κόκας για
 να μπορέσουν να αντέξουν τις σκληρές συνθήκες εργασίας, υπο-
 χρεώνονταν πολλές φορές να δουλεύουν μέχρι και 36 ώρες αστα-
 μάτητα για να ρέει το ασήμι προς το θησαυροφυλάκιο της Ισπανίας.
 Υπολογίζεται πως με το ασήμι που εξορύχτηκε από τον Πλουσίο Λόφο
 θα μπορούσαν να σκεπάσουν υποθετικά τη διαδρομή Ποτοσί -
 Μαδρίτη. Οκτώ εκατομμύρια ιθαγενείς δίνουν τη ζωή τους για να
 εξασφαλιστεί η συνεχής ροή του ασημιού για περισσότερα από 150
 χρόνια. Και όταν ο αριθμός τους λιγοστεύει επικίνδυνα, τότε αποφα-
 σίζεται η εισαγωγή σκλάβων αφρικανικής καταγωγής. Ένα χρέος σε
 ανθρώπινες ζωές και λεηλατημένους φυσικούς πόρους που δεν θ'
 αναγνωριστεί ποτέ, όχι μόνο από την Ισπανία, αλλά από καμία από
 τις αποικιοκρατικές χώρες που εν πολλοίς στήριξαν την ανάπτυξή
 τους σε αυτή τη λεηλασία ζώων και πόρων.

Όταν τα αποθέματα του ασημιού εξαντλούνται, το Ποτοσί χάνει τη
 σπουδαιότητά του για την Ισπανία και η άλλοτε «αυτοκρατορική
 πόλη», που στην ακμή της αριθμούσε μέχρι και 300.000 πληθυσμό,
 έφτασε το 1725 να περιοριστεί στους 40.000 κατοίκους, κρατώντας
 τα αποικιακά μνημεία σαν ανάμνηση του «ένδοξου» παρελθόντος.

Η εξέγερση του Τούπακ Κατάρι

Οι υποταγμένοι ιθαγενείς ανήκαν στην απόλυτη δικαιοδοσία
 του Ισπανού κατακτητή, που τις περισσότερες φορές δεν ή-
 ταν παρά ένας τυχοδιώκτης που πέρασε τον ωκεανό αναζητώντας
 τον εύκολο πλουτισμό. Φυλακίσεις, βασανισμοί, βιασμοί ήταν στην
 απόλυτη δικαιοδοσία και καθημερινή πρακτική των κατακτητών.
 Όσοι μπορούσαν από τους ιθαγενείς κατάφευγαν σε πιο απομακρυ-
 σμένα και πιο απρόσιτα μέρη για να γλιτώσουν, ενώ πολλοί από αυ-
 τούς που δεν τα κατάφερναν έσπαγαν τα χέρια και τα πόδια των
 παιδιών τους για να μην είναι σε θέση να δουλέψουν στα ορυχεία.

Στη διάρκεια της ισπανικής κατοχής, σημειώθηκαν πολλές εξεγέρ-
 σεις ιθαγενών. Η πιο σημαντική από αυτές, το 1780-81, έγινε υπό
 την ηγεσία του Τούπακ Κατάρι (κατάρι: υδρόβιο τέρας, μοχθηρό
 πνεύμα που μπορεί να προκαλέσει αρρώστιες σε όποιον διασταυ-
 ρωθεί μαζί του). Η εξέγερση αυτή, που ξεκίνησε από την περιοχή της

Μάτσα, πολύ γρήγορα εξαπλώθηκε σε ολόκληρο το αλιπιπλό και στις 13 Μαρτίου του 1781 θα ξεκινήσει η πολιορκία της Λα Πας. Μια πολιορκία που θα κρατήσει αρκετούς μήνες και στη διάρκεια της οποίας η γυναίκα του Τούπακ Κατάρι, η Μπαρτολίνα Σίσα, θα αναδειχθεί σε ηγετική στρατιωτική φυσιογνωμία των εξεγερμένων. Στο στρατό των εξεγερμένων ιθαγενών σημαντική προσφορά είχαν οι γυναίκες, οι «αμαζόνες αϊμάρα», που έδειξαν εξαιρετική γενναϊότητα. Τις *guerreras* (πολεμίστριες) οδηγούσαν στη μάχη είτε η Μπαρτολίνα Σίσα είτε η μικρότερη αδελφή του Τούπακ Κατάρι, η Γκρεγκόρια Απάσα, και πολύ σύντομα η φήμη τους απόκτησε μυθικές διαστάσεις ανάμεσα στους ιθαγενείς.

Τελικά, μετά την άφιξη ενισχύσεων, οι Ισπανοί κατάφεραν να απωθήσουν τους πολιορκητές και ο Τούπακ Κατάρι, κατόπιν προδοσίας, έπεσε στα χέρια τους, για να θανατωθεί στις 14 Νοεμβρίου 1781. Ο τρόπος θανάτωσής του ήταν άλλο ένα δείγμα «πολιτισμένης» συμπεριφοράς: δεμένος από τα χέρια και τα πόδια στις ουρές τεσσάρων αλόγων που κινούνταν σε αντίθετες κατευθύνσεις, διαμελίσθηκε στα τέσσερα. Λίγο πριν του είχαν ξεριζώσει τη γλώσσα γιατί κραύγασε: «ΘΑ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΩ ΚΑΙ ΘΑ ΕΙΜΑΙ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ!». Τα κομμάτια του σώματός του εκτέθηκαν σε δημόσια θέα και ύστερα από 10 μήνες κήκαν και οι στάχτες τους σκορπίστηκαν στον αέρα. Η Μπαρτολίνα Σίσα και η Γκρεγκόρια Απάσα βασανίστηκαν απάνθρωπα, τους φόρεσαν οι χριστιανοί Ισπανοί αγκάθινα στεφάνια στο κεφάλι, τις σκότωσαν και τα κομμένα κεφάλια τους εκτέθηκαν σε δημόσια θέα.

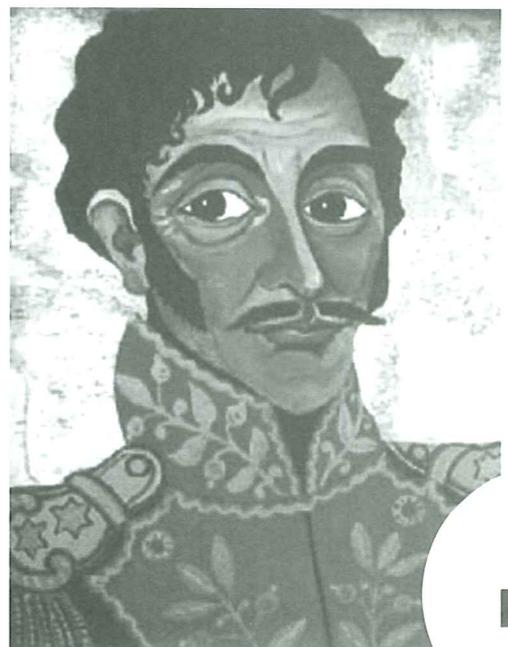
Η ανεξαρτησία της Βολιβίας

Ο ισπανικός θρόνος απένειμε αφειδώς τίτλους ευγενείας στους αποίκους που κατέπνιξαν την εξέγερση. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1809, θα είναι αυτοί οι ίδιοι άποικοι που θα ζητήσουν την ανεξαρτησία τους από τη μητρόπολη. Δεν είχαν κανένα λόγο να αποδίδουν τον πλούτο της χώρας στον ισπανικό θρόνο. Από το 1810 έως το 1820, διεξάγεται ένας ανταρτοπόλεμος που θα πάρει την ονομασία ο Πόλεμος των *Republiquetas* (μικρών δημοκρατιών), αφού οι διάφοροι μικροηγετίσκοι δημιουργούν πολλές αυτόνομες δημο-

κρατίες στο έδαφος του Άνω Περού. Ωστόσο, χρειάστηκε η καταλυτική παρέμβαση του Σιμόν Μπολίβαρ για να ηττηθούν οριστικά οι ισπανικές δυνάμεις. Το Δεκέμβριο του 1824, ύστερα από τη νικηφόρα μάχη στο Αγιακούτσο, ο Μπολίβαρ ελευθέρωσε το Άνω Περού, το οποίο το 1825 ανακηρυσσόταν ανεξάρτητο κράτος υπό την επωνυμία Βολιβία, προς τιμήν του «Ελευθερωτή». Το νεοσύστατο κράτος προσέφερε, επιπλέον, στον Μπολίβαρ την προεδρία ισοβίως, αλλά το όραμα του παναμερικανισμού (της ενότητας σε ένα ενιαίο ομόσπονδο κράτος όλων των λατινοαμερικανικών κρατών) έβαζε άλλες προτεραιότητες στις αποφάσεις και στη δραστηριότητά του.

Η κατάτμηση των εδαφών της Λατινικής Αμερικής σε πολλά ανεξάρτητα κράτη μείωνε τη δυνατότητά τους να αποτελέσουν ένα σημαντικό πόλο ανάπτυξης και καθιστούσε τις νέες χώρες εύαλωτες στις επιδιώξεις του βόρειου γείτονα, των ΗΠΑ. Ταυτόχρονα, διευκόλυνε τις συνοριακές διενέξεις μεταξύ των κρατών αυτών. Το κράτος της Βολιβίας αρχικά περιλάμβανε στην επικράτειά του 2.200.000 τ.χλμ. Εκατό χρόνια αργότερα δεν είχαν απομείνει παρά τα μισά, αφού οι γείτονές του, ύστερα από διαδοχικούς πολέμους, επέκτειναν τα όρια του κράτους τους σε βάρος της Βολιβίας. Έτσι στον πόλεμο με τη Χιλή (1879-1884) χάνει 200.000 τ.χλμ. και, το σημαντικότερο, την έξοδό της στη θάλασσα. Η Χιλή, επιπλέον, παίρνει στην κατοχή της την εκμετάλλευση των πολύτιμων στρωμάτων γουάνο, από τα οποία παραγόταν το περίφημο νίτρο της Χιλής.

Το 1903, η Βραζιλία προσαρτά 200.000 τ.χλμ. βολιβιανού εδάφους και το 1936, ύστερα από τον χαμένο πόλεμο του Τσάκο, η Βολιβία υποχρεώνεται να παραχωρήσει στην Παραγουάη άλλα 240.000 τ.χλμ.

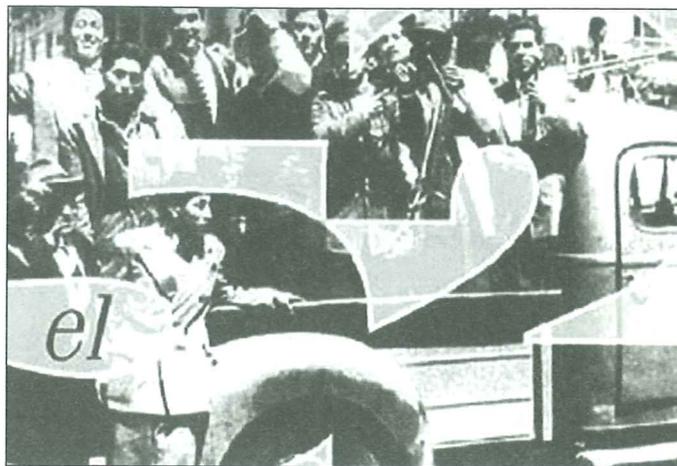
Αν ανατρέξει κανείς την ιστορία της Βολιβίας μετά την ανεξαρτησία της, το κύριο χαρακτηριστικό που θα διαπιστώσει είναι η πολιτική της αστάθεια. Αποκορύφωμα αυτής της αστάθειας είναι τα αλληπάλληλα στρατιωτικά πραξικοπήματα που ασφαλώς την κατατάσσουν ως παγκόσμια πρωταθλήτρια του είδους, αφού υπολογίζεται πως πάνω από 150 πραξικοπήματα έχουν σημειωθεί στα 178 χρόνια της ανεξαρτησίας της. Στη δικτατορία ενός διαβόητου στρατηγού, του Μαριάνο Μελγκαχέρο, δια νόμου θα επιβληθεί, το 1866, η μεταφορά μεγάλων κοινοτικών εκτάσεων γης προς τους άποικους μεγαλοϊδιοκτές.

Στο τέλος του 19ου αιώνα θα ανακαλυφθούν στο αλτιπλάνο τα μεγάλα κοιτάσματα κασσίτερου. Το κύριο χαρακτηριστικό της βολιβιανής οικονομίας είναι η σχεδόν απόλυτη εξάρτησή της από ελάχιστα εξαγωγικά προϊόντα. Η εξαγωγή του κασσίτερου θα αποτελέσει για πολλές δεκαετίες τη μεγαλύτερη πηγή εισοδήματος για τη Βολιβία, προπαντός, όμως, για τους μεγαλοϊδιοκτές κασσίτερου, τον Σιμόν Πατίνιο, τον Αραμάγιο και τον Χότστσιλντ. Το 1912, ιδρύθηκε από μεταλλωρύχους η Διεθνής Εργατική Ομοσπονδία (αναρχικών τάσεων), το 1913 οργανώθηκε η πρώτη απεργία στην Ουαντσάκα και το 1919 η πρώτη σφαγή μεταλλωρύχων στο Κατάβι. Το 1928 το οργανωμένο εργατικό κίνημα υιοθετεί το σύνθημα: «Η γη στους ιθαγενείς και τα ορυχεία στο κράτος».

Ο ατυχής για τη Βολιβία πόλεμος του Τσάκο θα αποτελέσει το έναυσμα για μια σειρά μεγάλων λαϊκών κινητοποιήσεων, αλλά και αναταραχή μέσα στα πλαίσια του στρατεύματος. Σημειώνονται στρατιωτικά πραξικοπήματα φιλολαϊκής-πατριωτικής απόκλισης που, παρά την πρόσκαιρη επιτυχία τους, καταλήγουν στο θάνατο των πρωτεργατών τους. Το 1941 συγκροτήθηκε το MNR (Movimiento Nacionalista Revolucionario – Εθνικιστικό Επαναστατικό Κίνημα) υπό τους Πας Εστενσόρο και Σίλες Σουάσο, ενώ το 1944 δημιουργήθηκε η FSTMB (Συνδικαλιστική Ομοσπονδία των Μεταλλωρύχων Εργατών), με ηγέτη τον Χουάν Λετσίν. Αυτοί οι δύο σχηματισμοί θα πρωτοστατήσουν στη λαϊκή επανάσταση του 1952 και οι ηγέτες τους θα δεσπούν στην πολιτική ζωή της Βολιβίας για περισσότερα από 30 χρόνια.

Η εξέγερση του 1952

Στις 9 Απριλίου του 1952, ξεκίνησε η ένοπλη εξέγερση των μεταλλωρύχων και των αγροτών, οι οποίοι μπήκαν σε οπλαποθήκες, εξοπλίστηκαν και σχημάτισαν ένοπλες πολιτοφυλακές σε όλη τη χώρα. Η εξέγερση διάρκεσε πέ-

ντε μέρες, είχε περί τους 600 νεκρούς λόγω των συγκρούσεων με το στρατό, όμως η έκβασή της ήταν νικηφόρα για τα λαϊκά στρώματα που πρωταγωνίστησαν στην όλη κινητοποίηση και, στις 16 Απριλίου, ο Πας Εστενσόρο, ηγέτης του MNR, ανέλαβε την προεδρία της χώρας. Κατά τον πρώτο χρόνο της διακυβέρνησης της χώρας από το MNR, ελήφθησαν σημαντικά μέτρα για τον εκδημοκρατισμό της δημόσιας ζωής. Καθιερώθηκε το καθολικό δικαίωμα ψήφου, ανεξάρτητα από εισόδημα και μορφωτικό επίπεδο, έγιναν εκκαθαρίσεις στο στράτευμα, έκλεισε η στρατιωτική ακαδημία και οι λαϊκές πολιτοφυλακές ανέλαβαν την τήρηση της τάξης.

Την ίδια περίοδο εθνικοποιήθηκαν τα μεγαλύτερα ορυχεία κασσίτερου και ξεκίνησε ένα πρόγραμμα αγροτικής μεταρρύθμισης που αποσκοπούσε στο να δώσει γη στους ακτήμονες. Οι μεταλλωρύχοι, που πρωταγωνίστησαν στην εξέγερση, είχαν ιδιαίτερη βαρύτητα στα πολιτικά τεκταινόμενα, καθώς οργάνωσαν τις ένοπλες δυνάμεις πολιτοφυλάκων και εκπροσωπούσαν στα διοικητικά συμβούλια των κρατικών πλέον μεταλλευτικών επιχειρήσεων με δικαίωμα βέτο. Ίδρυσαν τη Βολιβιανή Εργατική Ομοσπονδία (COB), με ηγέτη τον Χουάν Οκέντο Λετσίν, και εκπροσωπούσαν στο υπουργικό συμβούλιο με τρεις υπουργούς φίλα προσκείμενους προς την COB.

Ο αγροτικός πληθυσμός είχε επίσης δυναμική παρουσία στην πολιτική ζωή. Ξεκίνησε καταλήψεις γης, οργανώθηκε σε συνδικάτα και οργάνωσε τη δική του ένοπλη πολιτοφυλακή. Καθώς η αγροτική μεταρρύθμιση εκκρεμούσε, ήταν συχνές οι ένοπλες συγκρούσεις στην ύπαιθρο μεταξύ ακτημόνων και ιδιοκτητών γης.

Μετά τον πρώτο χρόνο, το πρόγραμμα ριζοσπαστικών αλλαγών έχασε την αρχική του ορμή, καθώς εκδηλώθηκαν αντιπαραθέσεις. Η αριστερή πτέρυγα, με ηγέτη τον Λετσίν, ζητούσε να διευρυνθούν οι κατακτήσεις της πρώτης χρονιάς, να αυξηθεί το εισόδημα των εργατών και να προχωρήσει η αγροτική μεταρρύθμιση. Η δεξιά πτέρυγα, υπό τον Ερνάν Σίλες Σουάσο, εκπροσωπούσε τα συμφέροντα των μεσοστρωμάτων, που έβλεπαν να θίγονται από την ευρύτερη κοινωνική αναταραχή και την οικονομική δυσπραγία. Ο Εστενσόρο, που κυβέρνησε μέχρι το 1956, συμπεριφέρθηκε αρχικά σαν ισορροπιστής, όμως στη συνέχεια συντάχτηκε με τη δεξιά πτέρυγα.

Πίσω από αυτές τις ενδοκομματικές αντιθέσεις, υπήρχαν τα οξυμμένα οικονομικά προβλήματα, στα ορυχεία και στην ύπαιθρο. Η διεθνής συγκυρία ήταν αρνητική για τον μεταλλευτικό τομέα, καθώς η τιμή του κασσίτερου βρισκόταν σε πτωτική φάση. Υπήρχε, επίσης, και το πρόβλημα του εκσυγχρονισμού και της επέκτασης της υποδομής του μεταλλευτικού τομέα, καθώς πολλά κοιτάσματα είχαν εξα-

ντληθεί και έπρεπε να εφαρμοστούν νέες τεχνικές εξόρυξης και επεξεργασίας. Η έλλειψη πόρων και ανθρώπινου δυναμικού με εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις ήταν ανασταλτικοί παράγοντες ως προς το ξεπέρασμα της κρίσης. Από την άλλη πλευρά, ως αποτέλεσμα των πιέσεων του κινήματος των μεταλλωρύχων, οι οποίοι μέχρι τότε ζούσαν σε μεγάλη ένδεια, οι μισθοί και οι κοινωνικές παροχές ανέβηκαν κατά 50%. Όλοι αυτοί οι παράγοντες συντέλεσαν στο να μη μπορεί να εξασφαλίσει η κυβέρνηση τα επιθυμητά έσοδα από τον μεταλλευτικό τομέα.

Ούτε ο αγροτικός τομέας πήγαινε καλά. Οι κοινωνικές συγκρούσεις στην ύπαιθρο, η χαμηλή παραγωγικότητα και η ανεπαρκής υποδομή στις μεταφορές είχαν ως αποτέλεσμα να μειωθεί η αγροτική παραγωγή, να μην τροφοδοτούνται επαρκώς τα αστικά κέντρα και να υποχρεωθεί το κράτος σε εισαγωγές τροφίμων από το εξωτερικό.

Τα περιορισμένα έσοδα και οι αυξημένες δαπάνες για εισαγωγές και για κοινωνική πολιτική οδήγησαν σε υψηλό πληθωρισμό και σε δραματική υποτίμηση του εθνικού νομίσματος. Το 1952, 1 δολάριο ισοδυναμούσε με 60 πέσος, ενώ το 1956 η ισοτιμία ήταν 1:12.000.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, μπορεί να αντιληφθεί κανείς τη δυσφορία των αστικών στρωμάτων, που έβλεπαν να εξαנείζονται οι καταθέσεις τους και τα εισοδήματά τους και εκτιμούσαν ότι οι διεκδικήσεις των εργατών και των αγροτών ήταν η αιτία για την επιδείνωση της οικονομικής τους κατάστασης. Και καθώς στο MNR, από τη γένεσή του, τα μεσοστρώματα είχαν ισχυρή εκπροσώπηση, ο ενδοκομματικός συσχετισμός δυνάμεων έγειρε αποφασιστικά προς το μέρος τους και η αριστερή πτέρυγα παραγκωνίστηκε. Ήδη από το 1953, η κυβέρνηση Εστενσόρο ζήτησε βοήθεια και οικονομική συνε-

ργασία από τις ΗΠΑ και επέτρεψε στο βορειοαμερικανικό κεφάλαιο να πραγματοποιήσει επενδύσεις στον πετρελαϊκό τομέα. Κατά την προεδρία Σουάσο (1956-1960), τα δάνεια από τις ΗΠΑ κάλυπταν το 30% του κρατικού προϋπολογισμού. Και μαζί με τα δάνεια, ήλθαν και οι απαιτήσεις από πλευράς ΗΠΑ και Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για σφιχτή οικονομική πολιτική. Ο πληθωρισμός μειώθηκε, παγώνοντας τους μισθούς και καταργώντας κοινωνικές παροχές που είχαν δοθεί στους μεταλλωρύχους τον πρώτο χρόνο μετά την εξέγερση. Η εργατική τάξη αντέδρασε και αναπτύχθηκε κλίμα έντασης μεταξύ των ένοπλων πολιτοφυλάκων και της κυβέρνησης. Προκειμένου να κατασταλεί αυτή η αντίδραση, η κυβέρνηση στράφηκε προς το στρατό. Άνοιξε ξανά η στρατιωτική ακαδημία, αυξήθηκαν οι στρατιωτικές δαπάνες και οι στρατιωτικοί ξαναμπήκαν στο πολιτικό παιχνίδι ως φύλακες της δημόσιας τάξης. Λίγα χρόνια μετά, θα έπαιρναν επίσημα την εξουσία με πραξικόπημα.

Μια εικοσαετία πραξικοπημάτων

Το 1960, ο Λεσίν και η αριστερή πτέρυγα, που είχαν πάψει από καιρό να συμμετέχουν στην κυβέρνηση, αποχώρησαν από το MNR, καταγγέλλοντας την ηγεσία του ότι πρόδωσε την επανάσταση. Την ίδια χρονιά, κέρδισε τις εκλογές ο Εστενσόρο, που κινήθηκε στην ίδια γραμμή με τον προκάτοχό του, κατάργησε τον εργατικό έλεγχο των μεταλλευτικών επιχειρήσεων και προχώρησε σε απολύσεις εργατών και μείωση μισθών. Το πνεύμα της εξέγερσης του 1952 είχε ήδη ενταφιαστεί από τους κυβερνώντες, που επέμεναν, ωστόσο, να αυτοαποκαλούνται «επαναστάτες».

Το 1964, ο Εστενσόρο ήταν για μια ακόμα φορά υποψήφιος για την προεδρία της δημοκρατίας, με αντιπρόεδρο το στρατηγό Ρενέ Μπαρριέντος. Ο Μπαρριέντος, όμως, είχε άλλα σχέδια κατά νου και, το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς, οργάνωσε πραξικόπημα μαζί με το στρατηγό Αλφρέντο Οβάντο, κατέλαβαν από κοινού το προεδρικό μέγαρο και αυτοανακηρύχτηκαν συμπρόεδροι της χώρας. Από αυτή τη στιγμή μέχρι το 1982, μεσολάβησε μια περίοδος στρατιωτικών δικτατοριών, κατά την οποία οι επίδοξοι εθνοσωτήρες ανέβαιναν και απομακρύνονταν από την εξουσία με πραξικοπήματα, που οργανώνονταν από διαφορετικές ομάδες συμφερόντων μέσα στο στρατό. Οι διάφοροι πραξικοπηματίες εμφανίζονταν να έχουν διαφορετικό ιδεολογικό στίγμα. Άλλοι από αυτούς ήθελαν να δώσουν μια ριζοσπαστική απόχρωση στο καθε-

στώ, οπότε εθνικοποιούσαν ορισμένες επιχειρήσεις και επιχειρούσαν να εξασφαλίσουν υποστήριξη από τα λαϊκά στρώματα, ενώ άλλοι αναζητούσαν στήριξη από την ολιγαρχία, υποσχόμενοι ησυχία, τάξη και ασφάλεια και ασκώντας άγρια καταστολή σε βάρος των εργατών και των αγροτών, ως δείγμα γραφής. Σε μερικές περιπτώσεις, ο ίδιος δικτάτορας επιχειρούσε ανοίγματα άλλοτε προς την Αριστερά και άλλοτε προς τη συντήρηση, ανάλογα με το πώς έκρινε ότι τον συνέφερε, προκειμένου να παραμείνει στην εξουσία. Είναι φανερό ότι το συντησιακό συμφέρον και η ατομική φιλοδοξία για εξουσία ήταν τα κίνητρα των διαδοχικών πραξικοπημάτων, έστω και αν αυτές οι κινήσεις επενδύονταν ενίοτε με ιδεολογήματα περί μεταρρυθμίσεων και κοινωνικής δικαιοσύνης. Ωστόσο, οι κύριοι υπεύθυνοι για τη νοσηρή αυτή κατάσταση ήταν οι δυο πολιτικοί ηγέτες που κυβέρνησαν τη χώρα κατά το διάστημα 1952 ως 1964 (Πας Εστενσόρο και Σίλες Σουάσο), εφόσον ήταν αυτοί που επανεξόπλισαν το στρατό και του άνοιξαν το δρόμο προς την εξουσία.

Οι σχέσεις μεταξύ των δύο πραξικοπηματιών ήταν αρκούντως ανταγωνιστικές, μέχρι το 1966, όπου ο Μπαρριέντος κατάφερε να απομακρύνει τον Οβάντο και να παραμείνει μόνος του πρόεδρος της χώρας. Όπως και ο Εστενσόρο, άσκησε περιοριστική εισοδηματική πολιτική, έδωσε κίνητρα στις ιδιωτικές επιχειρήσεις και επέτρεψε στο ξένο κεφάλαιο να δραστηριοποιηθεί στον ενεργειακό τομέα (πετρέλαιο και φυσικό αέριο). Ο Μπαρριέντος επίσης διέλυσε την COB και τα συνδικάτα των μεταλλωρύχων και, το 1967, σφάγιασε τους μεταλλωρύχους των ορυχείων Siglo XX μαζί με τις οικογένειές τους, που τόλμησαν να κατέβουν σε απεργία. Την ίδια χρονιά, διαλύθηκε το αντάρτικο του Τσε Γκεβάρα στη Βολιβία και εκτελέστηκε ο Τσε από έναν υπαξιωματικό του βολιβιανού στρατού. Για τον εντοπισμό της ομάδας του Τσε Γκεβάρα, συνεργάστηκαν στενά η CIA με το στρατό. Αλλά και το Κομμουνιστικό Κόμμα της Βολιβίας συνέβαλε με τον τρόπο του σε αυτή την εξέλιξη, καθώς δε στήριξε το εγχείρημα του Τσε και άφησε την ομάδα του μέσα στην αφιλόξενη ζούγκλα χωρίς τρόφιμα και φάρμακα. (Περισσότερα στοιχεία για το αντάρτικο και τη δολοφονία του Τσε, βλ. *Σήματα Καπνού*, τεύχη 4 και 10.)

Το 1969, ο Μπαρριέντος σκοτώθηκε σε ατύχημα (συνετρίβη το ελικόπτερο που τον μετέφερε). Ακολούθησαν διάφοροι βραχύβιοι δικτάτορες (Οβάντο, Μιράντα, Τόρρες), ώσπου, το 1971, ανέβηκε στην εξουσία ο στρατηγός Ούγκο Μπάνσερ, με πραξικόπημα. Ο Μπάνσερ κυβέρνησε μέχρι το 1978. Από το τέλος της δεκαετίας του '70, η λαϊκή δυσφορία οξύνθηκε, εντάθηκαν οι απεργίες και οι κινητοποιήσεις και άρχισε να κλονίζεται η εξουσία των στρατιωτικών. Η οσμή

από τα σκάνδαλα και τις καταχρήσεις των κυβερνήτων ήταν εντονότερη από κάθε άλλη φορά, καθώς στρατιωτικοί και κυβερνητικά στελέχη ενεπλάκησαν στο εμπόριο ναρκωτικών και συνεργάστηκαν με ναζιστικούς κύκλους υπό τον πρώην γκεσταπίτη και εγκληματία πολέμου Κλάους Μπάμπι. Μετά από μια τετραετία πολιτικής αστάθειας, κατά την οποία πέρασαν από την κυβέρνηση πολυάριθμοι πρόεδροι, άλλοτε εκλεγμένοι και άλλοτε με στρατιωτικό πραξικόπημα, και αφού κάποια στιγμή απειλήθηκε εμφύλιος πόλεμος, οι στρατιωτικοί απομακρύνθηκαν επιτέλους από το προσκήνιο και, τον Οκτώβριο του 1982, ανακηρύχτηκε πρόεδρος της χώρας ο Σουάσο.

Η στροφή στο νεοφιλελευθερισμό

Η οικονομική κατάσταση ήταν άθλια και ο πληθωρισμός έφτασε το 23.500%! Το 1985, ανέλαβε την προεδρία ο Εστενσόρο, που εφάρμοσε μια σκληρή οικονομική πολιτική, στα νεοφιλελεύθερα πρότυπα (κατάργηση του ελέγχου των τιμών, παύση του παγώματος της αποπληρωμής του εξωτερικού χρέους, παύση της έκδοσης νέου χρήματος, περιορισμός των δημόσιων δαπανών, ιδιωτικοποίηση των ορυχείων και άλλων κρατικών επιχειρήσεων). Με αυτή τη «θεραπεία σοκ» ο πληθωρισμός μειώθηκε δραστικά (κάτω από 20%) και περιορίστηκαν τα δημοσιονομικά ελλείμματα. Όμως, η ανεργία έφτασε το 20% και εκατοντάδες χιλιάδες πολιτών προστέθηκαν στις μάζες των φτωχών. Όσο για τους 25.000 απολυμένους μεταλλωρύχους, ως αποτέλεσμα των ιδιωτικοποιήσεων στον μεταλλευτικό τομέα, η λύση για το βιοποριστικό τους πρόβλημα ήταν η καλλιέργεια κόκας. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 ως τα τέλη της δεκαετίας του '90, η καλλιέργεια του φυτού αυτού αυξήθηκε θεαματικά. Στη συνέχεια, η πολιτεία, με τη συνδρομή των ΗΠΑ και των μυστικών υπηρεσιών, περιόρισε (σχεδόν εκμηδένισε) τις καλλιέργειες κόκας, με αποτέλεσμα να βρεθούν οι αγρότες (κοκαλέρος) σε αδιέξοδο. Από τότε εμφανίστηκε στο προσκήνιο το κίνημα των κοκαλέρος, με ηγέτη τον Έβο Μοράλες, που διεκδικούν το δικαίωμα στην καλλιέργεια μιας περιορισμένης ποσότητας κόκας που να μην απορροφάται από το κύκλωμα των ναρκεμπόρων. Την ίδια εποχή μπήκε δυναμικά στην πολιτική ζωή και το κίνημα των ιθαγενών, με επικεφαλής τον Φελίπε Κίσπε, που ζητάει τη δημιουργία ανεξάρτητου ιθαγενικού κράτους. Τα δύο αυτά κινήματα εξακολουθούν να παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στα πολιτικά τεκταινόμενα.

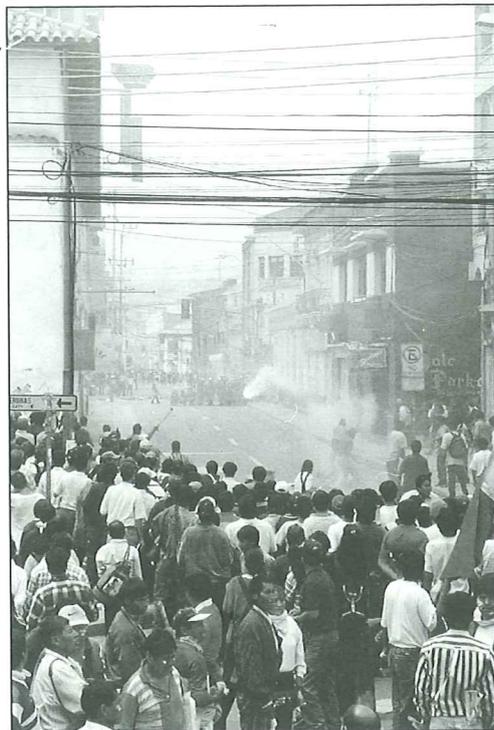
Ο Πόλεμος του Νερού

Τον Απρίλη του 2000, για μία περίπου εβδομάδα, η εξουσία του βολιβιανού κράτους εξαφανίζεται από την κοιλάδα της Κοτσαμπάμπα. Μια σειρά από κινητοποιήσεις έχουν ως αποτέλεσμα την ακύρωση της συμφωνίας μεταξύ κυβέρνησης και πολυεθνικών εταιρειών για την παραχώρηση της εκμετάλλευσης του πόσιμου νερού και του συστήματος αποχέτευσης σε αυτές. Ένα μαχητικό κοινωνικό κίνημα εμφανίζεται στις κοιλάδες της Βολιβίας και καταφέρνει να ματαιώσει την ιδιωτικοποίηση του νερού. Είναι η πρώτη νίκη του λαού της Βολιβίας μετά από 15 χρόνια εφαρμογής του νεοφιλελεύθερου μοντέλου. Σημείο εκκίνησης και αναφοράς για τους αγώνες που θα ακολουθούσαν.

Το σχέδιο ιδιωτικοποίησης του νερού

Οι ρίζες της βαθιάς κρίσης που ξέσπασε τον Απρίλη του 2000 στη Βολιβία θα πρέπει να αναζητηθούν στην πολιτική των συνεχών ιδιωτικοποιήσεων των δημόσιων υπηρεσιών και της γης. Οι ιδιωτικοποιήσεις (ή αλλιώς «κεφαλαιοποιήσεις»), που ξεκίνησαν το 1993, είναι μέρος του νεοφιλελεύθερου προγράμματος που προωθείται στην περιοχή. Αυτές οι πολιτικές έχουν επιφέρει την εξαθλίωση του λαού της Βολιβίας, καθώς όχι μόνο δεν δημιούργησαν τις θέσεις εργασίας που είχαν υποσχεθεί, αλλά συνδέονται άμεσα με την απώλεια αυτοδιάθεσης, κυρίως των φυσικών πόρων, και την αύξηση του κόστους βασικών αγαθών και υπηρεσιών.

Η Κοτσαμπάμπα, μια πόλη 600.000 κατοίκων, αποτελεί το σύνδεσμο μεταξύ της Λα Πας, πολιτικής πρωτεύουσας της χώρας, και της Σάντα Κρους, οικονομικής πρωτεύουσας. Παρά την τεράστια σημασία της για την οικονομία της χώρας, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της ζει κάτω από πολύ άσχημες συνθήκες διαβίωσης, λόγω της ακρίβειας και της κακής ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών. Στη χειρότερη κατάσταση βρίσκονται οι υπηρεσίες παροχής νερού και του αποχετευτικού συστήματος, καθώς τα μισά περίπου σπίτια δεν έχουν πρόσβαση σ' αυτές. Γι' αυτό το λόγο, οι κάτοικοι της περιοχής αναζητούν και εφαρμόζουν άλλους τρόπους επίλυσης του προβλήματος, όπως οικογενειακά ντεπόζιτα νερού, συνεταιριστικά δίκτυα ύδρευσης κ.ά.

Μέσα στα πλαίσια των ιδιωτικοποιήσεων που προώθησε η κυβέρνηση της Βολιβίας, αποφάσισε να παραχωρήσει τη δημόσια επιχείρηση νερού (SEMAPA) και την εκμετάλλευση του Αποχετευτικού Δικτύου στην πολυεθνική κοινοπραξία Άγουας ντε Τουνάρι. Ήδη από τον Ιούνιο του 1999, η Παγκόσμια Τράπεζα, αναφερόμενη στις δημόσιες δαπάνες της Βολιβίας, είχε ζητήσει να περάσει ο έλεγχος του νερού στον ιδιωτικό τομέα. Το Σεπτέμβριο, η Γενική Εποπτεία Υδάτων δίνει την έγκρισή της για την εκμετάλλευση του νερού της Βολιβίας στην Άγουας ντε Τουνάρι, που δημιουργήθηκε στα νησιά Καϊμάν της Καραϊβικής (έναν φορολογικό παράδεισο) με κεφάλαιο ύψους μόλις 2.500 δολαρίων. Αυτή η κοινοπραξία δημιουργήθηκε με τη συμμετοχή της Ιντερνάσιοναλ Γουόττερ UK (θυγατρική της βορειοαμερικανικής εταιρείας Μπεχτέλ) κατά 55%, της ισπανικής εταιρείας Αμπενγκόκα κατά 30% και με τη συμμετοχή κάποιων βολιβιανών εταιρειών. Μερικές βδομάδες αργότερα, το κοινοβούλιο της Βολιβίας εγκρίνει το νόμο για το Πόσιμο Νερό και για το Δίκτυο Αποχέτευσης.

Η αντίσταση

Η αντίδραση του κόσμου ήταν άμεση και το Νοέμβριο του 1999 πραγματοποιείται το πρώτο μπλόκο αγροτών έξω από την πόλη Κοτσαμπάμπα. Έχει ήδη δημιουργηθεί η Συντονιστική για το Νερό και τη Ζωή με τη συμμετοχή της Επιτροπής για την Υπεράσπιση του Νερού, της Αγροτικής Ομοσπονδίας της Κοτσαμπάμπα (FEDECOR) και εργατικές, φοιτητικές,

περιβαλλοντικές οργανώσεις, καθώς και οργανώσεις γειτονιάς και εκπαιδευτικών.

Με την έναρξη του καινούργιου χρόνου οργανώνονται μαζικά μπλόκα δρόμων σε όλη τη χώρα ενάντια στο νόμο για το Νερό. Το Γενάρη, η Συντονιστική, στο *Μανιφέστο της Κοτσαμπάμπα*, αναφέρει μεταξύ άλλων: «Τα δικαιώματα δεν ζητιανεύονται, τα δικαιώματα κατακτούνται. Κανείς δεν θα αγωνιστεί για εμάς. Ή θα αγωνιστούμε όλοι μαζί για το δίκαιο ή θα ανεχτούμε την ταπείνωση των κακών κυβερνήσεων». Το Φλεβάρη του 2000, η Συντονιστική οργανώνει τη λεγόμενη «συμβολική κατάληψη της Κοτσαμπάμπα», απαιτώντας ουσιαστικά την ανάκληση του Νόμου και του συμβολαίου με την Άγουας ντε Τουνάρι, καθώς και τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών φορέων στη διαμόρφωση ενός νέου νόμου για το Νερό.

Η κυβέρνηση καταστέλλει άγρια τα μπλόκα, αλλά τελικά συμφωνεί στην έναρξη διαπραγματεύσεων, κατά τη διάρκεια των οποίων δεσμεύεται να σταματήσουν οι αυξήσεις των τιμών παροχής νερού, που εκείνη την εποχή φτάνουν μέχρι και 50%! Παράλληλα, δέχεται να τροποποιηθούν οι μισοί σχεδόν όροι του νόμου για το Νερό. Παρόλα αυτά, η Συντονιστική αποσύρεται από τις διαπραγματεύσεις.

Το Μάρτη, με πρωτοβουλία της Συντονιστικής, διενεργείται δημοψήφισμα. Το 90% των ψηφοφόρων εγκρίνει τις τροποποιήσεις του νόμου για το Νερό, αλλά συνεχίζει να απαιτεί την ακύρωση της συμφωνίας με την Άγουας ντε Τουνάρι. Έπειτα από το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος, η Συντονιστική εισέρχεται στο επόμενο στάδιο του

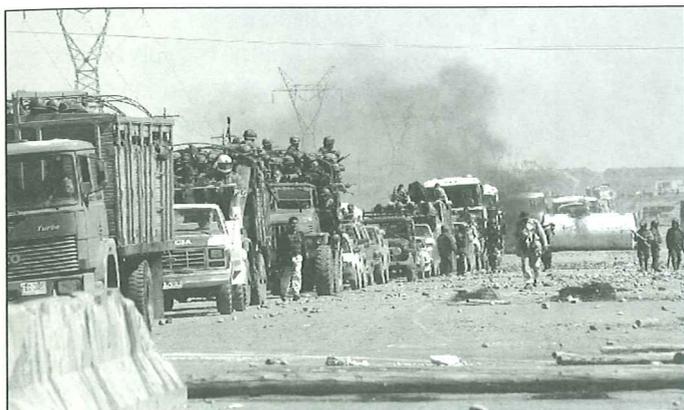

αγώνα, που ονομάστηκε «η τελική μάχη», απαιτώντας την αποχώρηση της Άγουας ντε Τουνάρι από τη Βολιβία.

Στις 4 του Απριλίου, πλήθος κόσμου –αγρότες, φοιτητές, εργάτες και κάτοικοι– καταλαμβάνει εξ ολοκλήρου την πόλη Κοτσαμπάμπα και τις εγκαταστάσεις της Άγουας ντε Τουνάρι, ενώ ολόκληρη η περιφέρεια είχε παραλύσει από τα μπλόκα στους δρόμους. Ουσιαστικά, περισσότεροι από 60.000 άνθρωποι έχουν κάτω από τον έλεγχό τους την Κοτσαμπάμπα. Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια μιας γυναίκας, που έκανε 50 χιλιόμετρα με τα πόδια από τη Λα Πας στην Κοτσαμπάμπα για να συμμετάσχει στις διαμαρτυρίες: «Μεταξύ δακρυγόνων, δακρύων και ανησυχίας για τα παιδιά μου, συνάντησα εκεί κάτι που θεωρούσα χαμένο: όλοι συμμετείχαν κατά κάποιο τρόπο, με ενότητα και αλληλεγγύη... Δεν καταλάβαινα και πολύ τι συνέβαινε. Το μόνο που καταλάβαινα ήταν ότι ο κόσμος απαιτούσε κραυγάζοντας: "Να φύγει η Άγουας ντε Τουνάρι!"». Η κυβέρνηση ανακοινώνει παραπλανητικά την ακύρωση του συμβολαίου με την κοινοπραξία, προσθέτοντας ότι προτιμάει «έναν Κοτσαμπαμπίνο βρόμικο» (χωρίς νερό) παρά «έναν Κοτσαμπαμπίνο νεκρό». Τα γεγονότα αυτής της ημέρας έχουν μείνει γνωστά ως «η απάτη». Στην παγίδα της κυβέρνησης πέφτουν κάποια μέλη της Συντονιστικής, που συλλαμβάνονται βίαια στα σπίτια τους.

Από την οργή για την απάτη της κυβέρνησης γεννιούνται οι λεγόμενοι «αντάρτες του νερού», οι οποίοι ανακαταλαμβάνουν την πόλη, που έχει πλέον γεμίσει στρατιωτικές δυνάμεις. Στους δρόμους γράφονται συνθήματα: «Η κυβέρνηση ψεύδεται και καταστέλλει». Παρά την κατάσταση έκτακτης ανάγκης που έχει ανακοινώσει η κυβέρνηση, η οργή του κόσμου αφήνει έκπληκτους τους πάντες. Η κεντρική πλατεία, σύμβολο εξουσίας, βρίσκεται στα χέρια των «ανταρτών», οι δρόμοι βρίσκονται στα χέρια του κόσμου. Κάτω από αυτή την πίεση, η κυβέρνηση, στις 10 του Απριλίου, αρχίζει να διαπραγματεύεται εκ νέου μυστικά με τη Συντονιστική. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας η κυβέρνηση αποδέχεται όλα τα αιτήματα της Συντονιστικής, εκτός από την άρση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Η συμφωνία περιλάμβανε την απόσυρση της Άγουας ντε Τουνάρι, την απελευθέρωση των συλληφθέντων, τη φροντίδα των τραυματιών και την άμεση αναδιαμόρφωση του νόμου. Ο βολιβιανός λαός κέρδισε μια αποφασιστική μάχη. Ένα χρόνο αργότερα, η Άγουας ντε Τουνάρι, μέσω της Παγκόσμιας Τράπεζας, απαίτησε 25 εκατομμύρια δολάρια ως αποζημίωση από το βολιβιανό κράτος για τις απώλειες που υπέστη.

Ο Πόλεμος του Φυσικού Αερίου

Το 1993, ο τότε πρόεδρος Λοσάδα, με την υποκίνηση των ΗΠΑ και σε συμφωνία με το ΔΝΤ, εφαρμόζει ένα πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων στη Βολιβία, με πρώτο θύμα την εθνική βιομηχανία πετρελαίου (YPFB). Ένα χρόνο αργότερα, παραχωρούνται στην πολυεθνική Ένρον (η οποία χρηματοδότησε την προεκλογική εκστρατεία του Μπους στις ΗΠΑ) τα δικαιώματα εκμετάλλευσης του πετρελαίου, ενώ το 1995 ανακαλύπτονται τα τεράστια αποθέματα φυσικού αερίου που διαθέτει η χώρα. Σχεδόν αμέσως, η κυβέρνηση παραχωρεί το 55% της εκμετάλλευσης του φυσικού αερίου στην Ένρον. Το 2002, ανακοινώνεται η κατασκευή αγωγού για τη μεταφορά του φυσικού αερίου μέσω της Χιλής στις ΗΠΑ. Την εξαγωγή του φυσικού αερίου αναλαμβάνει η πολυεθνική κοινοπραξία Πασίφικ LNG, στην οποία συμμετέχουν οι Ρεπσόλ, Μπρίτις Γκας και Παναμέρικαν Γκας (συνέταιρος της Ένρον).

Οι αντιδράσεις κατά της κατασκευής των αγωγών φυσικού αερίου αρχίζουν από το 1998. Ο λαός αντιδρά στις αποφιλώσεις που πραγματοποιεί η Ένρον για την κατασκευή των αγωγών εξαγωγής, υπερασπιζόμενος τις φυτείες κόκας, και απαιτεί το φυσικό αέριο να χρησιμοποιηθεί πρώτα για τις ανάγκες της χώρας. Τον Αύγουστο του 2003, ο αγώνας εντείνεται με στόχο τη διακοπή της κατασκευής του αγωγού που θα προωθήσει το αέριο στη Χιλή, την αλλαγή του νόμου που αφορά στις φυτείες κόκας, την απελευθέρωση των φυλακισμένων πολιτικών ηγετών και την απονομή δικαιοσύνης για τις αγριότητες που διαπράχθηκαν στη Λα Πας τον περασμένο Φεβρουάριο από τις δυνάμεις καταστολής.

«Το φυσικό αέριο είναι δικό μας»

Στις 19 του Σεπτεμβρίου του 2003, ξεσπά ο λεγόμενος «Πόλεμος του Φυσικού Αερίου». Μαζικές διαδηλώσεις πραγματοποιούνται σε διάφορες πόλεις της χώρας, με τον κόσμο να κραυγάζει ότι «το φυσικό αέριο δεν είναι για πούλημα». Μπλόκα δρόμων και συνεχείς κινητοποιήσεις παραλύουν ολόκληρη τη χώρα, που αντιδρά στο ξεπούλημα των φυσικών πόρων.

Η φιλοαμερικανική κυβέρνηση του Λοσάδα απαντά με καταστολή και δολοφονίες. Στη Γαρισάτα, στο Ιλαμπάγια, στη Σοράτα, στο Ορούρο, στη Βεντίγια, στρατός και αστυνομία επιτίθενται σε αποφασισμένους κοκαλέρος, μεταλλωρύχους, ιθαγενείς, απλούς κάτοικους των πόλεων που υπερασπίζονται το δικαίωμά τους να αποφασίζουν οι ίδιοι για τη διάθεση των φυσικών πόρων.

Την 1η Οκτώβρη, το Εθνικό Συντονιστικό για την Ανάκτηση και την Υπεράσπιση του Φυσικού Αερίου και η Βολιβιανή Εργατική Ομοσπονδία (COB) ανακοινώνουν γενική απεργία διαρκείας. Η χώρα παραλύει εντελώς, καθώς στην απεργία συμμετέχουν όλοι οι κοινωνικοί τομείς της Βολιβίας. Παράλληλα, κόσμος από όλα τα μέρη της χώρας αρχίζει να κατευθύνεται προς την πρωτεύουσα Λα Πας, απαιτώντας πλέον την παραίτηση του Γκόνι (παρατσούκλι του Λοσάδα), με στόχο να εισβάλουν στο προεδρικό μέγαρο.

Η σφαγή στο Ελ Άλτο, που στη διάρκεια δύο ημερών, 11 και 12 του Οκτώβρη, προκάλεσε το χαμό 28 ανθρώπων, ήταν αυτό που έκανε την οργή του κόσμου να ξεχειλίσει. Από τις 13 μέχρι και τις 17 του Οκτώβρη ολόκληρη η χώρα κινητοποιείται. Η γενική απεργία συνεχίζεται για απροσδιόριστο χρόνο, μπλόκα πραγματοποιούνται σε όλους τους δρόμους της χώρας, καταλήψεις γης από το Κίνημα των Χωρίς Γη της Βολιβίας, ενώ πλήθος κόσμου συνεχίζει να συρρέει στη Λα Πας. Την ίδια στιγμή, οι ΗΠΑ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο ΟΗΕ και ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών δηλώνουν την αμέριστη υποστήριξή τους στην κυβέρνηση Λοσάδα.

Ιθαγενείς αϊμάρα από το Ελ Άλτο, μεταλλωρύχοι με δυναμίτη στο χέρι από την Πατακαμάγια, το Ορούρο, το Ουανούνι, ιθαγενείς κέτσουα, κοκαλέρος από την περιφέρεια της Κοτσαμπάμπα και το Γιούνγκας εισβάλλουν στη Λα Πας δηλώνοντας ότι: «Ζωντανοί ή νεκροί θα περάσουμε, πάμε στη Λα Πας να διώξουμε τον

γκρίνγκο». Ένα μεγάλο τμήμα της μεσαίας τάξης προσχωρεί στις κινητοποιήσεις. Την Πέμπτη 16 Οκτώβρη ξεκινάνε μαζικές απεργίες πείνας. Την επόμενη μέρα, το κόμμα NFR αποχωρεί από την κυβέρνηση και, ενώ ανθρώπινα ποτάμια συνεχίζουν να συρρέουν στους δρόμους της Λα Πας, ο πρόεδρος Λοσάδα δηλώνει την παραίτησή του και διαφεύγει με αεροπλάνο στο Μαϊάμι. Νέος πρόεδρος αναλαμβάνει ο Κάρλος Μέσα, μέχρι τότε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης του Λοσάδα, υποσχόμενος ότι θα διεξάγει δημοψήφισμα για το θέμα του φυσικού αερίου και ότι θα προκηρύξει πρόωρες εκλογές για να αποφασίσει ο λαός ποιος θέλει να τον αντιπροσωπεύει. Ο λαός της Βολιβίας, πλέον εξουθενωμένος, αλλά νιώθοντας μεγάλη ικανοποίηση, γιορτάζει αλλά δεν επαναπαύεται. Σε γενική συνέλευση των κινημάτων που πραγματοποιήθηκε την επόμενη μέρα της παραίτησης, ειπώθηκε ξεκάθαρα: «Δεν νιώθουμε ότι έχουμε κερδίσει τα πάντα, καθώς το οικονομικό και πολιτικό μοντέλο δεν έχει χτυπηθεί απόλυτα... Πρέπει να αγωνιστούμε ώστε οι εταιρείες εκμετάλλευσης των φυσικών μας πόρων να βρισκονται σε βολιβιανά χέρια». Έδωσαν μια διορία τριών μηνών στον νέο πρόεδρο για την ικανοποίηση των αιτημάτων τους: σε αντίθετη περίπτωση, ο Μέσα θα έχει την τύχη του Λοσάδα.

Προς τη νέα εξέγερση;

Aπό και κι ύστερα, τα πράγματα ακόμα είναι θολά. Ο νέος πρόεδρος, Κάρλος Μέσα, που τόσα χρόνια περπατούσε ιδεολογικά στο πλευρό του Λοσάδα προπαγανδίζοντας τις πολιτικές του με την ιδιότητα του δημοσιογράφου, δεν φαίνεται να αλλάζει όσον αφορά τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που ακολουθούσε ο προκάτοχός του. Αντί για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος και την τροποποίηση του νόμου για τους Υδρογονάνθρακες, σήμερα δηλώνει ότι το φυσικό αέριο θα εξαχθεί

στις ΗΠΑ. Και παρά την υπόσχεσή του για εκλογές σε έξι μήνες και για τη συγκρότηση Συντακτικής Συνέλευσης, δήλωσε ότι θα παραμείνει στην εξουσία μέχρι το 2007. Ταυτόχρονα, οι καλλιέργειες κόκας εξακολουθούν να είναι στο στόχαστρο της κυβέρνησης και, με πρόσχημα την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, οι οργανώσεις των κοκαλέρος του Τσαπάρε υφίστανται επιλεκτική καταστολή. Ο βολιβιανός λαός δεν παραμένει αδρανής απέναντι στην κυβέρνηση Μέσα. Το Κίνημα των Χωρίς Γη έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από 100 καταλήψεις γης από τα τέλη Οκτώβρη μέχρι σήμερα. Από τα μέσα Νοέμβρη έχουν ξεκινήσει απεργίες πείνας με αίτημα την αποκατάσταση των οικογενειών των θυμάτων, ενώ στις 29 Νοέμβρη ξεκίνησε πορεία από τη Γαρισάτα προς την Λα Πας απαιτώντας δικαιοσύνη για τους νεκρούς του Σεπτεμβρίου και του Οκτώβρη, που συνολικά ξεπέρασαν τους 70. Τις πρώτες μέρες του 2004, η COB αναγγέλλει «την κήρυξη πολέμου κατά της κυβέρνησης» και «προετοιμάζει την τρίτη λαϊκή εξέγερση κατά του νεοφιλελευθερισμού». Στο Ελ Άλτο, «με δουλειά μурμηγκιού προετοιμάζεται η εξέγερση», που προαναγγέλλεται ήδη για το άμεσο μέλλον.

Οι αλληπάλληλες εξεγέρσεις που εκδηλώνονται μετά το 2000 καταδεικνύουν ότι ο λαός της Βολιβίας έχει συνειδητοποιήσει πως πρέπει να αντισταθεί απέναντι στις ορέξεις αδηφάγων κυβερνήσεων και πολυεθνικών, πως πρέπει να περιφρουρήσει τους φυσικούς πόρους που διαθέτει. Δεν δέχεται πια να επιτρέψει να συμβεί με το φυσικό αέριο αυτό που συνέβη παλιότερα, από άλλους αποικιοκράτες, με το ασήμι και τον κασσίτερο.

Όπως είπε και ο Εδουάρδο Γκαλεάνο: «Δεν είναι δυνατόν να ανέχονται πια τις προσταγές άπληστων λευκών, λευκών που μιλάνε και σκέφτονται στα αγγλικά, στη γλώσσα του Μπους».

E.N.

Κοινωνικο-πολιτικός χάρτης της Βολιβίας σήμερα

Οι διαδοχικές κρίσεις που έχουν σημαδέψει τη Βολιβία αυτά τα τελευταία χρόνια έχουν καταδείξει πως στη χώρα έχουν διαμορφωθεί δύο αντίπαλα μπλοκ δυνάμεων, όχι απαραίτητα απόλυτα ομοιογενή, αλλά ωστόσο τοποθετημένα με σαφήνεια απέναντι στα κρίσιμα και σημαντικά προβλήματα της χώρας (ALCA, βορειοαμερικανική παρουσία, κόκα, ιδιωτικοποιήσεις, παραχώρηση εκμετάλλευσης φυσικών πόρων, πρόβλημα της γης κ.λπ.). Είναι βέβαιο πως στο προσεχές διάστημα τα δύο αυτά μπλοκ θα ξαναβρεθούν αντιμέτωπα, αφού η κρισιμότητα των προβλημάτων δεν αφήνει περιθώρια εφησυχασμών. Άλλωστε, οι μέχρι τώρα μεταξύ τους συγκρούσεις δεν έχουν αναδείξει νικητές και ηττημένους, όσο και αν η τελευταία απομάκρυνση του πρώην προέδρου Λοσάδα δίνει ένα τακτικό και ηθικό πλεονέκτημα στις δυνάμεις των «από κάτω».

Το μπλοκ των κυρίαρχων δυνάμεων

• Πολιτικά κόμματα

Στις τελευταίες γενικές εκλογές, που διεξήχθησαν στις 30 Ιουνίου 2002, σημειώθηκαν τα παρακάτω αποτελέσματα:

MNR (Movimiento Nacionalista Revolucionario – Επαναστατικό Εθνικιστικό Κίνημα) 22,4% – 47 έδρες

MAS (Movimiento al Socialismo – Κίνημα προς το Σοσιαλισμό) 20,94% – 35 έδρες

NFR (Nueva Fuerza Republicana – Νέα Δημοκρατική Δύναμη) 20,91% – 26 έδρες

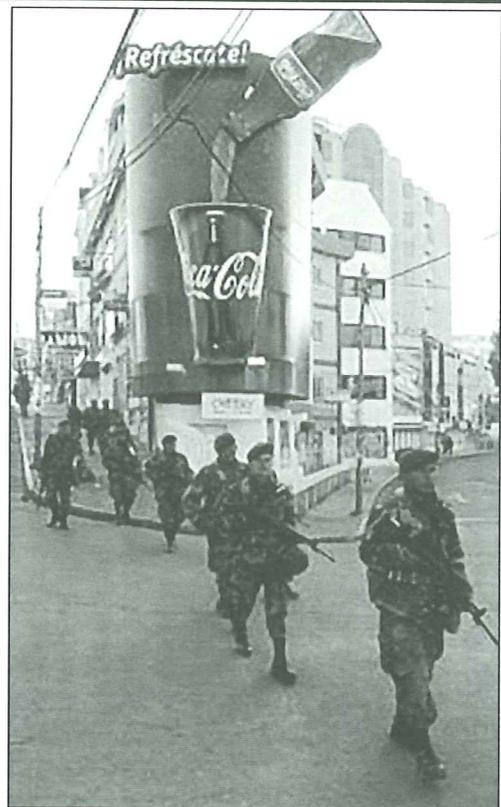
MIR ((Movimiento de la Izquierda Revolucionaria – Κίνημα Επαναστατικής Αριστεράς) 16,3% – 31 έδρες

MIP ((Movimiento Indígena Pachakuti – Ιθαγενικό Κίνημα Πατσκούτι) 6% – 6 έδρες

Ο Λοσάδα υποστηρίχθηκε από τα κόμματα MNR, NFR, MIR. Τα ίδια κόμματα έχουν δώσει την υποστήριξή τους και στον σημερινό πρόεδρο Μέσα και αποτελούν το πολιτικό σκέλος του κυρίαρχου μπλοκ.

Την πολιτική φυσιογνωμία και διαδρομή του **MNR** την αναγνώσαμε παρακολουθώντας την νεότερη ιστορία της Βολιβίας, στην πολιτική ζωή της οποίας δεσπόζει τα τελευταία 50 χρόνια, αν εξαιρέσει κανείς τις περιόδους δικτατορικής διακυβέρνησης από τους στρατιωτικούς.

Η **NFR** είναι ένα νεολαϊκίστικο κόμμα συγκροτημένο γύρω από την προσωπικότητα του ηγέτη του, Μάνφρεντ Ρέγιες Βίγια. Με επίκεντρο της δραστηριότητάς του την Κοτσαμπάμπα, περιβλήθηκε με μεγάλο προσωπικό κύρος το οποίο τον βοήθησε μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα να αποσπάσει ένα σημαντικό μερίδιο υποστήριξης από τον βολιβιανό λαό. Μάλιστα, μικρό διάστημα πριν τις εκλογές, οι δημοσκοπήσεις τον έφερναν να προηγείται αισθητά των υπολοίπων και να φαίνεται πως θα εισπράξει τη λαϊκή δυσανεμία απέναντι στην κυβέρνηση του MNR. Ωστόσο, οι καταγγελίες πως ο Ρέγιες Βίγια, πρώην λοχαγός, συνεργάστηκε με δικτατορικά καθεστώτα και πως διατηρεί σχέσεις με ακροδεξιούς στρατιωτικούς και με τη θρησκευτική σχέση των Μοοσ, λειτούργησε αρνητικά στο εκλογικό αποτέλεσμα. Η δυναμική που αναπτύχθηκε γύρω από την υποψηφιότητα Μοράλες, βάρυνε στο να καταλάβει τελικά η NFR την τρίτη θέση.

Το **MIR** εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή της Βολιβίας το Σεπτέμβριο του 1971, αμέσως μετά την ανατροπή του, αριστερών αποκλίσεων, στρατηγού Τόρρες από μια φιλοαμερικανική χούντα. Ήταν το τελευταίο μιας σειράς από MIR που εμφανίσθηκαν μετά την Κουβανέζικη Επανάσταση σε διάφορες χώρες της Λατινικής Αμερικής, με σημαντικότερα της Βενεζουέλας, του Περού και της Χιλής. Το βολιβιανό MIR σχηματίστηκε κυρίως από διαφωνούντα στελέχη της αριστερής πτέρυγας του MNR και της Χριστιανικής Δημοκρατίας. Σε αντίθεση με τα ομώνυμα αδελφά MIR, το βολιβιανό επέδειξε από την αρχή έναν εξαιρετικό, κυνικό θα λέγαμε, ρεαλισμό. Έχοντας

καθιερώνει στην πολιτική του πρακτική να σχηματίζει πλατιά μέτωπα, κατάφερε όχι μόνο να επιβιώσει, αλλά και να συμμετέχει σε κυβερνητικούς σχηματισμούς τα 18 από τα τελευταία 22 χρόνια. Με την είσοδό του για πρώτη φορά στην κυβέρνηση το 1982, εγκαταλείπει τους επαναστατικούς σχεδιασμούς και ρητορείες, εντάσσεται στη Σοσιαλιστική Διεθνή, της οποίας ακόμη και σήμερα είναι ο επίσημος εκπρόσωπος της στη Βολιβία. Στην ιστορία του έχει υποστεί δύο σημαντικές διασπάσεις: το 1984, αποχωρεί μια σημαντική αριστερή του τάση, η οποία σχηματίζει το MIR - MASAS (MIR - Μάζες), τα περισσότερα στελέχη του οποίου, ύστερα από μια μακριά διαδρομή, έχουν σήμερα απορροφηθεί από το MAS. Μερικά χρόνια αργότερα, όταν θα συνεργασθεί ακόμη και με χουντικά κόμματα, θα αποχωρήσει και άλλη μια φουρνιά στελεχών, κεντρώας απόκλισης αυτή τη φορά, η οποία θα σχηματίσει το MBL (Κίνημα Ελεύθερη Βολιβία), το οποίο θα καταλήξει σαν μειοψηφική τάση μέσα στο MNR.

Ανώτατα στελέχη του έχουν κατηγορηθεί και φυλακιστεί για διαφθορά, ακόμη και για συνεργασία με ναρκέμπορους. Στις εκλογές του 1997 και του 2002 ήρθε τέταρτο, και με τις ψήφους των βουλευτών του MIR αναδείχτηκε πρόεδρος το 2002 ο Λοσάδα και όχι ο Μοράλες.

• Ένοπλες Δυνάμεις

Οι ένοπλες δυνάμεις της Βολιβίας αποτελούν ένα σταθερό σύμμαχο για τα σχέδια που επεξεργάζονται κατά καιρούς οι ΗΠΑ για την περιοχή αυτή. Αν εξαιρέσει κανείς την απόπειρα άσκησης μιας φιλολαϊκής εθνικιστικής πολιτικής από τον στρατηγό Τόρρες, στο ξεκίνημα της δεκαετίας του '70, δεν υπάρχουν άλλα δείγματα αποστασιοποίησης από τη φιλο-ολιγαρχική και κυρίως φιλο-ΗΠΑ στάση των ενόπλων δυνάμεων. Κατά την πρόσφατη κρίση του αερίου, υπήρχαν φήμες για την ύπαρξη αντιδράσεων προς την πολιτική Λοσάδα από την πλευρά μιας μερίδας στρατιωτικών. Είναι ενδεχόμενο να έχει δημιουργηθεί μια φιλολαϊκή πτέρυγα κάτω από την εντονότατη λαϊκή πίεση και την απήχηση από τις διεργασίες που συντελούνται μέσα στις ένοπλες δυνάμεις άλλων χωρών (όπως στη Βενεζουέλα), ωστόσο, αν υπάρχει, αυτή θα είναι επικεντρωμένη σε χαμηλόβαθμους αξιωματικούς. Η ηγεσία του στρατεύματος είναι απόλυτα προσηλωμένη στην πολιτική των ΗΠΑ, ενώ η μεγάλη τους πλειοψηφία έχει κατηγορηθεί για πολλαπλά οικονομικά σκάνδαλα και για διασυνδέσεις με τη μαφία των ναρκεμπόρων.

• Οικονομική ελίτ

Το ότι η Βολιβία αξιολογείται σαν η φτωχότερη χώρα της Νότιας Αμερικής δεν αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ύπαρξη μιας ισχυρότατης οικονομικής ελίτ.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, οι ιδιοκτήτες των ορυχείων κασσίτερου αποτελούσαν την αφρόκρεμα αυτής της ελίτ. Η επανάσταση του 1952, με τα οικονομικά μέτρα που πήρε (εθνικοποιήσεις ορυχείων κ.λπ.) επέφερε βαρύ πλήγμα στα οικονομικά συμφέροντα της άρχουσας τάξης. Η καπιταλιστική παλινόρθωση που συντελέστηκε από τις αρχές της δεκαετίας του '60 και, κυρίως, η ανεπιφύλακτη υιοθέτηση του νεοφιλελεύθερου μοντέλου από το 1985, κατέληξαν στην ύπαρξη μιας «γεροδεμένης» οικονομικής ολιγαρχίας. Γερής γιατί τα περιουσιακά της στοιχεία είναι όντως τεράστια, αν τα συγκρίνει κανείς με τη φτώχεια που

επικρατεί στα λαϊκά στρώματα, και δεμένης γιατί τα συμφέροντά της είναι απόλυτα συνδεδεμένα με τις δραστηριότητες των ξένων πολυεθνικών που έχουν πατήσει τη Βολιβία (αμερικάνικες και ευρωπαϊκές κατά πρώτο λόγο, αλλά και αργεντινικές, βραζιλιάνικες σε μικρότερο βαθμό). Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε και την ολοένα μεγαλύτερη ανάπτυξη της μερίδας εκείνης που είναι ευθέως συνδεδεμένη με το εμπόριο της κόκας-κοκαΐνης. Είναι χαρακτηριστικό πως και οι δύο τελευταίοι πρόεδροι της Βολιβίας, ο ανατραπέις Λοσάδα και ο αντικαταστάτης του και σημερινός πρόεδρος Μέσα, είναι από τους πλουσιότερους επιχειρηματίες της χώρας, υποδηλώνοντας με τον πιο αδιάψευστο τρόπο την επιθυμία της οικονομικής ελίτ να διαχειρίζεται άμεσα και την πολιτική ζωή.

• ΗΠΑ

Η παρουσία των ΗΠΑ στη νεότερη ιστορία της Βολιβίας σηματοδοτείται κοινωνικο-οικονομικά από τη βοήθεια του προγράμματος «Συμμαχία για την Πρόοδο» που είχε προωθήσει ο πρόεδρος Κένεντι σαν μια προσπάθεια πλήρους εναρμόνισης των χωρών της Λατινικής Αμερικής στη βορειοαμερικανική πολιτική, και στρατιωτικά από την αποστολή προσωπικού και υλικής βοήθειας στο στρατό της Βολιβίας για να αντιμετωπίσει το αντάρτικο του Τσε. Η προσπάθεια των ΗΠΑ να επιβάλουν τα τελευταία χρόνια την ALCA, σαν επιβεβαίωση της απόλυτης κυριαρχίας τους στην περιοχή, δεν συνάντησε εμπόδια από την πλευρά των βολιβιανών κυβερνήσεων. Το πρόσχημα της καταπολέμησης των ναρκωτικών μέσω του Σχεδίου Αξιοπρέπεια επέκτεινε ακόμη περισσότερο την στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στη Βολιβία. Η πρεσβεία των ΗΠΑ έχει κατηγορηθεί ότι δεν αποτελεί απλά ένα κέντρο παρέμβασης, αλλά πως στην ουσία αποτελεί το πραγματικό κέντρο άσκησης εξουσίας στη χώρα. Μέχρι την τελευταία στιγμή, υποστήριζε τον ανατραπέιντα πρόεδρο Λοσάδα και σήμερα προσφέρει τη στήριξή της στον πρόεδρο Μέσα.

Το μπλοκ της αντίστασης

Στο δεύτερο στρατόπεδο, αυτό που θα μπορούσε να ονομάσει κανείς και μπλοκ της αντίστασης, συμπεριλαμβάνονται τα δυο πολιτικά κόμματα MAS και MIP, η εργατική ομοσπονδία της COB, η ουσιαστικά αυτοδιοικούμενη πόλη Ελ Άλτο και ορισμένα αυτοοργανωμένα κοινωνικά κινήματα που έχουν αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια. Στη συνέχεια του αφιερώματος θα επιχειρήσουμε μια απόπειρα διερεύνησης αυτών των συντελεστών του λαϊκού κινήματος της Βολιβίας.

Μια ματιά στο ιθαγενικό κίνημα αύμαρα της Βολιβίας

Το κίνημα των Καταρίστας

Στα τέλη της δεκαετίας του '60, ένα νέο ιθαγενικό κίνημα αρχίζει να αναπτύσσεται στα βολιβιανά υψίπεδα. Πρόκειται για το κίνημα των καταρίστας, το οποίο υπερβαίνει τις παραδοσιακές διεκδικήσεις για την αναδιανομή της γης και διαχωρίζει τις θέσεις του από το ηγεμονικό μοντέλο της «πολιτιστικής επιμιξίας» και αφομοίωσης των ιθαγενών στο βολιβιανό έθνος-κράτος. Στην καρδιά της ιδεολογίας καταρίστας, που αρχικά διαμορφώθηκε από διανοούμενους αύμαρα, βρίσκεται η αντίσταση τόσο στο φιλελεύθερο μοντέλο της εθνικής συγκρότησης όσο και στα δυτικά πρότυπα της πολιτιστικής ομογενοποίησης. Το διαμελισμένο από τους Ισπανούς σώμα του αύμαρα Τούπακ Κατάρι, του οποίου το όνομα φέρει το κίνημα, χαρακτήθηκε στην ιστορική ιθαγενική μνήμη ως σύμβολο εξέγερσης. Για τους καταρίστας, λοιπόν, αντίθετα με το ηγεμονικό όραμα του ενοποιημένου σώματος στα πλαίσια της «πολιτιστικής επιμιξίας», το σώμα του Κατάρι πρέπει να παραμείνει κομματιασμένο μέχρι την τελική απελευθέρωση. Η ιδεολογία καταρίστας υποστηρίζει ότι η Βολιβία είναι ένα μωσαϊκό πολιτισμών και ταυτοτήτων και αμφισβητεί τη δυνατότητα ύπαρξης μιας ομογενούς και μονοδιάστατης βολιβιανής πραγματικότητας, ενός μοναδικού βολιβιανού έθνους.

Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες και σημαντικές συνεισφορές του καταρισμού, παρόλες τις ανεπάρκειές της, είναι η «θεωρία των δύο οφθαλ-

μών». Η θεωρία αυτή τοποθετεί την ανάλυση της κοινωνίας ανάμεσα σε δύο οπτικές γωνίες: το ένα μάτι βλέπει τη Βολιβία σαν ένα άλυτο πρόβλημα εκμεταλλεζόμενων τάξεων (μέσα, δηλαδή, από την κλασική μαρξιστική αντίληψη της οικονομι-

COB - Mineros

Τη συμμετοχή της COB και των μινέρος στους λαϊκούς αγώνες των τελευταίων δεκαετιών την παρακολουθήσαμε στο ιστορικό σημείωμα του αφιερώματος.

Η COB συγκροτήθηκε μετά την επανάσταση του 1952, με κέντρο βάρους της δύναμής και της δραστηριότητάς της τους εργάτες των ορυχείων (mineros), που για δεκαετίες υπήρξαν ένα από τα πιο συνειδητά, μαχητικά και πολύπειρα κομμάτια της λατινοαμερικάνικης εργατικής τάξης. Οι ιδιωτικοποιήσεις των ορυχείων συνετέλεσαν στο να περιοριστεί δραστικά ο αριθμός των mineros και το ειδικό τους βάρος στην πολιτική σκηνή της χώρας.

Πέρα όμως από τα ιδιωτικοποιημένα ορυχεία υπάρχουν και ορι-

σμένα άλλα τα οποία βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο συνεταιρισμένων εργατών. Στις τελευταίες κινητοποιήσεις σημαντικό βάρος σήκωσαν οι συνεταιρισμένοι mineros που με την μαχητικότητά

τους και τα πολεμικά μέσα που διέθεταν (δυναμίτες κλπ.) έδωσαν το δικό τους χρώμα και ορμή στις τελευταίες κινητοποιήσεις. Μετά την ανάληψη της προεδρίας από τον Μέσα και την αποσαφήνιση της πολιτικής του, που δεν διαφέρει και πολύ από του προκατόχου του, η COB ηγείται των αγώνων για την ανατροπή του.

κής εκμετάλλευσης) και το άλλο σαν πρόβλημα καταπιεσμένων λαών και εθνοτήτων που δεν αντιπροσωπεύονται από το κράτος (η οπτική της εθνοτικής και φυλετικής επικυριαρχίας). Προτείνει, με άλλα λόγια, πέρα από τα δανειακά δυτικά θεωρητικά πλαίσια, μια ανάλυση βασισμένη στην εμπειρία του εσωτερικού αποικισμού και στην πολιτιστική ανάγνωση της συγκεκριμένης πραγματικότητας.

Το κίνημα των καταρίστας, που ιστορικά είναι από τα σημαντικότερα κινήματα εθνο-πολιτιστικού προσανατολισμού, χωρίζεται σε δύο ρεύματα: το μετριοπαθές και το ριζοσπαστικό. Και τα δύο απορρίπτουν την «κρεολική» και «μιγαδική» συγκρότηση του έθνους-κράτους. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι το πρώτο υπερασπίζεται τον αγώνα «από τα μέσα», ακολουθώντας τους κανόνες του πολιτικού παιχνιδιού, ενώ το δεύτερο τον «από τα έξω» αγώνα, στηριζόμενο στον ριζοσπαστικό ακτιβισμό. Τη δεκαετία του '70, εμφανίζο-

ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΑΪΜΑΡΑ

Qullasuyu: Στην εποχή τους οι Ίνκας ονόμασαν *qullas* όσους μιλούσαν αϊμάρα, γι' αυτό και τα κατακτημένα εδάφη των αϊμάρα αποτέλεσαν το *Qullasuyu*, την περιοχή δηλαδή της Αυτοκρατορίας των Ίνκας (*Tawantisuyu*: οι τέσσερις περιοχές) που εκτείνονταν από το Κούσκο μέχρι και νοτιότερα από την τωρινή Βολιβία.

Ayllu: Ιθαγενική κοινότητα που αποτελούσε δομικό συστατικό της ινκαϊκής αυτοκρατορίας. Περιλάμβανε αρχικά τα μέλη μιας οικογένειας και στη συνέχεια ένα σύνολο οικογενειών και στηριζόταν στη συνεργασία, την αλληλεγγύη, τη συλλογική εργασία και σε μεγάλο βαθμό την κοινοκτημοσύνη. Κάθε *ayllu* είχε τους δικούς του εκπροσώπους και λειτουργούσε συνελευσιακά. Στις μέρες μας, αυτά τα «πολιτικά στοιχεία» επιβιώνουν σε ορισμένα μέρη και το *ayllu* αποτελεί σημείο αναφοράς και κύτταρο του σύγχρονου ιθαγενικού κινήματος σε χωριά και πόλεις.

Wiphala: Εθνικό σύμβολο του *Tawantisuyu*, αλλά και της πολιτιστικής ταυτότητας των Άνδεων μέχρι σήμερα. Χρησιμοποιείται εδώ και τουλάχιστον 2.000 χρόνια σε κοινωνικά γεγονότα, θρησκευτικές τελετές, γιορτές, χορούς, αγροτικές εργασίες κ.λπ. Αποτελείται από 49 ίσα τετράγωνα με τα επτά χρώματα του ουράνιου τόξου, το καθένα από τα οποία συμβολίζει ένα κομμάτι από τη φιλοσοφική σκέψη των Άνδεων: κόκκινο (πλανήτης γη, κοσμική φιλοσοφία, διανόηση), πορτοκαλί (κοινωνία και πολιτισμός, υγεία, ιατρική, εκπαίδευση), κίτρινο (ενέργεια, δύναμη, ηθικές αρχές, αλληλεγγύη, αμοιβαιότητα), λευκό (χρόνος, διαλεκτική, επιστήμη, τεχνολογία, τέχνη), πράσινο (οικονομία, παραγωγή, φυσικός πλούτος, γη, γλωρίδα, πανίδα), γαλάζιο (σύμπαν, άπειρο, φυσικά φαινόμενα, αστρονομία, φυσική) και μοβ (πολιτική και ιδεολογία, δομή της εξουσίας και της διοίκησης).

Mallku: Αρχικά σήμαινε την τοποθεσία των βουνοκορφών των Άνδεων, καταφύγιο του κόντορα. Στη συνέχεια, ταυτίστηκε με τον ίδιο τον κόντορα, ο οποίος με το επιβλητικό του πέταγμα φαίνεται να ορίζει τη ζωή στο αλτιπλάνο και τα βουνά. Στα σημερινά ιθαγενικά κινήματα προσδιορίζει τη νέα μορφή ιθαγενικής αρχής και εξουσίας.

νται στη Βολιβία δύο ιθαγενικά κόμματα που αντιστοιχούν στα δύο προαναφερθέντα ρεύματα, το Επαναστατικό Κίνημα Τούπακ Κατάρι (MRTK), και το ριζοσπαστικότερο Ινδιάνικο Κίνημα Τούπακ Κατάρι (MITKA), συνεχιστής του οποίου είναι ο Φελίπε Κίσπε. Όσον αφορά στη μετριοπαθή τάση, αξίζει να αναφερθεί ότι ο ηγέτης διανοητής αϊμάρα Βίκτορ Ούγκο Κάρδενας κλήθηκε να συμμετάσχει σε μια απρόσμενη πολιτική συμμαχία με το νεοφιλελεύθερο Εθνικιστικό Επαναστατικό Κίνημα (MNR) και έγινε ο πρώτος ιθαγενής αντιπρόεδρος στην ιστορία της χώρας την περίοδο 1993-1997. Η εν λόγω συμμαχία οδήγησε μεν σε ευνοϊκά για τους ιθαγενείς μέτρα, όπως η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και ο νόμος της Λαϊκής Συμμετοχής, στην πορεία, όμως, το μετριοπαθές ρεύμα του Κάρδενας αφομοιώθηκε πλήρως από τον «επαναστατικό εθνικισμό» και συμμορφώθηκε με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές, αποδεχόμενο την ανάγκη συγκρότησης ενός σύγχρονου ενιαίου βολιβιανού κράτους.

Ayllus, Qullasuyu και καπιταλιστικό σύστημα

H ριζοσπαστική ιδεολογία καταρίστας του Φελίπε Κίσπε, γνωστός και ως *Mallku*, πάει μακρύτερα από την απλή διατάραξη του ονειρού της «ιδεατής επιμιξίας» διαφορετικών εθνοτήτων και πολιτισμών. Αν το Σύνταγμα αναγνωρίζει την ταυτότητα, τις αξίες, τις γλώσσες, τα έθιμα και τους θεσμούς των ιθαγενών λαών της πολυεθνικής και πολυπολιτισμικής Βολιβίας, η χρήση του όρου «αυτόχθονες λαοί» από τον Κίσπε, στην προσπάθειά του να ορίσει τις εθνοότητες και τους πολιτισμούς της και να τους διαχωρίσει από αυτούς που θεωρεί ενοίκους των εδαφών της και που κάποια μέρα θα χρειαστεί να τα επιστρέψουν στους ιδιοκτήτες τους, δεν είναι καθόλου τυχαία.

Ο Κίσπε, συνιδρυτής στα τέλη της δεκαετίας του '80 των ένοπλων ομάδων *Ayllus Rojos* (Κόκκινα *Ayllus*) και του Αντάρτικου Στρατού Τούπακ Κατάρι (EGTK), ενός από τα σημαντικότερα αντάρτικα που γνώρισε η Βολιβία μετά από αυτό του Τσε Γκεβάρα, καταδικάστηκε το 1992 ως τρομοκράτης και φυλακίστηκε για πέντε χρόνια. Σήμερα είναι γενικός γραμματέας της ισχυρής Ενιαίας Συνδικαλιστικής Συνομοσπονδίας Εργατών Αγροτών Βολιβίας (CSUTCB) και πρόεδρος του Ιθαγενικού Κινήματος Πατσασκούτι (MIP). Το MIP ιδρύθηκε το 2000, μετά από απόφαση της CSUTCB για τη «δημιουργία ενός πολιτικού και ιδεολογικού οργάνου των ιθαγενών λαών». Στις τελευταίες εκλογές του 2002, ήρθε πέμπτο με 6,09%. Μαζί με το Κίνημα προς τον Σοσιαλισμό (MAS) του Έβο Μοράλες, ξεπέρασαν σε ψήφους τον νικητή των εκλογών Λοσάδα, η κυβέρνηση του οποίου έπεσε μετά την τελευταία εξέγερση του Οκτωβρίου. Η κοινωνική βάση του MIP βρίσκεται στις αϊμαρόφωνες περιοχές και κυρίως στο διαμέρισμα της Λα Πας. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ψήφων του προήλθε από το Ελ Άλτο.

Ο Κίσπε συνδυάζει τον ιθαγενικό εξτρεμισμό με την πάλη των τάξεων, αν και με το πέρασμα του χρόνου απομακρύνεται σιγά σιγά από τον ορθόδοξο μαρξισμό τονίζοντας περισσότερο τις διαφορές των ιθαγενών με τους λευκούς και τους μιγάδες. Η γνωστή φράση του «είναι αναγκαία η «ιθαγενοποίηση» των λευκών» (για να διορθωθούν οι αδικίες που έχουν διαπραχθεί σε βάρος των ιθαγενών), είναι μια αντίθετη, ή καλύτερα ανάποδη, ανάγνωση του ηγεμονικού προτύπου της συγκρότησης του έθνους και της «πολιτιστικής επιμιξίας». Σε αντί-

Φελίπε Κίσπε

θεση με την πολιτική πρόταση του MAS για το μετασχηματισμό του βολιβιανού κράτους, που για τον Κίσπε είναι συνώνυμο του ρεφορμισμού του ή της συμμαχίας του με τους λευκούς, το MIP προεβεί τη διάλυσή του και στη θέση του την ανοικοδόμηση του Qullasuyu και την επιστροφή σε μια κοινωνία βασισμένη σε προκολομβιανές δομές και θεσμούς, όπως το trueque (ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών) και τα ayllus.

«Τα ayllus και ο καπιταλισμός είναι ανταγωνιστικά συστήματα», δηλώνει ο Κίσπε, και συνεχίζει: «Οι ιθαγενείς είμαστε πλειοψηφία στη Βολιβία και είμαστε αποφασισμένοι να αντικαταστήσουμε το καπιταλιστικό σύστημα με το δικό μας κοινοτικό και την τρίχρωμη βολιβιανή σημαία με τη wiphala των επτά χρωμάτων... Ξέρουμε ότι αυτή η αλλαγή απαιτεί αίμα και θυσίες, σίγουρα δεν θα την πετύχουμε μέσω των εκλογών ή της βουλής... πρέπει να ανακτήσουμε τα εδάφη μας και την ιδιοκτησία του φυσικού μας πλούτου...». Και σε σχέση με τους Ζαπατίστας: «Ακολουθούμε και εμείς αυτόν τον τρόπο δράσης... πρώτα καθαρίζουμε τα αποικιακά σκουπίδια που εισχώρησαν στις

κοινότητές μας, μετά θέλουμε να αντικαταστήσουμε τις κρατικές αρχές με τις δικές μας, να δώσουμε την αστυνομία και το στρατό... Αλλά δεν μας φτάνει μόνο αυτό, θέλουμε να πάρουμε την πολιτική εξουσία και να αυτοκυβερνηθούμε».

Η κριτική που έχει δεχθεί ο Κίσπε συνοψίζεται στο ότι οι θέσεις του προωθούν τις φυλετικές διακρίσεις και την επιστροφή σε μια προ-κολομβιανή κοινωνία όπου δεν έλειπαν οι βασιλιάδες, οι τάξεις και η κοινωνική εκμετάλλευση, αλλά και στο ότι με την εμμονή του σε εθνοτικούς διαχωρισμούς διαιρεί τη βολιβιανή κοινωνία, υπονομεύοντας έτσι την ενότητα του λαϊκού κινήματος.

Το MIP αποτελεί κομμάτι του ιθαγενικού κινήματος που έχει αναπτύξει, παράλληλα με τον κοινωνικό αγώνα, και τη δυνατότητα πολιτικής αντιπροσώπευσης (όπως είναι η CONAIE στο Εκουαδόρ) και μιας νέας Αριστεράς που έχει αντικαταστήσει σε μεγάλο βαθμό την παραδοσιακή βολιβιανή και περιθωριοποιημένη Αριστερά και που παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις των τελευταίων χρόνων. Το ριζοσπαστικό κίνημα αϋμάρα, αν και διαφοροποιείται σημαντικά όπως είδαμε, δεν παύει να αποτελεί επίσης μέρος των ιθαγενικών κινήματων ολόκληρης της αμερικανικής ηπείρου, από την Αλάσκα μέχρι την Παταγονία, που διεκδικούν γη, αυτονομία, κοινωνικά δικαιώματα, αναγνώριση του πολιτισμού τους και του πολυεθνικού χαρακτήρα των κρατών τους.

Μ.Π.

Η καλλιέργεια της κόκας και το κίνημα των κοκαλέρος

Η κόκα στην ιστορία της Βολιβίας

Η κόκα ήταν γνωστή στους λαούς των Άνδεων πολλούς αιώνες πριν την άφιξη του Κολόμβου. Σύμφωνα με τα ευρήματα, στη Βολιβία καλλιεργούν κόκα, στην περιοχή Λος Γιούνγκας της Λα Πας, τουλάχιστον χίλια χρόνια πριν την άφιξη των Ισπανών, ο τρόπος παραγωγής και κατανάλωσής της όμως επηρεάστηκε βαθιά από την ισπανική κατάκτηση και αποικιοκρατία. Με την πτώση της Αυτοκρατορίας των Ίνκας, άρχισε η μαζική καλλιέργεια της κόκας, μιας και ιδιότητες του φύλλου της –ιδανικό για την καταπολέμηση της πείνας, της δίψας και της κούρασης– συνέβαλαν στην εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των ιθαγενών στα ορυχεία του Ποτοσί και του Ορούρο. Ωστόσο, αυτή η μεγάλη αύξηση της καλλιέργειας της κόκας σημειώνεται παράλληλα με τη σημαντική δημογραφική πτώση στις Άνδεις, που οφειλόταν, εκτός όλων των άλλων, και στην αναγκαστική μετακίνηση μέρους του πληθυσμού στις ζεστές και ανθυγιεινές περιοχές των φυτειών κόκας.

Το φύλλο της κόκας, λοιπόν, εκτός από αγαθό παραδοσιακής χρήσης και ανταλλαγής, μετατράπηκε και σε εμπόρευμα μεγάλης αξίας.

Κάπου εδώ ξεκίνησε και η έντονη διαμάχη που περιβάλλει το συγκεκριμένο φυτό μέχρι τις μέρες μας. Η καθολική εκκλησία ζήτησε από πολύ νωρίς την απαγόρευση της καλλιέργειας και κατανάλωσης του φυτού λόγω της άρρηκτης σύνδεσής του με αυτόχθονες θρησκευτικές τελετές· αίτημα που αγνοήθηκε, βέβαια, από τον ισπανικό θρόνο, ο οποίος ενδιαφερόταν περισσότερο για τα οικονομικά οφέλη –η κόκα έφτασε να αντιπροσωπεύει τη δεύτερη πηγή εσόδων των κατακτητών– και λιγότερο για τη «σωτηρία» των ιθαγενών ψυχών. Έτσι, η αμοιβαία σχέση εξόρυξης μετάλλων και παραγωγής κόκας, που περιγράφηκε παραπάνω, διατηρήθηκε για αιώνες. Δεν είναι τυχαίο ότι, μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, η βολιβιανή νομοθεσία επέβαλε μόνο ένα φόρο στην εμπορευματοποίηση της κόκας και δεν έκανε πουθενά λόγο περί μείωσης των καλλιεργειών.

Η κόκα στην κοινωνία των Άνδεων

Η κόκα συναντάται σε τροπικό κλίμα και σε υψόμετρο μεταξύ 500 και 2.000 μέτρων, ανάλογα με την ποικιλία. Έχει σχήμα θάμνου, ύψους περίπου ενός μέτρου, και λευκά άνθη. Η επιστημονική ονομασία της είναι *Erythroxillum Coca* και η καλλιέργειά της επεκτείνεται από την περιοχή της Κεντρικής Αμερικής και της Καραϊβικής μέχρι τις κοιλάδες του Αμαζονίου και των Άνδεων. Χάρη στις θρεπτικές (τα φύλλα της περιέχουν πρωτεΐνες, υδρογονάνθρακες, θερμίδες, βιταμίνες, κάλιο, φώσφορο, σίδηρο κ.λπ.), διεγερτικές και αναισθητικές, ανάμεσα στις άλλες, ιδιότητές της, οι κάτοικοι των Άνδεων τη χρησιμοποιούσαν πάντα σαν τροφή, αλλά και για να θεραπεύουν πολλές αρρώστιες – η κόκα είναι ένα από τα κύρια συστατικά της ιατρικής των ιθαγενών εδώ και τουλάχιστον 3.000 χρόνια. Ο δυτικός κόσμος μόλις στα τέλη του 19ου αιώνα άρχισε να χρησιμοποιεί μία από τις 14 αλκαλοειδείς χημικές ουσίες των φύλλων της κόκας, την άγνωστη τότε στους ιθαγενείς λαούς κοκαΐνη.

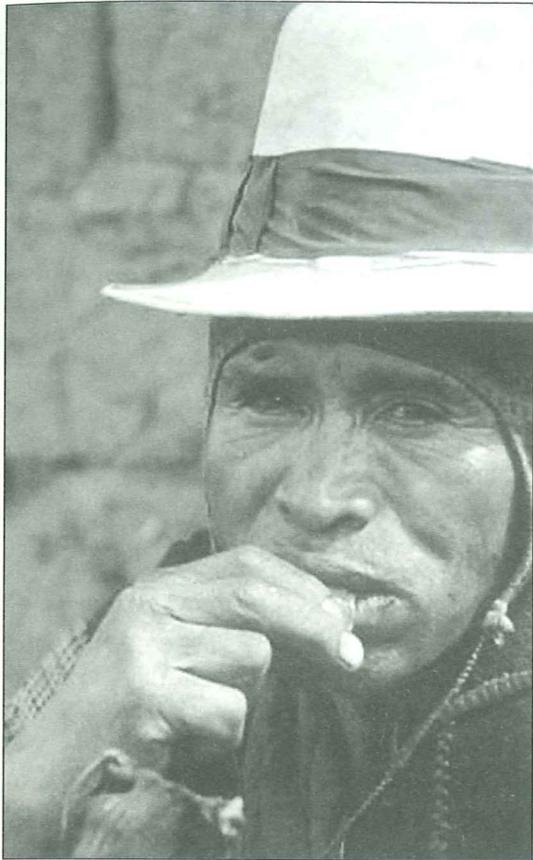
Όμως, πέρα από τις θεραπευτικές ή θρεπτικές ιδιότητες της κόκας, η θρησκευτική και κοινωνική λειτουργία της αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κουλτούρας κέτσουα και αϊμάρα. Ίσως σε αυτό να οφείλονται οι ηθικές και πολιτιστικές προκαταλήψεις σε σχέση με τη χρήση του εν λόγω φυτού. Εκτός από την πίστη στη θεϊκή προέλευση ή τη σύνδεσή της με θρησκευτικές τελετουργίες, όπως οι προσφορές στη Μητέρα Γη (*Pacha Mama*), η κόκα είναι συνδεδεμένη με την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου των Άνδεων, είναι ένα σύμβολο της δημιουργίας του κόσμου. Η χρήση της σε διάφορες τελετές αντιπροσωπεύει την ίδια την ουσία του κοινοτισμού και της αμοιβαιότητας που χαρακτηρίζουν την ολιστική κοσμοθεωρία του πολιτισμού των Άνδεων. Το *acullico*, *chacchado* ή *picchado*, το μάσημα των φύλλων της κόκας δηλαδή, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τρόπους κοινωνικής ενσωμάτωσης, επικοινωνίας, δημιουργίας σχέσεων και καλλιέργειας του αισθήματος συλλογικότητας και συντροφικότητας μέσα στην κοινότητα, όπως είναι για παράδειγμα η επισφράγιση μιας φιλίας ή μιας συμφωνίας. Ωστόσο, έξω από τις Άνδεις, παρουσιάστηκαν από την Κατάκτηση μέχρι πρόσφατα πάμπολλες θεωρίες και μελέτες περί επικίνδυνης και βλαπτικής για την υγεία εξάρτησης ή δυσάρεστης και παγανιστικής συνήθειας, που κρύβουν, αν μη τι άλλο, μια βαθιά περιφρόνηση του ιθαγενικού πολιτισμού. Η πολιτιστική και κοινωνική διάσταση που έχει το φύλλο της κόκας συνδέεται επίσης με μια διαφορετική σχέση με τη γη και τη φύση και έρχεται σε αντίθεση με τη δυτική αντίληψη του ατομισμού και του ανταγωνισμού, που θεωρεί την κόκα ένα ακόμα εμπόρευμα. Για πολλούς συγγραφείς, η κόκα είναι απαραίτητο στοιχείο για την επιβεβαίωση της ταυτότητας των Άνδεων και σύμβολο διεκδίκησης, αντίστασης και αγώνα απέναντι στην αποικιοκρατία και την καταπίεση που δέχεται, ακόμη και σήμερα, αυτός ο πολιτισμός.

Η Αγροτική Μεταρρύθμιση που ακολούθησε τη μεγάλη εξέγερση του 1952 διαίρεσε τα μεγάλα λατιφούντια της ολιγαρχίας σε μικρά αγροτεμάχια και τα μοίρασε εν είδει ιδιωτικής ιδιοκτησίας στους ακτήμονες αγρότες. Τα φτωχά παραγωγικά αποτελέσματα της αναδιανομής της γης οδήγησαν στην αναζήτηση νέων καλλιεργήσιμων εκτάσεων στις αραιοκατοικημένες τροπικές ζώνες, όπως το Λος Γιούνγκας και η Κοτσαμπάμπα, και ειδικότερα η περιοχή Τσαπάρε. Πρόκειται για τον πρώτο, κατευθυνόμενο από το ίδιο το κράτος, μαζικό εποικισμό της περιοχής, που σήμερα αποτελεί την κύρια εστία σύγκρουσης των κοκαλέρος με την κυβέρνηση. Επίσης, με την Αγροτική Μεταρρύθμιση του 1953 και τη διάλυση των μεγάλων ιδιοκτησιών γης, άρχισε η καλλιέργεια της κόκας σε μικρή κλίμακα, πέρασε δηλαδή από τους μεγάλους γαιοκτήμονες στους μικροπαραγωγούς, για τους οποίους και αποτελεί πλέον το πιο σημαντικό κεφάλαιο της οικονομίας τους. Μερικά χρόνια αργότερα, με την ανάπτυξη της οικονομίας της κοκαΐνης, αυτή η μικροπαραγωγή της κόκας θα είχε μια πολύ σημαντική συνέπεια: στην προσπάθειά τους να προστατεύσουν τον μοναδικό πόρο διαβίωσής τους, οι κοκαλέρος έχουν μετατραπεί στα μοναδικά θύματα του «πολέμου κατά των ναρκωτικών».

Η οικονομική κρίση της δεκαετίας του '70 κατά τη δικτατορία του στρατηγού Μπάνσερ, ωθεί εκατοντάδες εξαθλιωμένους Βολιβιάνους στον δεύτερο «αυθόρμητο», όπως ονομάστηκε, εποικισμό του Τσαπάρε. Τη δεκαετία του '80, η κρίση του εξωτερικού χρέους και η επιβολή του νεοφιλελεύθερου μοντέλου οδηγούν τις εθνικές οικονομίες των Άνδεων στην πλήρη εξάρτησή τους από το ναρκεμπόριο. Στη Βολιβία, την πιο φτωχή χώρα της περιοχής, με τις ιδιωτικοποιήσεις, το κλείσιμο των ορυχείων και τις πολιτικές λιτότητας, η φτώχεια αυξάνεται κατακόρυφα. Το Τσαπάρε δέχεται για άλλη μια φορά χιλιάδες απολυμένους εργάτες που μεταναστεύουν με τις οικογένειές τους και ενσωματώνονται στην οικονομία κόκας-κοκαΐνης. Μεταξύ 1984 και 1989, ο πληθυσμός της περιοχής και η καλλιέργεια της κόκας διπλασιάζονται.

Κόκα, κοκαΐνη και βολιβιανή πραγματικότητα

Οι πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες του εμπορίου κόκας και κοκαΐνης στη βολιβιανή πραγματικότητα είναι τεράστιες. Αρχικά, τα έσοδα από την κόκα αντικατέστησαν τις απώλειες από τον περιορισμό της εξαγωγής του κασσίτερου. Η κόκα και η κοκαΐνη δημιούργησαν πιο πολλές θέσεις εργασίας στη Βολιβία από ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της περιοχής. Πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η παραγωγή τους απέτρεψε μια ακόμη μεγαλύτερη κοινωνική κρίση τα χρόνια εκείνα της οικονομικής ύφεσης και συνέβαλε αποφασιστικά στην αναδόμηση της εθνικής οικονομίας. Λόγω του παράνομου χαρακτήρα της δραστηριότητας, αλλά και της χάλκευσης των αριθμών για πολιτικούς λόγους, τα στοιχεία για τη σημασία της κόκας και της κο-

καΐνης στην οικονομία της χώρας είναι αρκετά αναξιόπιστα, παρόλα αυτά όμως, μας δίνουν μια ιδέα για το ζήτημα: τη δεκαετία του '80, το 7-11% των Βολιβιανών εμπλεκόταν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στον κύκλο κόκας-κοκαΐνης: το 1987, η καλλιέργεια φύλλων κόκας αντιπροσώπευε το 28,5% του αγροτικού τομέα και το 6,38% του ΑΕΠ· μέχρι το 1995, η Βολιβία κατείχε τη δεύτερη θέση παγκοσμίως στην παραγωγή φύλλων κόκας· το 1997, το 50% των εξαγωγών της χώρας σχετιζόνταν με την κοκαΐνη. Στα τέλη του 2001, μετά την εφαρμογή του Σχεδίου Αξιοπρέπεια, στη Βολιβία αντιστοιχούσε μόνο το 9% της παγκόσμιας καλλιέργειας κόκας.

Ποιοι, τελικά, ωφελούνται από τα τεράστια κέρδη που αποφέρουν τα ναρκοδολάρια στη χώρα; Σίγουρα όχι το σύστημα εκπαίδευσης και υγείας ή οι Βολιβιάνοι που δεν έχουν πόσιμο νερό και φως στα σπίτια τους. Η κοινωνική διαστρωμάτωση του ναρκεμπορίου αναλογεί σε αυτήν της υπόλοιπης κοινωνίας. Οι αγρότες κοκαλέρος βρίσκονται στο κατώτατο στρώμα του εμπορίου κόκας, αποτελούν τους προλετάριους, όπως λέγεται, της παραοικονομίας. Σε αυτούς αναλογούν οι πιο επικίνδυνες, κακοπληρωμένες και «βρόμικες» δουλειές. Όχι τυχαία αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των φυλακισμένων για εμπορία ναρκωτικών, τη στιγμή που οι πραγματικοί ναρκέμποροι, της παραδοσιακής αγροτικής ελίτ, κατέχουν τις υψηλότερες πολιτικές και στρατιωτικές θέσεις. Η σύγχρονη πολιτική ιστορία της Βολιβίας είναι σηματοδεδιμένη από «ναρκοϋπουργούς» και «ναρκοκυβερνήσεις» και τη διαφθορά που έχει διαβρώσει από τη δικαιοσύνη και την αστυνομία μέχρι τα μέσα επικοινωνίας και τους ποδο-

Το Σχέδιο Αξιοπρέπεια (Plan Dignidad)

Πρόκειται για το τελευταίο σχέδιο βορειοαμερικανικής έμπνευσης και χρηματοδότησης που εφαρμόστηκε στη Βολιβία στα πλαίσια του υποτιθέμενου «πολέμου κατά των ναρκωτικών». Γενικός του στόχος, σύμφωνα πάντα με κυβερνητικές πηγές, να βγάλει τη χώρα από τον κύκλο του ναρκεμπορίου μέσα σε πέντε χρόνια (1998-2002). Τυπικά, αποτελούσε έναν από τους τέσσερις πυλώνες του μεγαλεπίβολου Γενικού Σχεδίου Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης. Οι άλλοι τρεις, δηλαδή ο Πυλώνας Ευκαιρία (πολιτικές για την οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη και την προώθηση των ξένων και εγχώριων επενδύσεων), ο Πυλώνας Ισότητα (προγράμματα για την καταπολέμηση της φτώχειας και βελτίωσης των υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης κ.λπ.) και ο Πυλώνας Θεσμικότητα (με στόχο τη διαφάνεια, την καταπολέμηση της διαφθοράς, το Κράτος Δικαίου κ.λπ.), ήταν απλώς το περιτύλιγμα.

Ο Πυλώνας Αξιοπρέπεια, λοιπόν, είχε τέσσερις επιμέρους στόχους: α) την εκρίζωση των φυτειών και την εξάλειψη της παράνομης κόκας, β) το μπλοκάρισμα του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών και της παραοικονομίας, γ) την πρόληψη και την προστασία από την κατάχρηση της κοκαΐνης και άλλων ουσιών και δ) τις εναλλακτικές καλλιέργειες. Παράλληλα δε, είχαν προβλεφθεί και πολιτικές πρόληψης των συγκρούσεων για την εγγύηση της ειρήνης και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων! Στην πραγματικότητα, βέβαια, το μόνο που εφαρμόστηκε -με υπερβολικό ζήλο μάλιστα- ήταν το υποχρεωτικό ξερίζωμα των φυτειών από στρατιώτες με το όπλο στο χέρι και οι εκδιώξεις των καλλιεργητών και των οικογενειών τους από τα σπίτια και τα χωράφια τους. Πάνω από 4.000 συλληφθέντες και βασανισμένοι, δεκάδες νεκροί και τραυματίες, γυναίκες και παιδιά βιασμένα από ένστολους, είναι ο αναξιόπρεπής απολογισμός του Σχεδίου Αξιοπρέπεια, σύμφωνα με διεθνώς αναγνωρισμένες ανθρωπιστικές οργανώσεις. Ακόμα, η κατακόρυφη αύξηση της φτώχειας στο Τσαπάρε, όπου τουλάχιστον 35.000 οικογένειες επιβίωσαν χάρη στην κόκα και όπου οι εναλλακτικές καλλιέργειες δεν απέδωσαν ποτέ.

Σύμφωνα με στοιχεία της κυβέρνησης, με το Σχέδιο Αξιοπρέπεια εξαλείφθηκε το 90% των καλλιεργειών κόκας στη Βολιβία. Στοιχεία καθόλα αναξιόπιστα όμως, αφού κύριο στόχο έχουν τη διατήρηση της χρηματοδότησης των ΗΠΑ, οι οποίες από την πλευρά τους παρουσιάζουν εντελώς διαφορετικά νούμερα και ενώ οι κοκαλέρος εποικίζουν συνεχώς καινούργια εδάφη και δημιουργούν νέες φυτείες. Μήπως, τελικά, το ξερίζωμα κόκας δεν είναι ο στόχος, αλλά το πρόσχημα πολιτικών κοινωνικού ελέγχου; Οι περισσότεροι αναλυτές συμφωνούν στο ότι η εκρίζωση δεν αποσκοπεί στην εξάλειψη των φυτειών, αλλά στην εξάλειψη, καταστολή ή αποδυνάμωση των αγροτικών και λαϊκών οργανώσεων και κινημάτων. Χωρίς να αποκλείεται και η θεωρία της αναδιανομής της παραγωγής της κόκας στις χώρες των Άνδεων, που υποστηρίζει ότι η εκρίζωση των φυτειών και η πτώση της παραγωγής στη Βολιβία αντισταθμίζεται με αντίστοιχη αύξηση στην Κολομβία και έτσι διατηρείται η συνολική παραγωγή κόκας στην περιοχή στα ίδια επίπεδα.

σφαιρικούς συλλόγους. Φτάνει να πούμε μόνο ότι από το 1980 και μετά όλοι οι υπουργοί Εσωτερικών ή οι συνεργάτες τους και όλα τα υψηλά ιστάμενα πρόσωπα των ενόπλων δυνάμεων έχουν κατηγορηθεί για εμπόριο ναρκωτικών.

Η ποινικοποίηση της κόκας με τον «πόλεμο κατά των ναρκωτικών» σήμανε τον κοινωνικό στιγματισμό των κοκαλέρος και το κυνήγι όλων όσοι αντιστέκονται στην εξάλειψη της καλλιέργειάς της, όχι μόνο για λόγους επιβίωσης, αλλά και λόγω της σημασίας που έχει στην ιστορία και την κουλτούρα τους. Γιατί, παρόλο που οι κοινωνικές δομές της υπαίθρου έχουν μεταβληθεί και, για κάποιους, η παραδοσιακή χρήση της έχει υποχωρήσει απέναντι στην εμπορευματική, η σημασία της κόκας για τους λαούς των Άνδεων και τον πολιτισμό τους είναι αδιαμφισβήτητη.

Ο ρόλος των ΗΠΑ

Οι Ηνωμένες Πολιτείες αποτελούν τη μεγαλύτερη αγορά ναρκωτικών στον κόσμο και κατέχουν μία από τις πρώτες θέσεις στην παραγωγή παράνομων ουσιών και το ξέπλυμα ναρκοδολαρίων. Συγχρόνως, είναι ο κύριος υποκινητής του υποτιθέμενου «πολέμου κατά των ναρκωτικών» που αντικατέστησε σταδιακά, από τη δεκαετία του '80 και μετά, τον Ψυχρό Πόλεμο. Από εκείνα τα χρόνια, όταν τα «ναρκοαντάρτικα» και ο «κομμουνιστικός κίνδυνος» άρχισαν να χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα για τη στρατιωτική επέμβαση σε άλλες χώρες, μέχρι σήμερα, η βορειοαμερικάνικη πολιτική κατά των ναρκωτικών παραμένει η ίδια: από τη μία στρέφεται κατά της προσφοράς της κόκας και όχι της ζήτησης της κοκαΐνης, και από την άλλη απαντά στα γεωπολιτικά συμφέροντα των ΗΠΑ, αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι του δόγματος περί εθνικής ασφάλειας.

Η βολιβιανή οικονομία εξαρτάται σε τεράστιο βαθμό από το βορειοαμερικάνικο κεφάλαιο. Είναι χαρακτηριστικό ότι από το 1987 και μετά η Βολιβία έχει υπογράψει τις περισσότερες διμερείς συμφωνίες κατά των ναρκωτικών από οποιαδήποτε άλλη χώρα της Νότιας Αμερικής. Συμφωνίες που άνοιξαν το δρόμο για την χωρίς όρους εγκατάσταση βορειοαμερικανικών στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων στην επικράτειά της. Οι ΗΠΑ χρηματοδοτούν άμεσα ειδικές δυνάμεις καταστολής που δρουν στη Βολιβία αλλά ελέγχονται από την Υπηρεσία Δίωξης Ναρκωτικών και πληρώνουν έξτρα το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων και δικαστές, αστυνομικούς κ.ά. που ασχολούνται με τον «αγώνα κατά των ναρκωτικών». Όλοι αυτοί μαζί παραβιάζουν τα πολιτικά, συνδικαλιστικά, κοινωνικά και ανθρώπινα δικαιώματα ιθαγενών και αγροτών στα πλαίσια μιας μόνιμης κατάστασης έκτακτης ανάγκης, κυρίως στις περιοχές των κοκαλέρος. Εκφοβισμοί, βιασμοί, βασανιστήρια, κάψιμο περιουσιών, αναίτιες συλλήψεις, στημένα δικαστήρια, φυλακίσεις χωρίς αποδείξεις κ.λπ., αποτελούν καθημερινή πρακτική και απολαμβάνουν προκλητικής ατιμωρησίας.

«Αν θέλουν φαγητό, ας αρχίσουν να κουρεύουν τους θάμνους κόκας. Το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να τους κόψουμε τα μετρητά», δήλωσε χαρακτηριστικά η γερουσιαστής Χόκινς το 1985. Από εκείνη την εποχή, αντιναρκωτικές πολιτικές, οικονομική εξάρτηση και οικονομικο-πολιτικοί εκβιασμοί πάνε χέρι χέρι στη Βολιβία. Το 1988, μετά την υπογραφή σχετικών συμβάσεων ανάμεσα στην κυβέρνηση Εστενσόρο και τις ΗΠΑ και παρά την ισχυρή λαϊκή κινητοποίηση, ψηφίστηκε ο νόμος 1.008 που εγκαινίασε τη συμμετοχή των ενόπλων δυνάμεων στις αντιναρκωτικές επιχειρήσεις και την εκρίζωση των φυτειών

κόκας. Ήταν η αρχή της στρατιωτικοποίησης των περιοχών των κοκαλέρος και των κατάφωρων παραβιάσεων και διωγμών που συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Το 1994, ο Λοσάδα έφτασε να προτείνει την ολική εκρίζωση της κόκας και τη μετακίνηση όλου του πληθυσμού του Τσαπάρε, με στόχο οικονομική βοήθεια που πλησίαζε το Σχέδιο Μάρσαλ. Το 1995, η Βολιβία απειλήθηκε με την απόσυρση της οικονομικής βοήθειας αν δεν υπογραφόταν το σύμφωνο που προέβλεπε την έκδοση Βολιβιάνων ναρκέμπορων στις ΗΠΑ. Όσον αφορά στο Σχέδιο Αξιοπρέπεια, ακόμη και επίσημα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρουν ότι «η βολιβιανή κυβέρνηση εφάρμοσε το Σχέδιο παρά το κοινωνικό και ηθικό κόστος, απλώς για να διασφαλίσει τη συνέχιση της αμερικανικής βοήθειας». Ένας από τους πιο πρόσφατους οικονομικούς εκβιασμούς είναι η εξάλειψη των φυτειών ως προϋπόθεση για να ωφεληθεί η Βολιβία από το νόμο των Άνδεων για Εμπορικές Διευκολύνσεις και Εκρίζωση Κόκας (ATPDEA), που ψήφισε πρόσφατα το Κογκρέσο των ΗΠΑ, και να εξαγαίνει υφάσματα στη βορειοαμερικάνικη αγορά.

Το κίνημα των κοκαλέρος και οι συγκρούσεις για την κόκα

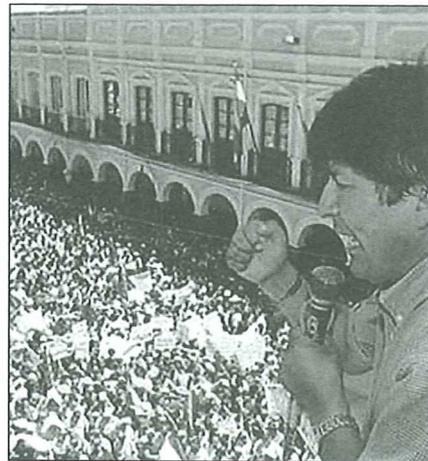
Οι οικογένειες που έφταναν σταδιακά στην Κοτσαμπάμπα γρήγορα οργανώθηκαν σε κοινότητες, όρισαν υπεύθυνους για την εσωτερική λειτουργία τους και άρχισαν την κατασκευή σχολείων, δρόμων, ραδιοφωνικών σταθμών κ.λπ. Το 1979 ιδρύθηκε η Ενιαία Συνδικαλιστική Συνομοσπονδία Εργατών Αγροτών Βολιβίας (CSUTCB), γενικός γραμματέας της οποίας είναι σήμερα ο Φελίπε Κίσπε. Με την κατάρρευση του μεταλλευτικού τομέα, ο συνδικαλισμός στο Τσαπάρε ενδυναμώθηκε ακόμη περισσότερο μετά τη μαζική έλευση πρώην ηγετών της COB και άλλων συνδικάτων. Σύμφωνα με τον Τζέιμς Πέτρας, η συγχώνευση των διαφορετικών πολιτικών εμπειριών των μεταλλωρύχων και των αγροτών γέννησε ένα κίνημα που συνδυάζει τις οργανωτικές δομές και στρατηγικές σύγκρουσης της εργατικής τάξης με τις διεκδικήσεις για τη γη, την πολιτιστική αυτονομία και το σεβασμό για τις πα-

ραδοσιακές αξίες των αγροτικών ιθαγενικών κοινοτήτων. Ενώ, λοιπόν, το κίνημα των μεταλλωρύχων αποδυναμωνόταν, οι αγρότες κοκαλέρος μετατρέπονταν στο πιο δυναμικό κομμάτι της κοινωνίας. Το 1988 υπήρχαν 657 αγροτικά συνδικάτα. Με την πάροδο του χρόνου σχηματίστηκαν οι Έξι Συνδικαλιστικές Ομοσπονδίες του Τροπικού της Κοτσαμπάμπα και η Επιτροπή Συντονισμού τους, με ηγέτη από το 1994 τον Έβο Μοράλες.

Το ζήτημα της κόκας και ο αντίκτυπός του έχει προκαλέσει μια πρωτοφανή κοινωνική εξέγερση τα τελευταία χρόνια στη Βολιβία. Πρωταγωνιστικό ρόλο στις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις παίζει βέβαια το κίνημα των κοκαλέρος (βλέπε και *Σήματα Καπνού*, τεύχος 12), αλλά οι μαζικές διαδηλώσεις, τα κλεισίματα δρόμων, οι απεργίες και οι άλλες μορφές αγώνα υποστηρίζονται από ένα ευρύτερο τμήμα της κοινωνίας, μιας και η υπεράσπιση της κόκας αποτελεί και έκφραση αντίστασης στην αμερικανική πολιτικο-οικονομικο-στρατιωτική επέμβαση στη χώρα. Ενδεικτικά, μερικές από τις πιο μαζικές κινητοποιήσεις των κοκαλέρος είναι: η Πορεία για την Κόκα και την Εθνική Αξιοπρέπεια, που έλαβε χώρα το 1991· η Πορεία για την Αξιοπρέπεια του 1994· η Πορεία για τη Ζωή, την Κυριαρχία και τις Γυναίκες του Τροπικού, ένα χρόνο αργότερα, στην οποία πρωταγωνίστησαν γυναίκες που έφτασαν μέχρι τη Λα Πας, απαιτώντας εναλλακτικές καλλιέργειες και σεβασμό από τις στρατιωτικές και αστυνομικές δυνάμεις· το 1997, η Πορεία για τη Γη και την Επικράτεια και το 1998 η Πορεία για την Αποστρατιωτικοποίηση, τη Γη και την Κόκα κατά του Σχεδίου Αξιοπρέπεια. Οι συγκρούσεις άρχισαν να κορυφώνονται από το 1999 με οργανωμένα μπλόκα των κοκαλέρος σε δρόμους πρόσβασης στις φυτείες απέναντι στην εγκατάσταση στρατιωτικών βάσεων από την πλευρά της κυβέρνησης. Τότε δημιουργούνται και οι Επιτροπές Αυτοάμυνας των καλλιεργητών. Το 2000, εκτός από τον Πόλεμο του Νερού, έγιναν συγκρούσεις και για τη διακοπή της εκρίζωσης κόκας, με δεκάδες νεκρούς και τραυματίες. Την επόμενη χρονιά, οι κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν με πολλές πορείες κοκαλέρος προς την πρωτεύουσα και πέρυσι κατέληξαν στις γνωστές αιματηρές αναμετρήσεις που άφησαν ακόμη περισσότερους νεκρούς, τραυματίες, συλληφθέντες και βασανισμένους κοκαλέρος.

Το Κίνημα προς το Σοσιαλισμό (MAS)

Πριν από περίπου δέκα χρόνια, με την ένωση πολλών συνδικαλιστικών οργανώσεων αγροτών, δημιουργήθηκε στη Βολιβία το Πολιτικό Όργανο για την Κυριαρχία των Λαών. Αυτό αποτέλεσε τη βάση για την ίδρυση του MAS, που συμμετείχε για πρώτη φορά στις εκλογές του 1997 με την Ενωμένη Αριστερά και εξέλεξε τέσσερις βουλευτές, ένας από τους οποίους ήταν ο σημερινός πρόεδρός του Έβο Μοράλες. Το MAS γρήγορα αγκαλιάστηκε από τις Έξι Συνομοσπονδίες του Τροπικού της Κοτσαμπάμπα (κάθε μία αποτελείται από 80 περίπου συνδικάτα) και όταν το 2002 πήρε μέρος στις βουλευτικές εκλογές ήρθε στη δεύτερη θέση, με διαφορά μόλις 1,5% από το MNR. «Μετά από 510 χρόνια εσωτερικής και εξωτερικής αποικιοκρατίας, οι φτωχοί της χώρας ανακτήσαμε τη φωνή και το δικαίωμα να επιλέγουμε μόνοι μας. Όσοι ψήφισαν το MAS, ψήφισαν τους εαυτούς τους», δήλωσε τότε ο Μοράλες.

Το MAS είναι προϊόν των πολύχρονων κινητοποιήσεων και εξεγέρσεων των ιθαγενικών λαών. Το 80% των υποψηφίων του επιλέχθηκε από κοινωνικές οργανώσεις. Οι μισοί από αυτούς δεν ανήκαν στο MAS νωρίτερα. Πρόκειται, λοιπόν, για μια συμμαχία αγροτικών, ιθαγενικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων, στην οποία εντάχθηκαν κάποια πρώην μέλη του ELN, του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος. Τις έδρες του στη βουλή καταλαμβάνουν ηγέτες κέτσουα, αϊμάρα, γκουαρανί και άλλων ιθαγενικών λαών (οι οποίοι για πρώτη φορά μιλούν τις μητρικές τους γλώσσες μέσα στο κοινοβούλιο), ηγέτες λαϊκών κινημάτων, επαγγελματίες και διανοούμενοι. Ο ιδεολογικός χαρακτήρας του κινήματος είναι αντικαπιταλιστικός, αντιιμπεριαλιστικός και αντιαποικιακός. Μερικά σημεία από το πολιτικό του πρόγραμμα είναι: αναδιανομή της γης, ανάκτηση των φυσικών πόρων και των κρατικών επιχειρήσεων, υπεράσπιση του φύλλου της κόκας, κράτος κάτω από κοινωνικό έλεγχο, μεταρρύθμιση των ενόπλων δυνάμεων και της αστυνομίας, εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, ολοκληρωμένο σύστημα υγείας για όλους, διεθνής δράση για μια «λατινοαμερικανική ολοκλήρωση», δημιουργία μιας Λαϊκής Καταστατικής Συνέλευσης από αντιπροσώπους κοινωνικών οργανώσεων με στόχο τη δημιουργία νέου Συντάγματος του λαού της Βολιβίας.

«Θέλω να υπενθυμίσω στο εκλογικό σώμα ότι, αν επιλέξει αυτούς που θέλουν να ξαναγίνει η Βολιβία εξαγωγός κοκαΐνης, θα βάλει σε κίνδυνο την οικονομική βοήθεια των ΗΠΑ», απείλησε λίγες μέρες πριν τις εκλογές ο Βορειοαμερικανός πρεσβευτής στη Λα Πας. «Ο πρέσβης μετατράπηκε σε αρχηγό της προεκλογικής μου καμπάνιας», απάντησε ο Μοράλες. Ήταν, τελικά, αρκετοί οι Βολιβιάνοι που, αντιστεκόμενοι στην πλήρη υποτέλεια της χώρας τους στις ΗΠΑ, επέλεξαν την «αντιιμπεριαλιστική ψήφο». Δεν ήταν, όμως, αυτό που έφερε τον Μοράλες σε απόσταση αναπνοής από τη νίκη. Το MAS δεν είναι μόνο ο εκπρόσωπος των κοκαλέρος και των ιθαγενών, αλλά ο καταλύτης της δυσφορίας και της αντίθεσης απέναντι στο υπάρχον πολιτικο-οικονομικό μοντέλο. Ούτε είναι ένα παραδοσιακό κόμμα, αλλά το «κόμμα των κινημάτων», μια θεσμική και συγχρόνως κοινωνική αντιπολίτευση. Όπως λένε και οι εκπρόσωποι του και το κάνουν πράξη καθημερινά: «Όταν δεν πετυχαίνουμε αυτό που θέλουμε στη βουλή, ξαναβγαίνουμε στους δρόμους».

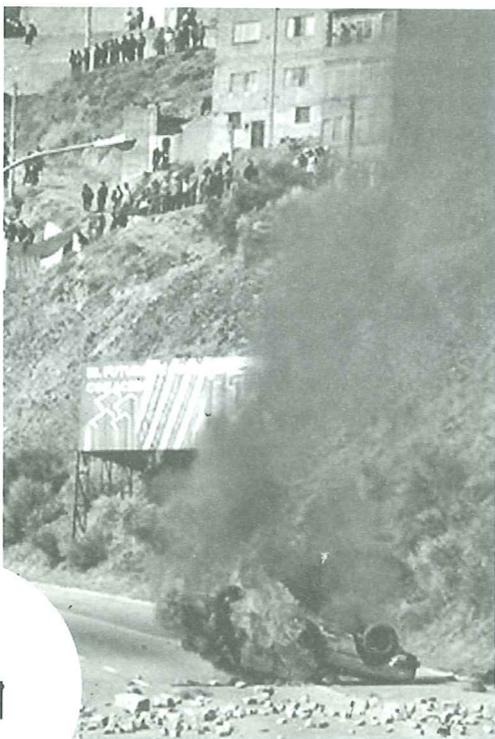
Μ.Π.

«Το Ελ Άλτο είναι όρθιο, δεν γονατίζει ποτέ»

Στη διάρκεια των τελευταίων κινητοποιήσεων αναδείχθηκε ο καθοριστικός ρόλος των κατοίκων του Ελ Άλτο. Αποτέλεσαν έναν από τους βασικούς και πιο μαχητικούς πόλους του εξεγερμένου λαού. Το Ελ Άλτο είναι μια μεγαλούπολη που βρίσκεται δίπλα –για την ακρίβεια πάνω– από την πρωτεύουσα Λα Πας. Στην απογραφή του 2002, ο πληθυσμός του αριθμούσε 649.958 κατοίκους. Από αυτούς το 81,29% αυτοχαρακτηρίστηκαν ως ιθαγενείς. Μπορούμε να μιλάμε, λοιπόν, για μια πόλη ιθαγενών για την ακρίβεια ιθαγενών αϊμάρα. Η πλειοψηφία του πληθυσμού του ζει σε συνθήκες φτώχειας χωρίς να μπορεί να καλύπτει τις στοιχειώδεις ανάγκες σε νερό, κατοικία, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση κ.λπ.

Η στρατηγική του θέση, καθώς δεσπόζει της Λα Πας, έχει αναδείξει το Ελ Άλτο σε σημαντικό επιχειρησιακό σημείο στην ιστορία της Βολιβίας. Εδώ είχε τοποθετηθεί το 1781 ο Τούπακ Κατάρτι ένα από τα ιθαγενικά στρατόπεδα που περικύκλωναν τη Λα Πας και αργότερα πάντοτε αποτέλεσε το προσφιλές σημείο οχύρωσης των εξεγερμένων.

Και στην επανάσταση του 1952, εδώ παίχτηκε ένα από τα σημαντικότερα επεισόδιά της.

Τα τελευταία χρόνια, οι κάτοικοί του ήταν πάντοτε στην πρωτοπορία των αγώνων που διαδραματίστηκαν. Θα μπορούσε κανείς να πει πως στην ουσία πρόκειται για μια καθημερινή ιθαγενική-λαϊκή εξέγερση, που εδώ αντιπαρθέτει ιθαγενικές συνήθειες, ενδυμασίες και γλώσσα απέναντι στα συμβολικά στοιχεία του βολιβιανού κράτους. Η γυναικεία ιθαγενική φούστα (η rollera), τα ιδιότυπα καπέλα που φοράνε, η κόκα, ο yatiri (ο παραδοσιακός δάσκαλος των ayllus), η wiphala (η πολύχρωμη σημαία με τα 49 τετράγωνα), σηματοδοτούν αυτή την καθημερινή αντίσταση.

Το Ελ Άλτο είναι μια πόλη κυριολεκτικά φτιαγμένη από τα χέρια και τους οικονομικούς πόρους των κατοίκων της. Σπίτια, δρόμοι, αγορές, γήπεδα κ.λπ. είναι έργα των γειτόνων, που πολλές φορές τους συνδέει ένα πλέγμα συγγενειών και κουμπαριών. Οι ιθαγενείς κάτοικοί του κουβαλάνε τη νοστροπία και τις σχέσεις των κοινοτήτων τους, τη συλλογική παράδοση των ayllus. Οι δεσμοί που ήδη υπάρχουν ανάμεσα στους κατοίκους της πόλης πολλαπλασιάζονται ποσοτικά και βαθαινούν σε περιεχόμενο μέσα από τους συνεχείς αγώνες και τις κινητοποιήσεις τους. Συνοικία συνοικία, γειτονιά γειτονιά, τετράγωνο τετράγωνο εξυφανόνται κοινωνικοί ιστοί, πολιτιστικές εκφράσεις που κινητοποιούν την πόλη.

Όταν η εξέγερση κατά του προέδρου Λοσάδα μπαίνει στην πιο κρίσιμη φάση της, το Ελ Άλτο ανταποκρίνεται με μια πρωτοφανή μαζικότητα και υποδειγματική οργάνωση σ' αυτή την κλιμάκωση. Δεν είναι υπερβολή πως ολόκληρη η πόλη βρίσκεται στα χέρια των κινητοποιημένων κατοίκων της. Οι δρώσες συλλογικότητες έχουν τον πλήρη έλεγχο του εδάφους και της κοινωνικής ζωής της πόλης. Όταν ο στρατός και η αστυνομία θα επιχειρήσουν να τιθασεύσουν το Ελ Άλτο, θα βρεθούν μπροστά σε μια οχυρωμένη πόλη: οδοφράγματα από πέτρες, λαμαρίνες, τούβλα και ό,τι άλλο βρίσκεται πρόχειρο κλείνουν τις εισόδους της πόλης και φράζουν τους άξονες επικοινωνίας μέσα σ' αυτή. Τάφροι βάθους 80 εκατοστών έχουν ανοιχτεί σε διάφορες αρτηρίες για να παρεμποδίσουν τις κινήσεις των εποχούμενων αντιπάλων και σωροί σκουπιδιών καίγονται τυλίγοντας με καπνούς την πόλη. Οι «ομάδες γειτονιάς» έχουν μετατραπεί σε μικροκυβερνήσεις. Οι συνοικίες επικοινωνούν μεταξύ τους με αγγελιαφόρους. Τις νύχτες, οι προετοιμασίες για τις συγκρούσεις της επομένης μέρας συνεχίζονται ακατάπαυστα. Οι συγκρούσεις που διεξάγονται με τις στρατιωτικές δυνάμεις είναι άγριες. Δεκάδες είναι οι νεκροί που πέφτουν στις γειτονιές του Ελ Άλτο. Ακόμη κι όταν ο στρατός καταφέρνει να εισχωρήσει στην πόλη συναντά μια παθιασμένη αντίσταση. Η πόλη δεν έπαψε ούτε στιγμή να βρίσκεται στα χέρια των κατοίκων της. Το σύνθημα που κυριαρχεί είναι: «Το Ελ Άλτο είναι όρθιο, δεν γονατίζει ποτέ».

Η εξέγερση και η αντίσταση των κατοίκων του Ελ Άλτο είναι αδύνατο να καμφθεί. Ύστερα από τη σφαγή της 12ης Οκτώβρη, που προκάλεσε 25 νεκρούς πολίτες, την επομένη, 13 του μήνα, οι σχηματισμοί χιλιάδων κατοίκων κατηφορίζουν προς το κέντρο της Λα Πας. Προς τα εκεί συγκλίνουν και φάλαγγες εξεγερμένων μεταλλωρύχων, κοκαλέρος, ιθαγενών των κοινοτήτων του αλιπιλάνο. Η απομάκρυνση του Λοσάδα είναι θέμα ημερών.

Αυτοοργάνωση: Η ρήξη με το παρελθόν

Αυτά τα τελευταία χρόνια, μαζί με την ουσιαστική εξαφάνιση των παραδοσιακών κομμάτων της Αριστεράς και την εμφάνιση νέων πολιτικών υποκειμένων, του MAS και του MIP, έχουν συγκροτηθεί ορισμένες πρωτοβουλίες σε κοινωνικό επίπεδο με έντονη παρουσία και στο πολιτικό πεδίο. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν το MST (Κίνημα των Χωρίς Γη - ανάλογο με αυτό που υπάρχει στη Βραζιλία), η φεμινιστική ομάδα Mujeres Creando, η νεολαιίστικη οργάνωση Tinku κ.ά. Στην πρόσφατη Συνάντηση Αυτόνομης Σκέψης που έγινε στις 10 Γενάρη στο Μπουένος Άιρες, συμμετείχε και ο Ραμίρο Σαραβία από την οργάνωση Tinku, ο οποίος αναφερόμενος στη σημερινή κατάσταση στη Βολιβία είπε:

«Ο Πόλεμος του Νερού αποτελεί για μας μια ιστορική αναφορά. Ο κόσμος έπαψε να φοβάται, βγήκε στους δρόμους. Το κράτος υποχρεώθηκε να αποσύρει το νόμο για την ιδιωτικοποίηση του νερού και να προωθήσει έναν νέο που σεβόταν τις συνήθειες των ιθαγενών και τις χρήσεις που παραδοσιακά διατηρούν για τα φυσικά αγαθά, όπως επίσης και την κοινοτική συμπεριφορά του κόσμου των πόλεων.

Από το σημείο αυτό και ύστερα άρχισαν να δραστηριοποιούνται με μεγαλύτερη δύναμη τα κοινωνικά κινήματα. Τώρα, το σημείο αναφοράς δεν είναι το κομμουνιστικό ή το σοσιαλιστικό κόμμα. Τα κοινωνικά κινήματα είναι η πρωτοπορία. Κυρίως οι αγρότες και οι ιθαγενείς. Αλλά στις πόλεις, όπως η Κοτσαμπάμπα και το Ελ Άλτο, είναι οι γειτονίες, ο πιο φτωχός κόσμος που είναι οργανωμένος σε ενώσεις γειτονιάς, μαθητών κ.λπ. Και ήδη από τον Πόλεμο του Νερού επιτεύχθηκε μια ενότητα ανάμεσα στην ύπαιθρο και τις πόλεις. Πέρα από τις όποιες πολιτικές και κοινωνικές συλλογικότητες, όταν έρχεται ο πόλεμος, όταν έρχονται οι συγκρούσεις είμαστε όλοι μαζί. Οποιαδήποτε άλλη στάση θα ήταν προδοσία.

Το Tinku, που στη γλώσσα κέτσουα-αϊμάρα σημαίνει *συνάντηση*, γεννήθηκε το 1998 από τη συνένωση κάποιων νεολαιίστικων ομάδων που ήδη δραστηριοποιούνταν. Γεννηθήκαμε από μια ρήξη της Ιστορίας ανάμεσα σ' αυτό που υπήρξε εκείνη η παλιά Αριστερά και αυτό που άρχισε να γεννιέται και που είναι η αυτοοργάνωση. Η συλλογικότητά μας είναι μια αυτοοργάνωση νέων των γειτονιών των πόλεων. Αναπτύξαμε δραστηριότητα κοινωνική και πολιτική, αλλά όχι κομματική, συγχρονιζόμενοι με τα άλλα κοινωνικά κινήματα. Υπάρχει μεγάλος πλούτος από τη δράση των κινήματων αυτών. Αυτοεκπαιδευθήκαμε μέσα στον αγώνα, επισκεφθήκαμε ιθαγενικές κοινότητες, ήρθαμε σε επαφή με πολιτικοποιημένους εργατικούς τομείς. Ο κόσμος ανακάλυψε ποιος ήταν ο Μαρξ, ποιος ήταν ο Μπακούιν. Αλλά δεν αντιμετωπίστηκαν δογματικά.

Μέσα στις κινητοποιήσεις ζήσαμε το σοσιαλισμό, γιατί όλα ήταν για όλους. Ήταν σαν ένα θαύμα που μοιραζόμασταν τα πάντα. Όλοι ήταν αλληλέγγυοι, έφερναν φαί στα οδοφράγματα, όλοι ήμασταν σύντροφοι. Κι έτσι είπαμε: «Είναι δυνατό», και ο κόσμος το πίστεψε. Και τα πιο περιθωριακά στρώματα ήταν η πρωτοπορία. Ο κόσμος, χωρίς να το έχει θεωρητικοποιήσει τόσο, κατάλαβε ότι μπορεί να είναι ο πρωταγωνιστής της Ιστορίας. Κι ακόμη σχεδιάζει, βασισμένος στην εμπειρία των ιθαγενικών κοινοτήτων, τον τρόπο που θα οικοδομήσει τη νέα κοινωνία. Στη Βολιβία η πρόταση της νέας κοινωνίας θα προέλθει από τα κοινωνικά κινήματα, η καταγωγή των οποίων βρίσκεται στους ιθαγενείς και τους μιγάδες. Έτσι, τα κοινωνικά τους στοιχεία, οι προσωπικές, καθημερινές τους σχέσεις έχουν ισχυρή παρουσία και σε θεωρητικό επίπεδο στην αλλαγή της κοινωνίας. Αλλά, επίσης, βοηθάνε και ελευθεριακά ή μαρξιστικά στοιχεία, που μπορούν να συνεισφέρουν στην καλύτερη θεώρηση του καπιταλισμού.

Οι ιθαγενείς έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους σε πολιτισμικό επίπεδο. Μόνο στην περιοχή της ζουγκλας υπάρχουν 30 διαφορετικοί πολιτισμοί ιθαγενών. Αυτό εμποδίζει τη γρήγορη προσέγγιση. Όπως, επίσης, ορισμένα προβλήματα δημιουργούνται και από τους εκπροσώπους των πολιτικών και κοινωνικών κινήματων εξαιτίας, κυρίως, προσωπικών ανταγωνισμών. Στη βάση υπάρχει ενότητα. Διαχωρίζονται στις εκλογές, αλλά μετά ξαναγυρίζουν στα κινήματά τους και δρουν ενιαία.

Όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα η κατάσταση στη Βολιβία, μιλάνε για 3 πιθανές διεξόδους:

1. Το συντηρητικό πραξικόπημα από τις αντιδραστικές δυνάμεις, που θα κατέληγε στον αποκεφαλισμό των κινήματων.
2. Η εξέγερση. Σε αυτό το σημείο διεξάγεται μια συζήτηση αν μπορούμε μόνοι, αν είναι απαραίτητο να συμμετέχει και ένας πατριωτικός τομέας του στρατού. Υπάρχουν ελπίδες πως αυτός ο τομέας θα υποστήριζε μια λαϊκή εξέγερση.
3. Η τρίτη διεξόδος είναι η σημερινή, η μεταρρυθμιστική διεξόδος. Σ' αυτήν, όμως, υπάρχουν δύο δρόμοι: ο ένας είναι αυτός που σχεδιάζει η κυβέρνηση και που αποβλέπει σε μια συντηρητική μεταρρύθμιση και ο άλλος θα ήταν μια μεταρρύθμιση πιο επαναστατική, δηλαδή με περιεχόμενο τις μεταρρυθμίσεις που έρχονται από τα κοινωνικά κινήματα».

Σ.Γ.

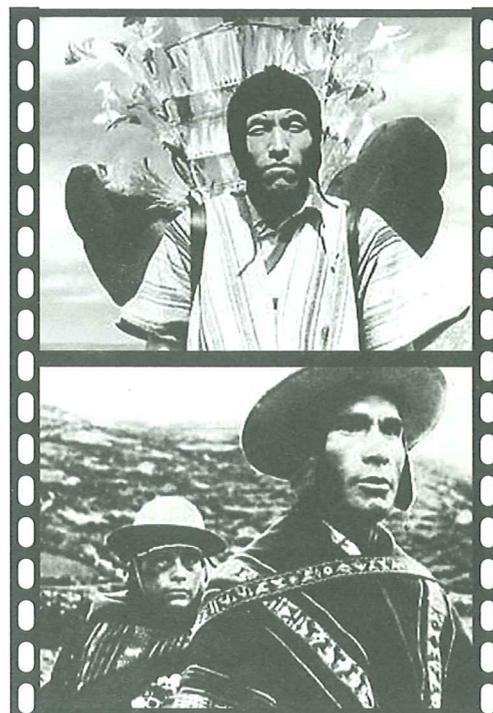
Βολιβία και κινηματογράφος

Τα κοινωνικο-οικονομικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά της Βολιβίας και η γενικευμένη φτώχεια δεν δημιούργησαν τις ιδανικές συνθήκες για μια γοργή ανάπτυξη του εγχώριου κινηματογράφου. Λόγω της έλλειψης πόρων και υποδομών, οι ταινίες που γυρίστηκαν από Βολιβιανούς σκηνοθέτες είναι λίγες και υστερούν τεχνικά. Δεν υστερούν, όμως, σε ποιότητα περιεχομένου, καθώς οι χαώδεις κοινωνικές ανισότητες λειτούργησαν ως το εφελτήριο ενός ευαίσθητοποιημένου και πολιτικά στρατευμένου κινηματογράφου με ανατρεπτικό χαρακτήρα. Οι σκηνοθέτες των οποίων τα ονόματα συνδέθηκαν με την άνθηση και την υιοθέτηση ταυτότητας του βολιβιανού κινηματογράφου είναι ο Χόρχε Ρουίς και ο Χόρχε Σανχινές.

Η ιστορία του κινηματογράφου στη Βολιβία ξεκινάει το 1912 με τα πρώτα βουβά ντοκιμαντέρ, ενώ το 1930 εμφανίζονται ντοκιμαντέρ μεγάλου μήκους, τα οποία καταγράφουν το τοπίο και τους πολιτισμούς του βολιβιανού υψιπέδου. Ο Χόρχε Ρουίς καινοτομεί τα χρόνια 1948-51 με τα πρώτα έγχρωμα ντοκιμαντέρ με περιεχόμενο ανθρωπολογικού χαρακτήρα, σχετικά με τη ζωή των ιθαγενών. Το 1953, στην ταινία του *Vuelve Sebastiana* (*Επιστρέφει η Σεμπασιτιάνα*) εκφράζει την αγωνία του για την επιβίωση της πολιτισμικής ταυτότητας των αυτόχθονων πληθυσμών. Είναι η πρώτη του δημιουργία με πρωταγωνιστές τους ίδιους τους ιθαγενείς, η οποία σήμερα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις κορυφαίες του βολιβιανού κινηματογράφου. Με τις πολλές ακόμα ταινίες του με επίκεντρο τους πολιτισμούς των Άνδεων, ο Ρουίς κερδίζει τον τίτλο του πατέρα του ιθαγενούς κινηματογράφου και γίνεται ο πιο παραγωγικός σκηνοθέτης στη Λατινική Αμερική με περίπου 200 ταινίες στο ενεργητικό του.

Σαφέστατα επηρεασμένος από τον Χόρχε Ρουίς υπήρξε ο Χόρχε Σανχινές, ο πιο σημαντικός Βολιβιανός σκηνοθέτης. Ο Σανχινές ενστερνίστηκε το ενδιαφέρον του Ρουίς για τους ιθαγενείς και έκανε ένα βήμα παραπάνω, δίνοντας υπόσταση σε αυτό που ονομάστηκε «βολιβιανός επαναστατικός κινηματογράφος». Τα λόγια του αποδίδουν την πεμπουσία της κινηματογραφικής του σκέψης: «Έπρεπε να τεθεί αρχικά το εξής θεμελιώδες ερώτημα: Τι είναι αυτό που θέλει να μάθει ο λαός μέσω του κινηματογράφου; Θέλει να μάθει γιατί υπάρχει αυτή η εξαθλίωση, ποιος είναι υπεύθυνος και με ποιον τρόπο μπορεί να αντιμετωπιστεί. Ο λαός θέλει να δει τα πρόσωπα των δολοφόνων και των εκμεταλλευτών, την κρυφή πλευρά του συστήματος, που τόσο καιρό τον εκμεταλλεύεται». Τα έργα του Σανχινές ανταποκρίνονται σε μια εποχή που όλο και περισσότερο αναζητείται ο ρόλος που πρέπει να παίξει ο εθνικός κινηματογράφος σε μια φτωχή χώρα όπως η Βολιβία.

Πρώτες του ταινίες το *Revolución* (*Επανάσταση*, 1965) και το *Aysa* (1966), στις οποίες περιγράφει τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των ιθαγενών που εργάζονταν για την εξόρυξη κασσίτερου. Ακολουθεί η πρώτη του πραγματικά επαναστατική ταινία, το *Ukamau* (1966), μια κινηματογραφική αλληγορία για την εκμετάλλευση της καταπιεσμένης κοινωνικής τάξης των ιθαγενών από τους μιγάδες. Στην ταινία αυτή, ένας φτωχός ιθαγενής αγρότης εκδικείται έναν μιγάδα για το βιασμό της γυναίκας του. Στο *Yaguar Mallku* (*Ματωμένος Κόνδορας*, 1969), ο Σανχινές προτιμά να επιχειρήσει μια πιο άμεση αναπαράσταση της καταπίεσης και φέρνει στην οθόνη ένα αληθινό γεγονός, μια κρυφή εκστρατεία στείρωσης ιθαγενών γυναικών από μια αμερικανική ανθρωπι-

στική οργάνωση.

Σε επόμενες ταινίες επιλέγει νέα σκηνοθετικά μέσα για να εκφραστεί πιο αποτελεσματικά και να μην προδώσει ιδεολογικά το περιεχόμενο των ταινιών του. Στα *Caminos de la muerte* (*Δρόμοι του Θανάτου*, 1970) και *Coraje del pueblo* (*Θάρρος του Λαού*, 1971) χρησιμοποιεί ως ηθοποιούς τα ίδια τα θύματα της κρατικής καταπίεσης, τους ιθαγενείς αγρότες, επιθυμώντας να ανοίξει το δρόμο για τη λαϊκή συμμετοχή στον κινηματογράφο του. Αποφεύγει να αφήνει περιθώρια ταύτισης του θεατή με κάποιο συγκεκριμένο χαρακτήρα της ταινίας και προτιμά την ταύτιση με ένα σύνολο χαρακτήρων, με το λαό. Ο Σανχινές πίστευε πως αυτό ταίριαζε περισσότερο στην ιδιοσυγκρασία αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας του λαού της Βολιβίας. Σε καμία από τις ταινίες του δε διαστάζει να χρησιμοποιήσει τη συναισθηματική δύναμη του κινηματογράφου για να εκφράσει πιο άμεσα την οργή του για την ανθρώπινη καταπίεση. Θεωρούσε πως η συναισθηματική φόρτιση αφυπνίζει την αντίληψη και εκκινεί μια περισσότερο σε βάθος σκέψη και αυτοκριτική.

Άλλες ταινίες του είναι το *El enemigo principal* (*Ο Κυριότερος Εχθρός*, 1973), το *Las banderas del amanecer* (*Οι Σημαίες της Αυγής*, 1984), ντοκιμαντέρ για τις πολιτικές εξελίξεις στη Βολιβία την περίοδο 1979-82, και το *La nación clandestina* (*Το Παράνομο Έθνος*, 1989), αριστουργηματική κινηματογραφική αποτύπωση της αντίληψης και συνείδησης των ιθαγενών αϊμάρα, βραβευμένη με το βραβείο του φεστιβάλ του Σαν Σεμπασιτιάν.

Χ.Σ.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΓΚΛΟΡΙΑ ΜΟΥΝΙΟΣ ΡΑΜΙΡΕΣ

Στα πλαίσια της διεθνούς καμπάνιας αλληλεγγύης στους Ζαπατίστας «20 και 10. Η φωτιά και ο λόγος», επισκέφθηκε την Ελλάδα για μια σειρά εκδηλώσεων, προσκεκλημένη από την Καμπάνια Ένα Σχολείο για την Τσιτάπας, η Γκλόρια Μουνιός Ραμίρες. Έγιναν επτά εκδηλώσεις, στις πόλεις Ξάνθη, Λάρισα, Θεσσαλονίκη, Αθήνα, Νίκαια, Σπάρτη και Πάτρα. Στις εκδηλώσεις προβλήθηκε το βίντεο «Η φωτιά και ο λόγος» και ακολούθησε συζήτηση με τους παρευρισκόμενους.

Η Γκλόρια Μουνιός Ραμίρες είναι δημοσιογράφος, μέλος του μεξικανικού περιοδικού *Rebeldia*, το οποίο οργανώνει, κατά τη διάρκεια όλου του έτους που διανύουμε, εκδηλώσεις σε όλο τον κόσμο αναφορικά με τα 20 χρόνια από την ίδρυση του Ζαπατιστικού Στρατού και τα 10 χρόνια από την εξέγερση των ιθαγενών-ζαπατίστας στην πολιτεία Τσιτάπας. Η Γκλόρια Μουνιός έχει παρακολουθήσει από πολύ κοντά όλη την ιστορία της ζαπατιστικής εξέγερσης τα τελευταία 10 χρόνια. Απ' αυτά, έχει ζήσει 7 χρόνια χωρίς διακοπή μέσα στις εξεγερμένες κοινότητες. Πρόσφατα, κυκλοφόρησε το βιβλίο της «Η φωτιά και ο λόγος», που περιλαμβάνει πλήρες χρονικό της εξέγερσης των Ζαπατίστας από το 1994 μέχρι σήμερα, καθώς και μαρτυρίες πρωταγωνιστών αυτής της εξέγερσης.

Η συνέντευξη της Γκλόρια Μουνιός που ακολουθεί δόθηκε στους Μ.Π., Κ.Α. και Χ.Σ. για τα Σήματα Καπνού.

EZLN
20 και 10 ΧΡΟΝΙΑ
"η φωτιά και ο λόγος"

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ:

19:00 προβολή βίντεο με τίτλο: "69 βλήματα εναντίον στον Πολύφημο" (η ιστορία της εξέγερσης των Ζαπατίστας)

20:30 συζήτηση με: **Γλόρια Μούνιος Ραμίρες** μέλος του περιοδικού "Rebeldia" και συντρόφος από την καμπάνια: "ένα σχολείο για την Τσιτάπας"

23/1 Ξάνθη
 Αρχηγείο Πρωτοβάθμιας Αντιεξουσιαστικής Κίνησης (Αντιεξουσιαστικό κέντρο)

25/1 Λάρισα
 Καλλιπαιδικό Παιδαγωγικό Κέντρο Κ.Α.Σ.Α. (Αντιεξουσιαστικό κέντρο)

26/1 Θεσσαλονίκη
 Κινηματογράφος Αχιλλέος Αγ. Δημητρίου 115 (Αντιεξουσιαστικό κέντρο)

ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ
Η φωτιά και ο λόγος

20 ΧΡΟΝΙΑ
 Διεθνής Καμπάνια Αλληλεγγύης
 από την ίδρυση του EZLN
 από την εξέγερση στην Τσιτάπας

23/1 ΞΑΝΘΗ
 25/1 ΛΑΡΙΣΑ
 26/1 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
 29/1 ΑΘΗΝΑ
 30/1 ΝΙΚΑΙΑ
 01/2 ΣΠΑΡΤΗ
 02/2 ΠΑΤΡΑ

7: Προβολή βίντεο και έκδοση φωτογραφίας «69 βλήματα εναντίον στον Πολύφημο»

8:30 Συζήτηση με την Gloria Mounios Ramirez συγγραφέα του βιβλίου EZLN: 20, 10 χρόνια - Η φωτιά και ο λόγος και μέλος του περιοδικού *Rebeldia*

Αθήνα ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ Μετσόβιοι Λογισμικοί (Μ.Π.)

ΠΕΜΠΤΗ 29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΤΑΠΑΣ
 Tel. 210 7172487 - escolap@rebelia.com - www.escolapzapatas.gr

–Τι σημαίνει η αυτονομία και οι πρόσφατες αλλαγές στην καθημερινή ζωή των κοινοτήτων;

–Αυτό που πρέπει να πούμε πρώτα απ' όλα είναι πως η διαδικασία οργάνωσης της αυτονομίας δεν είναι καινούργια, δεν ξεκίνησε πέρυσι με την εγκατάσταση των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης. Η διαδικασία της αυτονομίας στις ιθαγενικές κοινότητες συνδέεται με μια ιστορία ζωής και με συνήθειες και έθιμα που υπάρχουν εδώ και εκατοντάδες χρόνια. Εν προκειμένω, στον αγώνα των Ζαπατίστας εγκαθιδρύονται αυτόνομοι εξεγερμένοι δήμοι από το Δεκέμβριο του 1994. Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια όλων αυτών των χρόνων, συνεχίζουν να σχηματίζονται και να οργανώνονται από τη στιγμή που η κυβέρνηση δεν αναγνωρίζει το νόμο για τα δικαιώματα και την κουλτούρα των ιθαγενών, ο οποίος εκτός των άλλων εμπεριέχει και την αυτονομία, οι δήμοι αποφασίζουν να οργανώσουν εκ νέου όλα τους τα εδάφη εγκαθιστώντας τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης, με την πρόθεση να οργανώσουν καλύτερα τα προγράμματα παραγωγής στις περιοχές των Ζαπατίστας. Αυτή τη στιγμή, η αυτονομία σημαίνει για κάθε περιοχή τη δυνατότητα αυτόνομης και αυτοδιαχειριζόμενης οργάνωσης προγραμμάτων υγείας, εκπαίδευσης, εμπορίου, καθώς και μερικών πιο σημαντικών δομών, όπως το σύστημα δικαιοσύνης, το σύστημα αρχών και διακυβέρνησης και η εσωτερική οικονομία, πάντα με γνώμονα τις συνήθειες της κάθε κοινότητας, της κάθε περιοχής. Τώρα πια, οι αρχές των αυτόνομων δήμων δίνουν και πιστοποιητικά γεννήσεως και θανάτου. Ο πολιτικός γάμος, βέβαια, δεν είναι συνήθης στις ιθαγενικές κοινότητες, είναι ιδιαίτερα διαδεδομένος ο θρησκευτικός γάμος, όμως πιστεύω πως υπάρχουν και περιοχές στις οποίες θα γίνονται πολιτικοί γάμοι ενώπιον των αυτόνομων αρχών. Στον τομέα της εκπαίδευσης θα υπάρχουν πιστοποιητικά δημοτικού και, όπου υπάρχουν γυμνάσια, πιστοποιητικά γυμνασίου. Ήδη χρησιμοποιούνται χαρτιά για την εσωτερική μετακίνηση στις ζαπατίστικες περιοχές: τα αμάξια που κυκλοφορούν σε αυτές, έχουν πινακίδες από τους αυτόνομους δήμους. Όλα αυτά είναι γεγονός, όλα υπάρχουν ήδη στις κοινότητες.

–Μιλώντας για την αυτονομία, μια ερώτηση που προκύπτει είναι ποια πιστεύετε πως είναι τα όρια της; Για παράδειγμα, πώς αρθρώνεται αυτή η αυτονομία των ιθαγενικών κοινοτήτων μέσα στο πλαίσιο ενός κεντρικού και νεοφιλελεύθερου κράτους, το οποίο κατά κάποιον τρόπο δεν την αποδέχεται; Πού αρχίζει και πού τελειώνει αυτή η αυτονομία;

–Ας ξεκινήσουμε από το γεγονός πως πρόκειται για μια αυτονομία που δεν ζητάει άδεια από κανέναν, που ισχύει στα εξεγερμένα εδάφη και στα εδάφη όπου εκδηλώνεται αντίσταση. Δηλαδή δεν είναι μια αυτονομία υπό διαπραγμά-

τευση με την κυβέρνηση, είναι μια αυτονομία ντε φάκτο, που προκύπτει ως απάντηση ή μάλλον ως συνέπεια της άρνησης των τριών εξουσιών του κράτους του Μεξικού, της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής, να αναγνωρίσουν αυτά που ήδη είχαν υπογράψει με τους Ζαπατίστας στις Συμφωνίες του Σαν Αντρές. Βεβαίως, δεν πρόκειται για εδάφη αποκλεισμένα, υπάρχει μια μορφή συμβίωσης με όλο τον έξω κόσμο, και κυρίως με τις γειτονικές μη ζαπατιστικές κοινότητες. Ακριβώς για όλα αυτά γίνεται διάλογος στα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης – μία από τις πιο σημαντικές ασχολίες τους είναι οι συνομιλίες με όλες τις μη ζαπατιστικές κοινότητες για όλα τα προβλήματα τα οποία προκύπτουν λόγω των εδαφικών ορίων ανάμεσά τους. Επίσης, υπάρχουν συχνά απευθείας συνομιλίες μεταξύ των τοπικών κυβερνήσεων, γεγονός που αποτελεί υπόρρητη, σιωπηρή αναγνώριση της ύπαρξης αυτόνομης αρχής. Για παράδειγμα, αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα με κάποια ιθαγενική κοινότητα που προέρχεται ή ελέγχεται από το PRI, τότε αυτή η κοινότητα προσφεύγει στη συνταγματική αρχή, στον πρόεδρο του επίσημου [κρατικού] δήμου. Μου έχει τύχει να δω προέδρους επίσημων δήμων να διαπραγματεύονται με την αυτόνομη αρχή κάποιου Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης και το έκαναν ως ίσος προς ίσο, ως κυβέρνηση με κυβέρνηση και με επίσημα χαρτιά. Υπάρχει δηλαδή μια αναγνώριση του ότι οι αυτόνομες κοινότητες υπάρχουν και δεν έχεις άλλη λύση παρά να συνομιλείς μαζί τους προκειμένου, όταν είναι εφικτό, να επιλύονται με τον καλύτερο τρόπο τα προβλήματα και οι καταστάσεις που παρουσιάζονται. Δεν ευδοκιμεί πάντα ο διάλογος, πολλές φορές φτάνει σε όρια σύγκρουσης, αλλά ακριβώς γι' αυτό το λόγο υπάρχουν τα Συμβούλια. Επίσης, υπάρχει μία ακόμα σημαντική αλλαγή: ενώ για πολλά χρόνια στα εξεγερμένα εδάφη υπήρχαν μπλόκα των Ζαπατίστας, ύστερα από την ίδρυση των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης δεν υπάρχει πια ούτε ένα μπλόκο, δηλαδή επιτρέπεται η ελεύθερη μετακίνηση σε οποιονδήποτε, γεγονός το οποίο επιτρέπει στις αρχές και στους εκπροσώπους άλλων πολιτικών οργανώσεων να εισέρχονται στα εδάφη των αυτόνομων κοινοτήτων, όπου λειτουργούν τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης, προκειμένου να συνομιλήσουν.

–Ναι, αλλά ας υποθέσουμε, για παράδειγμα, πως έχουμε ένα εναλλακτικό σύστημα εμπορίου στις αυτόνομες κοινότητες. Αυτό δεν έρχεται σε σύγκρουση με το νεοφιλελεύθερο μοντέλο εμπορίου που υιοθετεί το κράτος;

–Βεβαίως.

–Πώς διευθετείται αυτό;

–Όλα αυτά βαδίζουν παράλληλα, χωρίς διαπραγματεύσεις. Τα μοντέλα του παραδοσιακού νεοφιλελεύθερου εμπορίου –ειδικά το μοντέλο εμπορίου που ακολουθείται στις ιθαγενικές κοινότητες στο Μεξικό– είναι το μοντέλο της διαμεσολάβησης, που ονομάζεται *κογιτάχε* [κογιότε = τσακάλι]. Τα προϊόντα αγοράζονταν απευθείας σε χαμηλές τιμές

στις ιθαγενικές κοινότητες και πωλούνταν σε άλλες τιμές στο εξωτερικό. Ήταν ο μόνος τρόπος που είχαν οι ιθαγενείς για να πουλήσουν τα προϊόντα τους. Τώρα πια δεν είναι έτσι. Με τα εναλλακτικά δίκτυα εμπορίου διοχετεύουν τα προϊόντα τους σε άλλες χώρες, όπως στην περίπτωση του καφέ για τον οποίο υπάρχει ένα συγκεκριμένο δίκτυο, ενώ διαμέσου των επιτροπών αλληλεγγύης έχουν πρόσβαση στην αγορά της Πόλης του Μεξικού. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα τα παραπάνω συγκρούονται με το νεοφιλελεύθερο μοντέλο, αλλά ότι δημιουργείται ένα εναλλακτικό δίκτυο. Αναμφίβολα είναι ένας άλλος τρόπος, πολύ συγκεκριμένος, για να αντιμετωπιστεί ο νεοφιλελευθερισμός και η παγκοσμιοποίηση. Αυτό υλοποιείται με όλες τις δυσκολίες τις οποίες συνεπάγεται – το ότι υπάρχουν τέτοια δίκτυα δεν σημαίνει ότι όλα είναι τέλεια και ότι όλα δουλεύουν με τον καλύτερο τρόπο. Πάνω σε αυτό δουλεύουμε ακόμα.

–Υπάρχουν ορισμένοι οι οποίοι λένε ότι ζούμε την αναβίωση ενός ιθαγενικού εθνικισμού, ενώ σε άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα στη Βολιβία, υπάρχουν ρεύματα στο ιθαγενικό κίνημα τα οποία δηλώνουν πως επιθυμούν ένα ιθαγενικό κράτος. Οι Ζαπατίστας λένε «εμείς δεν επιθυμούμε ένα έθνος Μάγια». Τι λέτε γι' αυτό; Υπάρχει στο Μεξικό κάποια ανάλογη τάση στο ιθαγενικό κίνημα;

–Όχι. Ιδιαίτερα στο ιθαγενικό κίνημα του Μεξικού που πρόσκειται στους Ζαπατίστας, το οποίο είδαμε στην Πορεία [προς την Πόλη του Μεξικού] που στηρίχτηκε από όλες τις ιθαγενικές ομάδες που αγωνίζονται για τον ίδιο σκοπό, δεν υπάρχει φονταμενταλισμός, δεν υπάρχει η επιθυμία ίδρυσης μιας νέας χώρας στο εσωτερικό της υπάρχουσας χώρας. Υπάρχει ο αγώνας για την αναγνώριση της αυτονομίας, γεγονός το οποίο δεν συνεπάγεται με κανένα τρόπο, όπως πολλές φορές έχουν επιμεινεί, τη λεγόμενη βαλκανοποίηση. Λένε πως δεν επιθυμούν κάποιο νέο κράτος, παρά μόνο την αναγνώριση των όσων ήδη έχουν υπογραφεί, την αναγνώριση της αυτονομίας τους, των ηθών και εθίμων τους. Το πιο ενδιαφέρον είναι πως δε ζητούν την αναγνώριση όλων των ηθών και εθίμων, γίνεται ταυτόχρονα μια αναθεώρηση αυτών και οι ίδιοι οι ιθαγενείς παραδέχονται πως δεν είναι καλά όλα τα ήθη και έθιμα και πως δεν επιτρέπουν όλα την πρόοδο. Λένε πως η υπόθεσή τους δεν είναι φονταμενταλιστική. Η θέση της γυναίκας είναι μία από τις περιπτώσεις που αναγνωρίζουν πως πρέπει να αναθεωρηθεί. Αυτές οι αναθεωρήσεις πρέπει όμως να γίνουν με τον δικό τους τρόπο, τη δική τους δυναμική και τους δικούς τους ρυθμούς, όχι με τον τρόπο που θέλουν να τους επιβάλουν, και όλα αυτά θεωρώντας τους εαυτούς τους 100% Μεξικανούς και 100% ιθαγενείς. Θυμάμαι πως αυτό ήταν έτσι από την αρχή, διότι στη συνέχεια ισχυρίστηκαν κάποιοι πως αυτό το πνεύμα των ιθαγενών γεννήθηκε μετά το 1994 και όχι πριν και πως οι Ζαπατίστας είχαν εκμεταλλευτεί τη συμπάθεια που προκαλούσε το ιθαγενικό κίνημα

μα προκειμένου να οικειοποιηθούν τα αιτήματα του κινήματος. Αυτό δεν είναι σωστό. Θυμάμαι πως τον Φεβρουάριο του 1994, στον πρώτο διάλογο στο Σαν Κριστόμπαλ ντε λας Κάσας, κάθε εκπρόσωπος, κάθε *κομαντάντε* των Ζαπατίστας αυτοπαρουσιαζόταν λέγοντας, π.χ., «Είμαι ο *κομαντάντε* Τάσο, 100% ιθαγενής, 100% τοχολαμπάλ». Όλοι παρουσιάστηκαν με αυτό τον τρόπο, προτάσσοντας την ιθαγενική τους ταυτότητα. Στην Πρώτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα αναφέρεται ότι «είμαστε προϊόν 500 χρόνων αντίστασης». Επιμένω ότι η ιθαγενική ταυτότητα σηματοδοτούσε το κίνημα από την πρώτη στιγμή, όπως επίσης και ο αγώνας για την αναγνώριση αυτών των δικαιωμάτων.

-Τι σχέση έχει σήμερα το Ζαπατιστικό κίνημα με τα υπόλοιπα κινήματα του Μεξικού;

-Έχουν ήδη περάσει δέκα χρόνια από το 1994, με μια σειρά από συγκλίσεις και αποκλίσεις με τα κοινωνικά κινήματα του Μεξικού. Ωστόσο, εκείνο που έχει κυριαρχήσει είναι οι συμμαχίες. Τις συμμαχίες του Ζαπατιστικού κινήματος με τα υπόλοιπα κοινωνικά κινήματα μπορεί κανείς να τις δει με μεγάλη σαφήνεια και με θεαματικό τρόπο στις μεγάλες κινητοποιήσεις των Ζαπατίστας (την Πορεία στην Πόλη του Μεξικού, το Ζαπατιστικό δημοψήφισμα, την έξοδο των 1.111 Ζαπατίστας προς την Πόλη του Μεξικού κ.λπ.). Όλες αυτές οι μεγάλες κινητοποιήσεις επέτρεψαν να φανεί η δύναμη και το ενδιαφέρον των υπόλοιπων κοινωνικών οργανώσεων και κινήματων. Παρ' όλα αυτά, όταν δεν υπάρχουν -όπως τώρα- τόσο θεαματικές κινητοποιήσεις, διακρίνονται οι υπόγειες συμμαχίες με όλα αυτά τα κινήματα. Συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι αυτές με το υπόλοιπο ιθαγενικό κίνημα της χώρας, με τοπικά και πολιτειακά κινήματα, με τους πουρέπετσας, τους ουισόλες, τους μίχες και άλλα ιθαγενικά κινήματα. Άλλωστε, δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει μόνιμη επαφή, συνεχείς συναντήσεις κ.λπ. Αυτοί υλοποιούν στον δικό τους τόπο τις δικές τους διαδικασίες αυτονομίας, χωρίς να ακολουθούν το παράδειγμα των Ζαπατίστας, αλλά με βάση τις δικές τους εμπειρίες και με τους δικούς τους τρόπους. Ο EZLN ποτέ δεν έλεγε «κάντε όλοι αυτό που κάνουμε κι εμείς». Το αντίθετο. Έλεγε: «Ας οικοδομήσει ο καθένας τη δική του αντίσταση, το δικό του κίνημα, σύμφωνα με τη δική του εμπειρία». Αυτό συμβαίνει τώρα με το ιθαγενικό κίνημα της χώρας. Επίσης, υπάρχουν και άλλα τμήματα της κοινωνίας που βρίσκονται πάντα πολύ κοντά στους Ζαπατίστας. Μεταξύ άλλων, το φοιτητικό κίνημα, μερικές φορές αποδιάρθρωμένο, άλλες πολύ ενωμένο, αλλά πάντα σε μόνιμη επαφή με το Ζαπατιστικό κίνημα. Αυτό φαίνεται, για παράδειγμα, στην περίπτωση των επιμορφωτών των ιθαγενών δασκάλων: οι περισσότεροι σύμβουλοί τους προέρχονται από το φοιτητικό κίνημα. Υπάρχει, επίσης, σχέση με το συνδικαλιστικό κίνημα, π.χ. με το συνδικάτο των ηλεκτρολόγων. Υπάρχει, όμως, μια συμμαχία πιο σαφής με κάτι που δεν μπορεί να οριστεί - με ένα κοινωνικό κίνημα που δεν είναι δομημένο και περιλαμβάνει, τόσο στο Μεξικό όσο και σε άλλα μέρη του κόσμου, τον κόσμο που δεν είναι οργανωμένος, τον κόσμο που δεν ανήκει σε καμία οργάνωση. Αυτή είναι η πλειονότητα του κόσμου που αποτελεί ένα κίνημα υπέρ των Ζαπατίστας πολύ σημαντικό στο Μεξικό. Πάρα πολλοί νέοι, πάρα πολλές γυναίκες που στην πλειονότητά τους μας προσεγγίζουν ατομικά με διάθεση να κάνουν κάτι και όχι απλώς να βοηθήσουν τους «φτωχούς ιθαγενείς» της Τσιάπας, αλλά να κάνουν κάτι για να αντισταθούν από τη θέση στην οποία βρίσκονται, για να οικοδομήσουν κάτι δικό τους και για να συνδράμουν στις διαδικασίες της αυτονομίας στις Ζαπατιστικές κοινότητες.

-Στα τελευταία ανακοινθέντα αναφέρεται ότι ο EZLN θα προστατεύσει με τα όπλα, αν χρειαστεί, τις κοινότητες. Βέβαια, ε-

δώ ίσως υπάρχει μια αντίφαση με παλιότερη συνέντευξη του Μάρκος, όπου έλεγε ότι «όποιος καταφεύγει στα όπλα είναι φτωχός σε ιδέες». Τελικά, πόσο αναγκαία είναι στην πραγματικότητα τα όπλα στις κοινότητες της Τσιάπας;

-Είναι σημαντικό να τονίσουμε εδώ ότι ο Ζαπατιστικός στρατός κατά βάση έχει χρησιμοποιήσει ως κύριο όπλο του το λόγο χωρίς να σταματήσει να είναι στρατός. Δεν έχει παραδώσει τα όπλα ούτε σκέφτεται να τα παραδώσει, είναι ένας κανονικός στρατός με τακτικές δυνάμεις διαθέσιμες και προετοιμασμένες. Πολλές φορές προβάλλεται μια ρομαντική πλευρά των όπλων -και σε αυτό έχει συμβάλει πολύ το Ζαπατιστικό κίνημα- και αυτό δεν είναι απαραίτητα σωστό. Οι Ζαπατιστικές ιθαγενικές κοινότητες έχουν την ανάγκη να αμυνθούν, όχι μόνο από τους παραστρατιωτικούς, αλλά και από τις επιθέσεις του στρατού και της αστυνομίας. Υπάρχουν διαρκείς απειλές για εκτόπιση, για παράδειγμα στα Μόντες Ασούλες: το Δεκέμβριο του 2002 υπήρχαν πολύ συγκεκριμένες απειλές εκτόπισης, εκτόπισαν μια κοινότητα μη Ζαπατιστική και, μετά απ' αυτό, η Γενική Διοίκηση των Ζαπατίστας ανακοίνωσε ότι στις Ζαπατιστικές κοινότητες δεν θα υπάρξει ειρηνικός εκτοπισμός. Δηλαδή, αν έρθετε για μας θα αντιμετωπίσετε αντίδραση· αν έρθετε με βία, η αντίδραση θα είναι βίαιη. Ευτυχώς τότε αναβλήθηκαν οι εκπομπές και δεν υπήρξε συνέχεια. Ωστόσο, υπάρχει μια πραγματική ανάγκη για άμυνα. Ας μην ξεχνάμε ότι εκεί γίνεται ένας πόλεμος, ένας πόλεμος που στην Τσιάπας κρατάει 10 χρόνια, και όχι 12 μέρες, όπως πολλές φορές θέλησε να μας πείσει η κυβερνητική πλευρά. Ο πόλεμος στο Μεξικό κρατάει δέκα χρόνια, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, γι' αυτό και η καμπάνια μας λέγεται «Η φωτιά και ο λόγος», γιατί ποτέ δεν έπαψε να υπάρχει φωτιά και ποτέ δεν έπαψε να υπάρχει λόγος. Όσον αφορά τα διάφορα παράδοξα του Ζαπατισμού στα οποία αναφερθήκατε πριν, δεν γνωρίζω να υπάρχει άλλο ένοπλο κίνημα που να κάνει τόσο αυστηρή αυτοκριτική στη χρήση των όπλων. Ο Ζαπατιστικός στρατός την κάνει ήδη από το 1994, θεωρούσε τον εαυτό του έναν παράλογο στρατό -θυμάστε όλες εκείνες τις διατυπώσεις για τους στρατιώτες που είναι στρατιώτες για να πάψει μια μέρα η ανάγκη να υπάρχουν στρατιώτες. Όλα αυτά συνθέτουν ένα στρατό γεμάτο παράδοξα και αντιφάσεις, τις οποίες επιπλέον έχουμε συνειδητοποιήσει. Ωστόσο, για να είναι ξεκάθαρο, η χρήση των όπλων αυτή τη στιγμή στις ιθαγενικές κοινότητες, όπως και πριν από δέκα χρόνια, συνεχίζει να είναι ένας αμυντικός παράγοντας πολύ σημαντικός. Όμως, πρέπει να το υπογραμμίσουμε: αμυντικός. Ο στρατός δεν είναι σε θέση να εξαπολύσει επιθέσεις, και αυτό όχι επειδή δεν έχει τη στρατιωτική δυνατότητα, αλλά επειδή αυτή είναι η δέσμευσή του προς την κοινωνία. Εντούτοις, σε αμυντικό επίπεδο τα όπλα είναι πράγματι απαραίτητα.

-Οι Ζαπατίστας είναι μία από τις πολιτικές δυνάμεις που δρουν στις ιθαγενικές κοινότητες. Το τελευταίο διάστημα παρατηρούμε μια αύξηση των ενδοκοινοτικών συγκρούσεων,

ειδικά από τότε που η κυβέρνηση της Τσιάπας άρχισε να μοιράζει τίτλους ιδιοκτησίας για γαίες που είναι κατειλημμένες από τους Ζαπατίστας. Υπάρχει κόσμος που εγκαταλείπει το κίνημα, υπάρχει νέος κόσμος που εισέρχεται στο κίνημα. Τι συμβαίνει ακριβώς με αυτές τις περίπλοκες συγκρούσεις μέσα στις κοινότητες;

–Οι Ζαπατίστας, από το 1994, ύστερα από τις πρώτες μάχες, κατέλαβαν σημαντικές εκτάσεις γης, τις οποίες κατά τη διάρκεια των δέκα χρόνων της σύγκρουσης έχουν προσπαθήσει να ανακαταλάβουν άλλες ομάδες. Οι Ζαπατίστας δεν το επέτρεψαν, και η στάση αυτή μπορεί να εξηγηθεί ως εξής: στις κοινότητες υπάρχει μια κοινωνική βάση πολύ σημαντική, είναι πολλές χιλιάδες οι ιθαγενείς που εμπλέκονται στο κίνημα. Αν δεν υπήρχε αυτή η κοινωνική βάση δεν θα μπορούσε να εξηγηθεί πώς κράτησαν για τόσο χρόνο την κατειλημμένη περιοχή. Το ζήτημα της γης είναι μόνιμο πεδίο σύγκρουσης. Ωστόσο, η κυβερνητική πλευρά προτιμά πάντα να το παρουσιάζει ως ενδοκοινωνικές συγκρούσεις, ως ιθαγενείς που συγκρούονται με ιθαγενείς, ενώ υπάρχει ένα υπόβαθρο που επιβιώνει για πάρα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, που είναι οι πρωτοβουλίες της ομοσπονδιακής και της πολιτειακής κυβέρνησης να βοηθούν άλλες ομάδες –οι οποίες μάλιστα προστατεύονται από τους παραστρατιωτικούς – για να ανακαταλαμβάνουν τη γη των Ζαπατίστας.

–Υπάρχουν, όμως, συγκρούσεις και με κόσμο του PRD, της ανεξάρτητης ARIC κ.λπ.

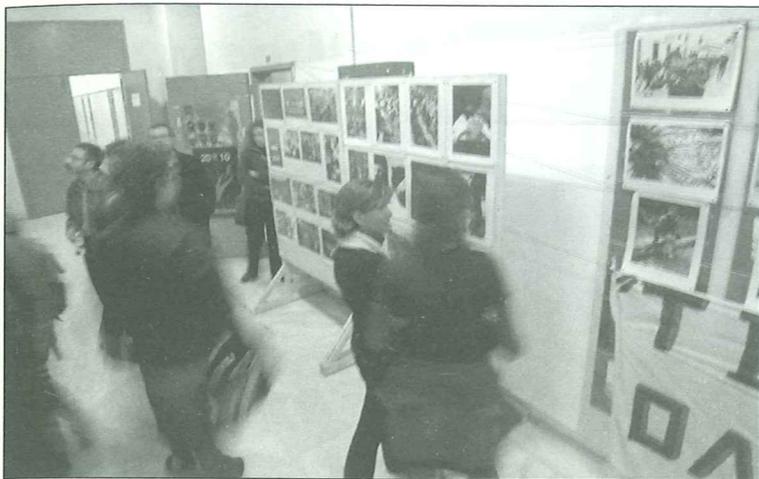
–Βέβαια, με κόσμο του PRD, της ανεξάρτητης ARIC, της επίσημης ARIC, του PRI κ.λπ. Είναι ένα πεδίο, μια περιοχή με πολλές συγκρούσεις. Ωστόσο, οι Ζαπατίστας δεν λένε «αυτή είναι η αλήθεια, αυτό είναι έτσι, αυτό πια δεν αλλάζει». Άλλωστε, μία από τις κύριες λειτουργίες των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης είναι να κάνουν διάλογο, να διαπραγματεύονται, χωρίς όμως να εμπλέκονται η πολιτειακή και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Με άλλα λόγια, «θα τα βρούμε μεταξύ μας». Αυτό γίνεται πραγματικότητα. Είναι κάτι που συμβαίνει καθημερινά στις κοινότητες. Συζητούν, όχι πάντα χωρίς προβλήματα, αλλά προσπαθούν να τα λύσουν. Επιμένουν, όμως, ότι αυτό πρέπει να γίνεται χωρίς την παρουσία οποιασδήποτε κυβερνητικής αρχής, αλλά μεταξύ των κοινοτήτων. Και βεβαίως δεν είναι διατεθειμένοι να εγκαταλείψουν ό,τι έχουν καταλάβει. Γι' αυτό βρίσκονται σε διαρκή αγώνα, και μπορούν να πετύχουν μόνο με τη δύναμη της κοινωνικής τους βάσης. Είναι μια οργάνωση που έχει μια πειθαρχία που καμία άλλη οργάνωση στην Τσιάπας δεν έχει' όταν πηγαίνουν να καταλάβουν μια έκταση ή να εμποδίσουν έναν εκτοπισμό, αμέ-

σως εμφανίζονται δύο, τρεις χιλιάδες ιθαγενείς Ζαπατίστας να το υπερασπίζονται, και αυτό χωρίς να υπάρχουν μέσα επικοινωνίας. Υπάρχουν συνεχείς βάρδιες για να παρατηρούν, και αυτό για μήνες και με χιλιάδες άτομα. Καμία άλλη οργάνωση δεν διαθέτει τέτοια οργανωτική ικανότητα.

–Η κυβέρνηση δεν επιτίθεται στις ζαπατιστικές περιοχές. Άλλωστε, είχαν δηλώσει κάποτε ότι οι αυτόνομοι δήμοι είναι συνταγματικοί. Πόσο μεγάλο κίνδυνο εξακολουθεί να αποτελεί το ζαπατιστικό κίνημα για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση;

–Κατά τη διάρκεια των δέκα χρόνων, οι τρεις ομοσπονδιακές κυβερνήσεις ποτέ δεν ήξεραν τι να κάνουν με τους Ζαπατίστας. Αυτό το έχει πει επανειλημμένως η Γενική Διοίκηση: αν μας επιτεθούν χάνουν, αν δεν μας επιτεθούν πάλι χάνουν. Με άλλα λόγια, αυτό δείχνει τη ντε φάκτο νομιμοποίηση που είχε κατακτήσει το κίνημα από τις πρώτες μέρες της εξέγερσης. Το ότι δεν ξέρουν τι να κάνουν με αυτούς, τους αναγκάζει να λένε και να κάνουν πολλές ανοησίες. Από τη στιγμή που σχηματίστηκαν τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έσπευσε να δηλώσει πως είναι σύμφωνα με το σύνταγμα, πως οι Ζαπατίστας αποδέχονται μια πρόταση για πολιτική λύση, πως εγκαταλείπουν τα όπλα, και γι' αυτό οι πρωτοβουλίες τους ήταν πολιτικές και ειρηνικές, ήταν καλοδεχόμενες και ενέπιπταν στο συνταγματικό πλαίσιο. Όλα αυτά ήταν λόγια, διότι τους επόμενους μήνες, αυτό που συμβαίνει τώρα, είναι η επανενεργοποίηση των παραστρατιωτικών ομάδων, υπό την προστασία του στρατού σε ομοσπονδιακό επίπεδο, συνεχίζοντας τις απειλές για εκτοπίσεις των κοινοτήτων. Και τώρα, ένα άλλο θέμα για το οποίο δεν ξέρουν τι να κάνουν είναι ότι δημιουργούνται και άλλες εστίες αυτονομίας σε περιοχές εκτός της Τσιάπας, οι οποίες ήδη καταστέλλονται αποκάλυπτα. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ανακοίνωσε πρόσφατα ότι δεν θα επιτρέψει αυτή τη μορφή αυτονομίας που είναι εκτός νόμου και θεσμών. Υπήρξαν δύο νεκροί την περασμένη εβδομάδα σε έναν αυτόνομο δήμο στην πολιτεία Μορέλος, καθώς και η ανοιχτή απειλή ότι δεν θα επιτρέψουν την ύπαρξη τέτοιων αυτονομιών. Στην Τσιάπας, η κυβέρνηση δεν έχει καταφέρει από το Φεβρουάριο του 1995 και μετά, οπότε έλαβε χώρα η τελευταία ανοιχτή στρατιωτική επίθεση –αν και το προσπάθησε ξανά με τη διάλυση των αυτόνομων δήμων το 1998, τη σφαγή στο Ακτεάλ το 1997, με το θάνατο περισσότερων από 45 ιθαγενών σε αυτή την κοινότητα τσοτσιλ–, στη διάρκεια όλων αυτών των χρόνων λοιπόν, η κυβέρνηση δεν σταμάτησε να προσπαθεί να αποτελειώσει τις ιθαγενικές κοινότητες, είτε αυτό γίνεται με ανοιχτές διώξεις από το στρατό, τους παραστρατιωτικούς και την αστυνομία είτε με τον προσηταιρισμό και τη διαίρεση των κοινοτήτων μέσω προγραμμάτων βοήθειας. Όλα αυτά δεν θα τα έκανε αν ο EZLN δεν αποτελούσε κίνδυνο για την κυβέρνηση. Η στήριξη που είχε ο EZLN στην Πορεία του 2001 ήταν εξαιρετικά σημαντική και έδωσε στην κυβέρνηση ένα δείγμα του τι σημαίνουν οι Ζαπατίστας για τη χώρα. Οι αντιφάσεις της κυβέρνησης Φοξ κατά τη διάρκεια της Πορείας ήταν για γέλια: τη μια μέρα έλεγε «καλώς ήλθατε», την άλλη «δεν θα περάσετε από δω», την τρίτη «χωρίς τους Ζαπατίστας δεν υπάρχει Μεξικό», μια σειρά δηλώσεων που έκανε εμφανές πως δεν υπήρχε καθορισμένη πολιτική σχετικά με τους Ζαπατίστας. Το χειρότερο που θα μπορούσε να κάνει ήταν ακριβώς αυτό που έκανε, δηλαδή τη μη αναγνώριση των δικαιωμάτων και της κουλτούρας των ιθαγενών.

Το φόβο για την πολιτική των Ζαπατίστας δεν τον είχε μόνο η κυβέρνηση, αλλά και τα πολιτικά κόμματα. Θέλω να πω ότι ο EZLN δεν αποτελεί κίνδυνο μόνο για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση, αλλά και για τις διάφορες πολιτικές δυνάμεις της χώρας, που επίσης δεν θέλουν να τον δουν να κάνει πολιτική ανοιχτά. Έχει σημασία εδώ να τονίσουμε ότι η κομματική –υποτιθέμενη– Αριστερά επίσης ψήφισε εναντίον του νόμου για την αναγνώριση των δικαιωμάτων και της κουλτούρας των ιθαγενών. Αυτό σημαίνει ότι ο EZLN αποτελεί μια πρόκληση και για την κομματική Αριστερά.

–Γιατί έγιναν τώρα οι αλλαγές; Γιατί αυτή τη στιγμή, το πέρασμα από τα Αγουασκαλιέντες στα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης;

–Μετά την απόρριψη του νόμου για τα δικαιώματα και την κουλτούρα των ιθαγενών, οι Ζαπατίστας συνέχισαν να οργανώνουν τις διαδικασίες της αυτονομίας τους, που είχαν αρχίσει ήδη από τα τέλη του 1994. Στη διάρκεια των πρώτων χρόνων της αυτονομίας συνάντησαν κάποια προβλήματα και είχαν συγκλίσεις και αποκλίσεις με τα κινήματα αλληλεγγύης της χώρας, αλλά και διεθνώς. Ύστερα από όλα αυτά τα μαθήματα και τη γνώση που απέκτησαν, συνειδητοποίησαν μια ανισορροπία στην ανάπτυξη των αυτόνομων δήμων. Υπήρχαν δήμοι όπου εξελίσσονταν προγράμματα υγείας, εκπαίδευσης, με πιο αναπτυγμένο σύστημα απονομής δικαιοσύνης, και υπήρχαν και αυτόνομοι δήμοι που δεν ήταν τόσο γνωστοί και είχαν πολύ μεγαλύτερες ανάγκες. Όλα αυτά οδήγησαν στο να δημιουργηθούν ενώσεις αυτόνομων δήμων – για παράδειγμα, πέντε ή έξι δήμοι κάποιας περιοχής συνεργάστηκαν για να διαχειριστούν δίκαια τους εισερχόμενους πόρους. Αυτό το παράδειγμα το ακολούθησαν και άλλες περιοχές, προέκυψαν και άλλες ενώσεις αυτόνομων δήμων, πάντα στο πνεύμα πιο δίκαιης ανάπτυξης των κοινοτήτων. Αυτό παίρνει πιο οργανωμένη μορφή από τη στιγμή που δημιουργούνται τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης, των οποίων μία από τις κυριότερες λειτουργίες είναι ακριβώς η όσο το δυνατόν πιο δίκαιη ανάπτυξη των παραγωγικών προγραμμάτων στα εξεγεγμένα εδάφη. Εδώ και εννέα χρόνια που έχουν δημιουργηθεί οι αυτόνομοι δήμοι, έχει συσσωρευθεί μια εμπειρία με την κοινωνία των πολιτών, και όλο αυτό φαίνεται στην κριτική και την αυτοκριτική που υπάρχει στα τελευταία ανακοινωθέντα και για τον τύπο αλληλεγγύης που έφτανε στις κοινότητες, για το είδος της βοήθειας που επιβαλλόταν σε αυτές – για παράδειγμα, αν εγώ νομίζω ότι πρέπει να καλλιεργήσεις ντομάτες, σου φέρνω τα λεφτά για να καλλιεργήσεις ντομάτες και εσύ πρέπει να καλλιεργήσεις ντομάτες. Και αυτοί έλεγαν πως όχι, εγώ χρειάζομαι βοήθεια για να καλλιεργήσω άλλα πράγματα, θέλω να ικανοποιώ τις δικές μου ανάγκες. Όλο αυτό, επιμένω, ήταν μια διαδικασία μάθησης που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, τίποτα δεν έχει τελειώσει στην Τσιάπας...

Ύστερα από την καταψήφιση του νόμου και την επανεξέταση του μη ισοροπημένου τρόπου ανάπτυξης των κοινοτήτων, προκύπτει η δημιουργία των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης και η ανάγκη οργάνωσης του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών της χώρας και διεθνώς, δηλαδή η ανάγκη να περάσει η φωνή των ζαπατιστικών κοινοτήτων σε μια αρχή συγκροτούμενη από πολίτες. Αυτό συμβαίνει γιατί πολλές φορές ο EZLN ως στρατιωτική δομή μιλούσε εκ μέρους των ιθαγενικών κοινοτήτων και τα παραγωγικά προγράμματα μερικές φορές περνούσαν από τη Γενική Διοίκηση και όχι άμεσα από τις κοινότητες. Πρόκειται για μια σημαντική αλλαγή, όσον αφορά την άμεση σχέση των ιθαγενικών κοινοτήτων με τα προγράμματα, αλλά και την άμεση σχέση ανάμεσα στις πολιτικές αρχές των δήμων. Τώρα πια έχουμε μια άμεση σχέση ανάμεσα στην πολιτική αρχή ενός δήμου με την πολιτική αρχή ενός άλλου δήμου, που δεν περνάει από τη Γενική Διοίκηση του EZLN.

–Στη Λατινική Αμερική βλέπουμε να αναπτύσσονται διαφορετικά μοντέλα αυτονομίας. Αυτό που συμβαίνει στον Παναμά είναι διαφορετικό απ' ό,τι συμβαίνει στη Νικαράγουα. Αλλά και μέσα στο Μεξικό, οι προτάσεις άλλων οργανώσεων (π.χ. της ANIPA) είναι διαφορετικές από εκείνες των Ζαπατίστας. Ποιο είναι το ειδικό βάρος της ζαπατιστικής πρότασης για την αυτονομία μέσα σ' αυτό το διάλογο;

–Υπάρχει μια διαφορά πολύ πολύ μεγάλη ανάμεσα στην πρόταση των Ζαπατίστας και, για παράδειγμα, της ANIPA. Η διαφορά αυτή είναι ότι οι Ζαπατίστας υλοποιούν, ενώ οι άλλοι προτείνουν. Ότι οι Ζαπατίστας δεν κάνουν θεωρία αλλά πρακτική, και πάνω σε αυτή αναπτύσσουν θεωρία. Πρόκειται για ένα μοντέλο αυτονομίας πολύ συγκεκριμένο, το οποίο οικοδομείται, και σε αυτό επιμένουν κάθε φορά που μπορούν. Δεν γεννιέται από κάποιο γραφτό το οποίο ακολουθούν. Είναι ένα μοντέλο που οικοδομείται κάθε μέρα. Αν με ρωτούσατε ποιο είναι το πρόγραμμα της ζαπατιστικής αυτονομίας, θα έλεγα ότι οικοδομείται κάθε μέρα. Δεν υπάρχει κάποιο εγχειρίδιο όπου μπορείς να το βρεις ή κάποιοι που να μπορεί να στο πει, παρόλο που υπάρχουν πολλοί θεωρητικοί. Κάποιοι σύμβουλος στο διάλογο του Σαν Αντρέας ή κάποιοι διανοούμενοι κοντινός στους Ζαπατίστας θα μπορούσε να απαντήσει με άλλους όρους, αλλά στην πραγματικότητα οικοδομείται διαρκώς. Αντίθετα, άλλες ιθαγενικές ομάδες που στηρίζονται από Μεξικανούς διανοούμενους ή ανθρωπολόγους κατασκευάζουν μια θεωρία για την αυτονομία, αλλά δεν την εφαρμόζουν.

Άλλη διαφορά, επίσης σημαντική, είναι η έλλειψη φονταμενταλισμού στη ζαπατιστική πρόταση. Υπάρχουν ιθαγενικά κινήματα στο Μεξικό που λένε πως ό,τι δεν είναι ιθαγενικό είναι κακό, πως η ιθαγενική ταυτότητα είναι η μόνη έγκυρη. Υπάρχει μια αντίδραση που φτάνει να γίνεται ξενόφοβη ενάντια σε ό,τι δεν είναι ιθαγενικό. Αυτό δεν συμβαίνει με τους Ζαπατίστας, επειδή έρχονται σε διαρκή επαφή με ανθρώπους από το Μεξικό και από πολλά μέρη του κόσμου. Αυτή η επαφή, αυτό το πλησίασμα, τους βοήθησε να γίνουν πιο ανοιχτόμυαλοι και τους έκανε να μην πιστεύουν ότι οι ιθαγενείς είναι οι μοναδικοί κληρονόμοι της γης, της Ιστορίας.

Επιμένω, όμως, πως η βασική διαφορά είναι η πρακτική. Και αυτή τη στιγμή υπάρχουν στο Μεξικό ιθαγενικά κινήματα που υλοποιούν αυτή την πρακτική της αυτονομίας – με ό,τι σημαίνει αυτό από πλευράς καταστολής – με βάση τη δική τους εμπειρία, χωρίς να ακολουθούν το ζαπατιστικό μοντέλο.

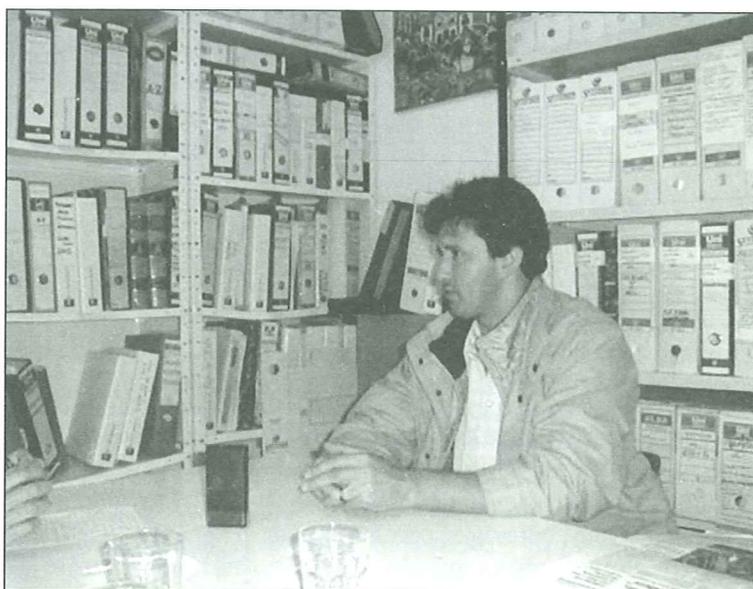
Ένα από τα σπουδαιότερα αγροτικά –και όχι μόνο– κινήματα αντίστασης είναι το Κίνημα των Χωρίς Γη – MST της Βραζιλίας. Ο λόγος των ανθρώπων του MST είναι πάντοτε ενδιαφέρον και επίκαιρος. Συναντήσαμε τον **Claudimir Gularte Vieira** στην Μαδρίτη και του ζητήσαμε να μας πει δυο-τρία λόγια για την πραγματικότητα που βιώνεται στα κατελιμμένα αγροκτήματα της Βραζιλίας. Και δεν μας αρνήθηκε...

Πώς θα μπορούσε να περιγραφεί η κατάσταση στην ύπαιθρο της Βραζιλίας είκοσι χρόνια μετά την εμφάνιση του MST;

Στις 22 Ιανουαρίου το MST συμπληρώνει δύο δεκαετίες αγώνα. Κατά τη διάρκεια αυτών των είκοσι χρόνων, κατορθώσαμε να δώσουμε γη σε 300.000 οικογένειες, ενώ άλλες 6.000 βρίσκονται εγκαταστημένες προσωρινά στις παρυφές των μεγάλων κτημάτων περιμένοντας την απαλλοτρίωσή τους. Στη Βραζιλία υπάρχουν συνολικά 4,8 εκατομμύρια οικογένειες χωρίς γη, τις οποίες θεωρούμε ως πιθανούς αποδέκτες των ευεργετημάτων μιας Αγροτικής Μεταρρύθμισης. Αυτός είναι ένας θεμελιώδης λόγος για την ύπαρξη του MST. Άλλο στοιχείο που θεωρούμε ότι δικαιολογεί την ύπαρξή μας είναι ότι το 1% των γαιοκτημόνων κατέχει 178 εκατομμύρια εκτάρια εύφορης γης, έκταση που αντιστοιχεί στο 49% του συνόλου της καλλιεργήσιμης γης. Πρόκειται για ένα τεράστιο αγροτικό πρόβλημα και γι' αυτό αφιερώνουμε όλες μας τις δυνάμεις στον αγώνα για την πραγματοποίηση της Αγροτικής Μεταρρύθμισης. Ο στόχος μας είναι όχι μόνο να κατακτήσουμε τη γη, αλλά και να βελτιώσουμε τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων που ζουν στην ύπαιθρο. Για το λόγο αυτό απαιτείται ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα: έχουμε κατορθώσει ως τώρα να δημιουργήσουμε 200 σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και έχουμε συνάψει συμφωνίες συνεργασίας με 59 πανεπιστήμια της Βραζιλίας, ενώ στους καταυλισμούς διοργανώνονται πολυάριθμοι κύκλοι πολιτικής συγκρότησης. Αυτή η διαδικασία αποτελεί για μας μια διαρκή πρόκληση, καθώς ο αγώνας για την Αγροτική Μεταρρύθμιση δεν περιορίζεται στην αναδιανομή της γης. Πρόκειται για ένα από τα πολλά βήματα που θα πρέπει να πραγματοποιήσουμε για να βελτιώσουμε τις συνθήκες ζωής μας και να κατακτήσουμε την αξιοπρέπεια.

Η δράση του MST έχει κατορθώσει να ανακόψει τη μετανάστευση των αγροτών

ΒΡΑΖΙΛΙΑ «Η περίοδος

**Συνέντευξη του
CLAUDIMIR GULARTE VIEIRA
μέλους του Εθνικού Συντονιστικού του MST
από την πολιτεία του Πιαού**

στον Κ.Π. για τα «Σήματα Καπνού»

από την ύπαιθρο στα μεγάλα αστικά κέντρα;

Οι καταυλισμοί μας έχουν αποτελέσει μια σημαντική εμπειρία για την παραμονή του άντρα και της γυναίκας στην ύπαιθρο. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ένα διογκούμενο κύμα μετανάστευσης των αγροτών προς τις πόλεις. Η προηγούμενη κυβέρνηση του Καρντόζο δήλωσε ότι υλοποίησε σε μεγαλύτερο βαθμό από κάθε άλλη την Αγροτική Μεταρρύθμιση, καθώς προώθησε την εγκατάσταση 380 οικογενειών στη βραζιλιάνικη ύπαιθρο. Ωστόσο, στην ίδια περίοδο των οκτώ χρόνων εξώθησε στη μετανάστευση 942.000 ιδιοκτήτες μικρών εκτάσεων γης. Υπάρχει, λοιπόν, μια τάση εξαφάνισης των αγροτών, οι οποίοι κατευθύνονται προς τις πόλεις με την ελπίδα να βρουν δουλειά και καλύτερες συνθήκες ζωής, κάτι που γενικά δε βρίσκουν. Στη βραζιλιάνικη κοινωνία υπάρχουν υψηλά ποσοστά ανεργίας: 42 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα. Αυτή είναι μια εικόνα που δε μεταδίδεται στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου καλλιεργείται η εντύπωση ότι η Βραζιλία είναι μια ραγδαία αναπτυσσόμενη χώρα με σταθερή οικονομία. Η πραγματικότητα είναι αρκετά διαφορετική.

Στα αστικά κέντρα προωθούμε τη δημιουργία του Κινήματος Χωρίς Στέγη (Movimento Sem Teto), το οποίο αγωνίζεται για την κατάκτηση της κατοικίας. Στις περιφέρειες των πόλεων πραγματοποιούμε μια πολύ επίμονη εργασία με αυτούς που προτίθενται να επιστρέψουν στην ύπαιθρο. Ο στόχος μας είναι να στρώσουμε το δρόμο της επιστροφής. Έχουμε, επίσης, ένα πρόγραμμα για την ενσωμάτωση των ατόμων που φτάνουν στις πόλεις, καθώς πολλοί υποφέρουν από τα δεινά που πλήττουν τα μεγάλα αστικά κέντρα (πορνεία, ναρκωτικά κ.λπ.). Όλα τα παραπάνω συνεπάγονται πολύ επίπονη εργασία, πιστεύω όμως ότι έχει δώσει μέχρι στιγμής θετικά αποτελέσματα γιατί η πλειοψηφία των ατόμων που επιστρέφουν στην ύπαιθρο παραμένουν εκεί.

ΧΑΡΙΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΞΑΝΤΛΗΘΗΚΕ!»

Πώς κρίνεις την πρώτη περίοδο της κυβέρνησης του Λούλα;

Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι το MST βγήκε από μια φάση πολύ δύσκολη. Η κυβέρνηση του Καρντόζο προσπάθησε να μας απομονώσει από την κοινωνία και να μας εξοντώσει. Παρά την προνομιακή θέση της κυρίαρχης τάξης στην κυβέρνηση, θεωρούμε σημαντική αυτή τη στιγμή για το λόγο ότι η νίκη του Λούλα ήταν μια νίκη της εργατικής τάξης. Η νίκη αυτή κατάφερε να θέσει εκ νέου στην πολιτική ατζέντα το ζήτημα της Αγροτικής Μεταρρύθμισης, κάτι πολύ σημαντικό, καθώς η προηγούμενη κυβέρνηση το είχε αποκλείσει από το πολιτικό της πρόγραμμα. Διακήρυξε ότι ο καπιταλισμός είχε επιλύσει το αγροτικό πρόβλημα και ότι δεν υπήρχε ανάγκη τροποποίησης του καθεστώτος ατομικής ιδιοκτησίας. Η κυβέρνηση του Λούλα έκανε ορισμένα βήματα στην κατεύθυνση της δημιουργίας καταυλισμών και την προώθηση ενός προγράμματος χορήγησης πιστώσεων. Όλα αυτά δε λύνουν τα προβλήματα, αλλά είναι μια εξέλιξη θετική.

Η κυβέρνηση, ωστόσο, έχει υιοθετήσει μια στάση που δε μας χαροποιεί ιδιαίτερα. Τα πρώτα της μέτρα είναι σαφώς ευνοϊκά προς τις κυρίαρχες τάξεις και αυτό είναι αρκετά ανησυχητικό. Πρόσφατα απελευθέρωσε την παραγωγή και εμπορευματοποίηση των μεταλλαγμένων, κάτι που αποδεικνύει ότι υπάρχει ισχυρή τάση υποχώρησης στις πιέσεις του διεθνούς κεφαλαίου. Έχει προωθήσει, επίσης, παρόμοιες νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις, ακριβώς τις ίδιες που ο Λούλα είχε απορρίψει στο παρελθόν. Η σύνθεσή της αποδεικνύει ξεκάθαρα ότι πρόκειται για μια κυβέρνηση σε διαρκή αντιπαράθεση. Υπάρχει αδιάκοπη πίεση από τις κυρίαρχες τάξεις για να μην πραγματοποιηθούν δομικές αλλαγές και να διατηρηθεί η νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική και, από την άλλη πλευρά, υπάρχει μεγάλη κοινωνική πίεση για την αλλαγή της πολιτικής και την εφαρμογή ενός εναλλακτικού κοινωνικού προγράμματος. Είναι προφανές ότι, αν δεν αλλάξει η οικονομική πολιτική, η κοινωνική κατάσταση θα παραμείνει η ίδια.

Η κυβέρνηση δίνει μεγάλη δημοσιότητα σε κοινωνικά προγράμματα, που στην πραγματικότητα είναι πολύ επιφανειακά. Το πρόγραμμα «Πείνα Μηδέν», για παράδειγμα, δεν προτείνει δομικές αλλαγές παρά μέτρα ανακούφισης. Πιστεύουμε ότι για να εξαλειφθεί η πείνα στη Βραζιλία θα πρέπει να αλλάξουν οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές δομές. Το πρόγραμμα αυτό αξιώνει από όσους έχουν μεγάλες περιουσίες να δωρίσουν ένα μέρος τους σε εκείνους που δεν έχουν, κάτι βέβαια που δε θα λύσει τα κοινωνικά προβλήματα και γι' αυτό θα πρέπει να εντείνουμε τους αγώνες για να απο-

σπάσουμε την κυβέρνηση προς τη δικιά μας μεριά, για την πραγματοποίηση μιας ριζικής αλλαγής στην οικονομική πολιτική και την εφαρμογή ενός αναπτυξιακού μοντέλου προσανατολισμένου στην εσωτερική αγορά, βασισμένο στην αλληλεγγύη και τη λαϊκή δημοκρατία.

Ένα στοιχείο που πρέπει να έχουμε υπόψη είναι ότι η κυβέρνηση του Λούλα είναι μια κυβέρνηση συνασπισμού. Για να φτάσει στην προεδρία χρειάστηκε να κάνει πολλές παραχωρήσεις, τη σπουδαιότητα των οποίων ο πληθυσμός αρχίζει να αντιλαμβάνεται τώρα. Υπάρχει ένα αυξανόμενο αίσθημα απογοήτευσης γιατί η στάση της κυβέρνησης είναι ευνοϊκή προς την κυρίαρχη τάξη και οι υποσχέσεις της δεν υλοποιούνται. Απομακρυνόμαστε πλέον αρκετά από το ενδεχόμενο υλοποίησης του εναλλακτικού σχεδίου που οικοδομήθηκε στη διάρκεια των τελευταίων είκοσι χρόνων. Αυτό το σχέδιο θα μπορούσε να εφαρμοστεί τώρα, οι συμφωνίες όμως που υπογράφηκαν με τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς το απαγορεύουν. Συνοψίζοντας, η νίκη του Λούλα θα μπορούσε να ερμηνευτεί με δύο τρόπους: σύμφωνα με τον πρώτο, υπάρχουν ελάχιστες ελπίδες για μια αλλαγή της οικονομικής πολιτικής, λόγω των συμφωνιών που έχουν προηγηθεί. Σύμφωνα με το δεύτερο, η εκλογή του Λούλα θα μπορούσε να συντελέσει στην ενίσχυση των περιφερειακών οικονομιών μέσω της συσπείρωσης των αναπτυσσόμενων χωρών και της αντιπαράθεσης με την κυρίαρχη πολιτική. Η πρόθεση του Λούλα, ωστόσο, είναι να συσπειρώσει γύρω του δυνάμεις για να μπορέσει να διαπραγματευτεί με ισχυρότερα πλεονεκτήματα τη δημιουργία της ALCA. Μέχρι στιγμής, δεν έχει εκφραστεί εναντίον της, αλλά ενάντια στη μορφή που προβλέπεται να προσλάβει. Φαίνεται ότι επιθυμεί μονάχα να διαπραγματευτεί ορισμένους από τους όρους της, κάτι που μας ανησυχεί ιδιαίτερα.

Πιστεύεις ότι υπάρχει η πολιτική βούληση από την πλευρά της κυβέρνησης για την πραγματοποίηση της Αγροτικής Μεταρρύθμισης;

Πιστεύουμε ότι υπάρχει η πρόθεση, αλλά λείπει η πολιτική βούληση. Υπάρχει διαρκής πίεση από τους μεγαλοοικειόμονες και από τη συντηρητική αστική τάξη, για το λόγο ότι η κα-

τάρρηση του λατιφούντιου και ο εκδημοκρατισμός της ιδιοκτησίας γης θα έπλητταν έναν από τους βασικούς πυλώνες του νεοφιλελευθερισμού. Η κυβέρνηση κάποια στιγμή εκφράστηκε υπέρ της Αγροτικής Μεταρρύθμισης. Το σχέδιό της είναι να συγκεντρώσει τις κρατικές εκτάσεις και να τις χρησιμοποιήσει για τους σκοπούς αυτής της μεταρρύθμισης. Ωστόσο, πρόκειται για τις πιο άγονες εκτάσεις της χώρας. Η δεύτερη της πρόταση είναι μια Αγροτική Μεταρρύθμιση της αγοράς, που συνίσταται στην αγορά της γης των μεγαλοκτηματιών και την πώλησή της στους αγρότες. Οι μόνοι που θα ωφεληθούν από αυτό θα είναι οι μεγαλογαιοκτήμονες. Εμείς, αντίθετα, πιστεύουμε ότι το πρώτο βήμα μιας μεταρρύθμισης θα πρέπει να είναι η απαλλοτρίωση των πιο παραγωγικών εκτάσεων, οι οποίες τώρα βρίσκονται στην κατοχή του 1% των ιδιοκτητών. Αυτές είναι οι εκτάσεις που θα πρέπει να απαλλοτριωθούν και όχι οι κρατικές. Πρόκειται για ένα σχέδιο πολύ αντιδραστικό, το οποίο μας βρίσκει αντίθετους και γι' αυτό διατηρούμε τη βασική μας μορφή αγώνα που είναι η καταλήψεις. Στο Σύνταγμα υπάρχει ένα άρθρο που αναφέρει ότι κάθε έκταση που δεν εκπληρώνει την κοινωνική της λειτουργία θα πρέπει να απαλλοτριώνεται για τους σκοπούς της Αγροτικής Μεταρρύθμισης. Πιστεύω, λοιπόν, ότι ο Λούλα έχει την πρόθεση να υλοποιήσει την Αγροτική Μεταρρύθμιση, αλλά αυτό από μόνο του δεν είναι αρκετό· χρειάζεται η πολιτική βούληση για τη σύγκρουση με τους μεγαλογαιοκτήμονες και το χρηματιστικό κεφάλαιο, την οποία η κυβέρνηση δεν έχει. Ο κύριός μας αντίπαλος δεν είναι ο Λούλα, αλλά το κεφάλαιο, η οικονομική πολιτική, οι μεγαλοκτηματίες και η ALCA. Αυτοί είναι οι πραγματικοί εχθροί της βραζιλιάνικης κοινωνίας. Υπάρχει μονάχα ένα μέσο για να υποχρεώσουμε την κυβέρνηση να υιοθετήσει μια στάση προς αυτή την κατεύθυνση κι αυτό είναι να εντείνουμε τις κινητοποιήσεις στους δρόμους και τις καταλήψεις των λατιφούντιων. Είναι κάτι που θα κάνουμε με πολύ μεγαλύτερη ένταση μέσα στο 2004. Τη χρονιά που πέρασε δώσαμε περίοδο χάριτος στην κυβέρνηση· η περίοδος αυτή εξαντλήθηκε.

Πιστεύεις ότι η MERCOSUR (Κοινή Αγορά του Νότου) θα μπορούσε να αποτελέσει μία βιώσιμη λύση απέναντι στην ALCA (Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου της Αμερικής);

Η MERCOSUR είναι μια εναλλακτική λύση θεμελιώδους σημασίας για την ενίσχυση των περιφερειακών οικονομιών. Θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας το γεγονός ότι η Βραζιλία είναι χώ-

ρα ζωτικής σπουδαιότητας για τη δημιουργία της ALCA. Αν κατορθώσουμε να εμποδίσουμε την εφαρμογή της στη Βραζιλία θα αποτρέψουμε τη δημιουργία της, η οποία δεν είναι για μας παρά μια προσπάθεια των ΗΠΑ να βγουν από μια βαθιά κρίση. Η βορειοαμερικάνικη οικονομία περνά μια βαθιά κρίση που έχει πολλές διαστάσεις, μια από τις οποίες είναι η υπερπαραγωγή: η βιομηχανία παράγει περισσότερο απ' ό,τι η αγορά μπορεί να καταναλώσει και η λύση δεν είναι άλλη από τη διεύρυνση της αγοράς. Από κει πηγάζει η νομιμοποίηση της ALCA και οι τραγικές συνέπειες που συνεπάγεται για τις κοινωνίες μας. Εδώ, λοιπόν, τίθεται σε αμφισβήτηση η κυριαρχία μιας χώρας και η αξιοπρέπεια του λαού της και όχι απλά ορισμένοι όροι της συμφωνίας. Η πρωτοβουλία της Ομάδας των 22 αναπτυσσόμενων χωρών θα ήταν ενδιαφέρουσα αν η επιδίωξη ήταν η ενίσχυση των περιφερειακών οικονομιών και όχι η κατάκτηση ενός μεγαλύτερου μεριδίου στη βορειοαμερικάνικη αγορά.

Τους τελευταίους μήνες φαίνεται ότι υπάρχει αύξηση του ρυθμού των καταλήψεων.

Στα οκτώ χρόνια της προηγούμενης κυβέρνησης, πραγματοποιήσαμε μόνο 120 καταλήψεις. Αντίθετα, αυτούς τους πρώτους μήνες της νέας κυβέρνησης οι καταλήψεις έχουν φτάσει τις 280, κάτι που δείχνει ότι κατορθώσαμε να αποκαταστήσουμε την ικανότητα να κινητοποιούμαστε. Αυτή είναι μόνο η αρχή μιας σειράς κινητοποιήσεων και ο στόχος μας είναι να τις πολλαπλασιάσουμε. Το 2004 σκοπεύουμε να διπλασιάσουμε τον αριθμό των καταλήψεων, ως μέσο άσκησης πίεσης για την υλοποίηση της Αγροτικής Μεταρρύθμισης, για να γίνει σε όλους κατανοητό ότι υπάρχει η κοινωνική ανάγκη για την πραγματοποίησή της. Θεωρούμε τις καταλήψεις μια θεμιτή μορφή αγώνα στην προσπάθεια εκδημοκρατισμού της ιδιοκτησίας γης.

Η αλλαγή της κυβέρνησης έχει συντελέσει στη μείωση των κρουσμάτων βίας σε βάρος των Αγροτών Χωρίς Γη;

Θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι σε πολλές περιπτώσεις η καταστολή έχει μειωθεί σημαντικά. Αυτό δε σημαίνει ότι έπαψε εντελώς, υπάρχουν ακόμα αρκετές δολοφονίες. Η εξουσία των μεγαλογαιοκτημόνων είναι πολύ ισχυρή και η κυβέρνηση δεν έχει υιοθετήσει μια πιο αποφασιστική στάση για τον τερματισμό της καταστολής. Έχει λάβει, ωστόσο, ορισμένα θετικά μέτρα και η διαφορά με την προηγούμενη κυβέρνηση είναι προφανής. Αναγνωρίζουμε ότι υπάρχει μεγάλη αλλαγή στη διαχείριση των κοινωνικών υποθέσεων, κάτι πολύ σημαντικό, καθώς μας δίνει τη δυνατότητα να συνεχίσουμε τον αγώνα με μεγαλύτερη ένταση και να εξηγήσουμε στη βραζιλιάνικη κοινωνία τη σημασία της Αγροτικής Μεταρρύθμισης ως μέσου επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων.

Μύθος σημαίνει Λόγος, Ομιλία, Διήγηση που μεταδίδεται από στόμα σε στόμα. Αυτό ίσως από μόνο του εξηγεί το ότι μύθους συναντάμε σε όλους τους λαούς της γης, καθώς φαίνεται ότι αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο στην εξέλιξη

του ανθρώπινου πολιτισμού. Η μυθική ιστορία συνήθως είναι μία ιερή ιστορία που έχει παραδοθεί από γενιά σε γενιά και που διαδραματίζεται σε ένα χώρο-χρόνο πέραν της κοινής ανθρώπινης εμπειρίας. Μέσα στο απέραντο πεδίο των μύθων σε παγκόσμιο επίπεδο διακρίνονται ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που οφείλονται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι σε όλα τα μήκη και πλάτη αντιμετώπισαν τα ίδια βασικά προβλήματα και αναρωτήθηκαν τις ίδιες ακριβώς ερωτήσεις: γιατί είναι αυτό που είναι, γιατί η φύση λειτουργεί με τον τρόπο που λειτουργεί και πώς συνδέονται το αίτιο και το αποτέλεσμα.

Ο μύθος, επομένως, είναι περιγραφή ή αφήγηση που προσπαθεί να εξηγήσει το ρόλο του ανθρώπου μέσα στο σύμπαν, τη φύση και την κοινωνία, τη σχέση ανάμεσα στο άτομο και τον κόσμο που αυτό αντιλαμβάνεται και τη σημασία των φυσικών φαινομένων. Οι μύθοι που συναντάμε συχνότερα είναι: οι κοσμογονικοί και οι εσχατολογικοί (αυτοί δηλαδή που αναφέρονται στη δημιουργία και την καταστροφή του κόσμου), οι θεογονικοί (που αναφέρονται στην καταγωγή των θεών, τους αγώνες και τις διαδοχές μεταξύ τους), οι αιτιολογικοί (αναφέρονται στην αιτία, την αρχή, το ξεκίνημα ή την εξήγηση των φυσικών και των κοινωνικών φαινομένων), ενώ παράλληλα συναντάμε και μύθους ηρώων και βασιλιάδων, καθώς και ιστορικούς και ιδρυτικούς μύθους (αναφέρονται στην ανθρώπινη ιστορία και στις ιδρύσεις πόλεων και αυτοκρατοριών).

Η συγγραφή-αφήγηση του μύθου –αυτό που θα μπορούσαμε να πούμε «η γραφή της ιστορίας»– είναι μια κατασκευή που μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια του χρόνου, που γράφεται και ξαναγράφεται και που συνεχίζει να δέχεται διαφορετικές ερμηνείες, αναλόγως το ποιους αφορά και σε ποιους ανήκει. Δεν είναι η ιστορία αυτό που μετράει σε ένα μύθο, αλλά η συγγραφή-αφήγηση της ιστορίας, η απόδοση και η δομή των γεγονότων, η εξήγηση που δίνει γι' αυτά, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους οι διάφοροι λαοί ταυτίζονται μ' αυτόν. Έτσι, θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι μύθοι και τα παραμύθια δείχνουν κατά τον καλύτερο τρόπο τις συγκλίσεις και τις αποκλίσεις των λαών, τον πλούτο και την ομορφιά των πολιτιστικών και πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων κάθε ευρύτερης κοινωνικής ομάδας.

Ειδικότερα για το χώρο της Λατινικής Αμερικής, οι μύθοι και οι παραδόσεις παίζουν σε πολλές περιπτώσεις το ρόλο της ιστορικής μνήμης, της σύνδεσης μεταξύ του πολιτισμού του παρελθόντος και του σήμερα, κι αυτό γιατί δύο γεγονότα «διέκοψαν» την ιστορική συνέχεια της ιστορίας της περιοχής: το πρώτο ήταν ο ερχομός των κονκισταδόρες στις αρχές του 16ου αιώνα και η υποδούλωση όσων πληθυσμών επέζησαν σε αυτούς, ενώ το δεύτερο είναι η άφιξη στην περιοχή πολυάριθμων πληθυσμών από την Αφρική, λίγο αργότερα, με την άνθιση του δουλεμπορίου. Η «διακοπή» αυτή της ιστορικής συνέχειας, καθώς και οι διαρκείς ανακατατάξεις και αναμειξίες των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων, οδήγησαν στη μετάδοση από γενιά σε γενιά μιας ιστορίας ελαφρά αλλοιωμένης (λόγω της προφορικής μεταφοράς της), αλλά ουσιαστικά μιας ιστορίας γεμάτης με απομεινάρια του αρχαίου κόσμου, που σήμερα ονομάζεται όχι πια ιστορία, αλλά μύθος. Οι μύθοι στη Λατινική Αμερική δεν είναι όμως απλές ιστορίες, διηγήσεις για να περνά η ώρα. Είναι μέρος αξιόλογο της κουλτούρας τόσο των σύγχρονων απογόνων των κονκισταδόρες, όσο –και πολύ περισσότερο– των απογόνων των ιθαγενών πληθυσμών (της Λατινικής Αμερικής, αλλά και της Αφρικής), αφού αποτελούν ισχυρότατη σύνδεση με το παρελθόν, μοναδική ανάμνηση της ιστορίας τους, αλλά και σημαντικό κομμάτι της κουλτούρας και του τρόπου ζωής τους, με συνέπεια να έχουν περάσει τόσο στην κοινωνική όσο και στην πολιτική τους οργάνωση και ζωή.

Για τους μύθους, λοιπόν, σαν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής και της κουλτούρας των λαών της Λατινικής Αμερικής, θα μιλήσουμε σε αυτή τη στήλη, με σκοπό τη βαθύτερη –ίσως– κατανόηση της κουλτούρας και του τρόπου σκέψης των λαών αυτών.

ΜΥΘΟΙ της Λατινικής Αμερικής

Επιμέλεια: Κ.Γ.

ΒΟΛΙΒΙΑ ο μύθος της Pacha Mama

Η Pacha Mama (Πάτσα Μάμα) είναι για τους κέτσουα η Μάνα Γη, η μέγιστη θεότητα των κατοίκων των περιοχών των Άνδεων (της Βολιβίας, του Περού, και του βορειοανατολικού τμήματος της Αργεντινής, της επικράτειας δηλαδή των Ίνκας, από τον 13ο μέχρι τον 16ο αιώνα).

Σύμφωνα με το μύθο, η κατοικία της είναι στη Λευκή Άμαξα, άλλη ονομασία για το πάντα σκεπασμένο με χιόνι οροπέδιο του Κατσι, στην κορυφή του οποίου λέγεται ότι υπάρχει μια λίμνη που περιβάλλει ένα νησί. Στο νησί αυτό, σύμφωνα με το μύθο, μένει ένας ταύρος με χρυσά κέρατα και, όταν βρυχάται, ξεχύνονται από το στόμα του σύννεφα θυέλλης.

Η λέξη *pacha* σημαίνει το σύμπαν, τον κόσμο, το χρόνο, τον τόπο, ενώ *mama* είναι η μητέρα. Η Pacha Mama, λοιπόν, είναι μια θηλυκού γένους θεότητα-μητέρα, που η διάδοση της λατρείας της χάνεται πολύ βαθιά μέσα στο χρόνο. Πρόκειται, επομένως, για μια λατρεία αρχέγονη, που αναφέρεται στη γονιμότητα της γης. Σύμφωνα με τον ερευνητή Ριγκομπέρτο Παρέδες, ο μύθος της Pacha Mama πρέπει να αναφερόταν πρωταρχικά στον καιρό (με την έννοια του χρόνου), που κάθε φορά συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με τη γη και τη ζωή των ανθρώπων: ο καιρός που γιατρεύει τον πόνο, ο καιρός που διανέμει τις εποχές, που γονιμοποιεί τη γη. Η λέξη *Pacha* σημαίνει *καιρός* στο ιδίωμα kolla (κόγια: γλώσσα ενός από τους αρχαιότερους ιθαγενικούς πολιτισμούς στη Βολιβία, η διάλεκτος αϊμαρά, που πολλοί Βολιβιανοί τη μιλούν ακόμα), αλλά με το πέρας των χρόνων, τις νοθεύσεις της γλώσσας και την κυριαρχία άλλων φυλών κατέληξε να μπερδεύεται με την ερμηνεία *γη*.

Σύμφωνα με τις παραδόσεις των κέτσουα, η πρώτη μέρα του Αυγούστου είναι η μέρα της Pacha Mama. Τη μέρα αυτή, οι πιστοί θάβουν σε κάποιο μέρος κοντά στο σπίτι ένα πήλινο σκεύος με μαγειρευτό φαγητό. Δίπλα σε αυτό τοποθετείται κόκα, γίκτα, αλκοόλ, κρασί, τσιγάρα και τσίτσα (λικέρ από καλαμπόκι) για να τραφεί η Pacha Mama. Την ίδια αυτή ημέρα, η παράδοση θέλει να φορούν όλοι κορδόνια πλεγμένα από άσπρη και μαύρη κλωστή, που γνέθονται από μαλλί λάμα με πολύ συγκεκριμένη διαδικασία. Αυτά τα κορδόνια δένονται στους αστραγάλους, στους καρπούς και το λαιμό, για να αποφευχθεί η τιμωρία της Pacha Mama.

Με την πάροδο των χρόνων, πάντως, και καθώς οι πολιτισμοί αναμειγνύονται στην ιστορία κάθε τόπου, πολλά από τα αρχαία έθιμα δείχνουν να αναμειγνύονται με νέα, αλλά και να εξαλείφονται τελείως στη μνήμη των ανθρώπων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που αποδεικνύει την πρόσμειξη των επεξηγηματικών ιστοριών για τη φύση (ιθαγενείς θρησκείες - μύθοι) με τις θρησκευτικές δοξασίες που ήρθαν τον 16ο αιώνα από την Ευρώπη είναι ο ετήσιος εορτασμός της Παρθένου Μαρίας στη Σάλτα και το Χουχούι, όπου, ακολουθώντας την εικόνα της Παρθένου και τον ιερέα που οδηγεί την πομπή, η τελετή αντιστοιχεί περισσότερο στα παγανο-ιθαγενικά τελετουργικά για την Pacha Mama παρά στην ευρωπαϊκή προέλευσης τελετουργία

προς τιμήν της Παρθένου Μαρίας (κατανάλωση κόκας και αλκοόλ, ράντισμα με λικέρ, θάψιμο προσφορών σε φαγητό κοντά στην εικόνα).

Ο μύθος του Quetzalcóatl (Κετσαλκόατλ), του φτερωτού ερπετού, υφίσταται σε πολλές εκδοχές και η προέλευσή του είναι αρκετά δύσκολο να προσδιοριστεί. Κατά μία εκδοχή, πρόκειται για τον άνθρωπο-θεό, που δίδαξε την αργυροχρυσοχοσία, το λάξευμα πολύτιμων λίθων, τις τέχνες και τις επιστήμες στους κατοίκους του Tlalapan. Η ιστορία τον θέλει να φεύγει και να χάνεται στη θάλασσα, για να επιστρέψει όμως αργότερα με τη μορφή του Άστρου του Πρωινού. Το ερπετό κουλέμπρα που πετάει προς τον ουρανό, το πουλί kuk (quetzal) με τα πράσινα φτερά που κατεβαίνει προς τη γη. Η ένωση της γης με τον ουρανό. Ο μύθος, στη συνέχεια, επιβάλει το πέρασμά του (τις οκτώ ημέρες που το άστρο δεν είναι ορατό στον ουρανό) από τη χώρα των νεκρών ψυχών και την επιστροφή του στον ουρανό το υπόλοιπο διάστημα. Οι Μάγισ υιοθέτησαν τον Quetzalcóatl σαν θεότητα δίνοντάς του το όνομα Kukulcan, που σημαίνει επίσης ερπετό στολισμένο με φτερά, αλλά και *Notán*. Οι Τολτέκοι, οι Αζτέκοι, οι Νάσας και οι Μάγισ τοποθέτησαν το σύμβολό του σε ανάκτορα, μνημεία και ναούς σε ανάμνηση και λατρεία του.

Αντίστοιχη παραλλαγή του μύθου είναι εκείνη που αναφέρει ότι στην περιοχή Anáhuac εμφανίστηκε, πολλά χρόνια πριν από την έλευση των κονκισταδόρες, ένας λευκός, ψηλός, ξανθός και γενειοφόρος άντρας, ο οποίος φέρεται να κατείχε απεριόριστη γνώση. Ο άντρας αυτός θεωρείται μεγάλος δάσκαλος και η προέλευσή του παραμένει άγνωστη. Ο μύθος λέει ότι κάποια μέρα μέθυσε και παραφέρθηκε, και γι' αυτό αποφάσισε να φύγει για πάντα στη θάλασσα του κόλπου του Μεξικού. Και σε αυτή την παραλλαγή επιστρέφει αναγεννημένος ως Άστρο του Πρωινού, παίρνοντας το όνομα Quetzalcóatl.

Σύμφωνα με αυτά που διηγείται στα χρονικά του ο Bernal Díaz del Castillo, όταν φτάνουν οι κονκισταδόρες με τον Ερνάν Κορτές στην καινούργια ήπειρο, τους υποδέχονται οι απεσταλμένοι του αυτοκράτορα Moctezuma (ή Montezuma) με πλούσια δώρα, χρυσό και κοσμήματα. Ένας από αυτούς, βλέποντας ένα μπρούτζινο κράνος, αναγνωρίζει την ύπαρξη ενός πα-

Η πρόσμειξη αυτή φαίνεται να προέκυψε, σε αντίθεση με μια πιθανή ολοκληρωτική αφομοίωση της νέας κουλτούρας, λόγω του ότι, σύμφωνα με τα έθιμα της περιοχής, ο κύριος εορτασμός αναφερόταν στην αναπαραγωγή της γης, στη γονιμότητα. Η νέα θρησκεία, όμως, που ήρθε στη Βολιβία από πολύ μακριά, όχι μόνο δεν αναφέρεται στην ιδέα της γονιμότητας, αλλά στην ουσία την αρνείται, καθαγιάζοντας την «αγνότητα», μια έννοια που δεν έχει νόημα στην κουλτούρα κέτσουα. Η σημασία της γονιμότητας, όμως, και τελικά η αξία της γης ως παραγωγικό και ζωοδοτικό εργαλείο, κατείχε πάντοτε για το λαό της χώρας που ονομάστηκε Βολιβία πολύ ουσιαστικό κομμάτι της ζωής και της παράδοσης, και γι' αυτό το λόγο η λατρεία της θεότητας της γης δεν ξεχάστηκε ποτέ.

ΜΕΞΙΚΟ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ QUETZALCÓATL

ρόμοιοι, τοποθετημένοι από τους ιερείς στο είδωλο που αντιπροσώπευε το θεό Huitzilopochtli. Το επίχρυσο αυτό κράνος προσμοίαζε περισσότερο με αυτά των Βίκινγκς.

Φτάνοντας οι Ισπανοί στη μυθική πόλη Tenochtitlan, οι ιερείς τους μιλούσαν για έναν άνδρα ξανθό, με γένια και λευκό δέρμα, ο οποίος φεύγοντας τους είχε χαρίσει το κράνος του και την προφητεία για την επιστροφή του και τον ερχομό στη χώρα γενειοφόρων αντρών σαν αυτόν. Ο Moctezuma πίστεψε πως η άφιξη των Ισπανών ήταν η εκπλήρωση της προφητείας και παρέδωσε την αυτοκρατορία του.

Σε μια ακόμα εκδοχή του μύθου του Quetzalcóatl στην μυθολογία των Tlaluic, ξετυλίγεται μια ιστορία παρόμοια με αυτή της γέννησης του Μωυσή. Αναφέρεται στους αρχαίους κώδικες ότι ο Quetzalcóatl ήταν γιος της Chimalma και του βασιλιά-θεού Mixtlocóatl, του μονάρχη του Tollón. Ντροπιασμένη που γέννησε το παιδί της ανύπαντρη, η Chimalma τοποθέτησε σε μια κούνια το μωρό και το έριξε στο ποτάμι. Κάποιοι γέροντες το ανάθρεψαν και το μόρφωσαν, ώσπου έγινε ένας σοφός και καλλιεργημένος άνδρας που, επιστρέφοντας στο Tollón, ανέλαβε τη διακυβέρνηση.

Μια πιθανή εξήγηση που δίνεται στην προέλευση του μύθου, αναφέρει ότι είναι αρκετά πιθανό οι ιερείς και αστρονόμοι της εποχής παρατηρώντας τον ουρανό να είχαν ανακαλύψει ότι ο κόσμος ήταν κομμάτι του γαλαξία του οποίου είμαστε μέρος και στον οποίο έδιναν το όνομα Ixtacmixcóatl, που σημαίνει «φίδι ένθετο με όμορφα πετράδια». Είναι πιθανό, λοιπόν, να ονόμασαν το γαλαξία και Quetzalcóatl, «φίδι με όμορφα φτερά», και να διέδωσαν τη λατρεία του στους κατοίκους της Κεντρικής Αμερικής.

Σε γενικές γραμμές, όλες οι παραπάνω εκδοχές έχουν στοιχεία που μπορεί να συνδέονται με κάποιο ιστορικό γεγονός. Το μόνο που επιβεβαιώνεται πάντως ως γεγονός είναι η ύπαρξη αναρίθμητων απεικονίσεων του θεού Quetzalcóatl, μιας φιγούρας τερατώδους και όμορφης ταυτόχρονα, του φτερωτού ερπετού.

ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ Μην κοιτάτε

τηλεόραση, φτιάξτε τη μόνοι σας!

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΟΣ...

...ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ!

Στη Βενεζουέλα, ο «πόλεμος της είδησης και της εικόνας» έχει αναδειχθεί σε ένα από τα κρισιμότερα πεδία της πολιτικής και κοινωνικής αντιπαράθεσης που βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι αντίπαλοι του προέδρου Τσάβες, που με την ανοιχτή υποστήριξη των ΗΠΑ επιδιώκουν με κάθε μέσο την ανατροπή του, έχουν στην κατοχή τους το σύνολο των μεγάλων ιδιωτικών μέσων μαζικής επικοινωνίας και τροφοδοτούν συνεχώς την κοινωνία της Βενεζουέλας, αλλά και τη διεθνή κοινή γνώμη, με ένα ειδησεογραφικό υλικό προσαρμοσμένο στην πολιτική της ανατροπής του Τσάβες. Από τη μεριά τους, οι υποστηρικτές του Τσάβες δεν μπορούν να βασίζονται παρά μόνο στην ευμενή ουδετερότητα των κρατικών μέσων και ορισμένων άλλων μέσων που οργανωμένες ομάδες πολιτών δημιουργούν σε ολόκληρη την χώρα. Ανάμεσά τους, κάποιες πρωτοβουλίες για τη δημιουργία εναλλακτικών καναλιών τηλεόρασης βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη.

TELETAMBORES

Στη βενεζουελάνικη μουσική, το ταμπούρλο είναι το όργανο που καλεί, που συγκεντρώνει τον κόσμο, που τον βγάζει από το σπίτι του. Στα χρόνια της δουλείας καλούσε τους σκλάβους να φύγουν από τις φυτείες και να αναζητήσουν τους δρόμους της ελευθερίας προς τα απομακρυσμένα μέρη στα οποία άλλοι φυγάδες λειτουργούσαν τις ελεύθερες κοινότητές τους. Τα Τηλεοπτικά Ταμπούρλα είναι το όνομα ενός εναλλακτικού καναλιού που λειτουργεί ήδη στην πόλη Μαρακάι. Δημιουργήθηκε αρχικά από μια ομάδα που είχε δουλέψει τη δεκαετία του '80 στα πλαίσια του προγράμματος λαϊκής επιμόρφωσης στη σαντινιστική Νικαράγουα. Ψυχή της ομάδας η Τιερί Ντερόν, μια Βελγίδα ακτιβίστρια, που μετά την πώση των Σαντινίστας ακολούθησε τους Βενεζουελάνους φίλους της στην Μαρακάι, όπου και ίδρυσαν, το 1995, τη Λαϊκή Σχολή Κινηματογράφου. Μέσα στα επόμενα 5 χρόνια ένας πυρήνας νέων σκηνοθετών διαμορφώνεται μέσα στη Σχολή, στην οποία παρέχονται δωρεάν μαθήματα σε εργαζόμενους, σε νεαρούς του δρόμου, σε μέλη γυναικείων οργανώσεων. Το 2000 δημιουργήθηκε το κανάλι Teletambores. Η πόλη Μαρακάι είναι μια τυπική μεγαλούπολη της Βενεζουέλας και οι φτωχογειτονιές της γίνονται το ντεκόρ των προγραμμάτων του καναλιού, αλλά και το πεδίο αναμέτρησης με τα ελεγχόμενα από

τους αντιπάλους του Τσάβες ιδιωτικά μεγαλοκανάλια, που καταλαμβάνουν το 95% των συχνοτήτων.

Το Teletambores διαθέτει μία σταθερή κεραία, με την οποία καλύπτει τη συνοικία Λα Μορίτα, και δύο μετακινούμενες, με τις οποίες εναλλάξ καλύπτει τις άλλες φτωχογειτονιές της πόλης. Για την αγορά του εξοπλισμού χρειάστηκαν 5.500 δολάρια, τα οποία καλύφθηκαν από εισφορές φίλων, από πωλήσεις πινάκων Γάλλων ζωγράφων που πρόσφεραν επί τούτου τα έργα τους κ.λπ. Αλλά εκτός

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΛΑΪΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ από το Τελεταμπόρες

1. Ενάντια στη θεοποίηση του εμπορεύματος, δες αυτούς που το παράγουν. Απέναντι στο αόρατο των εργαζομένων, μπες στους χώρους εργασίας, παντού όπου η κάμερα είναι απαγορευμένη.
2. Ερεύνησε τις άλλες διαστάσεις μιας σύγκρουσης, ενός αγώνα. Απέναντι στην απομόνωση των κατοίκων των λαϊκών συνοικιών, ενίσχυσε τους δεσμούς αλληλεγγύης τους δείχνοντας τα κοινά τους συμφέροντα.
3. Απέναντι στην επιμέρους και χωρίς συνέχεια πληροφορία, ανέπτυξε το δικαίωμα της συνέχειας.
4. Απέναντι στο καταπιεστικό περιβάλλον, κάνε αναφορά στους μεταξύ μας δεσμούς. Να νικήσουμε το φόβο, να βγούμε από τον εαυτό μας. Να ξαναεμπιστευτούμε τους δρόμους.
5. Αντί να σταματάμε το λόγο, να ακούμε τις λύσεις που προβάλλει ο κόσμος, να τις συνδέουμε και να τις συγκρίνουμε.

Να ακούμε τη μνήμη του λαϊκού αγώνα.

Αντί να σπρώχνουμε τους ανθρώπους στη σιωπή, να καταστρέψουμε τη σιωπή.

Να δώσουμε θέση στις απαγορευμένες από την τηλεόραση λέξεις, τις άξεστες, τις αποκρουστικές, τις καταπιεσμένες.

6. Αντί να φτιάχνουμε εικόνες μιζέριας, να δείχνουμε εικόνες ανθρώπων που αγωνίζονται κατά της μιζέριας.
7. Να αποσπάσουμε τη λαϊκή κουλτούρα από το μουσείο του φολκλόρ. Να κατανοήσουμε τα μηνύματα αλλαγής της, τις απελευθερωτικές της δυνάμεις.
8. Απέναντι στην αμερικανοποίηση, να αποικιοποιήσουμε τις εικόνες.
9. Απέναντι στη βία που ασκείται στη γυναίκα, να κάνουμε τη γυναίκα προσιτή.

από τον οικονομικό τομέα, η προσφορά των φίλων του καναλιού είναι εξίσου σημαντική και στη διαμόρφωση των προγραμμάτων, στη δημιουργία μιας επιτροπής υποστήριξης και προστασίας αιτιό το ενδεχόμενο απειλών και διώξεων κατά του καναλιού. Επίσης, το Teletambores συμμετέχει στις προσπάθειες για τη συγκρότηση δικτύου «ελεύθερων καναλιών», που θα μπορούσαν, ανάμεσα στα άλλα, να ανταλλάσουν και προγράμματα, κατά το προηγούμενο των δικτύων των «ελεύθερων ραδιοσταθμών» που υπάρχουν στη Λατινική Αμερική.

Γύρω από το κανάλι Teletambores περιστρέφονται αυτοδημιούργητες θεατρικές ομάδες, μουσικοί, διηγηματογράφοι.

Για τους στόχους και τις δραστηριότητες του καναλιού, λέει η Τιερί Ντερνόν: «Ο σκοπός είναι να μεταβάλουμε την πραγματικότητα. Να αντιλαμβανόμαστε την τηλεόραση σαν ένα μέσο, όχι σαν σκοπό. Σαν μέσο για να προωθήσουμε την κοινωνική, πολιτιστική, πολιτική οργάνωση, να κάνουμε την τηλεόραση ένα εργαλείο μετασχηματισμού στα χέρια της κοινωνικής πλειοψηφίας. Πρόκειται για ένα ευρύ πολιτικό σχολείο, με την έννοια ότι αντιλαμβάνεται τη συμμετοχή των πολιτών σαν κριτική αντίδραση, σαν έκφραση λόγου και απόφασης. Είναι χαρακτηριστικά τα θέματα που διαπραγματευόμαστε: νομιμοποίηση των κτημάτων στις παραγκουπόλεις, δικαιώματα της γυναίκας, λαϊκός πολιτισμός, εργατικά δικαιώματα, έλεγχος των δημόσιων έργων που προορίζονται για την κοινότητα κ.λπ. Δεν υπάρχει μια διευθυντική ομάδα που επιβάλλει μια γραμμή πλεύσης, αλλά κάθε ομάδα επεξεργάζεται τη γλώσσα της εικόνας και του ήχου για να εκφραστεί με αυτόνομο τρόπο. Όλα αυτά τα βλέπει ολόκληρη η συνοικία, 500.000 τηλεθεατές.

Ο Τσόμκι μιλάει για την ανάγκη να δημιουργηθούν «ομάδες πνευματικής αυτοάμυνας» που θα επιτρέψουν, ανάμεσα στ' άλλα, να ανατρέψουμε την εικόνα της κυρίαρχης πληροφόρησης, σφυρηλατώντας έτσι μια δική μας πληροφόρηση, ξεκινώντας από το κοινό αίσθημα και τις ανάγκες. Λίγοι γνωρίζουν πως κατά τη διάρκεια των ημερών του πραξικοπήματος του Απρίλη του 2002 οι «δημοσιογράφοι» των μεγάλων εμπορικών καναλιών επιδόθηκαν άμεσα και ζωντανά σε ένα κυνήγι τσαβιστών, πηγαίνοντας μπροστά στα σπίτια κάθε υποδεικνυόμενου «τσαβιστή» με τις κάμερες και καλώντας τον κόσμο να καταγγείλει τους γείτονες που διάκειντο ευνοϊκά προς το καθεστώς. Μόνο τα λαϊκά κοινοτικά μέσα πληροφόρησης αποτέλεσαν ένα ανάχωμα πληροφοριακό στον καταγισμό των ελεγχόμενων πλαστών ειδήσεων».

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Το πλανόδιο κανάλι των πικετέρος ή πώς να κόψουμε το δρόμο της πληροφόρησης

Στις 6 Δεκέμβρη του 2003, το πλανόδιο κανάλι των οργανωμένων ανέργων επισκέφθηκε και έκανε αναμετάδοση από τη γειτονιά Σαν Ρουντεσίνο, στη συνοικία Φλορένσιο Βαρέλα του Μπουένος Άιρες. Ολόκληρη την προηγούμενη βδομάδα αφίσες και φέιν βολάν προανάγγελλαν τον ερχομό της TV Piquetera. Η συγκεκριμένη αναμετάδοση ήταν αποτέλεσμα της συντονισμένης

προσπάθειας του MTR (Κίνηση Τερέσα Ροντρίγκες) και της κινηματογραφικής ομάδας Alanio. Η γειτονιά αριθμεί 5.000 κατοίκους. Δρόμοι χωμάτινοι, σπίτια από λαμαρίνες και ξύλα. Ανεργία στα ύψη, όπως και σε όλες τις φτωχογειτονίες του Μπουένος Άιρες. Οι κάτοικοι μαζεύονται μπροστά σε συσκευές τηλεόρασης για να δουν τη γειτονιά τους, τον εαυτό τους. Άλλωστε, είναι μέρα γιορτής γι' αυτούς, αφού θα γίνουν και τα εγκαίνια μιας κοινοτικής αντλίας νερού που έφτιαξαν μόνοι τους.

Είναι πράγματα μικρά, δεν ξεμπερδεύουν με τη φτώχεια, δεν βγάζουν από την υπανάπτυξη, δεν κοινωνικοποιούν τα μέσα, δεν απαλλοτριώνουν τις σπηλιές του Αλί Μπαμπά.

Αλλά, ίσως, απελευθερώνουν τη χαρά της δημιουργίας και τη μεταβάλλουν σε πράξεις. Στο τέλος τέλος, το να επενεργείς πάνω στην πραγματικότητα και να τη μεταβάλλεις, αν και είναι μικρό, είναι ο μόνος τρόπος να αποδείξεις ότι η Πραγματικότητα είναι Μετασχηματίσιμη.

Εδουάρδο Γκαλεάνο

Το ιστορικό, όμως, του καναλιού πάει αρκετά χρόνια πίσω. Όταν ο Ρικάρντο Λεγκισαμόν, φοιτητής τότε, ονειρευόταν να φτιάξει έναν τηλεοπτικό μεταδότη. Τα υλικά πανάκριβα, όρθωναν απαγορευτικά εμπόδια. Χρειάστηκε η συμβολή ενός Πολωνού μετανάστη, που στον Δεύτερο Παγκόσμιο είχε υπηρετήσει σε συμμαχικές υπηρεσίες κατασκευής ραντάρ και, παράλληλα, ήταν αποκρυπτογραφητής μηνυμάτων. Ο Πολωνός αποτέλεσε τον δάσκαλο του Λεγκισαμόν. Έτσι δημιουργήθηκε, το 1985, το πρώτο κοινοτικό κανάλι της Αργεντινής, το Κανάλι 4. Στη συνέχεια, δημιουργήθηκαν κι άλλα και το 1992 σχηματίστηκε η AATECO (Αργεντινική Ένωση Κοινοτικών Τηλεκαναλιών), με περισσότερα από 250 κανάλια σε όλη τη χώρα κι ανάμεσά τους το μυθικό Κανάλι 4 Ουτοπία του Μπουένος Άιρες. Στη συνέχεια, διεκδικήθηκε η χορήγηση των καναλιών 4, 5 και 6 της μπάντας να δοθούν στα Τηλεκανάλια των κοινωνικών οργανώσεων. Από τη μπάντα 4 ή 5 μεταδίδει η TV Piquetera.

Η εξέγερση του Δεκέμβρη του 2001 έδωσε νέα ώθηση στα κοινοτικά κανάλια. Τώρα τα μηχανήματα είναι στη διάθεση των κοινωνικών οργανώσεων: «Εμείς βάζουμε τα μηχανήματα και αυτοί τα προγράμματα», λέει ο Λεγκισαμόν. Έτσι, εκπομπές έχουν γίνει με τη συνεργασία διαφόρων συλλογικών πρωτοβουλιών, όπως συνελεύσεις γειτονιάς, κινήσεις ανέργων, εργατικές οργανώσεις, πολιτιστικά κέντρα, ομάδες λαϊκών συσσιτίων κ.λπ.

«Το να περιορίζουμε τη διαμαρτυρία στο κόψιμο της κυκλοφορίας θα ήταν σαν να κρύβαμε την πραγματική σημασία της, θα δικαιολογούσαμε την εικόνα που επιδιώκουν να περάσουν τα

μεγάλα κανάλια, που θέλουν να μας παρουσιάζουν σαν κοινωνικά εξαφανισμένους, ανθρώπους χωρίς πρόσωπο, σκιές χωρίς μέλλον. Το κόψιμο της κυκλοφορίας δεν είναι μόνο ένα κόψιμο δρόμου. Απελευθερώνει, επίσης, ένα κομμάτι εδάφους όπου αναπτύσσεται ένας συνολικός και νέος κόσμος, που ξεπηδάει από την ανάγκη και προχωράει αργά προς την αξιοπρέπεια».

Η αναμετάδοση στη γειτονιά Σαν Ρουντεσίνο προχωράει. Παρελαύνει ολόκληρη η ζωή του κινήματος των οργανωμένων ανέργων: διαδηλώσεις διαμαρτυρίας, η δημιουργία ενός μικρού εργοστασίου υποδημάτων, μία κλινική αυτοδιαχειριζόμενη, ένας κήπος με λαχανικά για κοινή χρήση, πολιτιστικά κέντρα, προσπάθειες κοινοτικής συγκρότησης, πολιτικά θέματα. Οι κάτοικοι της γειτονιάς παρεμβαίνουν, λένε τα προβλήματα και τους προβληματισμούς τους, αναπτύσσουν σχέδια, πώς θα προχωρήσει η οργάνωση των γυναικών, πώς θα επεκτείνουν τις συλλογικές κουζίνες και συσσίτια.

Το κάλεσμα της ομάδας πρωτοβουλίας για τη μετάδοση έλεγε:

«Συντρόφισες, σύντροφοι,

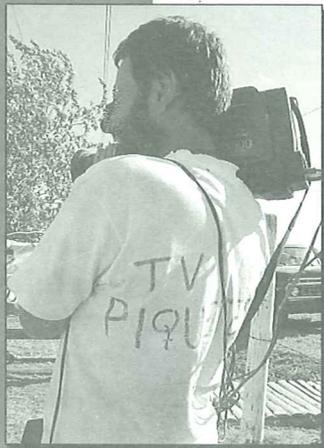
Αυτό το Σάββατο, 6 του Δεκέμβρη, θα εγκαινιάσουμε την κοινοτική αντλία νερού. Και θα το γιορτάσουμε ζωντανά και άμεσα με μία εκπομπή της TV Piquetera. Ένα πρόγραμμα βγαλμένο από τη δική μας γειτονιά και με το δικό μας βλέμμα.

Πάρε μέρος με την οικογένειά σου! Έλα να κάνουμε τηλεόραση!»

Για κάθε ενδιαφερόμενο το e-mail του Λεγκισαμόν: rleguizamon@hotmail.com

Σεμινάρια για τη διαμόρφωση διαχειριστικών στελεχών στις ανακτημένες επιχειρήσεις

Το Λαϊκό Πανεπιστήμιο, που έχουν οργανώσει οι Μητέρες της Πλατείας Μαΐου και λειτουργεί στο Μπουένος Άιρες, διοργανώνει το Πρώτο Σεμινάριο για τη Διαμόρφωση Διαχειριστικών Στελεχών στις υπό εργατικό έλεγχο επιχειρήσεις της Αργεντινής. Το Σεμινάριο συντονίζεται από το τμήμα Πολιτικής και Κοινωνικής Οικονομίας του Πανεπιστημίου και θα διαρκέσει από τις 20 Γενάρη έως τις 20 Μάρτη. Πέρα από τις προσφερόμενες γνώσεις, θα γίνουν ιδιαίτερες συζητήσεις για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα εργοστάσια και οι άλλες «ανακτημένες» επιχειρήσεις στην Αργεντινή που πλησιάζουν πλέον τις 200.

ΒΟΛΙΒΙΑ 2η Ηπειρωτική Συνάντηση Εναλλακτικού Δικαιώματος

Η Συνδικαλιστική Ομοσπονδία των τεσσάρων επαρχιών της Σάντα Κρους, το Κίνημα των Χωρίς Γη της Βόρειας Περιφέρειας, η Ενιαία Συνομοσπονδία των Αγροτών Εργαζομένων της Μπρόνα Βίστα, μαζί με το Δίκτυο Αυτόνομων Συλλογικοτήτων της Σάντα Κρους και το Claajader της Βολιβίας είναι οι διοργανωτές της 2ης Ηπειρωτικής Συνάντησης Εναλλακτικού Δικαιώματος. Η Συνάντηση θα διεξαχθεί τον Ιούλιο του 2004 σε ανακτημένα από τους αγρότες αγροκτήματα στην περιφέρεια της Σάντα Κρους της Βολιβίας. Η θεματολογία της Συνάντησης συμπεριλαμβάνει:

- Αυτονομία των κοινωνικών οργανώσεων και εδαφική αυτονομία
- Αυτοοργάνωση και οριζοντιότητα
- Άμεση δημοκρατία
- Αυτοδιαχείριση
- Μορφές αυτο-ελέγχου των κοινοτήτων
- Ιθαγενικό δικαίωμα
- Μορφές λαϊκής επικοινωνίας

Η Συνάντηση, ωστόσο, παραμένει ανοικτή σε οποιαδήποτε θεματολογία θα θεωρηθεί σημαντική για την ανάπτυξη των αγώνων στις διάφορες περιοχές της ηπείρου. «Η πρότασή μας δεν περιορίζεται στο να γίνει μια απλή ανταλλαγή ιδεών, αλλά θέλουμε να συμμεριστούμε εμπειρίες, να μοιραστούμε κάποιες μέρες συμβίωσης και να αναπτύξουμε το σεβασμό και την αλληλεγγύη ανάμεσα στους αγώνες που αναπτύσσονται στην ήπειρο», ανέφερε ο Wilbert Villca, εκπρόσωπος των διοργανωτών, που παραβρέθηκε στις Μέρες Ανέμου και Λόγου, που έγιναν στη Χιλή το Γενάρη του 2004. Και συνέχισε: «Η Συνάντηση θα περιλαμβάνει επίσης εκδηλώσεις ποίησης, χορού, τραγουδιού, θεάτρου και θα δώσει τη δυνατότητα σε διάφορες κοινοτικές και πολιτιστικές πρωτοβουλίες να εκφραστούν».

Πληροφορίες για τη Συνάντηση: encuentrocampo@yahoo.com.ar

ΜΕΞΙΚΟ Εκπροσωπούμε το ιθαγενικό δικαίωμα

Μεξικό, 18 Νοέμβρη 2003. «Καλημέρα, εκπέμπουμε από το έδαφος του λαού Ikoods. Δεν έχουμε άδεια από την κυβέρνηση, αλλά εκπροσωπούμε το ιθαγενικό δικαίωμα για να υπερασπίσουμε τον πολιτισμό μας, τη γλώσσα και τις παραδόσεις μας». Η φωνή που έβγαине στον αέρα από την μπάντα των FM έφτανε στα σπίτια των ιθαγενών που δεν πίστευαν ποτέ πως τα παιδιά θα τα κατάφερναν. Οι μουσάτσος με τις φωτογραφίες του Τσε και του Μάρκος στα μπλουζάκια τους έχουν πια ένα βήμα για να εκφράζουν την αντίθεσή τους στο σχέδιο Πουέμπλα-Παναμά και να αφηγούνται τους μύθους που λένε πως τα ιθαγενικά εδάφη δεν πουλιούνται.

Η πυραυλική κρίση της Κούβας

Τι είδες γαλανομάτη μου;
 Τι είδες μονάκριβέ μου γιε;
 Είδα ένα νεογέννητο μωρό με άγριους λύκους γύρω του
 Είδα μια διαμαντένια λεωφόρο έρημη από ανθρώπους
 Είδα ένα μαύρο κλαδί να στάζει αίμα
 Είδα άντρες σε ένα δωμάτιο να κραδαίνουν τα ματωμένα τους σφυριά
 Είδα μια άσπρη σκάλα βυθισμένη στο νερό
 Είδα χιλιάδες να μιλούν με τη γλώσσα τσακισμένη
 Είδα όπλα και κοφτερά σπαθιά στα χέρια μικρών παιδιών
 Και βροχή, πολλή βροχή που θα πέσει πάνω μας

Bob Dylan,
A Hard Rain's A-Gonna Fall

Το τραγούδι αυτό κυκλοφόρησε το 1963, λίγους μήνες μετά την κρίση των πυραύλων, που εκδηλώθηκε το φθινόπωρο του 1962, είχε ως επίκεντρο την Κούβα και λίγο έλειψε να καταλήξει σε πυρηνική σύρραξη. Οι εφιαλτικές εικόνες αποκάλυψης που αναδύονται μέσα από αυτούς τους στίχους είναι ενδεικτικές της αγωνίας που διακατείχε τους Βορειοαμερικάνους πολίτες και την παγκόσμια κοινή γνώμη μπροστά στον κίνδυνο να γίνουν ολοκαύτωμα από τη «βροχή» από πυρηνικές βόμβες, που ήταν έτοιμες να εκτοξεύσουν οι δύο υπερδυνάμεις εκείνης της εποχής.

Η κλιμάκωση της κρίσης

Την 1η Ιανουαρίου του 1959, οι Κουβανοί επαναστάτες, με ηγέτη τον Φιντέλ Κάστρο, ανατρέπουν το καθεστώς Μπατίστα και ανεβαίνουν στην εξουσία. Τον πρώτο χρόνο της διακυβέρνησης υπό το νέο καθεστώς, η ιθύνουσα

τάξη στις ΗΠΑ δε φαίνεται να ανησυχεί ιδιαίτερα. Οι μόνοι που βλέπουν να θίγονται άμεσα τα συμφέροντά τους είναι κύκλοι της μαφίας, που χάνουν τα καζίνα, τις χαρτοπαικτικές λέσχες και άλλες επικερδείς δραστηριότητες, στις οποίες μπορούσαν να επιδιώκονται απρόσκοπτα, πριν από την Επανάσταση. Η απόφαση του Κάστρο να κρατικοποιήσει αυτές τις επιχειρήσεις, χωρίς να αποζημιώσει τους ιδιοκτήτες τους, ίσως να είναι η αρχή για πολλές δραματικές εξελίξεις που ακολούθησαν στη συνέχεια.

Το Μάιο του 1960, η Κούβα και η Σοβιετική Ένωση αποκαθιστούν διπλωματικές σχέσεις. Λίγο πριν, είχαν υπογραφεί οικονομικές και εμπορικές συμφωνίες μεταξύ αυτών των δύο χωρών. Στην ψυχοπολεμική λογική εκείνης της εποχής, σοβιετική διείσδυση στην Καραϊβική ισοδυναμούσε με ευθεία απειλή στην ασφάλεια και στα συμφέροντα του ισχυρού Βορειοαμερικανού γείτονα.

Οι ΗΠΑ επιβάλλουν οικονομικές κυρώσεις στην Κούβα, σταματώντας τις εισαγωγές ζάχαρης από αυτή τη χώρα. Οι κυρώσεις στις εμπορικές ανταλλαγές θα μπορούσαν να γονατίσουν την κουβανέζικη οικονομία, όμως ο Κάστρο βρήκε άλλον αγοραστή: η Σοβιετική Ένωση συμφώνησε να αγοράσει την ποσότητα ζάχαρης που προοριζόταν για τη βορειοαμερικάνικη αγορά. Επιπλέον, τον Οκτώβριο του 1960, η κουβανική κυβέρνηση εθνικοποίησε επενδύσεις βορειοαμερικάνικων συμφερόντων, ύψους 1 δις δολαρίων. Οι ΗΠΑ αντιδρούν με την επιβολή εμπάργκο

στο εμπόριο με την Κούβα, που ισχύει μέχρι σήμερα.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι Κουβανοί αποφασίζουν να στραφούν προς μια πιο στενή συμμαχία με τους Σοβιετικούς. Το Δεκέμβριο του 1960, η Κούβα και η Σοβιετική Ένωση εκδίδουν κοινό ανακωχθέν, σύμφωνα με το οποίο η Κούβα ευθυγραμμίζεται ανοιχτά με την πολιτική της ΕΣΣΔ και εκφράζει την αλληλεγγύη της με το σινο-σοβιετικό μπλοκ. Αμέσως μετά, οι ΗΠΑ διακόπτουν τις διπλωματικές σχέσεις με την Κούβα.

Από τις αρχές του 1961, ο Τζ. Φ. Κέννεντυ, που στο μεταξύ έχει ορκιστεί νέος πρόεδρος των ΗΠΑ, προσανατολίζεται σε στρατιωτική επέμβαση στην Κούβα. Ομάδες Κουβανών, που έχουν φύγει από τη χώρα τους και είναι αντίθετοι με το καθεστώς του Κάστρο, χρηματοδοτούνται και εξοπλίζονται από τη CIA. Στις 17 με 18 Απριλίου της ίδιας χρονιάς, περίπου 1.400 Κουβανοί εξόριστοι επιχειρούν απόβαση στον Κόλπο των Χοίρων, στις κουβανικές ακτές, με τη στήριξη της CIA. Το εγχείρημα αποτυγχάνει και οι εισβολείς, στη μάχη ή αιχμαλωτίζονται. Για τις ΗΠΑ, όμως, το θέμα δε σταματάει εκεί. Το Νοέμβριο, ο πρόεδρος Κέννεντυ εγκρίνει την ανάπτυξη ενός νέου μυστικού προγράμματος ανατροπής της κουβανικής κυβέρνησης και αναθέτει την εποπτεία του όλου εγχειρήματος στον γενικό εισαγγελέα Ρόμπερτ Κέννεντυ. Στο πρόγραμμα αυτό εμπλέκονται Κουβανοί εξόριστοι, υπηρεσίες κατασκοπίας και κύκλοι της μαφίας, που είδαν να θίγονται τα συμφέροντά τους από την Κουβανική Επανάσταση.

Το κουβανικό ζήτημα άρχισε να περιπλέκεται ακόμα περισσότερο και να γίνεται επικίνδυνο για την παγκόσμια ειρήνη τον Απρίλιο του 1962, όταν οι ΗΠΑ εγκατέστησαν πυραύλους με πυρηνικές κεφαλές στην Τουρκία. Ο ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης, Νικίτα Χρουστώφ, εκτιμώντας ότι οι πύραυλοι αυτοί απειλούσαν

άμεσα τη χώρα, καθώς βρίσκονταν πολύ κοντά στη σοβιετική επικράτεια, σκέφτηκε πως θα ήταν καλό να εγκαταστήσει η ΕΣΣΔ πυραύλους στην Κούβα, ως αντίπαλο δέος για τις ΗΠΑ. Οι Κουβανοί ηγέτες ανταποκρίθηκαν θετικά στην πρόταση αυτή, καθώς έβλεπαν να απειλούνται από τους ισχυρούς Βορειοαμερικάνους γείτονές τους. Από το Σεπτέμβριο του 1962, εγκαθίστανται μυστικά στην Κούβα οι πρώτοι σοβιετικοί πύραυλοι εδάφους-εδάφους, μέσω βεληνεκούς, με πυρηνικές κεφαλές. Οι ΗΠΑ, που έχουν αντιληφθεί αυτή την κίνηση των Σοβιετικών, προειδοποιούν, μέσω σχετικού ψηφίσματος του Κογκρέσου, ότι «θα εμποδίσουν την ανάπτυξη ή χρήση στρατιωτικής ισχύος με εξωτερική βοήθεια, στο βαθμό που τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια της χώρας». Αρχίζει να καλλιεργείται μια πολεμική ατμόσφαιρα στη Βόρεια Αμερική και στην Καραϊβική, που θα οξυνθεί κατά τη διάρκεια του Οκτωβρίου της ίδιας χρονιάς.

Από την κορύφωση στη λύση της κρίσης

Μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου, η βορειοαμερικάνικη πλευρά δεν είχε στη διάθεσή της συγκεκριμένα στοιχεία για τον τύπο των σοβιετικών πυραύλων που είχαν εγκατασταθεί στην Κούβα. Υπήρχε, μάλιστα, η εκτίμηση ότι οι πύραυλοι ήταν εδάφους-αέρος που εξυπηρετούσαν μόνο στην αναχαίτιση αεροπορικής επίθεσης και, κατά συνέπεια, δεν ήταν σε θέση να πλήξουν στόχους σε αμερικάνικο έδαφος. Όμως, στις 14 Οκτωβρίου, ένα κατασκοπευτικό αεροπλάνο της αεροπορίας των ΗΠΑ φωτογράφησε στρατιωτική εγκατάσταση στην Κούβα με πυραύλους εδάφους-εδάφους μέσω βεληνεκούς. Η πληροφορία αυτή κοινοποιήθηκε στον πρόεδρο Κέννεντυ, που συγκρότησε μια επιτροπή συμβούλων για τη διαχείριση της κρίσης. Από τη στιγμή αυτή άρχισε να συζητιέται η δυνατότητα για στρατιωτική επίθεση στην Κούβα, έστω και αν αυτή κατέληγε σε πυρηνική σύρραξη. Στις 20 Οκτωβρίου, αποφασίστηκε ο ναυτικός αποκλεισμός της Κούβας, ώστε να μην καταπλεύσουν στο νησί άλλα σοβιετικά πλοία. Στις 22 Οκτωβρίου, ο πρόεδρος των ΗΠΑ απευθύνει διάγγελμα στον αμερικάνικο λαό και σε όλο τον κόσμο, στο οποίο ανακοινώνει ότι στην Κούβα είναι εγκατεστημένοι πύραυλοι με επιθετικούς στόχους, που αποβλέπουν σε πυρηνικό πλήγμα κατά του δυτικού ημισφαιρίου. Την ίδια περίοδο, αρχίζει η ανταλλαγή επιστολών μεταξύ Κέννεντυ και Χρουστώφ. Κατά τη διάρκεια αυτών των ημερών, γίνονται δύο πυρηνικές δοκιμές και η αεροπορία τίθεται σε συναγερμό υψηλού επιπέδου (ετοιμότητα για πόλεμο) χωρίς να ζητηθεί η έγκριση του προέδρου.

Εγκατάσταση σοβιετικών πυραύλων στην Κούβα, που φωτογραφήθηκε από βορειοαμερικάνικο κατασκοπευτικό αεροπλάνο, το φθινόπωρο του 1962.

Παράλληλα, γίνονται παρασκηνιακές ενέργειες για την εκτόνωση της κρίσης. Ένας έμπιστος συνεργάτης του Χρουστώφ μεταφέρει ανεπίσημα στην αμερικάνικη πλευρά μια πρόταση για αμοιβαία απομάκρυνση των πυραύλων από Κούβα και Τουρκία. Η πρόταση αυτή διατυπώνεται επίσημα σε δύο επιστολές του Χρουστώφ προς τον Κέννεντυ, στις 26 και 27 Οκτωβρίου.

Οι Κουβανοί, από την πλευρά τους, φαίνονται αποφασισμένοι για στρατιωτική αναμέτρηση με τις ΗΠΑ, αν αυτές επιτεθούν. Σε επιστολή του προς τον Χρουστώφ, στις 26 Οκτωβρίου, ο Κάστρο κάνει λόγο για «καθαρή και νόμιμη άμυνα, όσο δύσκολη και τρομακτική και αν είναι η κατάσταση, γιατί δεν υπάρχει άλλη λύση». Ο Χρουστώφ εκλαμβάνει

27 Οκτωβρίου 1962. Σοβιετικά αντιαεροπορικά βλήματα κατά αμερικάνικου αεροπλάνου που εκτελεί αναγνωριστική πτήση στην κουβανική επικράτεια.

λαθεμένα τη φράση αυτή ως προτροπή προς τη Σοβιετική Ένωση να προχωρήσει πρώτη σε πυρηνικό πλήγμα κατά των ΗΠΑ.

Στις 27 Οκτωβρίου, ο Κέννεντυ δίνει εντολή να ξεκινήσει επίθεση κατά της Κούβας το πρωί της 29ης Οκτωβρίου. Την ίδια μέρα, ένα αμερικάνικο αεροπλάνο, που εκτελούσε αναγνωριστική πτήση, καταρρίπτεται από τη σοβιετική αεράμυνα που είναι εγκατεστημένη στην Κούβα. Όπως αποκαλύφθηκε πολλά χρόνια αργότερα, οι Σοβιετικοί στρατιώτες που βρίσκονταν στην Κούβα κατά την περίοδο της κρίσης ήταν γύρω στους 40.000. Επίσης, ένα σοβιετικό πλοίο, που καταπλέει προς την Κούβα, επιχειρεί να παραβιάσει τη ζώνη του ναυτικού αποκλεισμού, όμως δέχεται προειδοποιητικά πυρά από το αμερικάνικο ναυτικό και υποχρεώνεται να απομακρυνθεί από την αποκλεισμένη περιοχή.

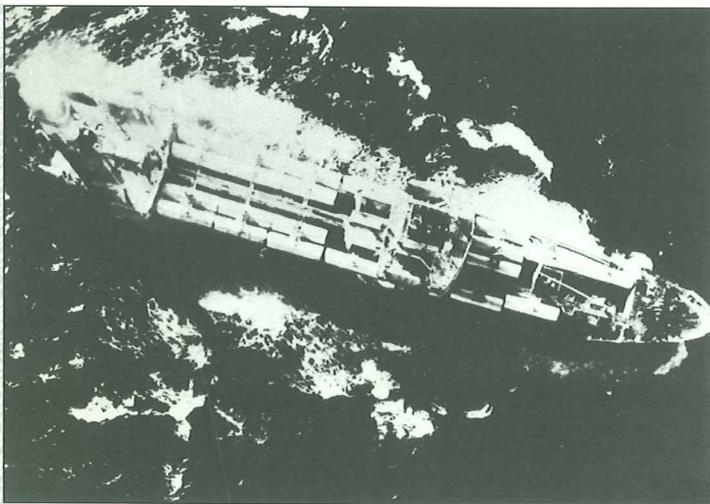
Η 27η Οκτωβρίου ήταν η ημέρα με τη μεγαλύτερη ένταση καθόλη τη διάρκεια της κρίσης. Μια επιπόλαια κίνηση από μία από τις δύο μεριές θα ήταν αρκετή για να ανάψει το φτιλί της πυρηνικής σύρραξης. Την ίδια μέρα, όμως, αρχίζει η πορεία εκτόνωσης της κρίσης. Ο πρόεδρος Κέννεντυ αποφασίζει να δεχτεί την πρόταση των Σοβιετικών για αμοιβαία απομάκρυνση των πυραύλων από Κούβα και Τουρκία. Ο Ρόμπερτ Κέννεντυ επισκέπτεται τη σοβιετική πρεσβεία και δηλώνει ότι οι ΗΠΑ προτίθενται να αποσύρουν τους πυραύλους από την Τουρκία μέσα σε έξι μήνες, χωρίς όμως να το ανακοινώσουν δημόσια. Ο Χρουστώφ, με επιστολή του προς τον Κέννεντυ, δέχεται την πρόταση και την ίδια μέρα, 28 Οκτωβρίου, στέλνει επιστολή και στον Κάστρο όπου του εξηγεί την απόφασή του για απομάκρυνση των πυραύλων από την Κούβα. Ο Κάστρο δε θα κρύψει τη δυσαρέσκειά του γι' αυτή την απόφαση, καθώς εκτιμάει ότι η Κούβα εξακολουθεί να διατρέχει κίνδυνο στρατιωτικής εισβολής από τις ΗΠΑ.

Στις 20 Νοεμβρίου, ο Κέννεντυ σταματάει τον ναυτικό αποκλεισμό του νησιού, έχο-

ντας τη διαβεβαίωση του Χρουστώφ ότι οι πύραυλοι θα απομακρυνθούν. Πολλά χρόνια αργότερα, αποκαλύφθηκε ότι ένας αριθμός πυραύλων παρέμεινε στην Κούβα, μέχρι την κατάρρευση του σοβιετικού καθεστώτος.

Το 1963, υπογράφηκε συνθήκη μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ για κατάργηση των πυρηνικών δοκιμών στην ατμόσφαιρα. Αυτό είναι ενδεικτικό του ότι, στους μήνες που μεσολάβησαν από την πυραυλική κρίση, οι σχέσεις μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων εξομαλύνθηκαν. Οι ΗΠΑ εκτίμησαν ότι επέβαλαν τη θέλησή τους ως προς το θέμα των πυραύλων στην Κούβα, ενώ η ΕΣΣΔ ήταν ικανοποιημένη από την απομάκρυνση των πυραύλων από την Τουρκία. Οι Κουβανοί, όμως, προσέλαβαν όλη αυτή την ιστορία ως ένα παιχνίδι ισχύος, στα πλαίσια του οποίου οι ίδιοι ήταν ένα ανταλλάξιμο πιόνι στη σκακιέρα των δύο μεγάλων αντιπάλων. Ο Κάστρο εξακολουθούσε να βλέπει τον κίνδυνο βορειοαμερικάνικης στρατιωτικής εισβολής και από τότε δεν εμπιστευόταν ιδιαίτερα τους Σοβιετικούς, έστω και αν διατήρησε στενές σχέσεις με τον ανατολικό συνασπισμό, εκτιμώντας πως αυτή ήταν η καλύτερη λύση για την ασφάλεια της χώρας του.

27 Οκτωβρίου 1962. Το σοβιετικό σκάφος Γκρόζνυ επιχειρεί να σπάσει τον ναυτικό αποκλεισμό, συναντάει την αντίδραση του αμερικάνικου πολεμικού ναυτικού και απομακρύνεται από την περιοχή.

Ο τραγικός επίλογος

Στις 22 Νοεμβρίου 1963, ο πρόεδρος Κέννεντυ έπεφτε νεκρός από τις σφαίρες πυροβόλου όπλου. Σύμφωνα με το πόρισμα της επιτροπής που διερεύνησε την υπόθεση, η δολοφονία του προέδρου ήταν έργο ενός παράφρονα. Ωστόσο, πολλοί λίγοι θα πρέπει να είναι εκείνοι που πίστεψαν αυτή την εκδοχή. Από τότε, κυκλοφόρησαν διάφορα σενάρια για τα κίνητρα της δολοφονίας, στα οποία δε μπορούμε να αναφερθούμε στα πλαίσια του παρόντος άρθρου. Αξίζει, όμως, να μνημονεύσουμε

μια εκδοχή που κυκλοφόρησε πρόσφατα και φαίνεται λογική. Σύμφωνα μ' αυτή την εκδοχή, εκείνοι που οργάνωσαν το όλο εγχείρημα ήταν κύκλοι της CIA και της αντικαστρικής μαφίας. Οι κύκλοι αυτοί απεργάζονταν την ανατροπή του Κάστρο και, μέχρι το θερμό φθινόπωρο του 1962, είχαν τη στήριξη του προέδρου. Μετά την πυραυλική κρίση, όμως, ο Κέννεντυ προσανατολίστηκε προς την εξομάλυνση των σχέσεων με την Κούβα και σκεφτόταν να άρει τον οικονομικό αποκλεισμό του νησιού. Αυτό προκάλεσε τριβές μεταξύ του προέδρου και της μαφίας, που έβλεπε να θίγονται τα συμφέροντά της από την Κουβανική Επανάσταση. Τον Αύγουστο του 1963, το FBI εισέβαλε σε στρατόπεδο εκπαίδευσης Κουβανών αντικαστρικών, κατέσχεσε τον οπλισμό τους και συνέλαβε έντεκα άτομα. Μετά από αυτό το συμβάν, η αντικαστρική μαφία και οι κύκλοι της CIA που συνεργάζονταν με αυτήν αποφάσισαν να εξοντώσουν τον «προδότη» και να στηρίξουν μια νέα κυβέρνηση που θα παρέμενε πιστή στα σενάρια ανατροπής του Κάστρο.

Η αλήθεια είναι ότι, μετά τη δολοφονία του Κέννεντυ, ο οικονομικός αποκλεισμός συνεχίστηκε και οι απόπειρες εξόντωσης του Κάστρο, από το 1963 μέχρι σήμερα, είναι αμέτρητες. Ωστόσο, παρά το λογικοφανές αυτό του σεναρίου, τα γεγονότα του Νοεμβρίου του 1963 έχουν ακόμα πολλές σκοτεινές πτυχές, που ίσως και να μη διαλευκανθούν ποτέ. Όταν οι πρωταγωνιστές των γεγονότων δε θέλουν ή δε μπορούν να μιλήσουν, η ιστορική αλήθεια παραμένει απροσπέλαστη.

Γ.Σ.

Πηγές

www.dylanchords.com

www.gwu.edu/~nsarchiv/nsa/cuba_mis_cri

www.historyofcuba.com

Στ. Ευσταθιάδης, Ο JFK, ο Φιντέλ και η αντικαστρική μαφία, «Το Βήμα», Κυριακή 20 Νοεμβρίου 2003.

Ωέκσ λατινοαμερικάνικα διηγήματα

Χελιδόνια

Πτανιέλ Μογιάνο (Αργεντινή)

Ο Αφέυτης

Αμπελάρδο Καστίγιο (Αργεντινή)

Η κόδαση που τόσο φοβόταν
Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη)

Παρουσία

Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη)

Φρενοκομείο με θέσ τη θάλασσα
Μάρκο Τούλιο Αγκιδέρα Γκαρραμούνιο (Κολομβία)

«Μην της πεις ότι την αγαπάς»

Σενέλ Πας (Κούβα)

Η μεγάλη Κόδαση

Γκιγιέρμο Μαρτίνες (Αργεντινή)

Το μυστήριο της αράχνης

Πάκο Ιγνάσιο Τάμπο (Μεξικό)

Σορόκο, η μάσα του, η κόρη του
Ζόσο Γκιμαράες Ρόζα (Βραζιλία)

Αγάπη

Κλάρισε Λισπέκτορ (Βραζιλία)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από τα Σήματα Καπνού